

ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบ
ที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

ONLINE VIGILANTISM: A MULTI-CASE STUDY OF SITUATIONS, INTERACTIONS AND
EFFECTS, REGARDING THE REAL-LIFE CRIME BEING INVESTIGATED AND SENTENCED
ONLINE

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Criminal Justice
Department of Sociology and Anthropology
Faculty Of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์
โดย	น.ส.เขมสรณ์ หนูขาว
สาขาวิชา	อาชญวิทยาและงานยุติธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เพชรมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เพชรมณี)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริติ ชื่นพิทยาธร)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.นันทิ จิตสว่าง)	

เชมสรณ์ หนูขาว : ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์. (ONLINE VIGILANTISM: A MULTI-CASE STUDY OF SITUATIONS, INTERACTIONS AND EFFECTS, REGARDING THE REAL-LIFE CRIME BEING INVESTIGATED AND SENTENCED ONLINE) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ฐิติยา เพชรมณี

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” สามารถสรุปผลการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ว่า ศาลเตี้ยออนไลน์คือพื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรมที่ทุกคนสามารถริเริ่มและมีกลุ่มคนเข้าร่วมในภายหลัง กลายเป็นการกระทำซ้ำ ๆ ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติกร และ การลงโทษ โดยเป็นการใช้อำนาจผ่านสื่อออนไลน์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำมาซึ่งความรุนแรง ประกอบด้วย 4 ตัวแสดงที่มีบทบาทแตกต่างกัน ได้แก่ 1) ผู้แสดงส่วนที่ 1 หมายถึง สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม 2) ผู้แสดงส่วนที่ 2 หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ 3) ใช้การมองเห็นและการรับรู้เป็นอาวุธจนเกิดการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง และ 4)เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วยสถานการณ์ 5 รูปแบบ เรียงลำดับจากความรุนแรงน้อยไปหามาก ตั้งแต่การให้ข้อมูล การตีแผ่ การปักธง การสืบสวน และการไล่ล่า ซึ่งเป็นกระบวนการของสถานการณ์ที่ก่อรูปทรงจากพื้นที่ทางอารมณ์ จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ และแสดงออกผ่านปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน ที่อาจนำไปสู่ผลกระทบตามมาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม

อย่างไรก็ดี ศาลเตี้ยออนไลน์สามารถพิจารณาได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ด้านหนึ่งอาจก่อให้เกิดความยุติธรรม กลายเป็นกระบวนการยุติธรรมไวรัลหรือกระบวนการยุติธรรมแบบปากต่อปากในโลกออนไลน์ที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงที่จะเกิดการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน อีกด้านหนึ่งเปรียบได้ตั้งรูปแบบคู่ขนานของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ที่ช่วยถ่วงดุลกระบวนการยุติธรรมผ่านเลนส์เทคโนโลยี จึงจำเป็นจะต้องสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ เพื่อนำศาลเตี้ยออนไลน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

สาขาวิชา อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6381002924 : MAJOR CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE

KEYWORD: Vigilantism, Online Vigilantism, Emotional Field

Khemasorn Nukao : ONLINE VIGILANTISM: A MULTI-CASE STUDY OF SITUATIONS, INTERACTIONS AND EFFECTS, REGARDING THE REAL-LIFE CRIME BEING INVESTIGATED AND SENTENCED ONLINE. Advisor: Asst. Prof. THITIYA PETMUNEE, Ph.D.

The research study on “online vigilantism: a multi-case study of situations, interactions and effects, regarding the real-life crime being investigated and sentenced online”, summarizing its findings based on qualitative research, suggests that online vigilantism is an emotional field serving its role as a parallel form of the justice system. It is a form of ritual which individuals can initiate, and then participants engage in it. It follows a repetitive pattern of actions involving preparation, performance, and punishment. Online vigilantism exercised its power through online media, leading to conflict and violence. It is comprised of four distinct actors with different roles: 1) first actor - online media influencing society 2) second actor - individuals expressing opinions online 3) weaponization of visibility and awareness - using the affordances of the internet to access information as a weapon to spread it widely, and 4) victims - those affected by the vigilante activities. There are five forms of online vigilantism according to the degree of violence, ranging from least to most extreme violence: 1) informing 2) exposing 3) flagging 4) investigating and 5) hounding. Online vigilantism is a situational process shaping from emotional field into emotional energy and expressed through proactive interactions. This may bring about several effects on actors, victims, human rights, justice system, and societal aspects.

Nevertheless, there are both positive and negative aspects of online vigilantism. On the one hand, online vigilantism may cause injustice. It becomes viral justice or justice by word of mouth in the online world filled with errors, posing a risk of undue interference in justice and disproportionate punishment. On the other hand, it can serve as a parallel form of the justice system, balancing the justice system through the lens of technology. Therefore, to ensure the potential benefits of online vigilantism, it is crucial to encourage the use of online vigilantism in a positive way and limit its use in a negative way.

Field of Study: Criminology and Criminal Justice Student's Signature

Academic Year: 2023 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุฎนินพณธบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี จากความเมตตาและความปรารถนาดีของบุคคลหลายท่าน ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตยา เพชรธรมณี ที่ให้ความกรุณาสละเวลา ทุ่มเทแรงกายและแรงใจให้กับนิสิต เพื่อให้คำปรึกษาที่มีคุณค่าต่อดุขุฎนินพณธบับนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาและความปรารถนาดีของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย รองศาสตราจารย์ ดร.อุณิษา เลิศโตมรสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริติ ชื่นพิทยาธร ดร.นันทิ จิตสว่าง และ รองศาสตราจารย์ ดร. สุมนทิพย์ จิตสว่าง ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขดุขุฎนินพณธบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความ รักและความกรุณาของอาจารย์ทุกท่าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความปรารถนาดีและให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งแอดมินเพจเฟซบุ๊กชื่อดัง บุคคลสำคัญในคดีดัง บุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม และนักวิชาการทุกท่าน ที่สละเวลาอันมีค่าให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์เชิงลึก จนทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ และมีความสำคัญอย่างมากต่อดุขุฎนินพณธบับนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา ผู้แนะนำเข้าสู่ วงการอาชญาวิทยาและให้ความช่วยเหลือนับจากวันแรกจนถึงวันที่ประสบความสำเร็จ ขอขอบคุณ ดร.วนัสนันท์ กันทะวงค์ คุณมนต์ชัย พุ่มมี ทีมงานถ่ายทำรายการ ทีมงานสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี และ กัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือด้วยความปรารถนาดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณกำลังใจจากครอบครัว บิดา มารดา น้องสาว รวมถึงนายปิยทัต เหมทัต ผู้ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในต่างประเทศที่น่าสนใจมากมาย จนนำมาซึ่งหัวข้อดุขุฎนินพณธ บับนี้ และลืมเสียไม่ได้ว่าต้องขอบคุณตนเองที่ทุ่มเทอย่างสุดความสามารถจนสำเร็จการศึกษาได้ดังที่ ตั้งใจ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าดุขุฎนินพณธบับนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของงานวิชาการด้านอาชญาวิทยาที่ ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมต่อไป

เขมสรณ์ หนูขาว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญตาราง.....ฉ	ฉ
สารบัญภาพ.....ช	ช
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1	1
1.2 คำถามวิจัย..... 4	4
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย..... 4	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา..... 5	5
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา..... 5	5
1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ..... 5	5
1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา..... 5	5
1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่..... 6	6
1.5 นิยามศัพท์ในการศึกษา..... 6	6
1.5.1 นิยามศัพท์ทั่วไป..... 6	6
1.5.2 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ..... 6	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 9	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม..... 10	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ย (Conceptualizing Vigilantism)..... 11	11

2.1.1	คำนิยามของศาลเตี้ย (Definition of Vigilantism).....	14
2.1.2	รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ย (Typology of Vigilantism).....	18
2.2	แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ (Conceptualizing Online Vigilantism)	32
2.2.1	คำนิยามของศาลเตี้ยออนไลน์ (Definition of Online Vigilantism).....	34
2.2.2	รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ยออนไลน์ (Typology of Online Vigilantism).....	35
2.3	แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง.....	47
2.3.1	แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence).....	47
2.3.2	แนวคิดเรื่องอำนาจ (Concept of Power)	62
2.3.3	แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory).....	66
2.3.4	แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) และขบวนการเคลื่อนไหว โต้กลับ (Countermovement)	68
2.3.5	แนวคิดเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Order).....	71
2.3.6	แนวคิดเรื่องแอฟเฟ็คท์ (Affect).....	74
2.3.7	แนวคิดเรื่องการควบคุมสังคม (Social Control).....	76
2.4	แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง.....	78
2.4.1	ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control).....	78
2.4.2	ทฤษฎีการลงโทษ (Punishment Theory)	81
2.4.3	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory).....	84
2.4.4	ทฤษฎีติดตรา (Labelling Theory)	85
2.4.5	แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อวิทยา (Victimology)	87
2.5	เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ในต่างประเทศ.....	93
	ประเทศสิงคโปร์ (Singapore).....	93
	ประเทศออสเตรเลีย (Australia).....	94
	ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States).....	95

มลรัฐแมริแลนด์ (Maryland).....	96
มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts).....	96
มลรัฐมิซซูรี (Missouri).....	97
2.6 หลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศไทย.....	99
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	105
งานวิจัยเกี่ยวกับศาลเตี้ย.....	105
งานวิจัยเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์.....	107
งานวิจัยเกี่ยวกับการล่าแม่มดออนไลน์.....	111
งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)	111
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	114
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	116
3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย.....	118
3.1.1 ผู้กระทำ.....	118
3.1.2 เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ	119
กรณีศึกษาที่ 1 : คดีสาวซีvic.....	119
กรณีศึกษาที่ 2 : คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ	119
กรณีศึกษาที่ 3 : คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว	120
กรณีศึกษาที่ 4 : คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	120
กรณีศึกษาที่ 5 : คดีนางเอกสาวตกเรือ	121
3.1.3 นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านอาชญาวิทยา และงานยุติธรรม	122
3.1.4 บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม.....	122
3.1.5 สื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน	124
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methods)	125

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	125
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	126
3.5 จริยธรรมในการวิจัย.....	127
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา	128
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษาคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์.....	130
กรณีศึกษาที่ 1: คดีสาวซีวิค	130
กรณีศึกษาที่ 2: คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	130
กรณีศึกษาที่ 3: คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว	131
กรณีศึกษาที่ 4: คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	131
กรณีศึกษาที่ 5: คดีนางเอกสาวตกเรือ.....	132
4.2 สถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์.....	134
4.2.1 การแบ่งประเภทของเพจเฟซบุ๊ก	134
4.2.2 รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์.....	139
4.2.2.1 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิค	140
4.2.2.2 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	141
4.2.2.3 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว	142
4.2.2.4 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	143
4.2.2.5 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ	144
4.2.3 การวิเคราะห์รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์.....	147

4.3 ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์.....	149
4.3.1 กรณีศึกษาที่ 1: คดีสาวซีวิก	150
4.3.1.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีสาวซีวิก	153
4.3.2 กรณีศึกษาที่ 2: คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	158
4.3.2.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ	161
4.3.3 กรณีศึกษาที่ 3: คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว	164
4.3.3.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว.....	167
4.3.4 กรณีศึกษาที่ 4: คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	172
4.3.4.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	175
4.3.5 กรณีศึกษาที่ 5: คดีนางเอกสาวตกเรือ	179
4.3.5.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีนางเอกสาวตกเรือ	182
4.3.6 การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์	185
4.4 ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์.....	186
4.4.1 ผลกระทบด้านผู้กระทำ (ผู้แสดงส่วนที่ 1: สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก).....	186
4.4.2 ผลกระทบด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ	188
4.4.3 ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน.....	201
4.4.4 ผลกระทบด้านกระบวนการยุติธรรม	204
4.4.5 ผลกระทบด้านสังคม.....	210

4.4.6 การวิเคราะห์ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์	212
4.5. แนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ.....	213
4.6 การอภิปรายผล	223
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	246
5.1 สรุปผลการศึกษา	246
5.2 ข้อเสนอแนะ	249
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	249
5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	251
5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ.....	254
ภาคผนวก	256
ภาคผนวก ก เอกสารจริยธรรมในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2	257
ภาคผนวก ข แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 1 : เพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก	258
ภาคผนวก ค แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 2 : ผู้ที่ได้รับผลกระทบ.....	260
ภาคผนวก ง แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 3 : บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม	261
ภาคผนวก จ แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 4 : นักสิทธิมนุษยชนหรือผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนักวิชาการ.....	262
ภาคผนวก ฉ แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 5 : สื่อมวลชน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน	263
บรรณานุกรม	264
ประวัติผู้เขียน.....	278

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางประเภทศาลเดี่ยวของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก	22
ตารางที่ 2 ตารางแบ่งประเภทศาลเดี่ยวของเพดาร์เซอร์และเพอร์ลิเกอร์	23
ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติหลักของศาลเดี่ยวดั้งเดิมและศาลเดี่ยวออนไลน์	36
ตารางที่ 4 ตารางแบ่งประเภทศาลเดี่ยวออนไลน์ของไรซ์ล	40
ตารางที่ 5 ตารางศาลเดี่ยวออนไลน์ตามแนวคิดของเลิฟลัก	44
ตารางที่ 6 ตารางจำแนกการรับรู้ต่ออาชญากรรมของเฮลล์	57
ตารางที่ 7 ตารางเปรียบเทียบแนวคิดการควบคุมทางสังคม	76
ตารางที่ 8 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับศาลเดี่ยวออนไลน์บางประเภท ...	104
ตารางที่ 9 ตารางการแบ่งประเภทเพจเฟซบุ๊กจากการเปิดเผยตัวตน	135
ตารางที่ 10 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเดี่ยวออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิก	140
ตารางที่ 11 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเดี่ยวออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ	141
ตารางที่ 12 ตารางรูปแบบสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว ..	142
ตารางที่ 13 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเดี่ยวออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา	143
ตารางที่ 14 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเดี่ยวออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ	144
ตารางที่ 15 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีสาวซีวิก	150
ตารางที่ 16 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษาคดีสาวซีวิก	154
ตารางที่ 17 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ	158
ตารางที่ 18 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษาคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ	161
ตารางที่ 19 ตารางปฏิสัมพันธ์คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว	164

ตารางที่ 20 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการ
แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษาคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว 167

ตารางที่ 21 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา 172

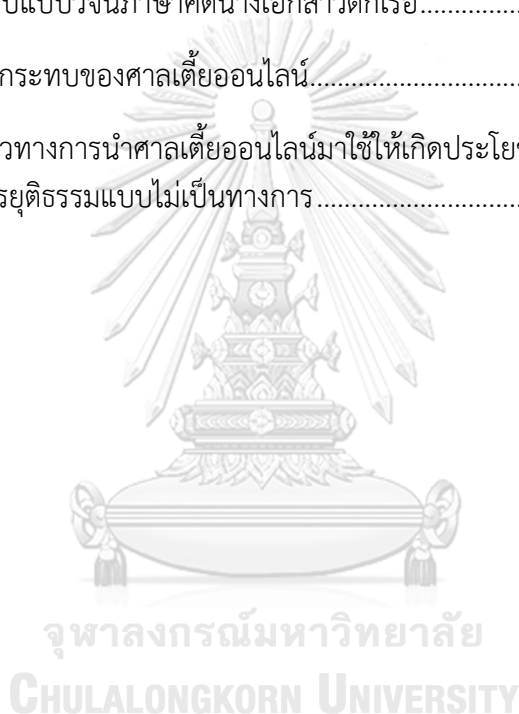
ตารางที่ 22 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการ
แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษาคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา 175

ตารางที่ 23 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีนางเอกสาวตกเรือ 179

ตารางที่ 24 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการ
แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษาคดีนางเอกสาวตกเรือ..... 182

ตารางที่ 25 ตารางผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์..... 239

ตารางที่ 26 ตารางแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุม และ
ตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ..... 242

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพ 1 แผนภาพความรุนแรงของบราวน์.....	12
แผนภาพ 2 แผนภาพศาลเตี้ยตามแนวคิดของแมดิสัน.....	14
แผนภาพ 3 แผนภาพคตินิยมศาลเตี้ยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก.....	19
แผนภาพ 4 แผนภาพความผันแปร 5 มิติของศาลเตี้ย.....	27
แผนภาพ 5 แผนภาพศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นจริงและศาลเตี้ยที่ถูกแต่งขึ้น.....	28
แผนภาพ 6 แผนภาพทฤษฎีพิธีกรรมศาลเตี้ย.....	29
แผนภาพ 7 แผนภาพสามเหลี่ยมความรุนแรงของกัลดุง.....	48
แผนภาพ 8 แผนภาพประเภทการกระทำรุนแรงขององค์การอนามัยโลก.....	49
แผนภาพ 9 แผนภาพลักษณะของการกระทำความรุนแรงขององค์การอนามัยโลก.....	50
แผนภาพ 10 แผนภาพสามเหลี่ยมแห่งความเกลียดชังของโรเบิร์ต เจ สเตนเบิร์ก.....	60
แผนภาพ 11 แผนภาพรูปแบบอำนาจของซัลเบอร์สัน.....	65
แผนภาพ 12 แผนภาพการอธิบายกลไกทางสังคมของมิเชล เฮชเทอร์ และคริสทีน ฮอร์น.....	71
แผนภาพ 13 แผนภาพกรอบแนวคิดพฤติกรรมของกระบวนการยุติธรรมของคนอเมริกัน.....	80
แผนภาพ 14 แผนภาพลักษณะการเกิดศาลเตี้ยออนไลน์.....	224
แผนภาพ 15 แผนภาพองค์ประกอบของศาลเตี้ยออนไลน์.....	226
แผนภาพ 16 แผนภาพปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์.....	229

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism)” มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจจากฐานรากเรื่อง “ศาลเตี้ย (Vigilantism)” เสียก่อน ศาลเตี้ยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมทุกยุคทุกสมัย มีงานวิจัยในต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่มักอ้างถึงศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา จนมีคำกล่าวที่ว่า “สหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีรากฐานมาจากความเป็นศาลเตี้ย (America is a nation whose roots are founded in vigilantism)” (Juliano, 2012 : 52) ไม่ว่าจะเป็นการล่าแม่มดแห่งซาลेम (Salem) ในมลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) พฤติกรรมการเหยียดผิวของกลุ่ม “คู คลักซ์ แคลน (Ku Klux Klan or KKK , The Klan)” ไปจนถึงศาลเตี้ยที่ถูกแต่งขึ้น (Fiction Vigilantism) จากการสร้างซูเปอร์ฮีโร่ (Super Heroes) และซูเปอร์วายร้าย (Super Villains) ปრაกฏการณ์เหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดเชิงมหภาค (Macro-Level) ทั้งความรุนแรง (Violence) อำนาจ (Power) และความขัดแย้ง (Conflict) เนื่องจากมนุษย์เกิดมาแตกต่างกันตั้งแต่พันธุกรรมไปจนถึงสภาพแวดล้อม ความแตกต่างที่วุ่นนำมาซึ่งความขัดแย้ง จึงมีการใช้อำนาจและความรุนแรงเป็นเครื่องมือ (Instrument) ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้น ดังนั้น “ศาลเตี้ย” จึงถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในกรณีที่กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ไม่เป็นที่น่าพอใจ (Unsatisfactory Justice)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ย” มีการให้คำนิยามไว้แตกต่างกันหลากหลาย แต่ที่ได้รับความนิยมและถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายคือ “กลุ่มคนที่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยนำเอากฎหมายมาไว้ในมือของตนเอง (Extralegal groups that take the law into their own hands)” (Brown, 1975 : 95-96) คำนิยามนี้อาจมีความคลุมเครืออยู่บ้าง จึงมีความพยายามเสนอคำนิยามใหม่ที่ว่า “ศาลเตี้ย” คือ การป้องกัน การสืบสวน หรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (The Extralegal Prevention, Investigation or Punishment of Offenses) (Bateson, 2021 : 291-296) ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้คำนิยามศาลเตี้ยได้อย่างเหมาะสมและแม่นยำ เนื่องจากงานเขียนเชิงวิชาการได้ให้คำนิยามศาลเตี้ยไว้ค่อนข้างกว้างและแตกต่างกันจนอาจทำให้คลาดเคลื่อนได้ นอกจากนี้ มักเกิดความสับสนระหว่างคำว่า “Vigilantism” และ “Kangaroo Court” โดยศาลเตี้ยภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Vigilantism” มีที่มาจากคำว่า “Vigilante” ซึ่งเป็นภาษาสเปน หมายถึง ผู้เฝ้าดูแลหรืออารักขา (Watchman or Guard) ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Vigilans” (Joshua Smallridge, Wagner and Crawl, 2016 : 58) ส่วนคำว่า “ศาลจิงโจ้ (Kangaroo Court)” มักถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายศาลที่ไม่ได้มาตรฐาน (Inferiority) พิจารณาตัวอย่างไม่เป็นทางการและ

ไม่รอบคอบ (Informal) และเกิดการตัดสินที่ไม่เป็นธรรม (Inequitable) (Shaun Ossei-Owusu, 2020: 200-205) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสองคำนี้มีความหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี “ศาลเตี้ยดั้งเดิม (Vigilantism)” ได้พัฒนาการไปตามยุคสมัย เนื่องจากเทคโนโลยีก้าวไปอย่างรวดเร็ว “อินเทอร์เน็ต (Internet)” กลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ประชาชนจึงมีโอกาสมากยิ่งขึ้นในการต่อต้านความยุติธรรมผ่านโลกออนไลน์ เพราะฉะนั้น ศาลเตี้ยดั้งเดิมจึงขยายขอบเขตไปสู่ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism) โดยมีการเลือกใช้คำที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น “Online Vigilantism” “Digital Vigilantism” “Internet Vigilantism” “Cyber Vigilantism” “Virtual Vigilantism” “Digilantism” และ “Netilantism” คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือการกระทำในโลกออนไลน์ที่มักเกิดขึ้นในรูปแบบของการกล่าวโทษในที่สาธารณะ อันมีเป้าหมายเพื่อความยุติธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยในสังคม (Loveluck, 2020 : 213) ซึ่งปรากฏงานวิจัยเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์ได้ไม่นานนัก แต่ได้เสนอการแบ่งประเภทศาลเตี้ยออนไลน์เอาไว้ที่น่าสนใจไม่น้อย อาทิ กรณีความผิดเกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกประณามในโลกออนไลน์ (Real-Life Offences Attracting Online Opprobrium) กรณีความผิดเกิดขึ้นในโลกออนไลน์และถูกประณามในโลกออนไลน์ (Online Offences Attracting Online Opprobrium) และ คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated Online) (Reichl, 2019 : 122-130) รวมถึงยังมีการเสนอรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์จากความรุนแรงน้อยไปหามาก ได้แก่ การป้ดธง (Flagging) การสืบสวน (Investigating) การไล่ล่า (Hounding) และระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking) เป็นต้น (Loveluck, 2020 : 217-235)

แม้ว่าจะมีความพยายามในการจำแนกประเภทและรูปแบบของศาลเตี้ยออนไลน์ตามที่กล่าวไป แต่อาจยังไม่ครอบคลุมมากนัก เนื่องจากปรากฏการณ์ในโลกออนไลน์ส่วนใหญ่ก็มีความทับซ้อนกันในหลายระดับ หรือเปลี่ยนจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น ปรากฏการณ์ “วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)” ที่เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ซึ่งตามมาด้วยการลงโทษด้วยการเลิกสนับสนุน (Cancel) และการคว่ำบาตร (Boycott) (Merriam-Webster, 2020 : Online) โดยบุคคลสาธารณะที่ตกเป็นเหยื่อและถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากคือ “เอลเลน ดีเจเนอเรส (Ellen DeGeneres)” นักแสดงตลกและพิธีกรรายการชื่อดัง “เดอะ เอลเลน ดีเจเนอเรสโชว์ (The Ellen DeGeneres Show)” ได้โพสต์ภาพตัดต่อที่แสดงให้เห็นว่าเธอกำลังชี้หลัง “ยูเซน โบลต์ (Usain Bolt)” นักวิ่งชาวจาไมกาซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นคนที่วิ่งเร็วที่สุดในโลก ภาพที่ออกมาคือเอลเลนซึ่งเป็นผู้หญิงผิวขาวชี้หลังโบลต์ซึ่งเป็นนักวิ่งชายผิวสี ผู้คนในโลกออนไลน์ “ตัดสิน” ว่าสิ่งที่เธอกระทำคือการเหยียดผิว จึงร่วมกัน “ลงโทษ” ด้วยการประณามในโลกออนไลน์และตามมาด้วยการคว่ำบาตร

ซึ่งส่งผลกระทบต่อหน้าที่การทำงานและสภาพจิตใจของเธออย่างรุนแรง (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2559 : ออนไลน์) ส่วนประเทศไทยเองก็เกิดปรากฏการณ์ที่คล้ายกัน ซึ่งถูกเรียกด้วยศัพท์แสดงว่า “ทัวร์ลง” คำนี้ยังไม่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน แต่หากแปลความหมายตามพจนานุกรมศัพท์ทันสมัยหรือศัพท์แสดงจะหมายถึง “การโดนด่า โดนถล่ม” (Slang.in.th, 2019 : Online) ทัวร์ลงมักเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีการโพสต์ข้อความหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พิธีกรและนักแสดงสตรีข้ามเพศชื่อดังที่ต้องถูกยกเลิกงานในวงการบันเทิง หลังจากโพสต์ข้อความเพียงประโยคเดียวลงอินสตาแกรม (Instagram) กรณีที่มีนักเรียนชูสามนิ้วและผูกโบสีขาว่า “นอนแหกXอยู่บ้านไปไม่ต้องมาเรียน เด็กX” สุดท้ายแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้คนในโลกออนไลน์ “ตัดสิน” ว่าเป็นการโพสต์ข้อความที่ไม่เหมาะสม เธอจึงถูก “ลงโทษ” ด้วยการประณามอย่างรุนแรงในโลกออนไลน์และตามมาด้วยการคว่ำบาตรผลงานของเธอ (ผู้จัดการออนไลน์ , 2563 : ออนไลน์)

นอกจากนี้ แท้จริงแล้วคดีอาชญากรรมที่เกิดในชีวิตจริงมักเกิดการ “ปกอง” “สืบสวน” และ “ตัดสิน” ในโลกออนไลน์ผสมผสานกันไป มีตัวอย่างที่น่าสนใจคือเหตุระเบิดบอสตันมาราธอน (Boston Marathon Bombings) เมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 2013 ที่เมืองบอสตัน (Boston) มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) เหตุการณ์นี้ตามมาด้วยปรากฏการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา โดยชุมชนออนไลน์ขนาดใหญ่พยายามช่วย “สืบสวน” และรวบรวมข้อมูลทางคดี แต่สุดท้ายกลายเป็นปัญหาเนื่องจากมีการ “ปกอง” ผู้ต้องสงสัยผิดคนจนเกิดการ “ตัดสิน” ในโลกออนไลน์ที่นำไปสู่ผลกระทบตามมามากมาย (Nhan, J., Huey, L., & Broll, R., 2017: 341) เช่นเดียวกันกับประเทศไทย มีคดีดังที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2557 กรณีพบศพนักท่องเที่ยวยาวอังกฤษ 2 คน บนเกาะแห่งหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ คดีนี้สังคมจับตามองการทำงานของเจ้าหน้าที่ สื่อออนไลน์และผู้คนมากมายจึงออกมาช่วย “สืบสวน” เพื่อค้นหาข้อมูลทางคดี แต่ข้อมูลที่ได้มามีทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลที่ผิดพลาดจนนำไปสู่การ “ปกอง” ผู้ต้องสงสัยผิดคน และตามมาด้วยการ “ตัดสิน” ในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัย รวมถึงยังส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างชัดเจน (MGR Online, 2557: ออนไลน์)

จากตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ทั้งศาลเตี้ยดั้งเดิมและศาลเตี้ยออนไลน์มักเกิดขึ้นคู่ขนานกันไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก แต่แตกต่างกันในแง่ของการเกิดปฏิสัมพันธ์ (Interactions) เนื่องจากศาลเตี้ยออนไลน์เกิด “ปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์” ซึ่งเป็นกระบวนการของสถานการณ์ (Situational Process) ที่ก่อรูป (Shaping) จากพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Fields) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Reactive) ปฏิสัมพันธ์ที่มีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) และปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ (Mutual) (นิคม ชัยขุนพล : 2017: 59-60) อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์อาจส่งผลกระทบต่อตามมามากมาย ทั้งด้าน

บวกและด้านลบ มุมหนึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนสามารถกลายเป็นผู้ผดุงความยุติธรรมที่ไร้อำนาจด้วยการเข้าถึงเครื่องมือทางอินเทอร์เน็ตที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นนักสู้ อาชญากรรมอิสระในโลกออนไลน์ อีกมุมหนึ่งศาลเตี้ยออนไลน์เกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็มักเต็มไปด้วยข้อผิดพลาด ทั้งยังเป็นการทำทลายและเปิดเผยข้อบกพร่องของสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพราะฉะนั้น จึงควรค้นหาแนวทางที่จะสามารถทำให้ศาลเตี้ยออนไลน์ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ประเด็นเหล่านี้ล้วนมีความน่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาวิจัยในเชิงวิชาการเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากยังไม่ปรากฏงานวิจัยในประเทศไทยที่ได้มีการศึกษาเรื่องนี้ในเชิงวิชาการอย่างจริงจังมากนัก ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายที่จะศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ให้เป็นที่ประจักษ์ว่ามีรูปแบบของสถานการณ์อย่างไร ปฏิสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร รวมถึงจะมีแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไรบ้าง

1.2 คำถามวิจัย

สถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์มีรูปแบบอย่างไร ปฏิสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร รวมถึงจะมีแนวทางในการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษารูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.3.2 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.3.3 เพื่อศึกษาผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.3.4 เพื่อศึกษาแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ครอบคลุมถึง คำนินยาม ประเภท รูปแบบสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบ รวมถึงแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์อย่างเจาะลึกเพียงประเภทเดียว คือ ศาลเตี้ยออนไลน์กรณี “คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated and Sentenced Online)” โดยคัดกรณีศึกษาที่มีความหลากหลายและมีอิสระต่อกัน (A Multi-Case Study) 5 คดี ซึ่งเป็นคดีที่สังคมให้ความสนใจมาก (High Profile Cases) ตามมาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แอดมินเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไป ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม เช่น รายการข่าวหรือรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอทางวิทยุ โทรทัศน์ และทางออนไลน์ควบคู่ไปด้วย จำนวน 5 เพจ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบสถานการณ์และผลกระทบ “ด้านผู้กระทำ” รวมถึงสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลสำคัญในคดีที่เป็นกรณีศึกษาเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบ “ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ” อีกทั้งยังเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ทนายความ ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรม นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม สื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เพื่อรับฟังผลกระทบ “ด้านสิทธิมนุษยชน” “ด้านกระบวนการยุติธรรม” และ “ด้านสังคม” รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางในการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการอีกด้วย

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษา 5 คดี ซึ่งเป็นคดีอาชญากรรมที่สังคมให้ความสนใจมาก (High Profile Cases) ในช่วงเวลา 15 ปีย้อนหลัง ระหว่าง พ.ศ. 2550 – 2565

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งพื้นที่จริง (Real Space) ด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมถึงเก็บข้อมูลจากพื้นที่ออนไลน์ (Online Space) ด้วยการนำวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาออนไลน์ (Online Ethnography) ที่กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยในพื้นที่ออนไลน์มาประยุกต์ใช้ (Kozinets, 2010 : 12) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปฝังตัวแบบไม่มีอคติ (Bias) ด้วยการเป็นสมาชิกเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม จำนวน 5 เพจ โดยผู้วิจัยเองจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตั้งกระทู้ถามใด ๆ เพื่อพิจารณาการร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ ทั้งการใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji) และว็จนภาษา (Comments)

1.5 นิยามศัพท์ในการศึกษา

1.5.1 นิยามศัพท์ทั่วไป

ศาลเตี้ย (Vigilantism) หมายถึง การกระทำของกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ที่ก่อตัวขึ้นจากพื้นที่ทางอารมณ์จนกลายเป็นความรุนแรง โดยเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพื่อตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมและการละเมิดบรรทัดฐานของสังคม อันมีเป้าหมายเพื่อป้องกัน สืบสวน และ ลงโทษ

ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism) หมายถึง พื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติการ และการลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันซ้ำ ๆ โดยใช้อำนาจผ่านสื่อออนไลน์ จนก่อให้เกิดความขัดแย้ง และนำไปสู่ความรุนแรง

1.5.2 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ หมายถึง พื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติการ และการลงโทษในโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันซ้ำ ๆ จนก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรง มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ผู้แสดงส่วนที่ 1 หมายถึง สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม 2) ผู้แสดงส่วนที่ 2 หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ 3) ใช้การมองเห็นและการรับรู้เป็นอาวุธ เพื่อให้เกิดการแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง และ 4) เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ โดยเกิดสถานการณ์ 5 รูปแบบ คือ การให้ข้อมูล การตีแผ่ การปักธง การสืบสวน และการไล่ล่า ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้คือกระบวนการที่ก่อรูปจากพื้นที่ทางอารมณ์ จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ และแสดงออกผ่านปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดผลกระทบตามมาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม

สถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ หมายถึง รูปแบบสถานการณ์ที่เรียงลำดับจากความรุนแรงน้อยไปหามาก ประกอบด้วย การให้ข้อมูล (Informing) การตีแผ่ (Exposing) การปักธง (Flagging) การสืบสวน (Investigating) และการไล่ล่า (Hounding)

ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ หมายถึง กระบวนการของสถานการณ์ (Situational Process) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จากพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Fields) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ทั้ง 3 รูปแบบประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Reactive) ปฏิสัมพันธ์ที่มีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) และปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ (Mutual)

ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และ ด้านสังคม

การควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ หมายถึง การสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ เพื่อแสวงหาความยุติธรรมในรูปแบบคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยใช้วิธีการตรวจสอบผ่านเลนส์เทคโนโลยี และมีการตอบสนองผ่านการตอบโต้ที่มีการประสานงานกันผ่านสื่อออนไลน์

ความรุนแรง (Violence) หมายถึง ความรุนแรง 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) คือ สถานการณ์ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น มีร่องรอยบาดแผลปรากฏให้เห็นไปจนถึงความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน 2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) คือ โครงสร้างของสังคมที่ก่อให้เกิดการได้เปรียบและเสียเปรียบของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกัน เช่น คนที่มีอำนาจมากกว่าเอาเปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า และ 3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Cultural Violence, Symbolic Violence) คือ ระบบความเชื่อและความหมายของสังคมทำให้เกิดการเอาเปรียบ การทำร้ายร่างกายและจิตใจบางอย่าง กลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นต้องยอมรับ (Galtung, 1990: 294) เช่น ศาลเตี้ยออนไลน์ที่มุมหนึ่งเกิดการทำร้ายจิตใจผู้ที่ได้รับผลกระทบ แต่อีกมุมหนึ่งสังคมให้การยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นเพื่อควบคุมสังคมและควบคุมอาชญากรรม

อำนาจ (Power) หมายถึง อำนาจ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) อำนาจส่วนตัว (Private Power) คือ รากฐานของอำนาจในแต่ละรูปแบบที่เป็นได้ทั้งเชิงบวก (Positive) และ เชิงลบ (Negative) 2) อำนาจทางสังคม (Social Power) เป็นได้ทั้งการแจกจ่าย (Distribution) และการกระจายซ้ำ (Redistribution) ของความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และ 3) อำนาจทางกฎหมาย (Legal Power) คือ ฉันทามติของบุคคลหรือสถาบันทางสังคม เพื่อจัดระเบียบและรักษาโครงสร้างทางสังคม โดยเป็นการบีบบังคับ (Coercion) ด้วยบทบัญญัติทางกฎหมาย (Culberson, 1990: 25-27) เช่น ศาลเตี้ยออนไลน์คือการใช้อำนาจส่วนตัว (Private Power) ผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง เรื่องพื้นฐานในสังคมที่คนกลุ่มหนึ่งจะขัดแย้งกับอีกกลุ่มหนึ่ง เมื่อทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการหรือมีผลประโยชน์ตรงกัน แต่เกิดการรุกร้ากัน จนทำให้เกิดการแก่งแย่งกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มขึ้นมา สมาชิกภายในกลุ่มจะมีความร่วมมือกันมากขึ้น เพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความสำเร็จของกลุ่มตน ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และจำเป็นจะต้องเกิดขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมและจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อีกด้วย (พรชัย ชันดี, ทัศนพงษ์ พุทธระกูล, และจอมเดช ตริเมฆ, 2558 : 302-310) เช่น ศาลเตี้ยออนไลน์อาจเกิดขึ้นจากความรู้สึกของประชาชนที่ขัดแย้งกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ทำงานล่าช้าและไม่เป็นที่น่าพอใจ

การควบคุมสังคม (Social Control) หมายถึง การที่มนุษย์ต้องการสังคมเพื่อที่จะทำให้ตนเองบรรลุความต้องการในขั้นต่าง ๆ โดยสังคมมีหน้าที่ในการสร้างดุลยภาพ (Equilibrium) ที่จะตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นของมนุษย์ อันมีเป้าหมายเพื่อมิให้เกิดการสลายตัวของสังคม (Disorganization of Society) โดยวิธีการควบคุมสังคมเป็นได้ทั้งลักษณะเชิงปฏิฐานหรือเชิงบวก (Positive) เช่น การให้รางวัล (Rewards) และ เชิงนิเสธหรือเชิงลบ (Negative) เช่น การลงโทษ (Punishments) (ปฐม ทรัพย์เจริญ, 2530 : 224-225) โดยศาลเตี้ยออนไลน์เป็นความพยายามควบคุมสังคมที่เป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบด้วยวิธีการลงโทษในโลกออนไลน์

การจัดระเบียบสังคม (Social Order) หมายถึง กลไกทางสังคมที่เกิดจากปรากฏการณ์ในระดับมหภาค (Macro-Level) และส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล (Individual) ก็เป็นผลมาจากความเชื่อในข้อมูลข่าวสารหรือแม้กระทั่งนโยบายจากภาครัฐในระดับมหภาค สุดท้ายพฤติกรรมของมนุษย์จากปัจเจกบุคคลก็จะกลายเป็นพฤติกรรมของคนจำนวนมากในสังคม และส่งผลกระทบบย้อนกลับไปสู่สังคมในเชิงมหภาคเป็นวัฏจักร (Hechter and Horne , 2009 : 19) ประกอบไปด้วย 5 รูปแบบ ได้แก่ ปัจเจกบุคคล (Individuals) ลำดับชั้น (Hierarchies) ตลาด (Markets) กลุ่ม (Groups) และ เครือข่าย (Networks) เช่น ศาลเตี้ยออนไลน์ถือเป็นการรวมกลุ่มกันของปัจเจกบุคคลในโลกออนไลน์ ก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมในรูปแบบกลุ่มและขยายผลเป็นเครือข่าย โดยมีความเคลื่อนไหวผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงความ

เคลื่อนไหวภายในกลุ่มของตนเองเท่านั้น แต่ยังคงมีความพยายามเชื่อมต่อความเชื่อ และค่านิยมระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดพันธะระหว่างกันและมีความเคลื่อนไหวที่เข้มแข็งร่วมกัน

การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) หมายถึง การควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรม (อารี รุ่งพรทวีรัตน์, 2527 : 66-75) เช่น ศาลเตี้ยออนไลน์ที่มีความผูกพันกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่เน้นไปที่การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) แต่เป็นการควบคุมอาชญากรรมเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Brown, 1975 : 148-149)

การลงโทษทางสังคม (Social Punishment) หมายถึง การกระทำที่ทำให้ผู้ที่ถูกปฏิบัติได้รับผลร้าย เนื่องจากผู้นั้นมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎกติกาของสังคม (ธานี วรภัทร์, 2558 : 33-34) ซึ่งการลงโทษเป็นได้ทั้งการใช้กำลังบังคับแบบเปิดเผย (Over Force) เช่น การบังคับโทษตามกฎหมายอาญา ประกอบด้วย การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน (สิริโฉม พรหมโฉม, 2559 : ออนไลน์) และการลงโทษด้วยการใช้สัญลักษณ์ (Symbols) เช่น การชูปู่ การสั่งให้เลิกการตำหนิ การด่า การล้อเลียน ฉากกลาง ตั้งฉายา และชูปชิตนินทาในทางที่ไม่ดี (ปฐุม ทรัพย์เจริญ , 2530 : 217) โดยศาลเตี้ยออนไลน์มักเกิดการลงโทษด้วยการใช้สัญลักษณ์ผ่านสื่อออนไลน์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.6.3 ทำให้ทราบถึงผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ไปใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบ ที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ย (Conceptualizing Vigilantism)

2.1.1 คำนิยามของศาลเตี้ย (Definition of Vigilantism)

2.1.2 รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ย (Typology of Vigilantism)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ (Conceptualizing Online Vigilantism)

2.2.1 คำนิยามของศาลเตี้ยออนไลน์ (Definition of Online Vigilantism)

2.2.2 รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ยออนไลน์ (Typology of Online Vigilantism)

2.3 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence)

2.3.2 แนวคิดเรื่องอำนาจ (Concept of Power)

2.3.3 แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

2.3.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) และ ขบวนการเคลื่อนไหวได้กลับ (Countermovement)

2.3.5 แนวคิดเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Order)

2.3.6 แนวคิดเรื่องแอฟเฟ็คท์ (Affect)

2.3.7 แนวคิดเรื่องการควบคุมสังคม (Social Control)

2.4 แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แนวคิดเรื่องการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษ (Punishment)

2.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

2.4.4 ทฤษฎีตีตรา (Labelling Theory)

2.4.5 แนวคิดและทฤษฎีเหยื่อวิทยา (Victimology)

2.5 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ในต่างประเทศ

2.6 หลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศไทย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

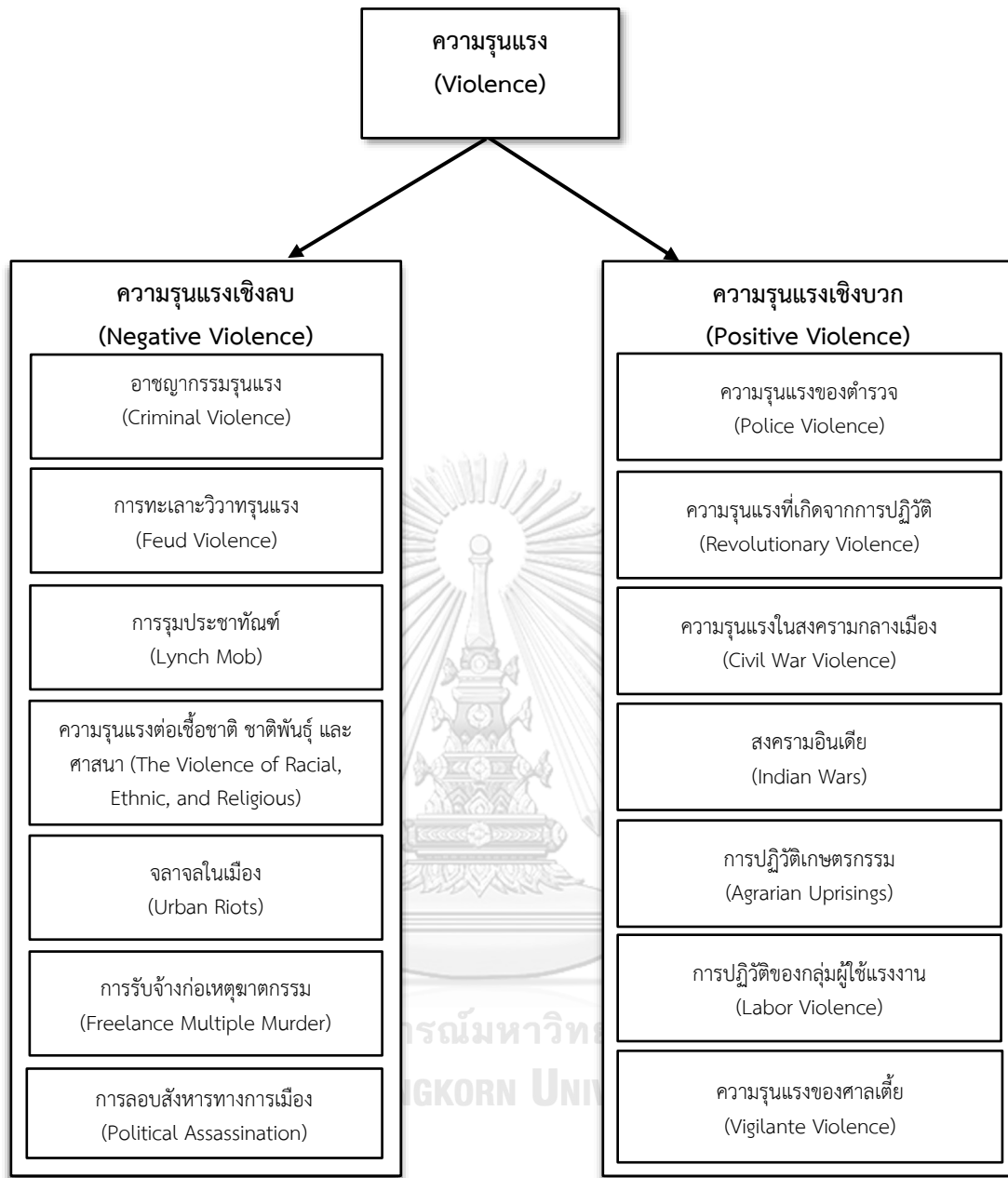
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ย (Conceptualizing Vigilantism)

การศึกษาวิจัยเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นคว้าจากฐานรากเรื่องศาลเตี้ย (Vigilantism) เสียก่อน โดยศาลเตี้ยมีความสำคัญต่อการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ ทั้งในแง่ของทฤษฎีและในเชิงปฏิบัติ แต่งานวิจัยในเรื่องนี้ยังมีไม่มากนัก รวมถึงไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Bateson, 2021 : 923)

ผู้วิจัยหยิบยกงานเขียนของ ริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ (Richard Maxwell Brown, 1927-2014) มาพิจารณาเป็นอันดับแรก เนื่องจากบราวน์มีงานเขียนเกี่ยวกับความรุนแรงและศาลเตี้ยในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก บราวน์เสนอว่า “ผู้กำกับดูแลในเซาท์แคโรไลนา (The South Carolina Regulators)” คือศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1767-1769 โดยผู้กำกับดูแล (Regulators) เหล่านี้เป็นชนชั้นเกษตรกรรมที่ไม่พอใจต่อระบบราชการ เนื่องจากไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ผู้กำกับดูแลจึงนำกฎหมายมาอยู่ในมือของพวกเขาเอง พวกเขาลงโทษผู้ต้องสงสัยว่าเป็นโจรด้วยการเขียนตี นำตัวไปกักขังหรือขับไล่ออกไปจากอาณาเขต และค่อย ๆ ขยายกิจกรรมจนครอบคลุมไปถึงการจัดระเบียบครัวเรือนด้วยการเขียนตีผู้ที่ถือรั้นและบังคับคนเกียจคร้านให้ทำงาน (Brown, 1970 : 20-23) โดยบราวน์เสนอว่าความรุนแรง (Violence) ในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1) ความรุนแรงเชิงลบ (Negative Violence) คือ ความรุนแรงที่ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านสังคมหรือประวัติศาสตร์ เช่น อาชญากรรมรุนแรง (Criminal Violence) การทะเลาะวิวาทรุนแรง (Feud Violence) การรุมประชาทัณฑ์ (Lynch Mob Violence) ความรุนแรงต่อเชื้อชาติชาติพันธุ์ และศาสนา (The Violence of Racial, Ethnic and Religious Prejudice) เหตุจลาจลในเมือง (Urban Riots) การรับจ้างก่อเหตุฆาตกรรม (Freelance Multiple Murder) และ การลอบสังหารทางการเมือง (Political Assassination)

2) ความรุนแรงเชิงบวก (Positive Violence) คือ ความรุนแรงที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และเป็นการเคลื่อนไหวในเชิงสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา เช่น ความรุนแรงที่กระทำโดยตำรวจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย (Police Violence) ความรุนแรงที่เกิดจากการปฏิวัติ (Revolutionary Violence) ความรุนแรงของสงครามกลางเมือง (Civil War Violence) สงครามอินเดีย (Indian Wars) การปฏิวัติเกษตรกรรม (Agrarian Uprisings) การปฏิวัติของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน (Labor Violence) และความรุนแรงของศาลเตี้ย (Vigilante Violence) เป็นต้น (Graham and Gurr, 1969 : 35-56) ซึ่งสามารถสรุปได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 1 แผนภาพความรุนแรงของบราวน์
ดัดแปลงจาก Brown, 1969

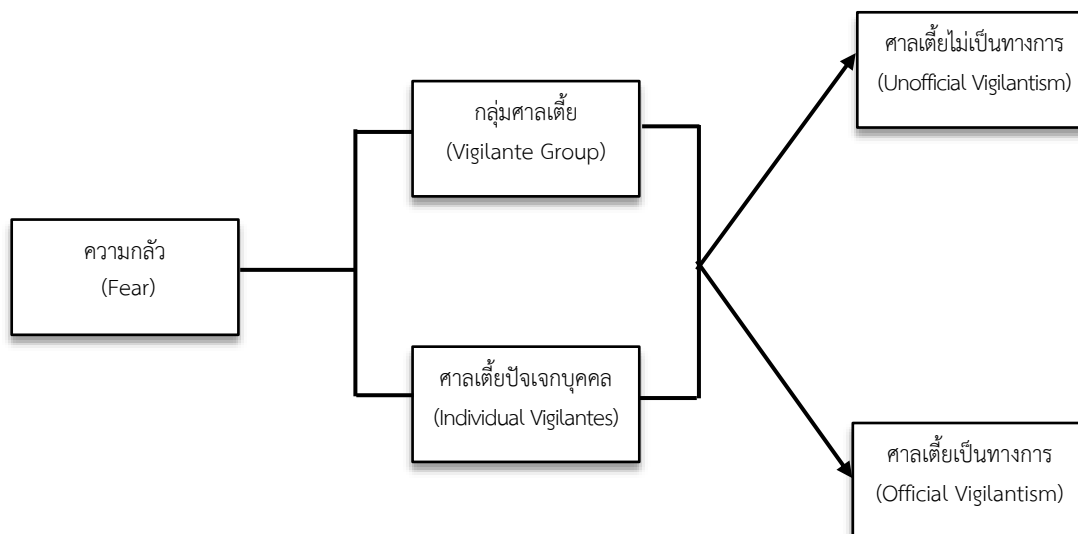
อย่างไรก็ดี ศาลเตี้ยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การป้องกันตนเอง (Self-Preservation and Self-Protection) ที่ถือเป็นธรรมชาติของศาลเตี้ย 2) สิทธิในการปฏิวัติ (Right of Revolution) หมายถึง การกระทำที่ไม่ถูกต้องย่อมส่งผลทำให้เกิดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และ 3) อำนาจอธิปไตยของราษฎร (Popular Sovereignty) กล่าวคือ ศาลเตี้ยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายไม่สามารถดูแลประชาชน จนทำให้ประชาชนมีสิทธิในการดูแลตนเอง ซึ่งถือเป็นสิทธิที่มีสามารถโต้แย้งได้ (Graham and Gurr, 1969 : 141-143)

อีกด้านหนึ่ง อาร์โนลด์ แมดิสัน (Arnold Madison, 1973) เสนอว่า ศาลเตี้ยในสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นมาจากความกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime) เนื่องจากมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคมเป็นจำนวนมาก ความกลัวจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับกับชาวอเมริกันในช่วงเวลาดังกล่าว โดยความกลัวได้ขยายวงกว้างขึ้น และเป็นตัวเร่งทำให้เกิดศาลเตี้ยเพื่อจัดการกับความกลัวเหล่านั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) กลุ่มศาลเตี้ย (A Vigilante Group) คือความปรารถนาาร่วมกันของกลุ่มคนที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมักจะอ้างถึงเรื่องของ “สิทธิ (Rights)” กลุ่มศาลเตี้ยมีหลายรูปแบบและหลายขนาด เช่น ผุ้ชน (Mobs) หรือ กลุ่มคนที่เหยียดผิว (Racists)

2) ศาลเตี้ยปัจเจกบุคคล (Individual Vigilantes) ปรากฏในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เช่น กรณีที่เจ้าของร้านค้าต่าง ๆ ที่มีจะซ่อนอาวุธปืนไว้ใต้เคาท์เตอร์ รวมถึงผู้คนหลากหลายอาชีพในเซาท์แคโรไลนา (South Carolina) ที่ต้องพกปืนติดตัวเอาไว้ตลอดเวลาเพื่อป้องกันตัว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความหวาดกลัวของผู้คน นำมาซึ่งความพยายามในการป้องกันตัวจนกลายเป็นลักษณะของศาลเตี้ยที่เป็นปัจเจกบุคคล (Madison, 1973: 2-10)

แมดิสันยังแบ่งศาลเตี้ยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ศาลเตี้ยที่ไม่เป็นทางการ (Unofficial Vigilantism) และศาลเตี้ยที่เป็นทางการ (Official Vigilantism) โดยยกตัวอย่างการล่าแม่มดในสหรัฐอเมริกา (The Witch-Hunt) ว่าเป็นศาลเตี้ยแบบไม่เป็นทางการ (Madison, 1973 : 13-19) ส่วนผู้กำกับดูแลในเซาท์แคโรไลนา (The South Carolina Regulators)” คือศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งการล่าแม่มดแห่งซาเลม (Salem) เกิดขึ้นในแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) เมื่อ ค.ศ. 1692 ที่เริ่มต้นจากเด็กสาวสองคนล้มป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ และมีอาการประหลาดส่งเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด มีอาการชัก รวมถึงร่างกายบิดไปมาอย่างทรมาน ทุกคนที่เข้ามาอยู่ในเหตุการณ์ต้องถอยออกไปด้วยความหวาดผวา เนื่องจากไม่สามารถอธิบายได้ว่าสิ่งอยู่ตรงหน้านั้นคืออะไร สุดท้ายมีบาทหลวงบางส่วนสรุปว่า สิ่งที่เกิดขึ้นคือการกระทำของ “แม่มด” และขอให้เด็ก ๆ ที่กำลังเจ็บป่วยชี้ตัวว่าใครคือแม่มด โดยคนกลุ่มแรกที่ถูกล่าหว่านว่าเป็นแม่มด คือ ขอทาน คนเร่ร่อนผู้หญิงสูงวัยที่มีอาการป่วย ไปจนถึงทาสผิวสี หลังจากที่ถูกกลุ่มคนเหล่านี้ถูกล่าหว่าน เจ้าหน้าที่ก็จะเข้าไปควบคุมตัว นำไปกักขังในเรือนจำและรอการไต่สวน หนึ่งในผู้ที่ถูกจับไปคือ “ทิบูบา (Tituba)” ทาสชาวผิวสี เรื่องราวเหล่านี้แพร่ไปในสังคมอย่างรวดเร็ว ประชาชนเริ่มเกิดความหวาดกลัวแม่มดส่งผลให้มีชาวบ้านที่ถูกสงสัยว่าเป็นแม่มดหลายคนถูกนำตัวไปสอบสวน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1692 จึงมีศาลพิเศษเกิดขึ้นเพื่อพิจารณาคดีเกี่ยวกับการกระทำของแม่มดเป็นการเฉพาะ โดยผู้ต้องสงสัยคนแรกที่ถูกล่าหว่านตัวขึ้นศาลนี้คือหญิงชราที่ชื่อว่า “บริดเจ็ต บิชอป (Bridget Bishop)” คดีนี้จบลงด้วยการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีคนถูกประหารชีวิตด้วยข้อหาเป็นแม่มดจำนวนมาก (The Matter, 2020 : Online) ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดของแมดิสันได้เป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 2 แผนภาพศาลเตี้ยตามแนวคิดของแมดิสัน

งานเขียนของของบราวน์และแมดิสันมีอิทธิพลต่องานเขียนเรื่องศาลเตี้ยเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องของการให้คำนิยาม ไปจนถึงการจำแนกประเภทของศาลเตี้ย โดยบราวน์มองศาลเตี้ยในเชิงมหภาค (Micro-Level) และให้ความสำคัญกับ “ความรุนแรง (Violence)” แต่แมดิสันมองศาลเตี้ยในเชิงจุลภาค (Macro-Level) และให้ความสำคัญกับ “ความกลัว (Fear)” ซึ่งแท้จริงแล้วความกลัวก็คืออารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ที่ก่อรูปทรง (Shaping) และเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่นำไปสู่ความรุนแรง เพราะฉะนั้น งานเขียนของทั้ง 2 ท่านที่ดูเหมือนว่าจะมองต่างมุมกัน แต่กลับมีความสอดคล้องกันอย่างน่าสนใจ

2.1.1 คำนิยามของศาลเตี้ย (Definition of Vigilantism)

ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้คำนิยาม “ศาลเตี้ย (Vigilantism)” ได้อย่างเหมาะสมและแม่นยำ เนื่องจากงานเขียนและการทบทวนวรรณกรรมในทางรัฐศาสตร์ได้ให้คำนิยามศาลเตี้ยไว้ค่อนข้างกว้าง และแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง (Abrahams, 1998 : 6) จนอาจทำให้เกิดความสับสนและความคลาดเคลื่อนในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าศาลเตี้ยหมายถึง “การนำกฎหมายมาไว้ในมือตนเอง (The taking of law into one’s own hands)” แต่ความหมายที่ว่านี้ไม่มีความชัดเจนว่าการนำกฎหมายมาสู่มือตนเองนั้นแท้จริงแล้วนำมาซึ่งอะไร กฎหมายใดที่นำมาไว้ในมือตนเอง และควรจะนำกฎหมายใดมาไว้ในมือตนเองอย่างเหมาะสม เราจะสังเกตได้อย่างไรว่านำกฎหมายมาอยู่ในมือของตนเองแล้ว หรือแม้กระทั่งเราจะรู้ได้อย่างไรว่าการกระทำนั้นคือศาลเตี้ย (Gerring, 1999 : 361)

ศาลเตี้ยภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Vigilantism” มีที่มาจากภาษาสเปน “Vigilante” หมายถึงผู้เฝ้าดูแลหรืออารักขา “Watchman or Guard” โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Vigilans” (Joshua Smalldridge, Wagner and Crowl, 2016 : 58) ซึ่งมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่พยายามจะให้คำนิยามศาลเตี้ย ยกตัวอย่างเช่น

ฮิวจ์ โรเบิร์ต เกรแฮม (Huge Devis Graham) และ เทด โรเบิร์ต เกรอร์ (Ted Robert Gurr) นิยามศาลเตี้ยเอาไว้ว่า หมายถึง “การใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในพื้นที่ของตน (Vigilante violence was used to establish order and stability on the frontier)” ซึ่งถือเป็นคำนิยามในระยะเริ่มแรกของการศึกษาวิจัยเรื่องศาลเตี้ย (Graham and Gurr, 1969 : 35)

อาร์โนลด์ แมดิสัน (Arnold Madison, 1973) เสนอว่าศาลเตี้ยคือ “ความรุนแรงที่มีเจตนาเพื่อรักษาคุณค่าของชีวิตและทรัพย์สิน (Vigilantism is a violent sanctification of the deeply cherished values of life and property)” (Madison, 1973 : 10)

จอห์น เอช โรเซนบอม และ ปีเตอร์ ซี เซเดอร์เบิร์ก (Jon H. Rosenbaum and Peter C. Sederberg, 1974) นิยามว่าศาลเตี้ย คือ “การกระทำหรือการคุกคาม อันเป็นการบีบบังคับ ถือเป็น การละเมิดต่อกฎระเบียบที่สังคมยอมรับ โดยมุ่งเข้าดำเนินการต่อผู้กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม เพื่อปกป้องกฎระเบียบในสังคม (Consists of acts or threats of coercion in violation of the formal boundaries of an established sociopolitical order which, however, are intended by the violators to defend that order from some form of subversion)” (Rosenbaum and Sederberg, 1974: 4)

ริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ (Richard Maxwell Brown, 1975) ให้คำนิยามศาลเตี้ยที่แคบลงมาว่า หมายถึง “กลุ่มคนที่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยนำเอากฎหมายมาไว้ในมือของตนเอง (Extralegal groups that take the law into their own hands)” ซึ่งคำนิยามนี้ได้รับความนิยมและถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จึงเปรียบเสมือนคำนิยามพื้นฐานที่ถูกกล่าวถึงโดยทั่วไป (Brown, 1975 : 95-96)

เทด โรเบิร์ต เกรอร์ (Ted Robert Gurr, 1989) ให้คำนิยามศาลเตี้ยไว้ใกล้เคียงกับโรเซนบอม และเซเดอร์เบิร์กกว่า “เป็นกิจกรรมรุนแรง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสถานภาพที่เป็นอยู่ หรือเพื่อให้กลับสู่สภาพที่เคยเป็นก่อนหน้า (Violent activity intended to protect the status-quo or to return to the status-quo of an earlier period)” (Pedahzur and Perliger, 2007: 2)

วิลเลียม ซี ซัลเบอร์สัน (William C. Culberson, 1990) ให้คำนิยามศาลเตี้ยผ่านมุมมองเรื่อง “อำนาจส่วนตัว (Private Power)” ว่า “คือความปรารถนาและความเต็มใจของชุมชนในการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ หรือเพื่อเร่งรัดระเบียบใหม่ที่จำเป็นและเหมาะสม โดยเป็นกฎที่ได้รับการสนับสนุน เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม (A communal desire and willingness to enforce existing law or to precipitate a new necessary and proper order by popular rule, in order to meet social exigencies)” (Culberson, 1990: 6)

ส่วนงานวิจัยของเลอ จอห์นสตัน (Les Johnston, 1996) ให้คำนิยามศาลเตี้ยในมุมที่แคบลงไปอีก และถูกนำไปอ้างอิงเป็นจำนวนมาก โดยนิยามว่า “ศาลเตี้ยคือขบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการใช้กำลังที่มีการไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า โดยพลเมืองอิสระ (A social movement giving rise to premeditated acts of force by autonomous citizens)” และต้องเป็นกิจกรรมที่ครบ 6 องค์ประกอบ (6 elements) ดังต่อไปนี้ 1) มีการวางแผนและไตร่ตรองอย่างมีระเบียบแบบแผน 2) ดำเนินการโดยประชาชนด้วยความสมัครใจ 3) เป็นพลเมืองอิสระไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ 4) เป็นการกระทำโดยการขู่เชิญหรือใช้กำลัง 5) มีแรงจูงใจเพื่อตอบสนองต่อการรับรู้อาชญากรรมหรือการเบียดเบียนทางสังคม และ 6) มีเป้าหมายเพื่อเป็นการรับรองความปลอดภัย (Johnston, 1996 : 220-232)

ในทำนองเดียวกัน เอ็ดเวิร์โด มอนคาตา (Eduardo Moncada, 2017) ได้ให้นิยามศาลเตี้ยว่า “คือพฤติกรรมรวมหมู่ที่ใช้ความรุนแรงเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรม (The collective use or threat of extra-legal violence in response to an alleged criminal act)” (Moncada, 2017 : 408)

ส่วนการสืบค้นจากพจนานุกรมทั้งของไทยและต่างประเทศทำให้พบว่า ได้มีการให้คำนิยามศาลเตี้ยเอาไว้ใกล้เคียงกัน เช่น มิเรียม - เว็บบสเตอร์ (Merriam-Webster) นิยามศาลเตี้ยเอาไว้ว่า หมายถึง “การจัดตั้งกลุ่มคนขึ้นมา โดยที่ไม่มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อปราบปราม และลงโทษอาชญากรรมอย่างรวบรัดโดยพลการ เป็นความพยายามในการควบคุมสังคมอย่างไม่มีรูปแบบและกฎเกณฑ์ (A member of volunteer committee organized to suppress and punish crime summarily)” (Merriam-Webster, 2020 : Online) พจนานุกรมแบล็คคลอว์ (Black’s Law Dictionary) นิยามศาลเตี้ยว่า หมายถึง “ผู้ที่พยายามจะล้างแค้นอาชญากรรม โดยเอากฎหมายไปไว้ในมือของตนเอง (A person who seeks to avenge a crime by taking the law into his or her own hands)” ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 นิยามว่า “ศาลเตี้ย คือ คนหรือกลุ่มคนที่ไม่มีความอำนาจดำเนินคดีตามกฎหมาย จับกุมคนมาชำระตัดสินคดีความโดยพลการ” โดยคำนิยามตามพจนานุกรมเหล่านี้เป็นเพียงคำนิยามแบบกว้าง ๆ เท่านั้น

งานวิจัยในระยะหลัง เช่น งานวิจัยของเรจินา แบทสัน (Regina Bateson, 2021) ได้วางกรอบคำนิยามศาลเตี้ยเอาไว้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยมีการตั้งคำถามว่าศาลเตี้ยจำเป็นจะต้องดำเนินการในลักษณะที่รวมตัวกันเป็นหมู่คณะหรือเป็นการรวมกลุ่มกันหรือไม่ หรือเป็นเพียงกิจกรรมของปัจเจกบุคคลก็ได้ ศาลเตี้ยเกิดจากการวางแผนหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งการตั้งคำถามเหล่านี้สามารถตัดความคลุมเครือออกไปได้บ้างในบางประเด็น โดยเสนอคำนิยามศาลเตี้ยว่า หมายถึง “การป้องกัน การสืบสวน หรือ การลงโทษการกระทำผิดที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (The Extralegal Prevention, Investigation or Punishment of Offenses)” คำนิยามนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการที่สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1) เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Extralegal)

ศาลเตี้ยเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Extralegal) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ศาลเตี้ยเป็นการกระทำที่เกินไปกว่ากฎหมาย (Beyond the law) โดยพฤติกรรมที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดส่วนใหญ่จะผิดกฎหมาย แต่การกระทำที่ผิดกฎหมายอาจจะมีได้เข้าข่ายพฤติกรรมที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เช่น “การปล้นทรัพย์” คือการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่มิใช่การกระทำที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ พฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย ก็เท่ากับว่า กฎหมายกำหนดเอาไว้แล้วว่ามีคามผิด แต่พฤติกรรมที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดนั้น หมายถึงพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกฎหมาย แต่เกินขอบเขตหรือมีความรุนแรง

2) การป้องกัน การสืบสวน หรือการลงโทษ (Prevention, Investigation or Punishment)

ศาลเตี้ยคือพฤติกรรมและการปฏิบัติ (Behavior and Practice) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ มิใช่เพียงแค่อัตถคติ (Attitude) คตินิยม (Ideology) หรือ อัตลักษณ์ (Identity) โดยพฤติกรรมศาลเตี้ยมีทั้งลักษณะของการกระทำที่เป็นกลุ่มและปัจเจกบุคคล เป็นทั้งพฤติกรรมแบบครั้งคราวและสม่ำเสมอ และมักจะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ทั้งการป้องกันการสืบสวน หรือการลงโทษ (Prevention, Investigation or Punishment) สามารถถือว่าเป็นศาลเตี้ยได้ทั้งสิ้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวหรือรวมกันก็ได้ จะต่อเนื่องหรือเป็นลำดับก็ได้เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นศาลเตี้ยมีความเป็นพลวัต (Dynamic) มีความลื่นไหล และอาจผสมกับพฤติกรรมอื่นทางกฎหมายได้

3) การกระทำผิด (Offenses)

ศาลเตี้ยเป็นการกระทำที่ตอบสนองต่อการกระทำผิด ซึ่งการกระทำผิดที่ว่านี้ หมายความว่าถึงอาชญากรรมและการละเมิดบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับของสังคม อย่างไรก็ตาม การกระทำผิดนั้นเกิดจากการกำหนดของแต่ละสังคม การกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดจึงแตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรม พื้นที่ และเวลา (Bateson, 2021 : 921-926)

นอกจากนี้ มีงานเขียนที่น่าสนใจของมุฮัมมัด อะซิฟ และ ดอน วินนิค (Muhammad Asif and Don Weenink, 2022) ที่นิยามศาลเตี้ยไว้แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้า โดยเสนอว่าศาลเตี้ยคือ “พิธีกรรม (Ritual)” หมายถึง พิธีกรรมที่มีการระดมผู้เข้าร่วม เพื่อเปลี่ยนความกลัว (Fear) และความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger) ให้กลายเป็นสิ่งที่มีเป้าหมาย (ทั้งที่ไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า หรือเกิดขึ้นโดยทันที) ในลักษณะของปฏิกิริยาตอบโต้หรือป้องกันโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อลงโทษ การละเมิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม รวมไปถึงเพื่อฟื้นฟูหรือรักษาคุณธรรมของชุมชน (Rituals in which participants are mobilized to transform fear and righteous anger into purposive “premeditated or more or less immediate” reactive or preventive unlawful violent action to punish violations of moral imperatives to restore or uphold the moral community)

โดยเน้นว่าความรุนแรงของศาลเตี้ยคือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ใช้รูปแบบพิธีกรรม ที่ได้รับการยอมรับจากผู้เข้าร่วม ซึ่งการกระทำศาลเตี้ยจะประกอบไปด้วยบทบาทของอารมณ์ ทั้งความกลัว ความโกรธที่ชอบธรรม และความปรารถนาที่จะตอบโต้การละเมิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนในสังคมตอบสนองต่อความกลัวและความโกรธเพื่อความอยู่รอดของตนเอง (Asif and Weenink, 2022 : 165)

แม้ว่าค่านิยมศาลเตี้ยที่กล่าวไปข้างต้นจะมีความหลากหลาย แต่ผู้วิจัยพบว่ามีบางประเด็นที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นการกระทำที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Extralegal) และเพื่อตอบสนองต่อการกระทำผิด (Response to Offenses) ผู้วิจัยจึงขอเสนอค่านิยมศาลเตี้ยเอาไว้ว่า หมายถึง “การกระทำของกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ที่ก่อตัวขึ้นจากพื้นที่ทางอารมณ์จนกลายเป็นความรุนแรง โดยเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพื่อตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรม และการละเมิดบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับของสังคม อันมีเป้าหมายเพื่อป้องกัน สืบสวน และลงโทษ” โดยผู้กระทำศาลเตี้ยมักเชื่อว่าพวกเขามีเสรีภาพและมีสิทธิที่จะนำกฎหมายไปไว้ในมือของพวกเขาเอง แต่อาจไม่ได้ตระหนักว่าเสรีภาพต้องอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ รวมถึงการแสวงหาเสรีภาพของตนเองจะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นด้วย

2.1.2 รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ย (Typology of Vigilantism)

การแบ่งรูปแบบและประเภทของศาลเตี้ยมีความหลากหลาย โดยบราวน์ (Brown, 1969) เสนอว่า ศาลเตี้ยมี 2 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบสร้างสรรค์สังคม (The Socially Constructive Model)

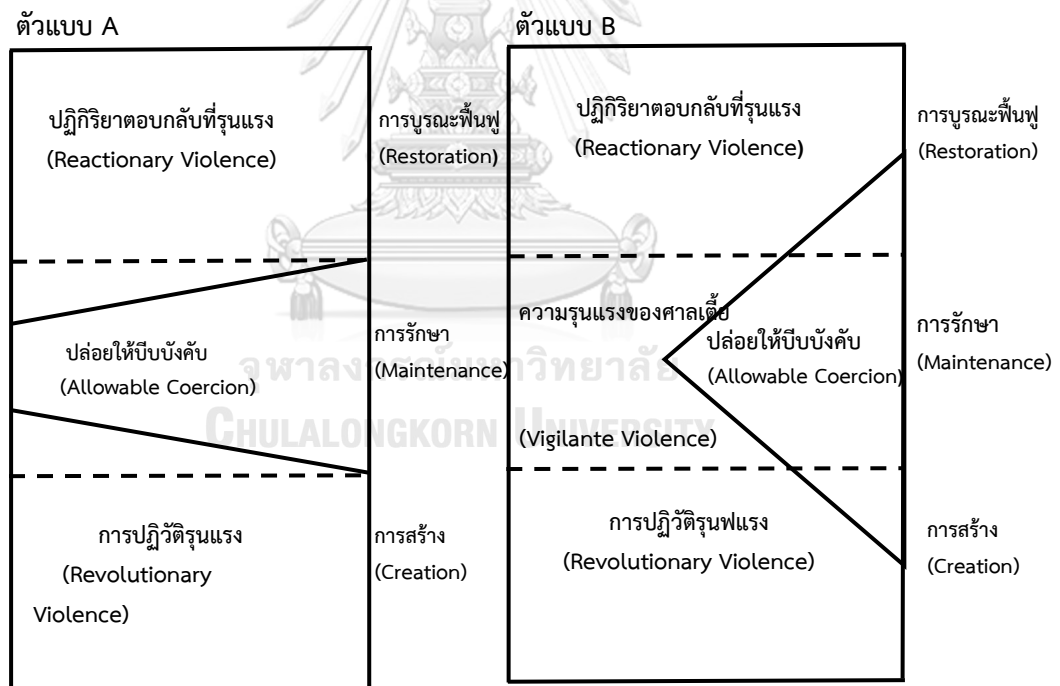
ศาลเตี้ยที่ถือเป็นการเคลื่อนไหวที่สร้างสรรค์สังคม จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ “ผู้ดำเนินการเป็นตัวแทนของฉันทามติในชุมชนอย่างแท้จริง” เป็นสถานการณ์ที่คนส่วนใหญ่ตัดสินใจและเห็นด้วยในการเข้าร่วมเคลื่อนไหว ศาลเตี้ยรูปแบบนี้เป็นเพียงลักษณะการเคลื่อนไหวของคนในชุมชน โดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย และไม่เป็ระเบียบแบบแผน เพื่อให้ชุมชนยังคงอยู่ในสภาพที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีเสถียรภาพมากขึ้น โดยปัญหาของความสงบเรียบร้อยในชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยการทำให้โครงสร้างทางสังคมเกิดความมั่นคง แข็งแกร่ง และรวบรวมเสียงสนับสนุนของค่านิยมในชุมชนและสังคมเอาไว้

2) รูปแบบทำลายสังคม (The Socially Destructive Model)

ศาลเตี้ยรูปแบบการทำลายสังคมนำมาซึ่ง “ความสับสนอลหม่าน ไร้ชื่อแป (Anarchic)” เนื่องจากไม่มีฉันทามติของชุมชนที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวของศาลเตี้ยดังกล่าว ฝ่ายค้านที่แข็งแกร่งจึงปรากฏขึ้น และความขัดแย้งของพลเมืองก็จะเกิดขึ้นด้วย ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการก่อตัวของกลุ่มที่ต่อต้านศาลเตี้ยจึงเกิดขึ้น อันนำมาซึ่งความโกลาหล และการต่อสู้ระหว่างผู้ที่กระทำการเป็นศาลเตี้ยและฝ่ายตรงข้าม

บราวน์จึงสรุปว่า ศาลเตี้ยเปรียบเสมือนโครงสร้างคู่ขนาน (Vigilantism as a Parallel Structure) ที่เกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือ 1) เมื่อระบบกฎหมายปกติและคำสั่งไม่สัมฤทธิ์ผล ศาลเตี้ยจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นการเติมเต็มช่องว่าง และ 2) เมื่อระบบกฎหมายปกติที่มีอยู่ ทำงานเป็นที่น่าพอใจอยู่แล้ว แต่ศาลเตี้ยจะทำหน้าที่เป็นโครงสร้างความยุติธรรมที่เหนือกฎหมาย ที่ดำเนินการคู่ขนานกันไปกับระบบปกติ (Graham and Gurr, 1969 : 143-147)

ต่อมาในงานวิจัยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก (Rosenbaum and Sederberg, 1974) ที่อธิบายว่า ศาลเตี้ยมีความหมายครอบคลุมไปถึงการกระทำรุนแรงที่หลากหลาย โดยเป็นการกระทำที่บีบบังคับทางสังคมและการเมือง สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งเหล่านั้นมุ่งเป้าไปที่การสร้าง (Creation) การรักษา (Maintenance) หรือ การบูรณะจัดสรรอำนาจ (Restorative of a distribution of value) หมายความว่า ความรุนแรงที่มีเป้าหมายเพื่อการบูรณะฟื้นฟู (Restorative) ถูกมองว่าเป็นการปฏิวัติ (Revolution) หรือปฏิกิริยาตอบโต้ (Reactionary) ส่วนความรุนแรงที่มีเป้าหมายเพื่อการคงไว้ซึ่งอำนาจ (Maintenance) ถูกมองว่าเป็นศาลเตี้ย ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์นี้ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 3 แผนภาพคตินิยมศาลเตี้ยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก
ดัดแปลงจาก Rosenbaum and Sederberg, 1974: 6

แผนภาพนี้สรุปว่าศาลเตี้ยคือ “ความรุนแรงจัดสรรปันส่วนใหม่ (Redistributive Violence)” โดยตัวแบบ A หมายถึง บางคนอาจจะยอมปล่อยให้ถูกอำนาจบีบบังคับในทุกกรณี เพื่อที่จะสนับสนุนการจัดสรรเดิมที่มีอยู่ก่อนหน้า จึงไม่มีปฏิกิริยาตอบกลับที่รุนแรงและไม่เกิดการปฏิวัติที่รุนแรง

แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ก่อให้เกิดการบูรณะฟื้นฟูและไม่ก่อให้เกิดการสร้างใหม่ในสังคม ในทางกลับกัน ตัวแบบ B หมายความว่า บางคนอาจจะไม่ยอมถูกอำนาจบีบบังคับ จึงมีการจำกัดอำนาจการบีบบังคับเอาไว้ แล้วอนุญาตให้มีการจัดสรรปันส่วนอำนาจบีบบังคับในรูปแบบใหม่ ทั้งในรูปแบบของการบูรณะฟื้นฟูและการสร้างใหม่ สุดท้ายแล้วถ้าจำกัดอำนาจการบีบบังคับเอาไว้ จะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดศาลเตี้ยขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม คักยภาพของศาลเตี้ยถูกจัดอยู่ในตัวแบบ B มากกว่าตัวแบบ A เนื่องจากเป็นการจำกัดขอบเขตอำนาจบีบบังคับไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ โรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์กได้นำวัตถุประสงค์ของการกระทำศาลเตี้ยมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของศาลเตี้ย 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Vigilantism)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อัตราการเกิดอาชญากรรมก็มักจะเพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ กัดเซาะบรรทัดฐานและความสัมพันธ์ของสังคมแบบดั้งเดิม และอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสิ่งใหม่ ศาลเตี้ยจึงถูกใช้เป็นการชั่วคราวเพื่อทดแทนระบบกฎหมายปกติ จนกว่าระบบกฎหมายหลักจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ศาลเตี้ยประเภทควบคุมอาชญากรรมมุ่งไปที่การต่อต้านผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย เช่น การก่อเหตุที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะหากผู้กระทำผิดนั้นสามารถหลบเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมาย อันเกิดมาจากความไร้เสถียรภาพของรัฐบาล การทุจริต และความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศาลเตี้ยประเภทนี้เกี่ยวข้องกับและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นได้ในทุกสังคมที่เชื่อว่ารัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพในการปกป้องบุคคลและทรัพย์สิน มีตัวอย่างศาลเตี้ยประเภทนี้เกิดขึ้นในชุมชนแออัดหลายเมืองของสหรัฐอเมริกาในอดีต เช่น ในชิคาโก (Chicago) และ นิวยอร์ก (New York) มีกลุ่ม “แอฟริ อเมริกัน กรุป แอทแท็ค ทีม (Afro-American Group Attack Team)” ที่พยายามจะกำจัดชุมชนผู้ค้ายาเสพติดและมีคนผิวสีถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความรุนแรง ไม่เห็นด้วยในค่านิยมบางอย่างของระบบกฎหมายและกำลังพยายามที่จะขยายบรรทัดฐานของกลุ่มตนเองร่วมไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่ถูกละเลย

2) ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมกลุ่มทางสังคม (Social Group Control Vigilantism)

ศาลเตี้ยประเภทนี้คือการสถาปนาความรุนแรง ที่มุ่งไปที่การเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของระบบและสังคม มักจะแบ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยมด้านเชื้อชาติ ศาสนา วรณะ เผ่าพันธุ์ เศรษฐกิจ และการเมือง จนกลายเป็นศาลเตี้ยทางเชื้อชาติ ศาลเตี้ยทางศาสนาหรือศาลเตี้ยชุมชน ศาลเตี้ยประเภทนี้ไม่ได้เกิดจากการไร้ความสามารถของรัฐบาลเหมือนกับศาลเตี้ยประเภทควบคุมอาชญากรรม แต่เกิดจากขาดวิธีการอย่างเป็นทางการในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับศาลเตี้ยในชุมชน มักเป็นความพยายามของกลุ่มคนระดับล่างที่จะก้าวขึ้นไปเหนือตำแหน่งที่สังคมกำหนด เช่น พฤติกรรมของกลุ่ม คู คลักซ์ แคลน (Ku Klux Klan or KKK , The Klan) ซึ่งก็คือลัทธิชาตินิยมผิวขาว (White Nationalism) ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา

ช่วง ค.ศ. 1865 โดยเป็นการรวมกลุ่มกันของคนผิวขาวหัวรุนแรง ที่เชื่อว่าคนผิวขาวคือชนชั้นที่สูงที่สุด และต่อต้านกลุ่มที่เป็นชนชั้นที่ด้อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นชาวคาทอลิก ชาวยิว และคนผิวสี ซึ่งมีการใช้ความรุนแรง ทั้งการเผาทำลายโบสถ์คริสต์คาทอลิก ทำร้ายร่างกาย ไปจนถึงการก่ออาชญากรรมรุนแรง สัญลักษณ์ของกลุ่มนี้คือชุดสีขาวและหมวกปลายแหลมที่ปิดบังใบหน้า พร้อมกับพิธีกรรมเผาไม้กางเขน (The Standard, 2020 : Online) โดยความรุนแรงที่มีต่อคนผิวสีในสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของศาลเตี้ยชุมชน ที่ตั้งใจจะชุ้ญให้พวกเขาเหล่านั้นกลับสู่ตำแหน่งที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนอย่างเป็นทางการสำหรับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการต่อสู้ของชุมชน อาจจะมีได้กระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจมีตั้งแต่ความลำเอียงในการปฏิบัติหน้าที่ ไปจนถึงนโยบายที่มีเจตนาในการบีบบังคับโดยมิชอบด้วยกฎหมายในการปกครองในชุมชนนั้นและท้ายที่สุด “ศาลเตี้ยที่เป็นทางการ (Official Vigilantism)” ก็อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการละเมิดมาตรฐานที่เป็นทางการในการปกครองจนกลายเป็น “ศาลเตี้ยที่โหดร้ายน่ากลัว (Vigilante Terror)” เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างเข้มข้นและอาจจะบานปลายหรือร้ายแรงมากยิ่งขึ้น

3) ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมระบอบการปกครอง (Regime Control Vigilantism)

ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมระบอบการปกครอง คือการสถาปนาความรุนแรงขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ทำให้โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) มีประสิทธิภาพในการปกครองกลุ่มรากหญ้ามากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปแล้วมักจะเป็นกลุ่มคนที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือมีพันธมิตรที่มีอำนาจอย่างเป็นทางการ ยกตัวอย่างเช่น “การรัฐประหาร” คือสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างมีต้องสงสัย หนึ่งในเหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างได้ชัดเจน คือการยึดอำนาจของ “ญะมาล อับดุล นาศิร (Gamal Abdel Nasser)” ในประเทศอียิปต์ ที่ได้ นำกำลังล้มล้างระบอบกษัตริย์เมื่อ ค.ศ. 1952 รวมไปถึงการรัฐประหารในหลายประเทศก็ถือเป็นตัวอย่างที่สำคัญของศาลเตี้ยรูปแบบนี้ด้วย (Rosenbaum and Sederberg, 1974 : 9-19) การแบ่งประเภทศาลเตี้ยในงานวิจัยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์กจึงสามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ผู้เข้าร่วม (Participant) ประเภท (Type)	ส่วนบุคคล (Private)	สาธารณะ (Public)
ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Vigilantism)	ศาลเตี้ยทั่วไป (Normal Vigilantism)	การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการ ดำเนินการกับผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา (Exercise police coercion against criminal suspects)
ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมสังคม (Social Group Control Vigilantism)	ความรุนแรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน เศรษฐกิจ และการเมือง (Violence against pariah communal, economic, and political groups)	ระบอบการปกครองที่ใช้ ความโหดเหี้ยมรุนแรง (Regime terror)
ศาลเตี้ยเพื่อควบคุม ระบอบการเมืองการปกครอง (Regime Control Vigilantism)	การลอบสังหารทางการเมือง (Some political assassinations)	รัฐประหารแบบอนุรักษ์นิยม (Conservative coups d'état)

ตารางที่ 1 ตารางประเภทศาลเตี้ยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก
ดัดแปลงจาก Rosenbaum and Sederberg, 1974 : 19

โรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์กจึงสรุปว่า โดยพื้นฐานศาลเตี้ยถือเป็นความรุนแรงเชิงลบ (Negative) แต่พัฒนาการของศาลเตี้ยนำมาซึ่งลักษณะที่ผสมผสานทั้งสร้างสรรค์สังคมและทำลายสังคม ศาลเตี้ยจึงมักถูกนำมาใช้ในรูปแบบเฉพาะกิจ ไม่มีระเบียบแบบแผน ยากที่จะคาดเดาพฤติกรรม ศาลเตี้ยอาจจะได้ผลในขั้นต้นเพื่อทดแทนการบังคับใช้ระบบกฎหมายปกติเป็นการชั่วคราวจนกว่าระบบกฎหมายหลักจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือจนกว่าผู้คนจะเรียนรู้และสนับสนุนระบบใหม่

ต่อมา เอมี เพดาร์เซอร์ และอารี เพอร์ลิเกอร์ (Ami Pedahzur and Arie Perliger, 2003) ได้นำงานวิจัยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์กมาศึกษาต่อยอด โดยเสนอการแบ่งประเภทศาลเตี้ยที่ลงรายละเอียดด้านการกระทำเอาไว้ว่า มิใช่แค่การกระทำส่วนบุคคลและการกระทำต่อสาธารณะเท่านั้น แต่ยังต้องเข้าใจถึงเรื่องเป้าหมายในการกระทำ การตอบสนองที่คาดการณ์ไว้ การตอบสนองต่อการรับรู้ เป้าหมายของกิจกรรมศาลเตี้ย ลักษณะของศาลเตี้ย และธรรมชาติของกิจกรรมศาลเตี้ย โดยพยายามที่จะอธิบายเพิ่มเติมว่าศาลเตี้ยแต่ละประเภทมีธรรมชาติ ลักษณะ เป้าหมาย และการตอบสนองที่แตกต่างกัน ตามตารางดังต่อไปนี้

ประเภท สิ่งที่พิจารณา	ศาลเตี้ยประเภทควบคุม อาชญากรรม (Crime Control Vigilantism)	ศาลเตี้ยประเภทควบคุม สังคม (Social Group Control Vigilantism)	ศาลเตี้ยประเภทควบคุม ระบอบการเมือง การปกครอง (Regime Control Vigilantism)
เป้าหมายของการปลุกปั่น (Goal of Provocation)	มีเป้าหมายที่บุคคลหรือ ทรัพย์สิน (Directed at individuals or their property)	มุ่งเป้าไปที่ระบอบการ ปกครองเพื่อเปลี่ยนสภาพที่ เป็นอยู่เกี่ยวกับการจัดสรร ค่านิยม (Aimed at the regime in order to change the status quo regarding the allocation of values)	มุ่งเป้าไปที่ระบอบการ ปกครองเพื่อเปลี่ยนสภาพที่ เป็นอยู่เกี่ยวกับการจัดสรร ค่านิยม (Aimed at the regime in order to change the status quo regarding the allocation of values)
การตอบสนองที่คาดการณ์ ไว้ (Anticipated Response)	การบังคับใช้กฎหมายกับ ผู้กระทำความผิดอย่างมี ประสิทธิภาพ (Efficient enforcement of the law applied to the perpetrator)	การรักษาสภาพที่เป็นอยู่ ตามที่กลุ่มต้องการ (Maintaining the status quo desired by the group)	การรักษาสภาพที่เป็นอยู่ ตามที่กลุ่มต้องการ (Maintaining the status quo desired by the group)
การตอบสนองต่อการรับรู้ (Perceived Response)	ไม่มีการตอบสนองอย่าง เพียงพอตามเป้าหมายของศาล เตี้ย (Insufficient response as perceived by vigilantes)	การเปลี่ยนแปลงสภาพที่ เป็นอยู่หรือความไม่เต็มใจที่ จะรักษาไว้ (A change in the status quo or an unwillingness to maintain it)	กลุ่มที่มองว่าการตอบสนอง นั้นไร้ความสามารถอย่าง สมบูรณ์ (The group perceives the response as completely incompetent)
เป้าหมายของกิจกรรมศาล เตี้ย (Target of the Vigilante Activity)	บุคคลหรือกลุ่มที่รับผิดชอบต่อ การปลุกปั่น (Individuals or group responsible for the provocation)	กลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ เปลี่ยนสภาพที่เป็นอยู่ (The groups that aim to change the status quo)	ระบอบการปกครองปัจจุบัน หรือผู้แทน (The current regime or its representatives)
ลักษณะของศาลเตี้ย (Characteristics of the Vigilantism)	เหยื่อหรือญาติของเหยื่อที่ถูก ปลุกปั่น (The victims or relatives of the victims of the provocation)	สมาชิกหรือตัวแทนของกลุ่ม ที่ได้รับผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลง (Members or representatives of the group affected by the change)	สมาชิกหรือตัวแทนของกลุ่ม ที่ได้รับผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลง (Members or representatives of the group affected by the change)
ธรรมชาติของกิจกรรมศาล เตี้ย (Nature of the Vigilante Activity)	เป็นระยะ ๆ และเกิดขึ้นเอง (Sporadic and spontaneous)	วางแผนและจัดระเบียบ (Planned and organized)	ตั้งแต่ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเอง ไปจนถึงการปฏิวัติ (Ranging anywhere from spontaneous reaction to revolution)

ตารางที่ 2 ตารางแบ่งประเภทศาลเตี้ยของเพดาร์เซอร์และเพอร์ลิเกอร์
ดัดแปลงจาก Pedahzur and Perliger, 2003 : 13

อีกด้านหนึ่ง สเตฟาณี จูเลียโน (Stephanie Juliano, 2012) ได้หยิบยกคุณลักษณะของศาลเตี้ยมาเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันไว้อย่างน่าสนใจ 4 ประการคือ

1) ศาลเตี้ยมิใช่อาชญากรรม (Vigilante versus Criminal)

การกระทำศาลเตี้ยคือ “การละเมิดกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความยุติธรรม” จึงเป็นการยากที่จะแยกศาลเตี้ยออกจากอาชญากร โดยศาลเตี้ยไม่ใช่เพียงแค่ละเมิดกฎหมาย แต่เป็นการละเมิดที่มีจิตสำนึกเรื่องศีลธรรม (Superego Perception) ในทางกลับกันการกระทำของอาชญากรเพียงแค่ว่าพยายามที่จะตอบสนองต่อการรับรู้ของตนเองในระดับจิตใต้สำนึก (Id Perception) ตามหลักการแสวงหาความสุข นอกจากนี้ ศาลเตี้ยมักจะกระทำเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรมเป็นการแสดงถึงปฏิกิริยาต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือความรู้สึกสงสารเหยื่อ แต่ในทางตรงกันข้ามอาชญากรอาจรู้สึกหรือไม่รู้สึกผิดก็ได้ รวมถึงไม่ได้มีเป้าหมายในการบรรลุความยุติธรรม โดยข้อแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ศาลเตี้ยคือการลงโทษการกระทำผิดก่อนหน้า แต่อาชญากรไม่ได้เป็นการลงโทษผู้ที่ก่อเหตุอาชญากรรม แต่กระทำการด้วยเหตุผลที่เห็นแก่ตัว เพราะฉะนั้นศาลเตี้ยและอาชญากรจึงมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน

2) ศาลเตี้ยมิใช่ นักกิจกรรม (Vigilante versus Activist)

ทั้งศาลเตี้ยและนักกิจกรรมต่างทำงานเพื่อพัฒนาสังคม อาจเป็นที่เข้าใจได้ว่าศาลเตี้ยและนักเคลื่อนไหวทำตามอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน แต่นักเคลื่อนไหวมักจะไม่ละเมิดกฎหมาย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าบ่อยครั้งที่กลุ่มนักเคลื่อนไหวกลับถูกระบุว่าเป็นศาลเตี้ยได้เช่นกัน จึงมีการถกเถียงกันในกลุ่มของนักเคลื่อนไหวจำนวนไม่น้อยว่าตกลงแล้วพวกเขาใช้ศาลเตี้ยหรือไม่ และบางคนเต็มใจเรียกตนเองว่าเป็นศาลเตี้ย ก็เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นคล้อยตามและเห็นพ้องกับอุดมการณ์ของพวกเขา

3) ศาลเตี้ยมิใช่การก่อการร้าย (Vigilante versus Terrorist)

ศาลเตี้ยทำงานในนามของความยุติธรรม แต่ผู้ก่อการร้ายทำงานในนามของความหวาดกลัว ผู้ก่อการร้ายคือผู้ที่ใช้กลยุทธ์การก่อการร้ายเพื่อพยายามเปลี่ยนรัฐบาลหรือสังคม ซึ่งผู้ก่อการร้ายมีความคล้ายคลึงกับศาลเตี้ยเพียงแค่อ่อนโยนเท่านั้น กล่าวคือผู้ก่อการร้ายและศาลเตี้ยมีแนวโน้มที่จะไม่เปิดเผยตัวตนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมและการแก้แค้น แต่ความแตกต่างที่สำคัญคือ การใช้กลยุทธ์การก่อการร้ายหมายถึงความรุนแรง ความกลัว และการข่มขู่ ในทางกลับกันศาลเตี้ยเป็นกลยุทธ์ที่พยายามจะรับใช้ความยุติธรรมและความดีของสังคม นอกจากนี้ ศาลเตี้ยยังพยายามในการเชื่อมช่องว่างระหว่างกฎหมายและความยุติธรรม ในทางกลับกันผู้ก่อการร้ายแสวงหาความวุ่นวายในสังคม ดังนั้น ความแตกต่างที่สำคัญนี้คือสิ่งที่แยกศาลเตี้ยออกจากผู้ก่อการร้ายได้อย่างชัดเจน

4) ศาลเตี้ยมิใช่การปฏิวัติ (Vigilante versus Revolutionary)

การปฏิวัติและศาลเตี้ยมีความคล้ายคลึงกัน การปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนสิ่งที่ถูกมองว่ามีการปกครองที่ผิดปกติ แต่ศาลเตี้ยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตสำหรับตัวเองและพวกพ้อง อย่างไรก็ตาม การกระทำทั้งสองนี้ใช้วิธีการนอกกระบวนการยุติธรรมเหมือนกัน ข้อแตกต่างที่สำคัญคือ “ขอบเขตในการดำเนินงาน” ศาลเตี้ยมักจะทำหน้าที่ในท้องถิ่นหรือเฉพาะภายในชุมชน ในขณะที่นักปฏิวัติพยายามที่จะรื้อถอนและสร้างรัฐบาลขึ้นมาใหม่ทั้งหมด ศาลเตี้ยมักจะมีคามพึงพอใจในรัฐบาลและกฎหมายของตน เพียงแต่จะมีปฏิกิริยาโต้กลับเฉพาะข้อบกพร่องที่เฉพาะเจาะจง ด้านนักปฏิวัติมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการปกครองทั้งหมดและพยายามที่จะสร้างระบบใหม่ทั้งหมด ด้วยเหตุผลนี้เองศาลเตี้ยจึงแตกต่างจากการปฏิวัติ (Stephanie Juliano, 2012 : 48-50)

มีจุดที่น่าสังเกตว่า การรัฐประหาร (Coup D'état) กับ การปฏิวัติ (Revolution) มีความแตกต่างกัน การรัฐประหารคือการยึดอำนาจเพื่อถอดถอนรัฐบาล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงบางส่วน แต่การปฏิวัติคือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองแบบเบ็ดเสร็จทั้งหมด ดังนั้น ศาลเตี้ยมักจะเป็นกรณีที่มีความพึงพอใจในกฎหมายและรัฐบาลของตน แต่เลือกที่จะตอบโต้เพียงแค่ว่าประเด็นที่บกพร่อง และจะทำหน้าที่เฉพาะในท้องถิ่นหรือในชุมชนของตนเท่านั้น ในขณะที่นักปฏิวัติมีปัญหากับระบอบการปกครองทั้งระบบ พยายามที่จะรื้อถอนและสร้างรัฐบาลขึ้นมาใหม่ทั้งหมดนั่นเอง

ในขณะเดียวกัน เรจินา แบทสัน (Regina Bateson, 2021) ได้วิเคราะห์ความหลากหลายของศาลเตี้ย (Variation in Vigilantism) เอาไว้อย่างน่าสนใจ 5 มิติ ดังต่อไปนี้

1) ศาลเตี้ยรูปแบบปัจเจกบุคคลและฝูงชน (Individual versus Collective Vigilantism)

นักวิชาการจำนวนไม่น้อยมักอธิบายว่าศาลเตี้ยต้องเกิดขึ้นเป็นกลุ่ม แต่แบทสันได้โต้แย้งเอาไว้ว่า การกระทำศาลเตี้ยอาจเป็นได้ทั้งลักษณะของปัจเจกบุคคลและฝูงชน โดยศาลเตี้ยในลักษณะของฝูงชนที่มักถูกกล่าวถึงคือการรุมประชาทัณฑ์ เช่น เหตุการณ์รุมประชาทัณฑ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2565 กรณีคนร้ายก่อเหตุขโมยรถจักรยานยนต์จากพี่ชายอดีตเจ้าของค่ายมวยในพื้นที่จังหวัดสงขลา ผู้เสียหายและญาติของผู้เสียหายช่วยกันตามจนเจอตัวคนร้าย และได้ก่อเหตุรุมซ้อมคนร้ายจนได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ ยังจับคนร้ายขึ้นทำรถกระบะและติดป้ายประจานแห่ไปในพื้นที่ชุมชนก่อนส่งตัวคนร้ายให้ตำรวจ (MGR Online, 2565: ออนไลน์) แต่อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างของศาลเตี้ยในลักษณะที่เป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลจำนวนไม่น้อยด้วยเช่นกัน เช่น ประชาชนที่กำลังจับจ่ายซื้อของอยู่ในมอลล์รัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เปิดฉากยิงใส่โจรขโมยของตามร้านที่พยายามจะหลบหนี ซึ่งเป็นกรณีที่ถูกคลั่งเบี่ยงไปพบเจอกับเหตุอาชญากรรมโดยมิได้ตั้งใจ และกระทำตนเป็นศาลเตี้ย

2) ศาสด์ยรูปแบบที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง (Violent versus Non-Violent Vigilantism)

ศาสด์ยแตกต่างกันไปในแต่ละระดับและรูปแบบของความรุนแรงที่เกิดขึ้น ศาสด์ยบางครั้งนั้นไม่รุนแรง เช่น ชาวนิวซีแลนด์แอบเก็บกุญแจรถเช่าของนักท่องเที่ยวที่สังเกตเห็นว่าซักรถผิดฝั่งหรือฝ่าฝืนกฎหมายจราจร ในทางกลับกันศาสด์ยอาจเป็นความรุนแรงถึงขนาดที่ทำให้เสียชีวิตได้ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 คนร้ายเป็นชายวัย 36 ปี เสพยาบ้าจนเมาและคลุ้มคลั่ง ใช้มีดจี้และจับตัวนิสิตสาว คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง วัย 20 ปีเป็นตัวประกัน ที่บริเวณสถานีรถไฟฟ้า ตำรวจได้พยายามเจรจาต่อรองกับคนร้ายและวางแผนชิงตัวประกัน แต่เคราะห์ร้ายที่เหยื่อรายนี้เสียชีวิต พลเมืองดีและเจ้าหน้าที่ทั้งในและนอกเครื่องแบบพยายามบุกเข้าไปควบคุมตัวคนร้าย แต่ชาวบ้านจำนวนมากที่ตามมาดูเหตุการณ์ ต่างเข้ามารุมล้อมและประหัทธกันคนร้ายจนเสียชีวิต (ไทยรัฐออนไลน์, 2558 : ออนไลน์)

3) ศาสด์ยรูปแบบที่เป็นเรื่องส่วนตัวและสาธารณะ (Private versus Public Vigilantism)

มีตัวอย่างมากมายที่เป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่าศาสด์ยเป็นเรื่องสาธารณะในทางปฏิบัติ เช่น เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงที่เดินลาดตระเวนรักษาความปลอดภัย ไปจนถึงการรุมประหัทธกันหรือฝูงชนที่ช่วยกันจับกุมคนร้ายในที่สาธารณะ ในทางปฏิบัติระดับของการเปิดเผยพฤติกรรมศาสด์ยขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่เกี่ยวข้อง ศาสด์ยที่กระทำโดยปัจเจกบุคคลอาจไม่เปิดเผยต่อที่สาธารณะ ในขณะที่ศาสด์ยที่ดำเนินการโดยคนกลุ่มใหญ่มักจะปรากฏชัดเจนต่อสาธารณะ

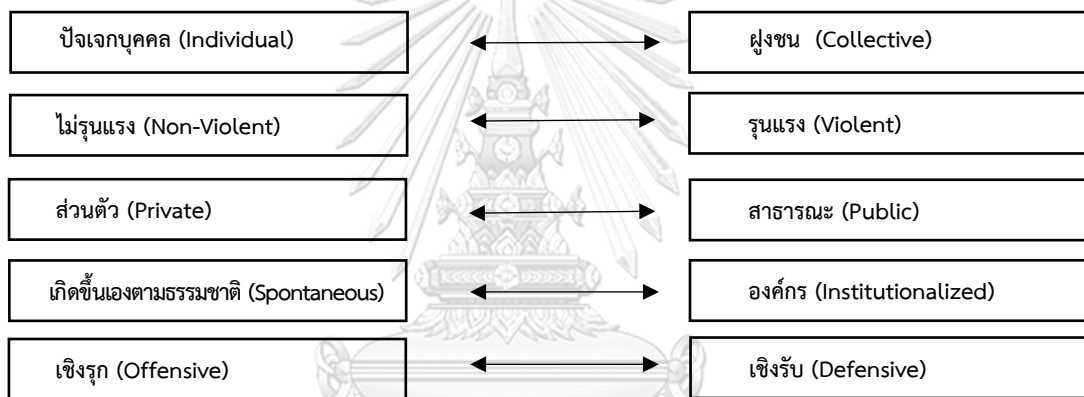
4) ศาสด์ยรูปแบบตามธรรมชาติและองค์กร (Spontaneous versus Institutionalized Vigilantism)

ศาสด์ยอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นแบบองค์กร เช่น เหตุจลาจลที่มักเกิดขึ้นในประเทศอินเดีย ที่แม้จะดูเหมือนว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ในความเป็นจริงแล้วเกิดขึ้นจากโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่เดิม ซึ่งศาสด์ยเกิดขึ้นได้โดยการวางแผนและการประสานงานกันในหลายระดับ บางครั้งศาสด์ยเป็นเพียงแค่การเตือนให้ปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรม อย่างไรก็ตามศาสด์ยทั้งที่ดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่ม ในบางกรณีก็มักจะเป็นลักษณะที่มีรูปแบบ บทบาท และชุดคำพูดร่วมกัน

5) ศาสด์ยรูปแบบเชิงรุกและเชิงรับ

(Offensive versus Defensive Vigilantism)

แรงจูงใจของศาสด์ยมีความแตกต่างกันออกไป บางครั้งศาสด์ยเป็นการลงโทษเชิงรุก แม้ว่าจะยังมิได้มีการคุกคามเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามมีศาสด์ยเป็นการตอบโต้เชิงรับต่อการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ก็มีศาสด์ยบางกลุ่มที่สลับรูปแบบไปมาทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เช่น บางครั้ง การค้นหาตัวอาชญากรก็กระทำในเชิงรุกและตอบสนองต่อข้อร้องเรียนในเชิงรับควบคู่ไปด้วย ส่วนสาเหตุที่ทำให้บางครั้งศาสด์ยก็เป็นฝ่ายรุกรานและบางครั้งกลับเป็นฝ่ายตั้งรับ เนื่องจากว่ามีศาสด์ยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงมีความพยายามในหาเหตุผลเพื่อให้ศาสด์ยนั้นยังคงดำรงอยู่ ซึ่งศาสด์ยเชิงรับจะลดน้อยลงจนหมดไป หากศาสด์ยเชิงรุกประสบความสำเร็จในการยับยั้ง พฤติกรรมได้ตั้งแต่ต้น (Bateson, 2021 : 932-936) ซึ่งความผันแปรเหล่านี้ล้วนมีความต่อเนื่องกัน ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 4 แผนภาพความผันแปร 5 มิติของศาสด์ย

5 Keys Dimensions of Vigilantism ดัดแปลงจาก Bateson, 2021 : 933

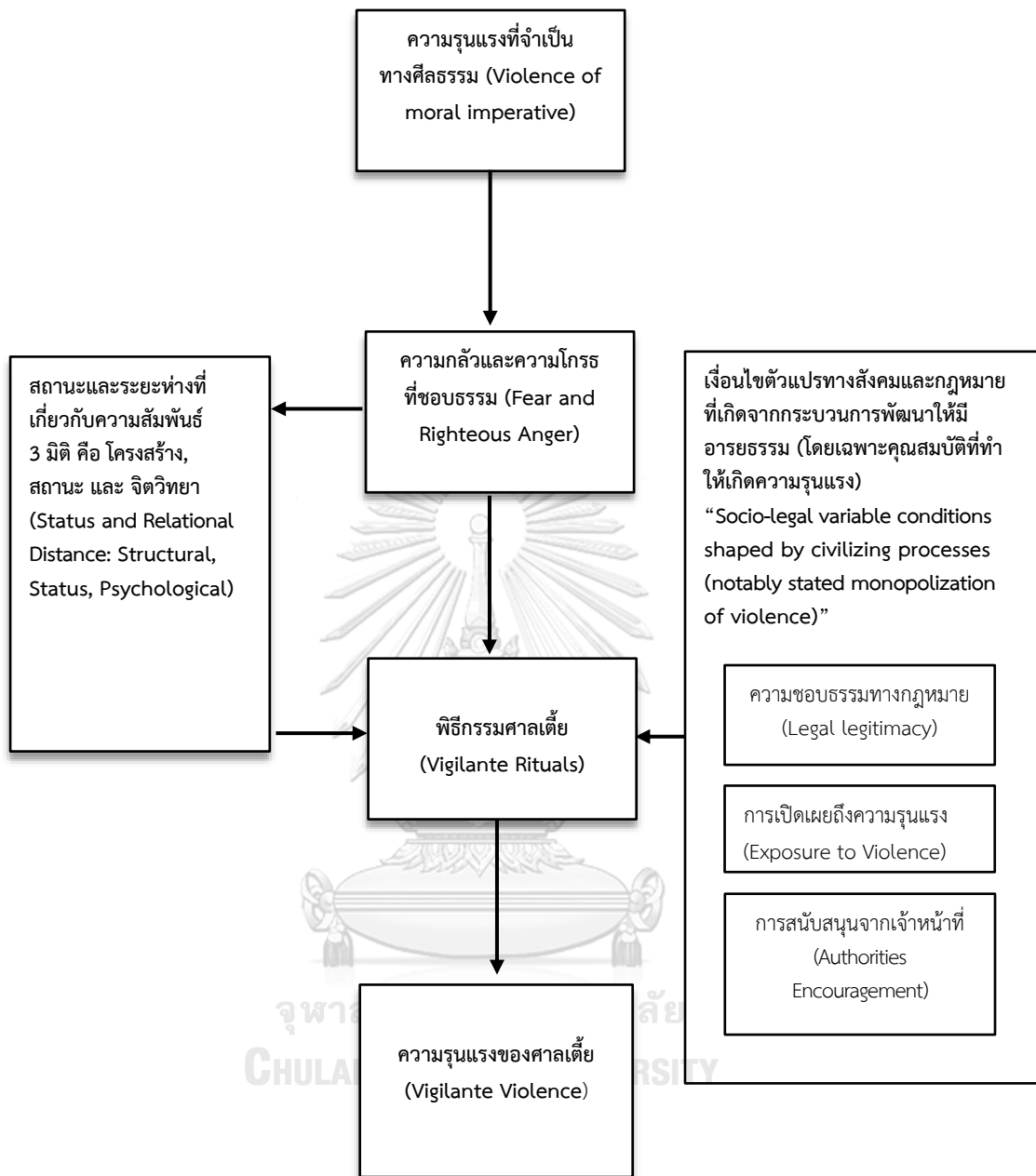
นอกจากนี้ “ศาสด์ยที่ถูกแต่งขึ้น (Fictional Vigilantism)” เป็นอีกมุมมองหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมทั่วโลก ทุกเพศ ทุกวัย มาอย่างยาวนาน มีตัวอย่าง งานวิจัยของอีริก มอร์เทนเซน (Erik Mortensen, 2021) ที่ได้อ้างอิงตัวละครซูเปอร์ฮีโร่อย่าง แบทแมน (Batman) ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของศาสด์ย เนื่องจากเมื่อคนได้เห็นแบทแมนเปิดตัวจาก เงามืดและส่งผู้ร้ายไปสู่ความตาย มันกลายเป็นความสุขและความตื่นเต้น เมื่อฮีโร่กลายเป็นผู้พิพากษา และผู้ประหารชีวิตคนร้าย มักจะถือว่าถูกต้องเสมอ นั่นเป็นเพราะว่าแบทแมนคือฮีโร่ศาสด์ย ส่วนอีกฝ่ายคือวายร้าย ซึ่งกลายเป็นที่สิ่งที่ยอมรับสำหรับคนเลวที่จะต้องตาย นี่จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของตำนานของวีรบุรุษศาสด์ย โดยแบทแมนถูกกล่าวหาว่าเอากฎหมายไปอยู่ในมือของเขาเอง แต่เขายืนยันว่าเขาถูกบังคับให้กระทำ เนื่องจากความล้มเหลวของสถาบันทางสังคมและการเมือง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย (Mortensen, 2021 : 29-31)

ในขณะเดียวกัน กาวิน เวสต์ตัน (Gavin Weston, 2013) ตั้งข้อสังเกตว่าเมื่อมีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น ความไม่พอใจในกระบวนการยุติธรรม (Dissatisfaction with Justice) ก็จะมีเพิ่มขึ้นไปด้วย เนื่องจากรัฐล้มเหลวในการทำหน้าที่ และในฐานะที่การ์ตูนเป็นแม่แบบทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง จึงแสดงให้เห็นถึงเส้นทางที่มีศักยภาพของการกระทำศาลเตี้ย (Weston, 2013 : 223-224) ดังนั้น ศาลเตี้ยจึงอาจแบ่งประเภทได้อีกมิติหนึ่งตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 5 แผนภาพศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นจริงและศาลเตี้ยที่ถูกแต่งขึ้น

ในระยะหลังมีงานวิจัยที่เสนอว่าศาลเตี้ยคือ “พิธีกรรม (Ritual)” ซึ่งเรียกว่า “พิธีกรรมศาลเตี้ย (Vigilante Rituals)” โดยมุฮัมหมัด อาซิฟ และ ดอน วินนิก (Muhammad Asif and Don Weenink, 2022) เสนอว่าศาลเตี้ยเกิดจาก “ความกลัว (Fear)” “ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger)” และ “ความปรารถนาที่จะลงโทษด้วยการตอบโต้ (Retaliatory Punitive)” โดยมองว่าความรุนแรงของศาลเตี้ย (Vigilante Violence) คือ พิธีกรรมที่รุนแรง (Violent Ritual) ที่ทุกคนสามารถกำหนดขึ้นมาได้ และมีกลุ่มคนเข้าร่วมกระทำในภายหลัง จึงถือเป็นการปฏิบัติตามรูปแบบพิธีกรรมที่มี “การเตรียมการ (Prepare)” “การปฏิบัติการ (Perform)” และจบลงที่ “การลงโทษ (Punish)” โดยเสนอองค์ประกอบของศาลเตี้ยผ่าน 3 มุมมองใหม่ คือ 1) ความรุนแรงของศาลเตี้ยคือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งอยู่ในรูปแบบของพิธีกรรมการกระทำซ้ำ ๆ 2) ความรุนแรงของศาลเตี้ยคือความจำเป็นทางศีลธรรม (Moral Imperatives) และ 3) ประกอบด้วยบทบาทของอารมณ์ที่อยู่ภายใต้ความรุนแรง ซึ่งก็คือความกลัว (Fear) ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger) และความปรารถนาที่จะตอบโต้ (Desire for Retaliation) โดยองค์ประกอบใหม่เหล่านี้นำมาซึ่งแนวคิดที่ว่า ความจำเป็นทางศีลธรรมกระตุ้นความกลัวและความโกรธที่ชอบธรรมเมื่ออารมณ์เหล่านี้รุนแรงมากขึ้น จะนำมาซึ่งการส่งผ่านและแปรสภาพกลายเป็นการกระทำรุนแรงผ่านพิธีกรรมศาลเตี้ย อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขทางกฎหมายและสังคม (Socio-Legal Conditions) คือสิ่งที่มีบทบาทต่อพัฒนาการความรุนแรงของศาลเตี้ย ประกอบด้วย ความชอบธรรมทางกฎหมาย (Legal Legitimacy) การเปิดเผยถึงความรุนแรง (Exposure to Violence) และการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่รัฐ (Authorities Encouragement) (Asif and Weenink, 2022 : 163-168) นำมาซึ่งการเสนอ “ทฤษฎีพิธีกรรมศาลเตี้ย (Vigilante Rituals Theory)” ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 6 แผนภาพทฤษฎีพิธีกรรมศาลเตี้ย
ดัดแปลงจาก Asif and Weenink, 2022 : 176

กรอบแนวคิดนี้สรุปว่า ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและกฎหมายที่แตกต่างกัน นำมาซึ่งความรุนแรงของศาลเตี้ยที่ประกอบไปด้วยอารมณ์ร่วมของคนในสังคม เมื่ออารมณ์เหล่านั้นแปรเปลี่ยนไปเป็นการกระทำศาลเตี้ย ก็จะนำมาซึ่งการฟื้นฟูความสมบูรณ์ของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและความสามัคคีของกลุ่ม

พัฒนาการจากศาลเตี้ยสู่ศาลเตี้ยออนไลน์

ศาลเตี้ยสามารถเกิดขึ้นเมื่อไหร่หรือที่ใดก็ได้ และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาจนเกิดรูปแบบใหม่ ๆ มากขึ้น ศาลเตี้ยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานนับตั้งแต่ “โรบินฮู้ด (Robin Hood)” ในยุคกลางของยุโรป ไปจนถึง “แฟรงเพลดจ์ (Frankpledge)” ที่เป็นระบบกฎหมายที่ใช้ในช่วงเริ่มต้นยุคกลางของอังกฤษในศตวรรษที่ 10 ถึง 14 โดยเป็นการแยกพลเมืองออกเป็นกลุ่ม ซึ่งต้องรับผิดชอบในการปกครองของตนเอง ซึ่งการที่ประชาชนมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมตนเองโดยไม่พึ่งรัฐหรือกระบวนการยุติธรรมถือว่าเป็น “สังคมศาลเตี้ย” (Juliano, 2012 : 50-51) นอกจากนี้ยังพบว่าในอดีตประชาชนหันไปใช้วิธีการแอบแฝงเพื่อแสวงหาความยุติธรรม ทำให้เกิดการก่อตัวของ “สมาคมลับ” ที่จะมอบความยุติธรรมภายใต้ความมืดมิดมากมาย ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มศาลเตี้ยชาวซิซิลี ที่มีชื่อว่า “เวนดิเคทอรี (Vendicatori)” แปลว่า “กลุ่มผู้แก้แค้น” กลุ่ม “เวห์มส์ค็คส์ลีทท์ (Holly Vehm)” เป็นองค์กรที่มีชื่อเสียงที่อ้างว่าอุทิศตนเพื่อความยุติธรรม ไปจนถึง “อัศวินพเนจร (Knight-Errant)” ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวโรแมนติกและรวบรวมคุณลักษณะทั้งหมดของสิ่งที่เรียกว่า “ฮีโร่ (Hero)” อัศวินเหล่านี้เดินทางไปยังดินแดนมากมายเพื่อแสดงความกล้าหาญ ซึ่งถือว่าเป็นศาลเตี้ยที่ใช้ความแข็งแกร่งในการพิชิตเพื่อให้เกิดความยุติธรรม (Juliano, 2012 : 51)

อย่างไรก็ดี ไม่มีศาลเตี้ยใดในโลกที่จะได้รับเสียงชื่นชม หรือถูกมองว่าเลวร้าย มากไปกว่าศาลเตี้ยในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการสนับสนุนจากประชาชนและฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของผู้คนมาอย่างยาวนาน จากการสร้าง “ซูเปอร์ฮีโร่ (Super Heroes) และซูเปอร์วายร้าย (Super Villains)” ที่กลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ จนมีคำกล่าวว่า “สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีรากฐานมาจากความเป็นศาลเตี้ย” เหตุการณ์ที่มีจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างของศาลเตี้ยในสหรัฐอเมริกา คือ เมื่อ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1773 ที่ท่าเรือบอสตัน มีกลุ่มคนบุกขึ้นไปบนเรือ 3 ลำ คือ ดาร์ทเมาท์ (Dartmouth) เอลานอร์ (Eleanor) และบีเวอร์ (Beaver) เพื่อทำลายชา ซึ่งเป็นสินค้าบนเรือ การกระทำนี้ดำเนินการโดยกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “วิกส์ (Whigs)” (ต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนาม “บุตรแห่งเสรีภาพ หรือ Sons of Liberty”) ซึ่งเป็นสมาคมลับที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อพิทักษ์สิทธิและต่อสู้กับการเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลอังกฤษ จนนำมาซึ่งการตอบโต้ในรูปแบบของศาลเตี้ยที่เป็นมากกว่าสัญลักษณ์ของความยุติธรรม แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความต้องการเชื่อมช่องว่างระหว่างกฎหมายและความยุติธรรม กล่าวคือ เมื่อกฎหมายที่มีอยู่ไม่เพียงพอ (Legal Insufficiencies) ก็จะทำศาลเตี้ย เพื่อจัดการกับความไม่เพียงพอเหล่านั้น (Juliano, 2012 : 52-64)

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ศาลเตี้ยพัฒนามาสู่ศาลเตี้ยออนไลน์ก็คือการใช้ “อินเทอร์เน็ต (Internet)” โดยข้อความแรกที่ถูกส่งผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นการส่งข้อความจากกองทัพสหรัฐอเมริกา “Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET)” เมื่อ ค.ศ. 1969 องค์กรที่ดี สามารถแบ่งช่วงเวลาของเทคโนโลยีแบบกว้าง ๆ ได้ 3 ยุค คือ

- 1) ยุคก่อนเว็บ (Pre-Web Era) ช่วงทศวรรษที่ 1980 ถึงต้นทศวรรษที่ 1990
- 2) ยุคเว็บทั่วโลก (Global Web) ค.ศ. 1990 ถึงต้นทศวรรษที่ 2000
- 3) ยุคโซเชียลเว็บ (Social Web) ตั้งแต่กลาง ค.ศ. 2000 จนถึงปัจจุบัน

ในยุคเว็บทั่วโลก (Global Web) เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาอาชญากรรมทางไซเบอร์ เมื่อ “เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web, www.)” ได้เผยแพร่สู่สาธารณชนเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1991 โดยเดวิด วอล (David Wall, 2001) คือผู้ที่เริ่มจำแนกอาชญากรรมไซเบอร์ (Cybercrime) ในยุคดังกล่าวไว้ 4 ประเภท ที่ถือเป็นต้นแบบและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ประกอบด้วย

- 1) การบุกรุกทางไซเบอร์ (Cyber-Trespass) หมายถึง การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์เครือข่าย หรือแหล่งข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น การแฮ็กระบบ การโจมตีออนไลน์ และการใช้ซอฟต์แวร์ที่เป็นอันตราย เช่น มัลแวร์ (Malware)
- 2) การหลอกลวงทางไซเบอร์และการโจรกรรมทางไซเบอร์ (Cyber-Deception and Cyber-Theft) หมายถึง การโจรกรรมทางการเงินและข้อมูล การขโมยทรัพย์สินทางปัญญาและการละเมิดลิขสิทธิ์ทางอิเล็กทรอนิกส์
- 3) การอนาจารทางไซเบอร์ (Cyber Porn and Cyber-Obscenity) หมายถึง การซื้อขายบริการทางเพศ การค้ามนุษย์ การท่องเที่ยวทางเพศ และการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในโลกออนไลน์
- 4) ความรุนแรงทางไซเบอร์ (Cyber-Violence) หมายถึง วิธีต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นได้ เช่น การคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber-Stalking) การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber-Bullying) การล่วงละเมิดทางไซเบอร์ (Cyber-Harassment) และการสื่อสารที่สนับสนุนการกระทำรุนแรงหรือความหวาดกลัวที่อาจเกิดขึ้น เช่น การพูดคุยเรื่องระเบิดหรือให้คำแนะนำในการทำระเบิดหรืออาวุธ เป็นต้น

อาชญากรรมไซเบอร์ประเภทแรก แสดงถึงการกระทำที่มุ่งไปที่เครื่องคอมพิวเตอร์ ในขณะที่อาชญากรรมไซเบอร์สามประเภทหลัง เป็นการกระทำที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (Powell, A., Stratton, G., & Cameron, R., 2018: 17-19) จะเห็นได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์บางรูปแบบได้ถูกจัดให้เป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์อีกด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ (Conceptualizing Online Vigilantism)

ศาลเตี้ยออนไลน์ถูกมองทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย บ้างก็มองว่าศาลเตี้ยออนไลน์เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดูเหมือนว่าแม้แต่คนที่อ่อนแอที่สุดก็สามารถกลายเป็นผู้ผดุงความยุติธรรมที่ไร้ตัวตนได้ ด้วยการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่แพร่กระจายอย่างกว้างขวาง จึงไม่น่าแปลกใจที่ประชาชนจะตัดสินใจใช้กฎหมายในมือของตนเอง เพื่อประโยชน์ในการรักษากฎหมาย จนกลายเป็นนักสู้อาชญากรรมอิสระในโลกออนไลน์ ซึ่งในต่างประเทศมีการศึกษาวิจัยเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์ในเชิงวิชาการเป็นจำนวนมาก แต่เลือกใช้คำที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็น “Online Vigilantism” “Digital Vigilantism” “Internet Vigilantism” “Cyber Vigilantism” “Virtual Vigilantism” “Netilantism” และ “Digilantism, DV” (Reichl, 2019: 118) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism)” เนื่องจากคำว่า “Cyber” “Digital” “Virtual” “Internet” และ “Online” มีความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

1) ไชเบอร์ (Cyber)

คำว่า “ไชเบอร์ (Cyber)” มักเกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต (Cambridge Dictionary, 2022 : Online) เริ่มพบในหนังสือ “Cybernetics” ของโนเบอร์ท ไวเนอร์ (Norbert Wiener) ต่อมาวิลเลียม กิบสัน (William Gibson) ได้ใช้คำว่า “ไชเบอร์ สเปซ (Cyber Space)” ในนวนิยายวิทยาศาสตร์ “Neuromancer” ทำให้การใช้คำนำหน้าว่า “Cyber” เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น จนช่วงปลายทศวรรษ 1990 เกือบทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตจะใช้คำว่า “Cyber” ไม่ว่าจะเป็นชุมชนไชเบอร์ (Cyber Community) กฎหมายไชเบอร์ (Cyber Law) การมีเพศสัมพันธ์ทางไชเบอร์ (Cyber Sex) อาชญากรรมทางไชเบอร์ (Cyber Crime) วัฒนธรรมไชเบอร์ (Cyber Culture) เป็นต้น ต่อมา ค.ศ. 2001 มีการนำคำนี้มาใช้ในวาระที่เป็นทางการมากยิ่งขึ้น เช่น อนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางไชเบอร์ของสภายุโรป (Council of Europe Cybercrime Convention) ยุทธศาสตร์ไชเบอร์สเปซของสหรัฐอเมริกา (The USA’s Cyberspace Strategy) วาระการรักษาความปลอดภัยทางไชเบอร์ทั่วโลกของ ITU (The ITU’s Global Cybersecurity Agenda) นโยบายการป้องกันทางไชเบอร์ของนาโต (NATO’s Cyber Defense Policy) และศูนย์ความเป็นเลิศการป้องกันทางไชเบอร์ของเอสโตเนีย (Estonia’s Cyber Defense Center of Excellence) เป็นต้น (Jovan Kurbalija, 2015 : Online)

2) ดิจิทัล (Digital)

คำว่า “ดิจิทัล (Digital)” หมายถึง “1” และ “0” ตัวเลขสองหลักที่เป็นพื้นฐานของโลกอินเทอร์เน็ตทั้งหมด โดยซอฟต์แวร์และโปรแกรมทั้งหมดจะต้องเริ่มต้นจากสิ่งนี้ คำว่า “Digital” จึงหมายถึง รูปแบบหรือกระบวนการของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้าง จัดเก็บ และประมวลผลข้อมูล คำนี้จึงสามารถเป็นได้ทั้งออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) (Anders Björklund, 2017 : Online)

3) เสมือน (Virtual)

คำว่า “เสมือน (Virtual)” เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ไม่มีตัวตนของอินเทอร์เน็ต คำนี้อธิบายถึงความกำกวมของการจับต้องไม่ได้ และอาจไม่มีอยู่จริง ความเป็นจริงเสมือนอาจเป็นได้ทั้งความเป็นจริงที่จับต้องไม่ได้ (สิ่งที่สัมผัสไม่ได้) และ ความเป็นจริงที่ไม่มีอยู่จริง (ความจริงเท็จ) ความหมายของคำนี้ค่อนข้างคลุมเครือ จึงไม่ค่อยปรากฏในภาษานโยบายและเอกสารระหว่างประเทศ (Jovan Kurbalija, 2015 : Online)

4) อินเทอร์เน็ต (Internet)

คำว่า “อินเทอร์เน็ต (Internet)” หมายถึง ระบบขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ทั่วโลกที่ช่วยให้ผู้คนสามารถแบ่งปันข้อมูลและสื่อสารกันได้ (Cambridge Dictionary, 2022 : Online)

5) ออนไลน์ (Online)

คำว่า “Online” คือ การที่มีบางคนหรือบางสิ่งเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตอยู่ หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์ บริการ หรือ ข้อมูลออนไลน์ที่สามารถซื้อหรือใช้งานบนอินเทอร์เน็ตได้ (Cambridge Dictionary, 2022 : Online) นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ยังได้ให้ความหมายของคำว่า “ออนไลน์” เอาไว้ว่า หมายถึง “การเชื่อมคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต”

ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าคำที่เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยนี้ คือคำว่า “ออนไลน์ (Online)” เนื่องจากศาลเตี้ยออนไลน์ หมายความถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่หลากหลาย โดยอาศัยการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่ได้เน้นไปที่การใช้งานคอมพิวเตอร์แต่เพียงอย่างเดียวที่มักใช้คำว่าไซเบอร์ (Cyber) รวมถึงมิได้หมายความถึงตัวระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือ ความไม่มีตัวตน (Virtual) และไม่ได้หมายถึงรูปแบบหรือกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Digital) อีกด้วย

อย่างไรก็ดี นักวิชาการเสนอแนวคิดเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์เอาไว้ค่อนข้างสอดคล้องกัน กล่าวคือ ศาลเตี้ยออนไลน์เป็นรูปแบบคู่ขนานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (A Parallel form of Criminal Justice) ที่ทำงานร่วมกับการสร้างการมองเห็นให้กลายเป็นอาวุธ (Weaponized Visibility) (Trottier, 2017 : 56) โดยเป็นการแสวงหาความยุติธรรมอย่างไม่เป็นทางการผ่านการรับรู้

(Seeking Informal Justice Through Recognition) ซึ่งอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจของผู้เข้าใช้ ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่พลเมืองมีอำนาจอิสระที่จะปกครองตนเองตามครรลองของความเป็นประชาธิปไตย จึงถูกเรียกว่าเป็นชัยชนะของการสื่อสารตัวตนสู่มวลชน (Mass Self-Communication) (Loveluck, 2020 : 213-214) ในทางกลับกันศาลเตี้ยออนไลน์มีความท้าทายในแง่ที่ว่า การตรวจสอบอาชญากรรมและความยุติธรรมผ่านเลนส์เทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ไม่สามารถระบุตำแหน่งหรืออาณาเขตของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ พลเมืองในโลกออนไลน์มีเครือข่ายทั่วโลกและมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีความฉับไวของการรับรู้ข้อมูลและการสื่อสาร พื้นที่ออนไลน์จึงกลายเป็นพื้นที่ไร้กาลเวลา ไม่สามารถย้อนกลับ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ กลายเป็นกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ ที่อาจส่งผลทำให้เกิดความอยุติธรรม การล่วงละเมิด และความรุนแรงต่อผู้ถูกกล่าวหาจนกลายเป็นกระบวนการยุติธรรมไวรัลหรือกระบวนการยุติธรรมแบบปากต่อปากในโลกออนไลน์ (Viral Justice) (Powell, A., Stratton, G., & Cameron, R., 2018: 9) เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะเกิดการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน (Powell, A., Stratton, G., & Cameron, R., 2018: 83-85)

2.2.1 คำนิยามของศาลเตี้ยออนไลน์ (Definition of Online Vigilantism)

นักวิชาการได้ให้คำนิยามศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism) ไว้ในทิศทางเดียวกัน โดยซาง และ ก็อง (Cheong and Gong, 2010) นิยามศาลเตี้ยออนไลน์ว่า หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้นหาแบบสื่อกลาง โดยที่ผู้เข้าร่วมในโลกออนไลน์ ช่วยกันค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน บ่อยครั้งเป็นความตั้งใจที่จะร่วมกันตีแผ่ ทำให้อับอาย และลงโทษบุคคลเหล่านั้น เพื่อคืนความยุติธรรมทางกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Involves mediated search processes whereby online participants collectively find demographic and geographic information about deviant individuals, often with the shared intention to expose, shame, and punish them to reinstate legal justice or public morality) (Cheong and Gong, 2010 : 472)

ด้านแดเนียล ทรอตเทียร์ (Daniel Trottier, 2017) เสนอว่าศาลเตี้ยออนไลน์หมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อประชาชนรู้สึกโกรธเคืองจากการกระทำของผู้อื่น และร่วมกันตอบโต้บนสื่อดิจิทัล รวมถึงอุปกรณ์เคลื่อนที่และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย (A process where citizens are collectively offended by other citizens' activity, and respond through coordinated retaliation on digital media, including mobile devices and social media platforms) (Trottier, 2017 : 56)

ส่วนเฟราเคอ ไรชล์ (Frauke Reichl, 2019) อธิบายไว้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์เป็นเพียงศาลเตี้ยแบบดั้งเดิมที่ใช้วิธีการใหม่เท่านั้น (Digilantism is simply vigilantism through new means) (Reichl, 2019 : 133)

เบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck, 2020) นิยามศาลเตี้ยออนไลน์ว่า หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทั้งหลายในโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น การเฝ้าระวัง การยับยั้ง หรือการลงโทษบุคคล องค์กร หรือสิ่งเป็นเป้าหมาย มักจะอาศัยการกล่าวโทษในที่สาธารณะ เพื่อให้ได้รับความสนใจ ซึ่งการกระทำเหล่านั้นมักจะมาในนามของความยุติธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือความปลอดภัย (Digital vigilantism involves direct online actions of targeted surveillance, dissuasion or punishment, which tend to rely on public denunciation or on an excess of unsolicited attention, and are carried out in the name of justice, order or safety) (Loveluck, 2020 : 213)

โจชัว สมอลริดจ์ และฟิลิป วากเนอร์ (Joshua Smallridge and Philip Wagner, 2020) เลือกใช้คำว่า “Online Vigilantism” โดยขยายความค่านิยามศาลเตี้ยของจอห์นสตัน (Johnston, 1996) ซึ่งเสนอว่าศาลเตี้ยออนไลน์หมายถึงการกระทำที่ไตร่ตรองล่วงหน้า ดำเนินการโดยบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ (It must be premeditated and carried out by private citizens and must not have state support) (Smallridge and Wagner, 2020: 1310-1311)

ซึ่งผู้วิจัยเองจึงขอเสนอค่านิยามศาลเตี้ยออนไลน์เอาไว้ว่า หมายถึง “พื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติ และการลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันซ้ำ ๆ โดยใช้อำนาจผ่านสื่อออนไลน์ จนก่อให้เกิดความขัดแย้ง และนำไปสู่ความรุนแรง”

2.2.2 รูปแบบและประเภทของศาลเตี้ยออนไลน์ (Typology of Online Vigilantism)

แดเนียล ทรอตเทียร์ (Daniel Trottier, 2017) เสนอว่าศาลเตี้ยออนไลน์คือการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เพื่อสร้างรูปแบบคู่ขนานของการยุติธรรมทางอาญา (Parallel form of Criminal Justice) ที่ใช้การมองเห็นให้กลายเป็นอาวุธ (Weaponization of Visibility) ซึ่งอาจจะเข้ามาแทนที่หรือแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยศาลเตี้ยออนไลน์ไม่ได้มาแทนที่ศาลเตี้ยดั้งเดิม แต่เป็นแนวทางปฏิบัติเดิมที่ควบคู่ไปกับสื่อออนไลน์ แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาและชุมชนที่สร้างขึ้นในรูปแบบของการมีส่วนร่วม (Engagement) และการเสริมอำนาจ (Empowerment) อย่างไรก็ตาม ศาลเตี้ยออนไลน์มักจะถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชน โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่สังคมให้ความสนใจ ปฏิบัติการของศาลเตี้ยออนไลน์จึงสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของการเป็นสื่อกลางที่พยายามทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายถูกมองเห็นผ่านการแบ่งปันข้อมูล โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์อาชญากรรม ตลอดจนการป้องกัน และยับยั้งการล่วงละเมิดที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเนื้อหาในโลกออนไลน์อาจถูกปล่อยออกไปด้วยเหตุผลทางกฎหมาย จริยธรรม และศีลธรรม แต่การรายงานข่าวของสื่อมวลชนอาจจะยังคงอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การมองเห็นหรือการรับรู้ต่อเหตุการณ์จึงถือเป็นอาวุธสำคัญของศาลเตี้ยออนไลน์ (Trottier, 2017 : 55)

ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศาลเตี้ยดั้งเดิมและศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ศาลเตี้ยดั้งเดิม (Conventional Vigilantism)	ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism)
มีระดับของการวางแผนและการไตร่ตรองล่วงหน้า (Planning and Premeditation)	มีระดับของการวางแผนและการไตร่ตรองล่วงหน้า (Planning and Premeditation) และเป็นการป้องกันตัวเองแบบปัจจุบันทันด่วน (Facilitated Spontaneity)
ดำเนินการโดยประชาชนด้วยความสมัครใจ แยกออกจากการกระทำของรัฐและองค์กร (Private Agency and Distinguished from state and corporate actors)	ดำเนินการโดยประชาชนด้วยความสมัครใจ (Private Agency) แต่เป็นไปได้ที่จะมีความเชื่อมโยงกับการกระทำของรัฐและองค์กร (Possible connections with state and corporate actors)
เป็นพลเมืองอิสระ ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องตนเองภายในพื้นที่ที่กำหนด (Autonomous Citizenship and Self-Protection)	เป็นพลเมืองอิสระ (Autonomous Citizenship) แต่สามารถสร้างขอบเขตใหม่และขยายอาณาเขตไป得更กว้างไกล (Asserting new boundaries)
เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังและเป็นรูปธรรม (Use of Force and Embodied)	ใช้การมองเห็นเป็นอาวุธ (Visibility as a Weapon)
มีแรงจูงใจเพื่อตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมหรือการเบี่ยงเบนทางสังคม (Reaction to Crime/Deviance and Threat of Established Order)	ผสมผสานระหว่างบรรทัดฐานทางสังคมและการแบ่งปันข้อมูลที่แสดงบนสื่อโซเชียลมีเดีย (Fusion of Local and Mediated Norms)
เป็นเรื่องเฉพาะตัวและทำหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยส่วนบุคคลและส่วนรวม (Personal and Collective Security Policing Localized Territory)	เป็นการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อเพิ่มช่องทางการมองเห็นต่อเหตุการณ์ (Mediated Policing)

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติหลักของศาลเตี้ยดั้งเดิมและศาลเตี้ยออนไลน์
(Key Features of Conventional and Online vigilantism)

ดัดแปลงจาก Trottier, 2017: 59

ตารางนี้เป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติหลักของศาลเตี้ยดั้งเดิมและศาลเตี้ยออนไลน์ ประการแรก คือ ศาลเตี้ยดั้งเดิมต้องมีระดับของการวางแผนและการไตร่ตรองล่วงหน้า ดังนั้นการป้องกันตัวเองแบบปัจจุบันทันด่วนจึงอาจไม่ถือว่าเป็นศาลเตี้ยดั้งเดิม แต่การป้องกันตัวเองแบบปัจจุบันทันด่วนถือเป็นคุณลักษณะหนึ่งของศาลเตี้ยออนไลน์ ประการที่สอง ศาลเตี้ยดั้งเดิมต้องเป็นลักษณะที่ดำเนินการโดยประชาชนด้วยความสมัครใจ แยกออกจากการกระทำของรัฐและองค์กร แต่การกระทำของศาลเตี้ยออนไลน์อาจเป็นไปได้ที่มีความเชื่อมโยงกับการกระทำของรัฐและองค์กร ประการที่สาม

ศาลเตี้ยดั้งเดิมเป็นลักษณะของพลเมืองอิสระ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องตนเองภายในอาณาเขตที่กำหนด แต่ศาลเตี้ยออนไลน์เป็นการสร้างขอบเขตใหม่ ขยายอาณาเขตไปได้กว้างไกล โดยอาศัยสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ ประการที่สี่ ศาลเตี้ยดั้งเดิมเกี่ยวข้องกับการใช้กำลัง แต่ศาลเตี้ยออนไลน์อาจนำไปสู่ความรุนแรงในมุมที่แตกต่าง ซึ่งอาจเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรม โดยใช้การมองเห็นเป็นเครื่องมือ ประการที่ห้า ศาลเตี้ยดั้งเดิมต้องมีแรงจูงใจเพื่อตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมหรือการเบียดเบียนทางสังคม แต่ศาลเตี้ยออนไลน์มีแนวทางปฏิบัติที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างบรรทัดฐานทางสังคม และการแบ่งปันข้อมูลที่แสดงบนสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ ประการที่หก ศาลเตี้ยดั้งเดิมเป็นเรื่องเฉพาะตัว และทำหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยส่วนบุคคลและส่วนรวม ด้านศาลเตี้ยออนไลน์ถูกตั้งคำถามว่าจะมีขอบเขตเพียงใด เนื่องจากมีได้เป็นเพียงเรื่องเฉพาะตัว แต่เป็นการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อเพิ่มช่องทางการมองเห็นต่อเหตุการณ์นั้น (Trottier, 2017 : 56-59)

ขณะเดียวกัน เฟราเคอ ไรชล์ (Frauke Reichl, 2019) เสนอว่าการทำความเข้าใจศาลเตี้ยออนไลน์ควรศึกษาภายใต้กรอบแนวคิด 2 ประการ คือ แนวคิดเรื่องศาลเตี้ยดั้งเดิม (Vigilantism) และทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement Theory) ซึ่งไรชล์ได้แสดงตัวอย่างศาลเตี้ยออนไลน์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน 3 กรณี กรณีแรก มีความผิดเกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกประณามในโลกออนไลน์ (Real-Life Offences Attracting Online Opprobrium) แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ในชีวิตจริงสามารถกลายเป็นที่สนใจของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต กรณีที่สอง มีความผิดที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์และถูกประณามในโลกออนไลน์ (Online Offences Attracting Online Opprobrium) แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมองขอบเขตของการใช้อินเทอร์เน็ตและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในโลกออนไลน์อย่างไร กรณีสุดท้าย คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated Online) แสดงให้เห็นว่าตำรวจสามารถใช้ประโยชน์จากนักสืบโซเชียลได้อย่างไร ซึ่งการจัดหมวดหมู่ที่ว่านี้อาจมีการทับซ้อนกันในบางส่วน แต่เป็นการช่วยเน้นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ออกมาได้ดังนี้

กรณีที่ 1: มีความผิดเกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกประณามในโลกออนไลน์ (Real-Life Offences Attracting Online Opprobrium)

“สาวขี้หมา (Dog Poop Girl)” คือตัวอย่างที่ชัดเจน ซึ่งเป็นกรณีของผู้หญิงเกาหลีใต้ที่ไม่ยอมทำความสะอาดหลังจากที่สุนัขของเธอถ่ายอุจจาระบนพื้นรถไฟใต้ดิน การตอบสนองต่อเหตุการณ์นี้ก็คือ มีคนถ่ายรูปและอัปโหลดภาพของเธอบนเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยม ภายในไม่กี่ชั่วโมงต่อมาภาพของเธอถูกแชร์ (Share) ออกไปในโลกออนไลน์ และเธอก็ถูกตีตราว่า “Dog Poop Girl” หรือ “Dog Shit Girl” ผู้คนก็เริ่มค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเธอ ผู้กระทำความผิดออนไลน์ (Digilantes) ได้เปิดเผยตัวตนของเธอ อดีตของเธอ รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อนและครอบครัวของเธอ และผู้คนบนท้องถนนก็เริ่มจดจำเธอได้ สื่อเกาหลีได้รวมถึงบล็อกเกอร์ (Blogger) ของสหรัฐอเมริกา

รายงานข่าวเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง นี่คือนี่ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของอินเทอร์เน็ตที่ก่อให้เกิดความอับอาย (The Power of the Net to Shame) อย่างชัดเจน (Dennis, 2008 : 351) สุดท้ายแล้วผู้หญิงคนนี้ต้องออกมาโพสต์คำขอโทษ ซึ่งเธอมีความคิดที่จะฆ่าตัวตายอีกด้วย (Knowyourmeme.com, 2005 : Online) อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้ยังสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้และยังปรากฏมีม (Meme) ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก รวมถึงยังมีรูปภาพผู้หญิงคนดังกล่าวในโลกออนไลน์แม้ว่าจะไม่มีการระบุชื่อก็ตาม ซึ่งกรณีนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า หากไม่มีอินเทอร์เน็ตประชาชนจำนวนมากก็จะไม่สามารถรับรู้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เลย (Reichl, 2019 : 122-123)

กรณีที่ 2: มีความผิดเกิดขึ้นในโลกออนไลน์และถูกประณามในโลกออนไลน์ (Online Offences Attracting Online Opprobrium)

กรณีของ “อแมนดา ทอดด์ (Amanda Todd)” เป็นเรื่องที่น่าเศร้าและอาจเข้าใจได้ยากเนื่องจากเป็นการผสมผสานระหว่างการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) และศาลเตี้ยออนไลน์ โดยเป็นเรื่องราวของเด็กสาวที่มีชื่อว่า อแมนดา ทอดด์ (Amanda Todd) วัย 12 ปี เธอถูกคนแปลกหน้าล่อลวงให้เปิดสื่ออัปเดตขึ้น เพื่อโชว์หน้าอกผ่านทางเว็บแคม หนึ่งปีต่อมาเธอได้รับข้อความจากผู้ชายคนนั้น ชูว่าจะเปิดโปงภาพเปลือยอกของเธอหากเธอไม่แสดงพฤติกรรมทางเพศให้เขาดู หลังจากที่เธอปฏิเสธ รูปภาพของเธอก็ถูกส่งไปยังครอบครัวและเพื่อน ๆ ของเธอ เธอตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จนเธอกลายเป็นโรคซึมเศร้าและท้ายที่สุดเธอฆ่าตัวตายด้วยวัยเพียง 15 ปี ทรอตเตียร์มองว่าศาลเตี้ยออนไลน์และการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันมาก เนื่องจากทั้ง 2 รูปแบบนี้เป็นการกดขี่ข่มเหงทางออนไลน์ แต่ว่าสิ่งที่ทำให้ทั้ง 2 อย่างมีความแตกต่างกันคือ “ศาลเตี้ยออนไลน์สามารถตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตได้” (Trottier, 2017 : 62) เห็นได้จากสิ่งที่ตามมาหลังจากการเสียชีวิตของอแมนดา ทอดด์ ได้เกิดศาลเตี้ยทางออนไลน์ขึ้น โดยผู้ไม่ประสงค์ออกนามในโลกออนไลน์ (Anonymous) ได้ปักธงไปที่ผู้ชายที่เป็นต้นเหตุ และตามมาด้วยการสืบสวนในโลกออนไลน์ จนนำมาซึ่งการเปิดเผยชื่อผู้กระทำความผิด ซึ่งก็คือชายชาวดัตช์ และชายคนดังกล่าวถูกตัดสินจำคุกเกือบ 11 ปี เมื่อ ค.ศ. 2017 คดีนี้แสดงให้เห็นแง่มุมที่น่าสนใจอย่างมากของศาลเตี้ยออนไลน์ คือหากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ให้ข้อมูลกับตำรวจทันที ตำรวจก็อาจเริ่มดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายได้ แต่ผู้ไม่ประสงค์ออกนามในโลกออนไลน์เหล่านี้เลือกที่จะตัดสินและลงโทษผู้ก่อเหตุให้อับอายในที่สาธารณะ เนื่องจากว่าในขณะนั้นตำรวจไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้ กลุ่มคนในโลกออนไลน์จึงดำเนินการแทนตำรวจด้วยการเปิดเผยชื่อผู้ต้องสงสัย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายกับผู้อื่นอีก (Reichl, 2019 : 124-125)

กรณีศึกษา 3: คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated Online)

เหตุระเบิดบอสตันมาราธอน (Boston Marathon) เมื่อ 15 เมษายน ค.ศ. 2013 ทำให้มีผู้เสียชีวิต 3 ราย และบาดเจ็บ 264 ราย คือเหตุการณ์ที่ตามมาด้วยการสืบสวนและการไล่ล่าในโลกออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา (Nhan, J., Huey, L., & Broll, R., 2017: 341) โดยกระบวนการค้นหาผู้ก่อเหตุที่น่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับศาลเตี้ยออนไลน์ โดยนักสืบไซเบอร์ช่วยรวบรวมข้อมูลเพื่อช่วยเหลือตำรวจในการสืบสวนคดีนี้ (Nhan et al., 2017: 341) เว็บไซต์ที่ชื่อว่า “เร็ดดิต (Reddit)” มีผู้คนเข้าไปให้ข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จนทำให้สำนักงานสอบสวนกลาง (Federal Bureau of Investigation, FBI) ได้เข้าไปขอความร่วมมือกับกลุ่มคนในโลกออนไลน์ ด้วยการขอแบ่งปันภาพ และวิดีโอ โดยมีผู้ใช้เร็ดดิตจำนวนมากที่ส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับตำรวจ แต่ในทางกลับกัน เร็ดดิตกลายเป็นปัญหาอย่างมาก เนื่องจากมีการระบุตัวผู้ต้องสงสัยผิดคน “ซาลาห์ บาร์ฮูม (Salah Barhoum)” วัย 17 ปีถูกแท็ก (Tag) รูปภาพซึ่งเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ และต่อมา ถูกนำไปเผยแพร่โดยสื่ออย่าง “เดอะ นิวยอร์ก โพสต์ (The New York Post)” ด้านผู้ต้องสงสัยอีกคนที่ถูกกล่าวหาโดยผู้ใช้เร็ดดิตคือ “สุนิล ตรีปาठी (Sunil Tripathi)” ส่งผลให้มารดาของเขาได้รับข้อความข่มขู่ แต่ต่อมาปรากฏว่าเป็นข้อมูลที่ผิดพลาด เนื่องจากสุนิล ตรีปาठी ได้ฆ่าตัวตายไปแล้วก่อนที่จะมีการเกิดเหตุระเบิดขึ้น และยังมีกระทู้อื่น ๆ ที่มีข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิดมากมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ต้องสงสัย (Nhan et al., 2017) ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นในกรณีนี้จึงเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความโกลาหล โดยมีการระบุตัวผู้ต้องสงสัยผิด และให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะฉะนั้น แม้ว่าการระดมมวลชนในโลกออนไลน์จะมีประสิทธิภาพสูง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงด้วยเช่นกัน ซึ่งภายหลังจากเหตุการณ์นี้ ศาลเตี้ยออนไลน์ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ทั้งจากสื่อมวลชน รวมถึงมีการศึกษาวิจัยในเชิงวิชาการมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี สามารถสรุปการแบ่งประเภทศาลเตี้ยออนไลน์ของไรชล์ได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ (Incident)	สถานที่ (Occurrence)	การลงโทษ (Punishment)	ผลลัพธ์ (Consequences)	ประเภท (Classification)
สาวขี้หมา (Dog Poop Girl)	ชีวิตจริง (Real-Life)	ออนไลน์ (Online)	ความละอาย (Humiliation)	มีความผิดเกิดขึ้น ในชีวิตจริงแต่ถูกประณาม ในโลกออนไลน์ (Real-Life offences being punished online)
อแมนด้า ทอดด์ (Amanda Todd)	ออนไลน์ (Online)	ออนไลน์ (Online)	ความละอาย/ฆ่าตัวตาย/ กระบวนการทางกฎหมาย (Humiliation/ Suicide/Legal Process)	มีความผิดเกิดขึ้นในโลก ออนไลน์และถูกประณาม ในโลกออนไลน์ (Online offences being punished online)

เหตุการณ์ (Incident)	สถานที่ (Occurrence)	การลงโทษ (Punishment)	ผลลัพธ์ (Consequences)	ประเภท (Classification)
ระเบิดบอสตัน มาราธอน (Boston Marathon Bombings)	ชีวิตจริง (Real-Life)	ไม่ประสบความสำเร็จ ในการหาผู้ก่อการร้าย ตัวจริง (Online but not successful in finding real terrorists)	ความละอายในการชี้ผู้ ต้องสงสัยผิด (Humiliation for wrong suspects)	คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวน ในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime being investigated online)

ตารางที่ 4 ตารางแบ่งประเภทศาลเตี้ยออนไลน์ของไรชล์
ดัดแปลงจาก Reichl, 2019 : 130

นอกจากนี้ สมอลริดจ์ และฟิลลิป วากเนอร์ (Joshua Smallridge and Philip Wagner, 2020) เสนอว่า ศาลเตี้ยดั้งเดิมเปลี่ยนไปตามการเพิ่มขึ้นของการใช้อินเทอร์เน็ต การกระทำของศาลเตี้ยแบบเก่าไม่เอื้อต่อยุคสมัยใหม่อีกต่อไป อินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่นำมาซึ่งการสร้างคามยุติธรรมนอกกฎหมายให้กับตนเอง ศาลเตี้ยออนไลน์มีหลายรูปแบบและยากต่อการนิยาม ยกตัวอย่างเช่น

1) การสร้างความอับอายในโลกออนไลน์ (Online Shaming)

การสร้างความอับอายในโลกออนไลน์มุ่งไปที่การเผยแพร่ความอับอายของบุคคลที่มีพฤติกรรมขัดกับบรรทัดฐานหรือประเพณีของสังคม รวมถึงการโพสต์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีเจตนาที่จะส่งเสริมให้ผู้อื่นเกิดอันตรายที่เรียกว่า “Doxing” มีตัวอย่างเหตุการณ์ของทันตแพทย์ชื่อ “วอลเทอร์ เจ พาล์มเมอร์ (Walter J. Palmer)” เหตุการณ์นี้สิ่งโตตัวผู้ชื่อ “ซีซิล (Cecil)” ถูกฆ่าโดยพาล์มเมอร์ ซึ่งเป็นนักล่าสัตว์ป่ารายใหญ่และมีใบอนุญาตในซิมบับเว (Zimbabwe) โดยพาล์มเมอร์ทำร้ายสิ่งโตแล้วฆ่ามันด้วยธนู แต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาต การยิงสิ่งโตได้จุดประกายความโกรธแค้น โลกออนไลน์ได้แพร่กระจายข่าวนี้ไปทั่วโลกด้วยความรวดเร็ว ท้ายที่สุดเขาต้องปิดเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากมีแต่คำวิจารณ์เชิงลบ และปรากฏข้อความแสดงความเกลียดชังมากมายอีกด้วย (Smallridge and Wagner, 2020: 1311-1313)

2) หลอกล่อนักต้มตุ๋น (Scambaiting)

การหลอกล่อนักต้มตุ๋น หมายถึง กลุ่มคนในโลกออนไลน์พยายามช่วยเปิดโปงและจับกุมผู้ที่กำลังหลอกลวงผู้อื่นทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการตอบสนองต่อข้อความหลอกลวงเหล่านั้น และสร้างทำเป็นสนใจในข้อเสนอที่นักต้มตุ๋นเสนอมา เมื่อพวกเขาตกเป็นที่สนใจของนักต้มตุ๋น พวกเขาจะพลิกกลับสถานการณ์ และนำมาซึ่งการเปิดโปงนักต้มตุ๋นเพื่อให้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย (Smallridge and Wagner, 2020: 1313-1316)

3) แสกเกอร์ศาลเตี้ย (Vigilante Hacking)

แสกเกอร์ศาลเตี้ย หมายถึง การกระทำทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีส่วนร่วมในการแฮก (Hack) เพื่อแสดงออกว่าเป็นศาลเตี้ย แสกเกอร์ศาลเตี้ยมีแรงจูงใจที่จะจัดการกับความผิดอาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งที่เกิดขึ้นจริงหรือที่รับรู้ได้ มีตัวอย่างหนึ่งที่โดดเด่นคือ การทำลายเว็บไซต์ของประเทศเดนมาร์ก (Denmark) โดยแสกเกอร์ชาวตุรกี ที่เกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 2007 การโจมตีเกิดขึ้นเนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวโพสต์ภาพการ์ตูนล้อเลียนศาสดามุฮัมมัดของศาสนาอิสลาม โดยการโจมตีดังกล่าวมีแรงจูงใจในเชิงอุดมการณ์ มีเป้าหมายไปยังกลุ่มคนที่ละเมิดศาสนาอิสลาม ซึ่งแสกเกอร์ศาลเตี้ยกับการก่อการร้ายทางไซเบอร์มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ แสกเกอร์ศาลเตี้ยมีแรงจูงใจที่จะตอบสนองต่อการกระทำผิดกฎหมายหรือล่วงละเมิด ส่วนการก่อการร้ายทางไซเบอร์ (Cyberterrorism) มีแรงจูงใจทางการเมือง (Smallridge and Wagner, 2020: 1316-1319)

4) ศาลเตี้ยโดยมีแหล่งที่มาจากมวลชนในโลกออนไลน์ (Crowdsourced Vigilantism)

ศาลเตี้ยโดยมีแหล่งที่มาจากมวลชนในโลกออนไลน์ มีตัวอย่างสำคัญคือ “วิกิพีเดีย (Wikipedia)” ซึ่งแทนที่จะดำเนินการจัดทำข้อมูลด้วยตัวเอง แต่เลือกให้มวลชนมาช่วยสร้างข้อมูลแทน กล่าวคือ มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมาทำงานร่วมกัน เพื่อแชร์ข้อมูล และค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงเพื่อลงโทษด้วยวิธีที่อยู่นอกระบบกฎหมายหรือสร้างความอับอายให้กับบุคคลเป้าหมาย ด้วยการรวบรวมและแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ตกเป็นเป้าหมาย โดยเปิดเผยการกระทำผิดที่แท้จริงของพวกเขา เพื่อให้ผู้บังคับใช้กฎหมายได้รับรู้และทำไปสู่การลงโทษ โดยเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากคือเหตุระเบิดบอสตันมาราธอน เมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. ปฏิกริยาในโลกออนไลน์นั้นรวดเร็ว มวลชนในโลกออนไลน์เชื่อว่าพวกเขาสามารถช่วยหาผู้กระทำความผิดได้ แต่ในทางกลับกัน มีการระบุตัวผู้ต้องสงสัยผิดคน ซึ่งถือเป็นความล้มเหลวที่ใหญ่ที่สุดของศาลเตี้ยออนไลน์รูปแบบนี้ (Smallridge and Philip, 2020 : 1319-1321)

5) ศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศจีนที่เรียกว่า “ฮิวแมนเฟลช”

(Human Flesh Search, Human Flesh Search Engine)

“Human Flesh Search” หรือ “Human Flesh Search Engine” คือ การที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวจีนมาเข้าร่วมในการตอบคำถามหรือค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่เฉพาะเจาะจงในโลกออนไลน์ และนำผลลัพธ์ที่ได้มาโพสต์ต่อสาธารณะ เช่น เว็บไซต์ “โฟร์ชาน (4chan)” โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโฟร์ชานมีแรงจูงใจสูงในการติดตามหัวข้อต่าง ๆ ในนั้น พวกเขาจะมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เมื่อผู้กระทำความผิดถูกติดตามโดยศาลเตี้ยออนไลน์เหล่านี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของพวกเขาจะถูกโพสต์ทางออนไลน์ในฐานะแหล่งรวมของความอับอายในที่สาธารณะและในบางครั้งเพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดอีกด้วย (Smallridge and Philip, 2020 : 1321-1324)

ด้านเบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck, 2020) เสนอว่า ศาลเตี้ยออนไลน์คือระบอบแห่งการมองเห็น (The Regime of Visibility) และเป็นวัฒนธรรมในการกำกับดูแลตนเอง (The Culture of Self-Regulation) โดยการพิจารณารูปแบบของศาลเตี้ยออนไลน์ควรคำนึงถึงตัวกระตุ้น (Triggers) เป้าหมาย (Targets) แรงจูงใจ (Motives) กลวิธีหรือแนวทางในการปฏิบัติ (Tactics) และรูปแบบการประสานงานในลักษณะที่มีการกระทำร่วมกัน (Organizational Forms) ซึ่งปรากฏรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ตามระดับความรุนแรงจากน้อยไปหามาก 4 รูปแบบดังต่อไปนี้ (Loveluck, 2020 : 213-218)

1) การปักธง (Flagging)

การปักธงเป็นพฤติกรรมที่ทำให้ผู้ถูกปักธงเกิดความอับอาย ซึ่งมีความรุนแรงต่ำ เปรียบเทียบการเตือนถึงการกระทำที่ไม่สุภาพและละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เช่น การเผยแพร่ภาพพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโลกออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อาจเป็นการติดแฮชแท็กหรือโพสต์ในหน้าเว็บไซต์ แต่มักจะหลีกเลี่ยงไม่ถ่ายให้เห็นบุคคลเกี่ยวข้อง อาจอยู่นอกเฟรม (Frame) หรือถูกตัดออกเนื่องจากจุดประสงค์ของการปักธงอาจมิได้ต้องการระบุตัวตนของพวกเขาโดยตรง แต่เป็นการบันทึกพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ จึงถือว่าแทบไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้นเลย แต่บางครั้งก็สามารถก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงได้ หากสื่อกระแสหลักหยิบยกเหตุการณ์นั้นไปพูดถึงและขยายความถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง (Loveluck, 2020 : 217-223)

2) การสืบสวน (Investigating)

การสืบสวนมีจุดมุ่งหมายที่ตัวบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ซึ่งจะมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้นด้วย เช่น ภาพของผู้ต้องสงสัยในที่เกิดเหตุ เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมหลักฐาน จากนั้นจะนำไปเผยแพร่ในโซเชียลมีเดียที่สร้างขึ้นมาเฉพาะเพื่อเป็น “ศูนย์กลางข้อมูล (Collective Intelligence)” เพื่อใช้ในการสืบสวนและระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เริ่มจาก “คนที่ตระหนักรู้ทางสังคม (Concerned Individuals)” ยกตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ “เร็ดดิต (Reddit)” ที่ผู้ใช้งานมักจะสร้างโพสต์เพื่อขอความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการหาบางสิ่งบางอย่าง การระบุตัวตนบางคน ขอคำแนะนำเรื่องวิธีการหาข้อมูล หรือแชร์ข้อมูลลับที่พวกเขาค้นพบ ส่วนผู้ร้ายอื่นก็จะเข้ามาให้คำแนะนำหรือบางครั้งก็จะแนะนำผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สิ่งที่เกิดขึ้นมีเจตนาที่จะใช้อำนาจเหนือที่กฎหมาย ภายใต้แนวคิดของการปราบปรามการระบุตัวตนผู้ต้องสงสัย ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการสืบสวน การกระทำนี้หากอยู่ในที่สาธารณะต้องหลีกเลี่ยงการทำร้ายผู้บริสุทธิ์และการแยกข้อเท็จจริงกับบทลงโทษให้เหมาะสม อย่างไรก็ตามนี่คือการสืบสวนที่ไม่ได้มีขั้นตอนอย่างทางการ จึงง่ายต่อการเปลี่ยนความยุติธรรมให้กลายเป็นความชอบธรรมของตนเอง (Self-Righteous) ก่อให้เกิดการละเมิดความเป็นส่วนตัว หรือใช้อคติตัดสินอย่างการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ เพราะฉะนั้น ความพยายามในการสืบสวนจึงปนไปด้วยการตัดสินทางศีลธรรมเฉพาะตัว ซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่การควบคุมทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม (Loveluck, 2020 : 223-227)

3) การไล่ล่า (Hounding)

การไล่ล่ามีลักษณะผสมผสานระหว่างการสืบสวนและการลงโทษ มีเป้าหมายที่จะระบุตัวตนเพื่อลงโทษ ในรูปแบบของการทำให้อับอาย ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำผิดเพื่อให้อยู่ในกระแสแง่ลบ ทำให้ให้เสียชื่อเสียง หรือทำให้อับอายในที่สาธารณะ (Naming and Shaming) การไล่ล่ามีความรุนแรง ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Online Bullying) การล่อลวงลอบและ การก่อวินาศกรรมทางออนไลน์ แต่การกระทำเหล่านี้มักถูกอ้างว่าเป็นการกระทำในนามของความยุติธรรม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือความปลอดภัย แทนที่จะเป็นการมุ่งร้ายหรือการแก้แค้นของแต่ละคน วิธีการที่พบได้บ่อยคือ “Doxing” ซึ่งหมายถึงการจงใจค้นหาข้อมูลส่วนตัว บางครั้งเป็นการเข้าถึงระบบข้อมูลแบบไม่ได้รับอนุญาต เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ รูปภาพ รายละเอียดประกันสังคม เพื่อที่จะนำมาเผยแพร่ทางออนไลน์ หลายกรณีที่มีการระบุตัวตนได้แล้ว และมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวออกมาเพิ่มเติม จึงเปรียบเทียบกับเป็นการไล่ล่าแบบเป็นกลุ่ม ทั้งยังตามมาด้วยการลอบลอบ ดูหมิ่นเหยียดหยาม สร้างความอับอาย และคุกคาม (Loveluck, 2020 : 227-233)

4) ระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking)

ระบบการปล่อยข่าวมุ่งไปที่สถาบันหรือองค์กร เพื่อเปิดเผยข้อมูลความลับที่ต้องการจะเผยแพร่ ซึ่งใช้ระยะเวลาและมามีรูปแบบแตกต่างจากศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทอื่น ศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทนี้มุ่งที่จะตั้งคำถามถึงโครงสร้างโดยรวมของสถาบันหรือองค์กรนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความรับผิดชอบต่อสาธารณะจนนำไปสู่การแก้ไขข้อบกพร่อง ต้นแบบของศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทนี้คือ “วิกิลีกส์ (WikiLeaks)” ซึ่งเป็นผู้คิดค้นและจัดตั้งระบบที่มุ่งเปิดเผยข้อมูลมหาศาล โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตนของผู้ให้ข้อมูล เช่น รายงานทางทหารของสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับสงครามในอิรักและอัฟกานิสถาน ตลอดจนสายการทูต ทั้งหมดถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2010 แม้ว่าขณะนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในเรื่องของการส่งเสริมทฤษฎีสมคบคิดมากมาย รวมถึงการให้ข้อมูลที่เข้าใจผิด และมีส่วนช่วยในการล้มการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐ ค.ศ. 2016 แต่วิกิลีกส์ก็ยังถูกเรียกว่าเป็นโปรเจกต์สื่อประชาสัมพันธ์เสรีนิยมสมัยใหม่ที่ขยายออกไปในวงกว้าง หรือเรียกว่าเป็นวิวัฒนาการสำคัญของการสื่อ เปรียบดังอารยะขัดขืนสมัยใหม่ หรือเป็นศาลเตี้ยรูปแบบใหม่ ซึ่งวิกิลีกส์พยายามนำเสนอแนวคิดในเรื่องความโปร่งใส เนื่องจากเชื่อว่าจะสามารถช่วยป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือผิดจรรยาบรรณของสถาบันหรือองค์กร เช่น บริษัทหรือรัฐบาลได้ (Loveluck, 2020 : 234-235)

ซึ่งรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ที่เลิฟลักได้นำเสนอไว้ สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

รูปแบบ สิ่งที่นำมาพิจารณาร่วม	การชี้เป้า (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)	ระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking)
ตัวกระตุ้น (Trigger)	ละเมิดบรรทัดฐานสังคม	ตั้งแต่ความผิดเล็กน้อยไปจนถึงอาชญากรรมและการก่อการร้าย		ตั้งแต่พฤติกรรมที่ไม่สุภาพไปจนถึงการฉ้อโกงและการทุจริตอย่างเป็นระบบ
เป้าหมาย (Target)	พฤติกรรม	บุคคลหรือประเภทของบุคคล		สถาบันหรือองค์กร
แรงจูงใจ (Motive)	การคัดค้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	การระบุผู้ต้องสงสัย	การลงโทษผู้ต้องหาโดยตรงและการข่มขู่	การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงระบบ
การกระทำหลัก (Main Action – Repertoires)				
- วิธีการ (Tactics)	การทำให้อับอาย	การประจาน	ตั้งแต่เฉพาะกิจ การร่วมมือกันอย่างอิสระ ไปจนถึง การกระทำต่อเนื่องผ่าน	การเปิดเผยข้อมูลแรงจูงใจอย่างระบบ
- รูปแบบ (Organizational Form)	ตั้งแต่เฉพาะกิจ การร่วมมือกันอย่างอิสระ (เช่น แฮชแท็ก) ไปจนถึงเว็บไซต์เฉพาะ โซเชียลมีเดีย หรือการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว		แพลตฟอร์มการสื่อสารที่เฉพาะเจาะจง และมีการเตรียมตัวล่วงหน้า	ความพยายามร่วมกันเป็นหมู่คณะในระยะยาวผ่านขั้นตอนและเครื่องมือที่ปรับแต่งมาเป็นพิเศษ
ตัวอย่าง (Example)	รูปภาพ (ที่ไม่ระบุตัวตน) ของผู้ที่ขั้ปรดแยะหรือผู้โดยสารที่ไร้มารยาทในระบบขนส่งสาธารณะ	แบ่งปันรูปภาพของผู้ต้องสงสัยเพื่อเป็นหลักฐาน	ตั้งแต่การแชร์ภาพบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ไปจนถึงการไล่ล่าตัวผู้กระทำความผิด	วิกิลีกส์ (WikiLeaks)

ตารางที่ 5 ตารางศาลเตี้ยออนไลน์ตามแนวคิดของเลิฟลัก

ดัดแปลงจาก Loveluck, 2020 : 218

จะเห็นได้ว่าการแบ่งรูปแบบและประเภทศาลเตี้ยออนไลน์ของนักวิชาการแต่ละท่านมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะยังไม่ครอบคลุมกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์มากนัก เนื่องจากปรากฏการณ์ในโลกออนไลน์มีรูปแบบที่หลากหลาย มักจะมีความทับซ้อนกันหลายระดับ หรือเปลี่ยนจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่ง ไม่สามารถจำแนกได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ยกตัวอย่าง เช่น ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)” ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็คือการตอบโต้ทางโซเชียลมีเดียในลักษณะของการรวมกลุ่มกันในโลกออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมหรือการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ด้วยวิธีการ เลิกสนับสนุน (Cancel) และคว่ำบาตร (Boycott) (Merriam-Webster, 2020 : Online)

บุคคลสาธารณะที่ตกเป็นเหยื่อและถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากเมื่อ ค.ศ. 2020 คือ “เจ เคโรลิ่ง (J.K. Rowling)” นักเขียนชาวอังกฤษชื่อดัง เจ้าของบทประพันธ์ชายดี “แฮรี่ พอตเตอร์ (Harry Potter)” ที่ออกมาแสดงความคิดเห็นในลักษณะของการไม่เปิดรับคนข้ามเพศให้มาเป็นส่วนหนึ่งของผู้หญิงคนจำนวนมากในโลกออนไลน์จึง “ตัดสินและลงโทษ” เธอด้วยการประณาม ต่ำทอ และคว่ำบาตร ถึงแม้ว่าเธออาจจะไม่ได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ แต่ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและเหตุการณ์นี้จะยังปรากฏอยู่ในโลกออนไลน์ไปตลอด นอกจากนี้ “เอลเลน ดีเจนเนอเรส (Ellen DeGeneres)” นักแสดงตลกและพิธีกรรายการทอล์คโชว์ชื่อดัง “เดอะ เอลเลน ดีเจนเนอเรสโชว์ (The Ellen DeGeneres Show)” ถูกถล่มอย่างหนักในโลกออนไลน์ว่าเหยียดผิว หลังจากโพสต์ภาพตัดต่อที่แสดงให้เห็นเธอกำลังชี้หลัง “ยูเซน โบลต์ (Usain Bolt)” นักวิ่งชาวจาไมกาซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นคนที่วิ่งเร็วที่สุดในโลก ด้วยภาพที่ออกมาคือเอลเลนซึ่งเป็นผู้หญิงผิวขาวชี้หลังโบลต์ซึ่งเป็นนักวิ่งชายผิวดำ กลายเป็นประเด็นอ่อนไหวในเรื่องของการเหยียดผิว ถึงแม้เอลเลนจะออกมาขอโทษทางทวิตเตอร์และบอกว่าเธอไม่ได้ตั้งใจที่จะเหยียดผิว แต่คนยิ่งโจมตีและไม่ได้มองเรื่องนี้เป็นเรื่องขำขัน แต่กลับมองว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2559 : ออนไลน์) จนในที่สุดเธอถูก “ตัดสินและลงโทษ” ด้วยการประณาม ต่ำทอ และคว่ำบาตร จนต้องยกเลิกรายการที่เธอเป็นผู้ดำเนินรายการ แน่นนอนผลกระทบที่เกิดขึ้นนอกจากสภาพจิตใจแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อรายได้ของเธออีกด้วย อย่างไรก็ตาม บุคคลธรรมดาที่มีโอกาสเผชิญกับวัฒนธรรมการคว่ำบาตรได้เช่นเดียวกันโดยเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 2013 ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีคำจำกัดความที่เรียกว่า “Cancel Culture” แต่สะท้อนให้เห็นถึงความทรงพลังของสื่อโซเชียลมีเดีย คือ “จัสติน แซ็กโก (Justin Sacco)” พนักงานบริษัทธรรมดาคนหนึ่ง ทวิตข้อความในทวิตเตอร์ส่วนตัวว่า “กำลังจะไปแอฟริกา หวังว่าฉันจะไม่ติดเอดส์ พุดเล่นนะ ก็ฉันเป็นคนขาวนี่ (Going to Africa. Hope I don't get AIDS. Just kidding. I'm white!)” หลังจากนั้นเธอปิดเครื่องระหว่างเดินทางและตื่นขึ้นมาอีกทีหลังจากผ่านไปประมาณครึ่งวัน กลายเป็นว่าสิ่งที่เธอทวิตติดเทรนทวิตเตอร์อันดับหนึ่ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ “ตัดสิน สืบสวน และไล่ล่า” เพื่อตามหาว่าเธอคือใคร ทำงานอยู่ที่ไหน จนสุดท้ายเธอถูก “ลงโทษ” ด้วยการถูกล้อออกจากงานและเรื่องของเธอก็ยังคงถูกพูดถึงอยู่ในโลกออนไลน์มาจนถึงทุกวันนี้ (Smallridge and Philip, 2020 : 1312)

ประเทศไทยเองก็เกิดปรากฏการณ์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ยังไม่พบการศึกษาวิจัยในเชิงวิชาการมากนัก ซึ่งก็คือปรากฏการณ์ที่ประชาชนเรียกด้วยศัพท์แสลงว่า “ทวิร์ลง” คำศัพท์นี้ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน แต่หากแปลความหมายตามพจนานุกรมศัพท์ทันสมัยหรือศัพท์แสลง หมายถึง “การโดนด่า โดนถล่ม” (Slang.in.th, 2019 : Online) ทวิร์ลงมักเกิดขึ้นกับบุคคลสาธารณะที่มีการโพสต์ข้อความในสื่อโซเชียลมีเดีย หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมผู้ที่ตกเป็นเหยื่อทวิร์ลงในไทยมีเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีพิธีกรและนักแสดงสตรีข้ามเพศชื่อดังที่ต้องถูกยกเลิกงานพิธีกร หลังจากได้โพสต์ข้อความลงในอินสตาแกรม ต่อกรณีที่มีนักเรียนชูสามนิ้วและผูกโบขาวว่า “นอนแหก...อยู่บ้านไป ไม่ต้องมาเรียน เด็ก...” จนคนในโลกออนไลน์จำนวนมาก

“ตัดสินและลงโทษ” ด้วยการประณาม ด่าทอด้วยถ้อยคำที่รุนแรง คำว่าบาตรและเลิกติดตามผลงานของเธอ (ผู้จัดการออนไลน์ , 2563 : ออนไลน์) ในขณะที่เดียวกันบุคคลธรรมดาที่มีโอกาสโดนทัวร์ลงได้เช่นเดียวกัน เช่น กรณีมีผู้ใช้เฟซบุ๊กกรายหนึ่งได้ประกาศตามหาแมวสายพันธุ์อเมริกันช็อตแฮร์ที่หลุดออกจากบ้านในพื้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเพื่อนบ้านได้แจ้งกักขังให้ไปช่วยจับแมวเนื่องจากกลัวว่าแมวจะถูกทำร้าย แต่ทางเจ้าหน้าที่กักขังจับแมวใส่กระสอบและนำไปปล่อยป่า หลังจากนั้นเจ้าของแมวได้พบว่าแมวตัวดังกล่าวตายอย่างน่าเวทนา ทำให้กักขังถูก “ตัดสินและลงโทษ” ด้วยการประณามและด่าทออย่างรุนแรงในโลกออนไลน์ จนในที่สุดเจ้าของแมวแจ้งความดำเนินคดีกับกักขังและสุดท้ายกักขังคนนั้นต้องออกมาขอโทษสังคมและถูกพักงานอีกด้วย

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปรากฏการณ์ “วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)” และ “ทัวร์ลง” มีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ เป็นปรากฏการณ์ในโลกออนไลน์ที่มีรูปแบบผสมผสานและทับซ้อนกันหลายระดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่าศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศไทยไม่ได้เริ่มต้นขึ้นจากปรากฏการณ์ “ทัวร์ลง” แต่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน มีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ คดีดังเมื่อ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เกิดอุบัติเหตุบนทางยกระดับแห่งหนึ่ง รถเก๋งพุ่งชนรถตู้ ซึ่งมีผู้โดยสาร 14 คน ทำให้รถตู้พลิกคว่ำไปชนขอบทางและกระแทกเข้ากับเสาไฟฟ้า ทำให้ผู้โดยสารกระเด็นออกนอกตัวรถและตกจากทางด่วน ทำให้มีผู้เสียชีวิตที่เกิดเหตุทันที 8 ศพ ได้รับบาดเจ็บ 6 คน และมี 1 คนที่ไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาล รวมแล้ว 9 ศพ โดยผู้ขับรถเก๋งคันดังกล่าวมีอายุเพียง 16 ปี 6 เดือน ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะทำใบขับขี่ได้ โดยผู้ที่ขับรถเก๋งพุ่งชนเองได้รับบาดเจ็บแค่เพียงเล็กน้อย จนกลายเป็นที่มาของกระแสโซเชียล ที่ทำให้นักสืบโซเชียลพากันขุดคุ้ยทุกแง่มุมที่เกิดขึ้นในคดีดังกล่าวนี้ (The Matter, 2019 : Online) หลังจากนั้นก็มีหลายคดีที่เกิดศาลเตี้ยออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น การเสียชีวิตของนักท่องเที่ยวยาวอังกฤษบนเกาะแห่งหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้เมื่อ พ.ศ. 2557 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวเมื่อ พ.ศ. 2562 การเสียชีวิตของเด็กหญิงวัย 3 ขวบในพื้นที่ภาคอีสานเมื่อ พ.ศ. 2563 และคดีการเสียชีวิตของนางเอกสาวชื่อดังใน พ.ศ. 2565 เป็นต้น

ศาลเตี้ยออนไลน์จึงเปรียบเสมือนร่มคันใหญ่ที่มีความหมายครอบคลุมไปถึงสถานการณ์ที่หลากหลายในโลกออนไลน์ งานวิจัยนี้เลือกศึกษาเจาะลึกศาลเตี้ยออนไลน์เพียงประเภทเดียว คือ ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated Online) เนื่องจากมีคดีอาชญากรรมที่ต้องเผชิญกับศาลเตี้ยออนไลน์รูปแบบดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งจำเป็นจะต้องวิเคราะห์ให้ครอบคลุมทั้งเชิงมหภาค (Macro-Level) และเชิงจุลภาค (Micro-Level) โดยสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.3. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence)

ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยเรื่องศาลเตี้ยและศาลเตี้ยออนไลน์มี 3 แนวคิดในเชิงมหภาค (Macro-Level) มาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ นั่นก็คือ “ความรุนแรง (Violence)” “อำนาจ (Power)” และ “ความขัดแย้ง (Conflict)” กล่าวคือ มนุษย์ไม่เคยว่างเว้นจากความขัดแย้ง เนื่องจากมนุษย์ถือกำเนิดมาแตกต่างกัน ตั้งแต่พันธุกรรมไปจนถึงสภาพแวดล้อม ความแตกต่างที่วุ่นนำมาซึ่งความขัดแย้ง จึงมักมีการใช้อำนาจและความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือ (Instruments) ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546 : 27-29) ซึ่งแนวคิดเรื่องความรุนแรงของ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung, 1969) ถือเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของการศึกษาความรุนแรง กัลตุงเสนอว่า ความรุนแรงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท เรียกว่า “สามเหลี่ยมความรุนแรง (Galtung’s Violence Triangle)” โดยความรุนแรงทั้ง 3 ประเภทนี้ “พึ่งพาอาศัยกัน ถ้ายทอดถึงกัน และมีอิทธิพลต่อกัน” ดังต่อไปนี้

1) ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence)

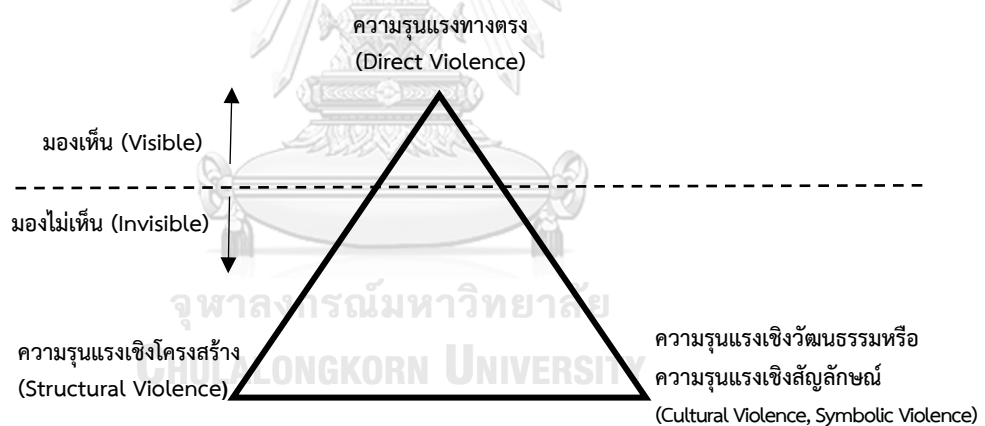
ความรุนแรงทางตรง หมายถึง สถานการณ์ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและคนส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าเป็นความรุนแรง เนื่องจากมีร่องรอยความบาดเจ็บและความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินปรากฏให้เห็น เช่น การทำกระทำที่ทารุณโหดร้าย การทำร้ายร่างกาย และเหตุฆาตกรรม อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงทางตรง อาจหมายถึงความรวมถึงการกระทำที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายหรือทำให้เสียชีวิตก็ได้ แต่กระทบต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การปิดล้อมพื้นที่หรือการห้ามการติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้คน และการบังคับปลูกฝังระบบความเชื่อและวิถีชีวิตให้กับกลุ่มวัฒนธรรมรองโดยกลุ่มที่เป็นวัฒนธรรมหลัก อันส่งผลไปถึงการดำรงอัตลักษณ์ของคนในกลุ่มวัฒนธรรมรองก็อาจถือว่าเป็นความรุนแรงทางตรงได้ เช่นเดียวกัน

2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นการฉายภาพให้เห็นถึงการเอารัดเอาเปรียบทางสังคม (Exploitation) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมทำให้เกิดความได้เปรียบเสียและเปรียบของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกัน คนที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้คนส่วนใหญ่ (Top dogs) เอารัดเอาเปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า โดยปล่อยให้ผู้ที่ถูกเอาเปรียบได้รับความเดือดร้อน ยากจน อดอยาก ขาดแคลนอาหาร ยารักษาโรค และบริการด้านสุขภาพ รวมถึงผลักกลุ่มคนเหล่านี้ให้ออกไปจากสังคมกระแสหลัก (Marginalization) ก่อให้เกิดความขัดแย้งจนไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ (Fragmentation) ปัญหาเหล่านี้ นอกจากส่งผลกระทบต่อร่างกายแล้ว ยังมีส่งต่อจิตใจและจิตวิญญาณของผู้คนในสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพของความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวย ระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท และสังคมในมิติอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสนา วัฒนธรรม และเพศสภาพ เป็นต้น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546 : 49 -50)

3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Cultural Violence, Symbolic Violence)

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ คำว่า “วัฒนธรรม” ตามหลักคิดของกัลตุงคือวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ภาษา และ ศิลปะ หมายถึงความรุนแรงที่กลายเป็นเรื่องที่ชอบธรรมและยอมรับได้ในสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นระดับขั้นของความรุนแรงที่เปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546 : 51-52) กล่าวคือ ระบบความเชื่อของสังคมทำให้การเอารัดเอาเปรียบหรือการร้ายร่างกายและจิตใจ กลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ สะท้อนให้เห็นว่าความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างบางอย่างถือเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เช่น “การชกมวย” คนทั่วไปอาจเข้าใจว่าการที่คนสองคนต่อสู้กันบนสังเวียนไม่ถือว่าเป็นความรุนแรง แต่เป็นกีฬาที่เป็นที่ยอมรับ และมีผู้คนที่ความสนใจ โดยคนในสังคมก็สามารถนั่งดูการต่อสู้ของนักมวยที่บางครั้งก็ทำให้บาดเจ็บสาหัสได้อย่างไม่สะทกสะท้าน จะเห็นได้ว่าความรุนแรงทางตรงถูกหล่อเลี้ยงด้วยความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Galtung, 1990: 294) ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

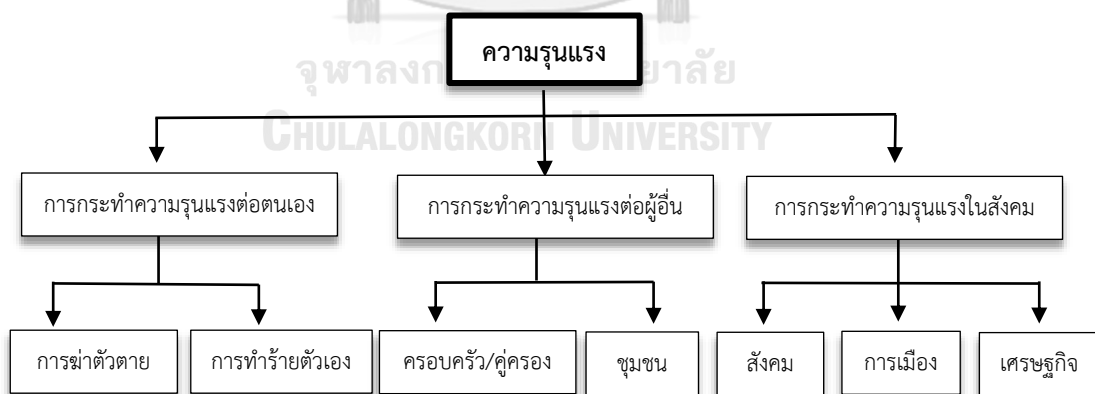

แผนภาพ 7 แผนภาพสามเหลี่ยมความรุนแรงของกัลตุง
Galtung's Violence Triangle ที่มา Transcend, 2020: Online

ต่อมา ฌอน ปีแอร์ เดอเรียนนิค (Jean-Pierre Derriennic , 1972) ได้ต่อยอดงานเขียนของกัลตุง โดยเสนอว่า “ความรุนแรงคือสิ่งที่ผู้คนหวาดกลัว (Violence is what people are frightened of)” การสร้างความกลัวเป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญของความรุนแรง ความกลัวในแง่นี้คือ “ความแปลกใหม่ (Novelty)” หมายความว่า ผู้คนอาจเคยชินกับความรุนแรงที่คงที่ และตื่นตระหนกตกใจกับเหตุการณ์รุนแรงกะทันหัน หรือความรุนแรงที่แปลกใหม่กว่าการใช้ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้น (Galtung, 1969 : 173) เช่น เหตุการณ์ในฝรั่งเศสเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1968 ความรุนแรงที่ใหญ่ที่สุดที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองซึ่งก็คือ “การหยุดงานประท้วง” การกระทำดังกล่าวคน

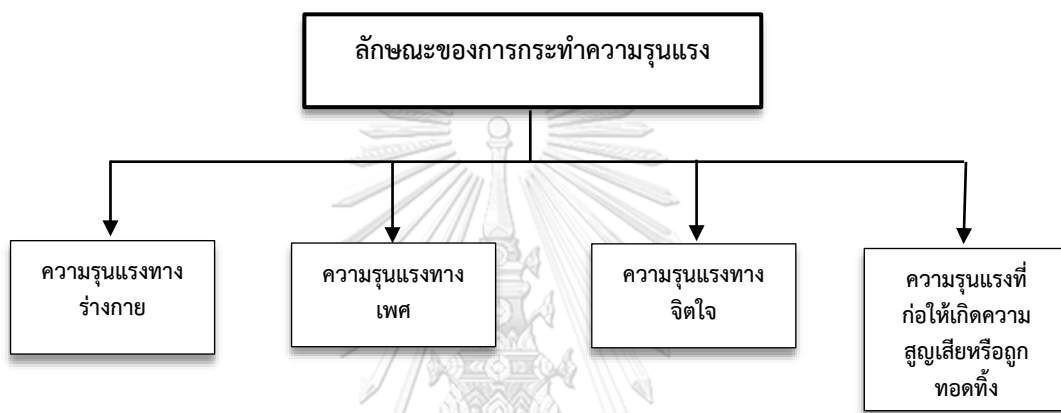
ในสังคมอาจรู้สึกว่ามีรุนแรงเนื่องจากเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนเป็นความเคยชินของคนในสังคม ในทางกลับกัน การประท้วงของนักศึกษาที่ออกมาทำร้ายคนเพียงไม่กี่คนและทำให้การจราจรติดขัด กลับทำให้คนในสังคมรับรู้ถึงความรุนแรงได้มากกว่า เนื่องจากเป็นการกระทำที่ไม่เคยปรากฏและ ประชากรส่วนใหญ่เกิดความหวาดกลัว เป็นต้น (Derriennic , 1972 : 362)

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (World Report on Violence and Health, WHO) ได้ให้คำนิยามความรุนแรงเอาไว้ว่า หมายถึง “การกระทำที่มีเจตนาที่แสดงออกทางร่างกาย การขู่ บังคับ หรือการแสดงอำนาจ ต่อตนเอง บุคคลอื่น กลุ่มบุคคล หรือชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการบาดเจ็บ เสียชีวิต สะเทือนใจ สูญเสีย หรือถูกทอดทิ้ง” และได้แบ่งประเภทการกระทำรุนแรงไว้ 3 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ 1) การกระทำรุนแรงต่อตนเอง (Self-Directed Violence) คือ ความรุนแรงที่บุคคล นั้นกระทำต่อตนเอง หมายความว่ารวมถึงการพยายามฆ่าตัวตายและการฆ่าตัวตายโดยสมบูรณ์ การทำให้ตัวเองเสี่ยงอันตรายและการร้ายตัวเองที่อาจไม่ถึงขั้นเสียชีวิต 2) การกระทำรุนแรงต่อ ผู้อื่น (Interpersonal Violence) คือ ความรุนแรงที่กระทำโดยบุคคลอื่น หมายความว่าถึงความรุนแรง ในครอบครัวและความรุนแรงในชุมชน และ 3) การกระทำรุนแรงในสังคม (Collective Violence) หมายความว่าความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของคนกลุ่มใหญ่ เช่น รัฐหรือประเทศ ซึ่งหมายความว่า ความรุนแรงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง เหยียดผิว เชื้อชาติ ศาสนา การก่อการร้าย การประท้วง สงคราม และยังครอบคลุมไปถึง ความรุนแรงทางการเมืองและความรุนแรงทางเศรษฐกิจอีกด้วย (Krug EG et al., eds., 2002: 5-6) ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 8 แผนภาพประเภทการกระทำรุนแรงขององค์การอนามัยโลก
ดัดแปลงจาก World Report on Violence and Health (WHO)
ที่มา Krug EG et al., eds., 2002: 7

องค์การอนามัยโลกยังได้มีการสรุปลักษณะของการกระทำความรุนแรงไว้ 4 รูปแบบ โดยแบ่งตามวิธีการที่ใช้ในการแสดงออก ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical Violence) หมายถึงการได้รับบาดเจ็บจากการกระทำที่รุนแรง 2) ความรุนแรงที่เกี่ยวกับเพศ (Sexual Violence) หมายถึงการตกเป็นเครื่องมือในการตอบสนองทางเพศ 3) ความรุนแรงต่อจิตใจ (Psychological Violence) หมายถึง การทำร้ายความรู้สึกให้อับอาย การด้อยค่าและลดคุณค่าความเป็นคน และ 4) ความรุนแรงที่ทำให้เกิดการทอดทิ้งหรือทำให้สูญเสีย (Deprivation or Neglect) หมายถึง ไม่ได้มีการคุ้มครองดูแลอย่างเพียงพอและเหมาะสม ทั้งต่อร่างกายหรือความรู้สึก (Krug EG et al., eds., 2002: 6-7) สามารถสรุปได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 9 แผนภาพลักษณะของการกระทำความรุนแรงขององค์การอนามัยโลก
(World Report on Violence and Health: WHO)
ที่มา Krug EG et al., eds., 2002: 7

หากถามว่าศาลเตี้ยออนไลน์คือความรุนแรงประเภทใด อาจกล่าวได้ว่า ศาลเตี้ยดั้งเดิมนั้นค่อนข้างชัดเจน ว่ามักจะเป็นความรุนแรงทางตรง เนื่องจากเป็นลักษณะของการกระทำรุนแรงทางร่างกาย มีร่องรอยความบาดเจ็บปรากฏให้เห็น ไปจนถึงความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การรุมประชาทัณฑ์ แต่อาจปรากฏการกระทำรุนแรงต่อจิตใจ ที่หมายถึงการกระทำที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายหรือทำให้เสียชีวิต แต่กระทบต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์อีกด้วย เช่น การปิดล้อมพื้นที่ หรือ การคว่ำบาตร เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระทำความรุนแรงต่อผู้อื่นและเป็นการกระทำความรุนแรงในสังคม ซึ่งหมายถึงความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของคนกลุ่มใหญ่ เช่น กลุ่มศาลเตี้ยที่ออกมาประท้วงเรื่องใดเรื่องหนึ่งบนท้องถนน เป็นต้น

ส่วนศาลเตี้ยออนไลน์ คือความรุนแรงที่มองไม่เห็น ซึ่งเป็นการกระทำความรุนแรงต่อผู้อื่นที่เกิดจากการกระทำของคนกลุ่มใหญ่ เช่น กรณีการเสียชีวิตเด็กหญิงวัย 3 ขวบ เมื่อ พ.ศ. 2563 ที่ถูกพบว่าเสียชีวิตในพื้นที่ภาคอีสานโดยไม่ทราบสาเหตุ คดีนี้ถูกสืบสวนและตัดสินจาก “นักสืบโซเชียล” ในโลกออนไลน์เป็นจำนวนมาก และทำให้คนในครอบครัวของผู้เสียชีวิตเองต้องกลายเป็นผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีหลักฐาน และกลายเป็นเหยื่อศาลเตี้ยออนไลน์ในที่สุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น

ได้กล่าวเอาไว้ว่า คดีนี้ถือเป็นการเรียนที่เป็นการไต่สวนในโลกออนไลน์จนทำให้สังคมสับสนและกระบวนการยุติธรรมสั่นคลอน แน่แน่นอนว่าผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยได้รับผลกระทบในลักษณะของการทำร้ายความรู้สึก ทำให้อับอาย ด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ นี่ถือเป็นความรุนแรงต่อจิตใจ แต่กลายเป็นเรื่องที่คุณในสังคมยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ เนื่องจากมองว่าเป็นสิ่งที่สังคมพึงกระทำเพื่อการตรวจสอบพฤติกรรมของคนในสังคม เพื่อช่วยสืบสวนคดี และเพื่อลงโทษโดยไม่ต้องพึ่งกระบวนการยุติธรรม สิ่งเหล่านี้สะท้อนระบบความเชื่อของสังคมที่ทำให้การร้ายจิตใจกลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ ถือเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นระดับขั้นของความรุนแรงที่เปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด

ในขณะที่เดียวกันมีข้อเสนอของ แรนดอล คอลลินส์ (Randall Collins, 2008) ที่ระบุว่า หากต้องการศึกษาความรุนแรงในเชิง “สถานการณ์ (Situations)” ควรศึกษาเจาะลึกเรื่องปฏิสัมพันธ์ (Interactions) ที่มุ่งเน้นไปที่ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เชิงจุลภาค (Micro-Sociological Theory) คอลลินส์อธิบายว่าการแบ่งประเภทความรุนแรงในเชิงวิชาการมีหลากหลาย แท้จริงแล้วสถานการณ์ความรุนแรงนั้นกว้างมาก มีตั้งแต่ความรุนแรงระยะสั้น เช่น การตบหน้า ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพียงเสี้ยววินาที ไปจนถึงความรุนแรงระยะยาวและใหญ่โต เช่น สงคราม โดยมีทั้งความรุนแรงที่เกิดจากความโกรธจนกลายเป็นการทะเลาะวิวาท ความรุนแรงที่เกิดจากความสุขเหมือนการเมาสุรา ความรุนแรงที่เกิดจากความหวาดกลัวเหมือนทหารในการสู้รบ มีทั้งความรุนแรงที่เป็นเรื่องชอนเร้น เช่น การข่มขืนและเหตุฆาตกรรม หรือความรุนแรงในที่สาธารณะอย่างการประหารชีวิต รวมถึงความรุนแรงที่ถูกตั้งโปรแกรมภายใต้ความบันเทิง (Entertainment) ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการแข่งขันกีฬา เนื้อเรื่องตึงเครียดของละคร หรือ สิ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตระหนกจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน การอธิบายความรุนแรงที่กว้างใหญ่นี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวทางการวิเคราะห์หลัก 2 ประการ ประการแรกให้ใส่ “ปฏิสัมพันธ์ (Interactions)” ไว้ที่ศูนย์กลางของการวิเคราะห์ มิใช่ตัวบุคคล ภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรม หรือ แม้แต่แรงจูงใจ กล่าวคือ ให้มองหาลักษณะของสถานการณ์ที่รุนแรง หมายถึงการค้นหาข้อมูลที่ทำให้ใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์มากที่สุด ประการที่สอง ให้เปรียบเทียบความรุนแรงประเภทต่าง ๆ โดยจำเป็นต้องแบ่งหมวดหมู่ให้ชัดเจน เช่น ศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Homicides) ในงานวิจัยชิ้นหนึ่ง เรื่องสงครามในอีกกรณีหนึ่ง เรื่องการทารุณกรรมเด็กในอีกกรณีหนึ่ง และมองหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ไม่ใช่ว่าทุกสถานการณ์จะเหมือนกัน แต่ควรเปรียบเทียบความผันแปรในสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งส่งผลต่อชนิดและปริมาณของความรุนแรงที่เกิดขึ้น การศึกษาเรื่องความรุนแรงในเชิงจุลภาค (Micro-Level) มิใช่การศึกษาบุคคลที่มีความรุนแรง แต่เป็นการศึกษาสถานการณ์ที่รุนแรง (Violence Situations) เพื่อแสวงหารูปทรง (Shape) ของสถานการณ์ ซึ่งกำหนดอารมณ์และการกระทำของบุคคลที่ก้าวเข้ามาในสถานการณ์นั้น (Collins, 2008 : 1-2) ดังนั้น ต้องเน้นวิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างออกไป โดยมีวิธีการอย่างน้อย 3 วิธี ได้แก่ การบันทึก (Recordings) การก่อสร้าง (Reconstructions) และการสังเกตการณ์ (Observations) ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อนำมาใช้งานร่วมกัน

1) การบันทึก (Recordings)

การบันทึกความขัดแย้งมีประโยชน์หลายประการ ทำให้สามารถวิเคราะห์รายละเอียดที่ผู้วิจัยเองไม่สามารถมองเห็นได้ทันที ไม่ได้เตรียมที่จะดู หรือ ไม่รู้ว่าจะมีความรุนแรงอยู่ที่นั่นในช่วงเวลาดังกล่าว การบันทึกสามารถทำให้มีจุดยืนในการวิเคราะห์ที่ได้มากขึ้น ทำให้สามารถมองสถานการณ์นั้นครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้สามารถเอาชนะอารมณ์ของผู้วิจัยในช่วงแรกไปได้ ไม่ว่าจะเป็นความตื่นตระหนกตกใจ ความเบื่อหน่าย ความกลัว เพื่อให้สามารถนำความคิดเชิงทฤษฎีมารองรับและทำการค้นพบหรือทดสอบทฤษฎีต่าง ๆ ได้

2) การรื้อสร้าง (Reconstructions)

การรื้อสร้างในที่นี้หมายถึง “การจำลองสถานการณ์” หรือ การสร้างฉากความรุนแรงขึ้นมาใหม่ ซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงที่ผู้วิจัยศึกษาอาจไม่ได้มีการบันทึกไว้ ดังนั้น การรื้อสร้างภาพความรุนแรง จะทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยการใช้ทฤษฎี และเบาะแสที่หลงเหลืออยู่ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความคล้ายคลึง และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์นั้นได้

3) การสังเกตการณ์ (Observations)

การสังเกตการณ์ของมนุษย์ (Human Observation) อาจถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังเกตการณ์เชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnology) แต่ในการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง ปฏิเสธไม่ได้ว่าเรามากศึกษาจากผู้ที่เป็น “เคย (Ex)” อยู่ในเหตุการณ์ รวมถึงได้ข้อมูลจากผู้ที่เป็นเหยื่อของความรุนแรง ดังนั้น การสังเกตการณ์ก็ยังถือว่ามีค่าสำคัญในการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง (Collins, 2008 : 7)

นอกจากนี้ คอลลินส์ยังมองว่าความรุนแรงคือกระบวนการของสถานการณ์ (Situational Process) จากพื้นที่ทางอารมณ์อันตึงเครียดและความหวาดกลัว (Emotional Field of Tension and Fear) ด้วยการเปลี่ยนความตึงเครียดทางอารมณ์ให้กลายเป็น “พลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy, EE)” โดยพลังงานทางอารมณ์จะแตกต่างกันไปตามระดับอารมณ์ของผู้คน จังหวะทางร่างกายของกันและกัน รวมถึงความสนใจร่วมกันในช่วงเวลาดังกล่าว จนทำให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กระทำ และอีกฝ่ายหนึ่งกลายเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ (Collins, 2008 : 19) ดังนั้น การจัดระเบียบทางอารมณ์จึงเป็นกระบวนการในการโน้มน้าวคนที่อยู่สถานการณ์นั้นไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม หากปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ไม่มีความขัดแย้งกัน มักจะมีแนวโน้มในการสร้างจุดสนใจร่วมกัน จนกลายเป็นการฝึกฝนร่วมกัน ทั้งในจังหวะการพูดและการเคลื่อนไหวของร่างกาย รวมถึงการมีอารมณ์และความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งคอลลินส์เรียกสิ่งนี้ว่า “ปฏิสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม (Ritual Interactions)” ซึ่งหมายถึง การรับรู้บวกกับอารมณ์ความรู้สึกทางสังคม อันก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม (Collins , 2009 : 569)

จากงานเขียนของคอลลินส์ ทำให้ผู้วิจัยนำ 3 วิธีการ ประกอบด้วย การบันทึก (Recordings) การรื้อสร้าง (Reconstructions) และการสังเกตการณ์ (Observations) มาใช้ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ โดยชไวเออร์และมิซานชุก (Schwier and Misanchuk, 1993) เสนอว่าปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Reactive) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ตอบโต้ระหว่างผู้ใช้กับสิ่งเร้า ซึ่งหมายถึงจุดที่สามารถโต้ตอบปฏิสัมพันธ์ได้แบบทั่วไป เช่น จุดเริ่มของเรื่อง (Enter) จุดเชื่อมโยงของเรื่อง (Hyperlink) โดยผู้ใช้อาจตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสารตามที่สนใจหรือเลือกที่จะไม่รับข้อมูลข่าวสารที่อยู่นอกเหนือความสนใจ เช่น ในเฟซบุ๊ก ผู้ใช้เลือกได้ว่าจะอ่านข้อมูลจากใคร ติดตามอ่าน ดูภาพทั้งภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวที่อัปโหลดจากใคร 2) ปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การตั้งกระทู้ถามตอบหรือการตอบคำถาม โดยผู้ใช้สามารถเลือกที่โต้ตอบ แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น ทั้งในรูปแบบของการสนทนา ตัวอักษร ภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว เช่น การแสดงข้อความเห็น (Comment) การแสดงความชื่นชอบ (Like) หรือแบ่งปัน (Share) ไปยังคนอื่น และ 3) ปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ (Mutual) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเล่าเรื่อง (Narration) ตั้งกระทู้ถามตอบ สร้างหรือลบข้อความของตนเอง นำเสนอเรื่องราวในมุมมองของตน รวมถึงการอัปโหลดข้อมูลข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อประกอบเรื่องราว ตลอดจนสามารถสร้างภาพแทนตัวตน (Avatar) เพื่อระบุความเป็นตัวตน โดยผู้ใช้มีโอกาสปรับเปลี่ยนภาพ เมนู จัดแต่งพื้นที่การแสดงผล มีบทบาททั้งในฐานะของผู้ส่งสารโดยการโพสต์ข้อความ แสดงความคิดเห็นและอัปโหลดข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ การตัดสินใจเลือกรับเป็นเพื่อนหรือยกเลิกความเป็นเพื่อน ตลอดจนการสร้างหน้าแสดงด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม รูปแบบปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยังส่งผลต่อระดับความเข้าใจและระดับของการเรียนรู้ โดยผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจในการควบคุมโครงสร้างและเนื้อหาในการใช้งานสูงเท่าไรก็ยิ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้สูงขึ้นเช่นกัน (นิคม ชัยขุนพล : 2017: 59-60) ผู้วิจัยพบว่าปฏิสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบมีความเข้มข้นเรียงตามลำดับจากน้อยไปหามาก โดยปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์สามารถเกิดขึ้นได้ทั้ง 3 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของการมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องภาษา (Language) ทั้งวจนภาษา (Verbal Language) และวจนกรรรมปฏิบัติหรือการแสดงเจตนาด้วยถ้อยคำ (Illocutionary Act) มาปรับใช้ร่วมด้วยเพื่อจำแนกลักษณะของข้อความที่มีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเพจเฟซบุ๊ก สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในตัวอักษรระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านทางคอมพิวเตอร์ ภาษาก็คือสัญลักษณ์ที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างมนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ วจนภาษา (Verbal Language) และอวจนภาษา (Non-Verbal Language) ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะวจนภาษา ที่หมายถึงภาษาถ้อยคำทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา,

2564) โดยมุ่งศึกษาเฉพาะภาษาเขียนที่ปรากฏในโลกออนไลน์ผ่านการแสดงความคิดเห็นในเพจเฟซบุ๊กเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าข้อความเหล่านั้นเป็นวัจนกรรมปฏิบัติหรือการแสดงเจตนาด้วยถ้อยคำ (Illocutionary Act) ประเภทใด โดยจอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle, 1976) ได้อธิบายเอาไว้ว่า “วัจนกรรมปฏิบัติหรือการแสดงเจตนาด้วยถ้อยคำ (Illocutionary Act)” คือ หน่วยพื้นฐานของการสื่อสารทางภาษาของมนุษย์ (Searle, 1976: 1) สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ประกอบด้วย

1) การบอกกล่าว (Assertive, Representative) เป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในสิ่งนั้น จึงบอกกล่าวให้กับผู้ฟังที่อาจจะยังไม่ทราบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นได้ทั้งการบอกกล่าวตามปกติธรรมดา (Saying, Stating) การยืนยัน (Asserting) การกล่าว (Stating) การสรุป (Concluding) การรายงาน (Reporting) การบรรยาย (Reminding) การตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing) การวิจารณ์ (Criticizing) และหมายความรวมถึงการพูดเพื่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองอย่างเช่น การโอ้อวด (Boasting) ด้วย

2) การสั่งหรือชี้แนะ (Directive) เป็นวัจนกรรมที่ความพยายามทำให้เกิดการปฏิบัติตาม เช่น การร้องขอ (Requesting) การสั่ง (Commanding) การเสนอ (Suggesting) การแนะนำ (Recommending) การเชิญชวน (Inviting) การอ้อนวอน (Begging)

3) การให้สัญญาหรือผูกมัด (Commissive) เป็นวัจนกรรมที่ให้สัญญาว่าจะกระทำการใดให้ผู้ฟังด้วยการรับประกัน เช่น การสัญญา (Promising) การสาบาน (Vowing) การเสนอ (Offering) การปลอบ (Reassuring) การแสดงออกถึงความตั้งใจ (Intending) การข่มขู่ (Threatening) การอาสา (Undertaking)

4) การแสดงความรู้สึก (Expressive) เป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของผู้พูด เช่น การขอบคุณ (Thanking) การขอโทษ (Apologizing) การเตือน (Warning) การชื่นชม (Complimenting) การแสดงความเสียใจ (Expressing condolence) ผู้วิจัยเห็นว่าวัจนกรรมปฏิบัติหรือการแสดงเจตนาด้วยถ้อยคำในรูปแบบของการแสดงความรู้สึกควรหมายความถึง “การประทุษวาจา (Hate Speech)” ด้วย ซึ่งมีการจำแนกประเภทย่อยออกไปอีกดังต่อไปนี้

ก. การดูถูก (Insulting) เป็นการทำร้ายเกียรติและศักดิ์ศรีของบุคคล เช่น การดูถูกเหยียดหยามต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลตามศาสนา เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา เชื้อชาติ เพศ ความพิการ รสนิยมทางเพศ การดูถูกเป็นการกระทำเพื่อบั่นทอนจิตใจ

ข. การหมิ่นประมาท (Defamation) คือการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเกียรติยศของผู้อื่นโดยระบุสิ่งที่พูดหรือเขียน

ค. การใส่ร้ายป้ายสี (Denigration) คือการวิจารณ์บุคคลหรือบางสิ่งบางอย่างอย่างไม่เป็นธรรม

ง. การกระทำที่ไม่พึงประสงค์ (Unpleasant Action) คือคำพูดที่มีการคุกคาม การบีบบังคับ ความรุนแรงหรือคำสาบาน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นี้รบกวนความสะอาดสบายและความปลอดภัยของบุคคล

จ. ยั่วยุ (Provoking) คือการพูดเพื่อให้บางคนหรือผู้อื่นโกรธ สามารถกระตุ้นให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ความรุนแรง และ การเป็นปรปักษ์ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสาธารณะและอาจส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้าง

ฉ. ปลุกเร้า (Inciting) คือถ้อยคำหรือประโยคที่มีเจตนาขู่ยั่วยุส่งเสริม ชักชวน ให้เกิดการลุกฮือ

ช. แพร่กระจายความหลอกลวง (Spread Hoax) คือการแสดงออกถึงความเกลียดชังด้วยการแพร่กระจาย ข่าวลวง มุ่งให้บุคคลอื่นเชื่อถือข่าวเพื่อให้คนอื่นได้รับผลกระทบ (Indah Rahayu, 2020 : 7-9)

5) การประกาศหรือแถลงการณ์ (Declarative) เป็นวจนกรรมที่ประกาศเพื่อกระทำการบางอย่าง อันส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นเจตนาที่ชัดเจน และมักใช้ในบริบทอย่างเป็นทางการ เช่น ประกาศสงคราม (Declaring War) ประกาศแต่งตั้ง (Appointing) ประกาศคว่ำบาตรหรือเลิกคบค้าสมาคม (Boycott) เป็นต้น (Searle, 1976: 10-13)

ผู้วิจัยเชื่อว่า โลกออนไลน์คือพื้นที่ทางอารมณ์อวอลไปด้วยอารมณ์หลากหลาย ที่ก่อรูปทรงจนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์และนำไปสู่ปรากฏการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 ความกลัว (Fear) ความกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime)

เวสเตอร์เมเยอร์ (Westermayr, 1915) อธิบายว่า ความกลัวถือเป็นการดูถูก และเป็นเครื่องหมายของความขี้ขลาด แต่ความกลัวอาจเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการป้องกันตนเอง และทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน เช่น พื้นฐานของศาสนาต่าง ๆ ในโลกล้วนแล้วแต่ตั้งดูความรู้สึกของมนุษย์ ประการแรกคือ ตั้งดูความกลัวของมนุษย์ ประการที่สอง คือ ตั้งดูความสนใจของมนุษย์ เช่น ความหวาดกลัวในนรกหรือการสาปแช่งเพื่อบังคับมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตอย่างชอบธรรม (Righteous Living) และการให้ประโยชน์สำหรับความชอบธรรม (A Reward for Righteousness) โดยเสนอออกมาในรูปแบบของสถานที่แห่งความสุขนิรันดร์หรือสวรรค์ ซึ่งความกลัวต่อความชั่วร้ายนั้นเกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อการยับยั้ง ส่วนความกลัวที่จะสูญเสียความสุขจากสวรรค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อหลอกล่อมมนุษย์จากแนวโน้มตามธรรมชาติ นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าความกลัวเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และจัดลำดับความสำคัญของสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็น การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด (The Survival of the Fittest) และการต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ (The Struggle for Existence) ความกลัวต่อการบาดเจ็บและความตาย ทำให้สัตว์ทุกชนิดใช้ความพยายามทุกอย่างที่จะหลีกเลี่ยงอันตราย นอกจากนี้

งานวิจัยของเวสเตอร์เมย์ร ยังเสนอเพิ่มเติมอีกว่าสถานะของจิตใจนอกจากถูกสร้างขึ้นจากความกลัว แต่ยังถูกสร้างขึ้นด้วยความโกรธ ความเกลียดชัง การแก้แค้น ร่วมด้วย (Westermayr, A. J., 1915: 250-252)

ส่วนความกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในการวิจัยเชิงวิชาการและการริเริ่มเชิงนโยบายนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 ซึ่งความกลัวต่ออาชญากรรมขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ 1) การรับรู้ของผู้คนเกี่ยวกับความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อ และ 2) การประเมินผลที่ตามมาของการตกเป็นเหยื่อว่าจะมีความรุนแรงเพียงใด (Hale C. ,1996: 1-3) เพราะฉะนั้น การศึกษาความกลัวต่ออาชญากรรมจึงหมายถึง การศึกษาผลที่ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต หรือที่เรียกว่า “ผลกระทบต่อทางอ้อมของอาชญากรรมที่มีต่อสังคม (Indirect Costs of Crime for Society)” ประกอบด้วย

- 1) ความกลัวต่ออาชญากรรมทำลายความรู้สึกของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง เปลี่ยนสถานที่สาธารณะบางแห่งให้กลายเป็นพื้นที่ต้องห้าม
- 2) ความกลัวต่ออาชญากรรมเป็นเหตุให้พลเมืองที่มั่งคั่งร่ำรวยปกป้องตนเองและทรัพย์สินของตน หรือ ย้ายออกจากพื้นที่ อาชญากรรมจึงอาจเคลื่อนไปสู่ผู้ที่เสียเปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจ
- 3) ความกลัวต่ออาชญากรรมสามารถนำไปสู่การลงโทษที่รุนแรงขึ้นโดยนโยบายการลงโทษแบบเสรีนิยม
- 4) ความกลัวต่ออาชญากรรมอาจบ่อนทำลายความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นำไปสู่เงื่อนไขที่ทำให้เกิดศาลเตี้ย โดยมีงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าความกลัวอาชญากรรมนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของจำนวนการครอบครองและถือปืน
- 5) ความกลัวต่ออาชญากรรมส่งผลเสียต่อจิตใจ
- 6) ผู้ที่กลัวการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมักจะมีการปรับเปลี่ยนนิสัย เช่น มักจะอยู่บ้านมาก หรืออาศัยในสภาพแวดล้อมที่รู้สึกปลอดภัย โดยมีหลักฐานมากมายที่บ่งชี้ว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะจำกัดพฤติกรรมของตนเองเนื่องจากกลัวต่ออาชญากรรม (Hale C. ,1996 :3-4)

เฮลล์จึงจำแนกความกลัวต่ออาชญากรรมออกเป็น 2 มิติ ตามตารางการจำแนกการรับรู้
อาชญากรรมดังต่อไปนี้ (Hale C. ,1996 :13-14)

ประเภทของการรับรู้ (Type of Perception)			
องค์ความรู้ (Cognitive)			ความรู้สึก (Affective)
ระดับอ้างอิง (Level of Reference)	การตัดสินใจ (Judgements)	ค่านิยม (Values)	อารมณ์ (Emotions)
ทั่วไป (General)	A. เสี่ยงต่อผู้อื่น: อาชญากรรม หรือการประเมินความปลอดภัย (Risk to others: crime or safety assessments)	B. ความกังวลเกี่ยวกับ อาชญากรรมของผู้อื่น (Concern about crime to others)	C. เกรงกลัวว่าคนอื่นจะตก เป็นเหยื่อ (Fear for others' Victimization)
ส่วนตัว (Personal)	D. เสี่ยงต่อตนเอง: ความ ปลอดภัยของตนเอง (Risk to self: safety of Self)	E. ความกังวลเกี่ยวกับ อาชญากรรมต่อตัวเอง: ความไม่สามารถอดทนได้ (Concern about crime to self: personal intolerance)	F. กลัวว่าตัวเองจะตกเป็น เหยื่อ (Fear for Self- Victimization)

ตารางที่ 6 ตารางจำแนกการรับรู้ต่ออาชญากรรมของเฮลล์
ดัดแปลงจาก Hale C. , 1996: 13

ตารางนี้อธิบายผลกระทบของความกลัวต่ออาชญากรรมที่มีต่อบุคคลและชุมชน หากระดับ
ความกลัวมีมากจนเกินไป จะส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิต รวมถึงความกลัวที่ก่อให้เกิดการป้องกันแบบ
เข้มข้น มีความเสี่ยงที่จะเกิดศาลเตี้ยเพื่อควบคุมและการเฝ้าระวังทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ
ซึ่งความกลัวต่ออาชญากรรมเกี่ยวข้องกับความรู้สึกอ่อนไหวของแต่ละบุคคลและปัจจัยอื่น ๆ เช่น
เพศ อายุ และชนชั้นทางสังคม โดยความเปราะบางส่งผลต่อความสามารถในการรับมือของระดับจิตใจ
ร่างกาย และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ข้อมูลทางอ้อมเกี่ยวกับอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นจากคำพูดปากต่อ
ปาก หรือจากสื่อมวลชน ส่งผลต่อการรับรู้และความกลัวของผู้คนด้วยเช่นกัน (Hale C. ,1996: 52-53)

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง คดีที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 กรณีพบศพสองนักท่องเที่ยว
ชาวอังกฤษชายและหญิงในพื้นที่ภาคใต้ สภาพศพของผู้หญิงมีบาดแผลจากของมีคมบนใบหน้า
ไม่สวมเสื้อใส่ผ้า และมีร่องรอยของการถูกข่มขืน ส่วนศพของผู้ชายมีบาดแผลจากของมีคมบนต้นคอ
ด้านหลัง (MGR Online, 2557: ออนไลน์) คดีนี้ก่อให้เกิดความหวาดกลัวของชาวบ้านในพื้นที่
รวมถึงนักท่องเที่ยว เป็นความกลัวต่อเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้น กลัวว่าตำรวจจะไม่สามารถจับกุมผู้ก่อ
เหตุได้ และกลัวว่าตำรวจจะมีการ “จับแพะ” เมื่อผู้คนเกิดความหวาดกลัวต่อสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นใน
สังคม ทำให้ผู้คนปรับเปลี่ยนอารมณ์แห่งความกลัวเหล่านั้น ให้กลายเป็นระบบที่มีความหมายเพื่อ
ป้องกันตนเอง ซึ่งก็คือศาลเตี้ยออนไลน์ ในรูปแบบของการรวมกลุ่มกันของคนในโลกออนไลน์ที่
พยายามจะช่วยสืบสวนและป้กรังไปยังบุคคลต้องสงสัย ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการให้ข้อมูล
เพิ่มเติมกับตำรวจ แต่ก็นำมาซึ่งการป้กรังผิดคนจนทำให้สังคมเกิดความสับสนและเข้าใจผิด

2.3.1.2 ความโกรธ (Anger) และ ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger)

โพเทกัลและโนเวโก (Potegal and Novaco, 2010) ได้อธิบายปรัชญาและจิตวิทยาแห่งความโกรธ (The Philosophy and Psychology of Anger) เอาไว้ว่า ความโกรธเป็นกิเลสตัณหาที่ร้ายกาจ (Anger as Bestial Passion) ยึดติดอยู่กับบุคลิกภาพจนขัดขวางการตัดสินใจและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความโกรธอาจทำหน้าที่ในการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดภายใต้สภาวะแห่งความยากลำบาก แต่ควรหลีกเลี่ยงความโกรธที่ไม่มีเหตุผลและไม่เหมาะสม (Anger as Irrational/Maladaptive) เนื่องจากจะก่อให้เกิดความบกพร่องในการตัดสินใจจนไร้เหตุผล ความโกรธยังถูกมองว่าเป็นความวิกลจริตที่ไม่มีเหตุผล โดยเป็นความบ้าคลั่งระยะสั้น (Short Madness) ซึ่งตามหลักพุทธศาสนากล่าวว่าเป็น “มลทิน (Blemish)” ที่ต้องหลีกเลี่ยง ส่วนศาสนาคริสต์มองว่าความโกรธเป็น “บาปมหันต์ (Sin)” มีการกล่าวถึงความโกรธเอาไว้ว่าเป็นบาปลำดับที่ 4 ใน 7 ของบาปที่ร้ายแรง

ในขณะที่เดียวกันความโกรธถูกมองว่าเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนระเบียบศีลธรรม (Anger in Support of Moral Order) โดยเพลโต (Plato) กล่าวว่า “ความโกรธ คือ กิเลสตัณหาที่ร้ายกาจ (Bestial Passion)” ส่วนอริสโตเติล (Aristotle) เชื่อว่า “การโกรธคนที่เหมาะสม ในโอกาสที่เหมาะสม ในลักษณะที่เหมาะสม (Anger at the Right Person, on the Right Occasion, in the Right Manner) ถือเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม” นำมาซึ่งแนวคิดเรื่อง “ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger)” กล่าวคือ ความโกรธที่เกิดจากความยุติธรรมต่อตนเองหรือผู้อื่น กรณีมีต่อภัยคุกคามทางศีลธรรม ที่ถือเป็นความโกรธรูปแบบเดียวที่สังคมยอมรับได้ (Potegal, M., & Novaco, R. W., 2010 :14-19) ซึ่งความโกรธที่ชอบธรรมพบในพระคัมภีร์ไบเบิล (Bible) ในบทเอเฟซัส 4 : 27-28 (Ephesians 4 : 27-28) ที่กล่าวไว้ว่า “และพระองค์ (พระเยซู) มองไปรอบ ๆ พวกเขาด้วยความโกรธ เศร้าใจกับความกระด้างของหัวใจ (And He (Jesus) looked around at them with anger, grieved at their hardness of heart)” และบทมาระโก 3 : 5 (Mark 3:5) ของพระคัมภีร์ไบเบิลกล่าวถึงพระพิโรธอันชอบธรรมของพระเจ้าว่า เป็นความโศกเศร้าเพราะบาป อันมาจากสถานที่แห่งความชอบธรรมและความบริสุทธิ์ มุ่งไปยังสิ่งที่ต่อต้านพระเจ้า ความโกรธที่ชอบธรรมจึงไม่ใช่กลไกป้องกันเพื่อต่อสู้กับผู้ที่เข้ามาทำร้าย แต่เกิดขึ้นจากความรู้สึกถึงความยุติธรรม อันเป็นเข็มทิศทางศีลธรรมของความถูกผิด และความปรารถนาที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งนี้จึงหมายถึงความโกรธในทุกสิ่งที่ต่อต้านพระเจ้า ความอธรรม ความชั่วร้าย การบูชารูปเคารพ สิ่งเจอปน และบาปในโลกที่ปราศจากการถูกจูงใจโดยบาป (Righteous anger is being angry at all the things that oppose God—unrighteousness, evil, idolatry, impurity, and sin—in the world without being motivated by sin.)” (Bible.org, 2020 : Online)

นอกจากนี้ ทริปป์และบียส์ (Tripp and Bies, 2010) ได้เชื่อมโยงความโกรธที่ชอบธรรมกับ “การแก้แค้น (Revenge)” เอาไว้ด้วยกัน โดยเสนอว่าการแก้แค้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมที่เรียกว่า “การแก้แค้นเพื่อความยุติธรรม (Revenge as Justice)” ซึ่งไม่ได้เกิดจากความโกรธที่มีพื้นฐานมาจากความคับข้องใจ แต่เป็นความโกรธที่ถูกต้อง ถือเป็น การตอบสนองทางอารมณ์เพื่อแก้ไขและป้องกันความอยุติธรรม การแก้แค้นจึงเกิดจากความโกรธที่ชอบธรรม ถือเป็นความจำเป็นทางศีลธรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูความยุติธรรม โดยมักจะให้เหตุผลในทางศีลธรรม และความสมเหตุสมผลของความยุติธรรม ซึ่งเป็นแรงจูงใจอันทรงพลังและเป็นเหตุผลที่สำคัญในการแก้แค้น (Tripp, T. M., & Bies, R. J., 2010: 413 - 428) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า “ความเกลียดชัง (Hate)” คืออารมณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับความโกรธและความโกรธที่ชอบธรรมอีกด้วย

2.3.1.3 ความเกลียดชัง (Hate)

การนิยามความเกลียดชัง (Hate) ในอดีตมีความคล้ายคลึงกัน นับตั้งแต่อริสโตเติล (Aristotle) ที่นิยามความเกลียดชังโดยเปรียบเทียบกับความโกรธ ซึ่งเชื่อว่าความเกลียดชังสามารถเกิดขึ้นได้แม้ไม่มีความผิดมาก่อน โดยความโกรธมักปรากฏร่วมกับความเจ็บปวด แต่ความเกลียดชังนั้น ผู้ที่เกลียดชังจะรู้สึกถึงความเจ็บปวด ด้านพจนานุกรมของเวปสเตอร์ (Webster's New World college Dictionary) ได้นิยามความเกลียดชังเอาไว้ว่า หมายถึง “ความไม่ชอบอย่างรุนแรง หรือ ไม่เต็มใจ รังเกียจ ชิงชัง (To have strong dislike or ill will for; loath; despise) และ ไม่ชอบหรือต้องการที่หลีกเลี่ยง (To dislike or wish to avoid; shrink from)” แม้คำนิยามนี้จะ เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเกลียดชัง แต่อาจไม่ใช่คำนิยามที่สมบูรณ์ ต่อมา เกลิน (Gaylin, 2003) ได้นิยามความเกลียดชังว่า เป็นอารมณ์ที่รุนแรงและไม่มีเหตุผล ความเกลียดชัง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีบางสิ่งหรือบางคนให้เกลียด แต่คำนิยามนี้ก็ยังมีข้อโต้แย้งว่า ความเกลียดชังไม่ได้ ไร้เหตุผลเสมอไป หากศัตรูจะทำลายคุณ คนที่คุณรัก หรือประเทศของคุณ ความเกลียดชังอาจเป็น การตอบสนองในเชิงปรับตัวและมีเหตุผล ซึ่งผลักดันให้คุณต่อสู้แทนที่จะยอมจำนนต่อศัตรู นอกจากนี้ โดซีเยร์ (Dozier, 2002) ได้เสนอว่า ความเกลียดชังมีวิวัฒนาการมาจากสัญชาตญาณการเอาชีวิตรอด ในสมัยโบราณ ที่เกี่ยวกับความไม่ชอบอย่างรุนแรง ความโกรธ และการตั้งกฎเกณฑ์ ตลอดจนความ แตกต่างระหว่างคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่ม ในแง่นี้ความเกลียดชังคือรูปแบบของความไม่ชอบอย่าง สุดขีด ที่สะท้อนรูปแบบของความกลัวอย่างสุดโต่ง (Hate is an aggressive form of dislike that reflects an extreme form of fear) อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วปฏิกิริยาแรกของมนุษย์คือความกลัว ความเกลียดชังคือความกลัวรูปแบบหนึ่ง หมายถึง กลัวที่จะโกรธแบบที่ควบคุมไม่ได้ (Hate as a kind of anger phobia) เกิดขึ้นเพื่อช่วยป้องกันตนเองออกจากสถานการณ์อันเลวร้าย (Fischer, A., Halperin, E., Canetti, D., & Jasini, A., 2018 :309-320) คล้ายกับการป้องกันตนเองเพื่อความอยู่รอด

ความเกลียดชังมีหลายองค์ประกอบ สามารถแสดงออกมาได้หลากหลายรูปแบบ และในโอกาสที่แตกต่างกันไป โรเบิร์ต เจ สเตนเบิร์ก (Robert J. Sternberg, 2003) เสนอทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งความเกลียดชัง (The Triangle of Hate) เอาไว้ว่า องค์ประกอบของความเกลียดชังมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความห่างเหินที่เกี่ยวข้องกับความรังเกียจ (Negation of intimacy: Disgust) 2) อารมณ์รุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความโกรธและความกลัว (Passion: Anger or Fear) และ 3) การตัดสินใจอื่นด้วยการด้อยค่าและลดความสำคัญ (Commitment/Decision: Devaluation/Diminution) ดังต่อไปนี้

แผนภาพ 10 แผนภาพสามเหลี่ยมแห่งความเกลียดชังของโรเบิร์ต เจ สเตนเบิร์ก
(The Triangle of Hate)

จากแผนภาพสามเหลี่ยมแห่งความเกลียดชังของโรเบิร์ต เจ สเตนเบิร์ก สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าองค์ประกอบแรกของความเกลียดชัง คือ ความห่างเหินที่เกี่ยวข้องกับความรังเกียจ (Negation of intimacy : Disgust) แสดงออกผ่านทางความรู้สึกไม่ชอบและความรังเกียจ เนื่องจากความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับการอยู่ใกล้ ในทางตรงกันข้าม ความห่างเหินก็เกี่ยวข้องกับการต้องการเว้นระยะห่าง บ่อยครั้งเกิดการเว้นระยะห่างจากเป้าหมายที่เกลียด องค์ประกอบที่สอง คือ อารมณ์รุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความโกรธและความกลัว (Passion : Anger or Fear) แสดงออกในรูปแบบของความโกรธเกรี้ยวที่รุนแรงหรือความกลัวต่อภัยคุกคาม ความโกรธส่วนมากจะนำไปสู่การเผชิญหน้า ส่วนความกลัวที่จะนำไปสู่การหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เกลียดนั้น และ องค์ประกอบที่สาม คือ การตัดสินใจอื่นด้วยการด้อยค่าและลดความสำคัญ (Commitment/Decision : Devaluation/Diminution) เป็นการแสดงออกด้วยการดูถูกกลุ่มเป้าหมาย

ซึ่งการรวมกันขององค์ประกอบที่แตกต่างกันจะนำไปสู่ประเภทของความเกลียดชังที่ต่างกัน
ด้วย ได้แก่

- 1) ความเกลียดชังที่เยือกเย็น (Cool Hate) คือ ความรังเกียจ (Disgust)
- 2) ความเกลียดชังที่ร้อนรุ่ม (Hot Hate) คือ ความโกรธหรือความกลัว (Anger or Fear)
- 3) ความเกลียดชังที่เย็นชา (Cold Hate) คือ การด้อยค่าหรือการลดความสำคัญ (Devaluation or Diminution)
- 4) ความเกลียดชังที่ถึงจุดเดือด (Boiling Hate) คือ ความรู้สึกขยะแขยง (Revulsion) หมายถึง ความรังเกียจ (Disgust) บวกกับความโกรธหรือความกลัวที่รุนแรง (Anger or Fear)
- 5) ความเกลียดชังที่คุกรุ่น (Simmering Hate) คือ ความชิงชัง (Loathing) หมายถึง ความรังเกียจ (Disgust) บวกกับการด้อยค่าหรือการลดความสำคัญ (Devaluation or Diminution)
- 6) ความเกลียดชังที่เดือดพล่าน (Seething Hate) คือ การประณามหรือการประจาน (Revilement) หมายถึง ความโกรธหรือความกลัวที่รุนแรง (Anger or Fear) บวกกับการด้อยค่าและการลดความสำคัญ (Devaluation or Diminution)
- 7) ความเกลียดชังที่แผดเผาอดไหม้ (Burning Hate) คือ ความต้องการทำลายล้าง (Need for Annihilation) หมายถึง ความรังเกียจ (Disgust) บวกกับความโกรธหรือความกลัวที่รุนแรง (Anger or Fear) และบวกกับการด้อยค่าและการลดความสำคัญ (Devaluation or Diminution) (Robert J. Sternberg, 2003: 306-313)

ยกตัวอย่างเช่น คดีที่เด็กสาววัย 16 ปี ขับรถชนรถตู้บนทางด่วนจนมีผู้เสียชีวิต 9 ศพเมื่อปี พ.ศ. 2553 เป็นคดีที่ทำให้คนในสังคมรู้สึกโกรธผู้ก่อเหตุ ด้อยค่าผู้ก่อเหตุจนลามไปถึงนามสกุลของผู้ก่อเหตุ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ในเชิงตีตราและประจานผู้ก่อเหตุด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ถือได้ว่าเป็นทั้งความเกลียดชังที่ร้อนรุ่ม (Hot Hate) ความเกลียดชังที่คุกรุ่น (Simmering Hate) และความเกลียดชังที่เดือดพล่าน (Seething Hate) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าสังคมถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ที่หลากหลาย โดยอารมณ์เหล่านี้มีความเชื่อมโยงและผสมผสานกัน เนื่องจากสังคมเปรียบได้ดั่งพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่บอวลไปด้วยพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) มากมาย ไม่ว่าจะเป็นความกลัว (Fear) ความกลัวต่อเหตุอาชญากรรม (Fear of Crime) ความโกรธ (Anger) ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger) และความเกลียดชัง (Hate) ซึ่งอารมณ์เหล่านี้ก่อรูปทรง (Shaping) จนนำไปสู่ความรุนแรงในสังคมหลากหลายรูปแบบ รวมถึงก่อให้เกิดศาลเตี้ยและศาลเตี้ยออนไลน์ด้วย

2.3.2 แนวคิดเรื่องอำนาจ (Concept of Power)

มีงานวิจัยทางรัฐศาสตร์มากมายที่มองว่าศาสตร์คือเรื่องของอำนาจ (Power) ซึ่งศาสตร์ออนไลน์ก็คือศาสตร์ดั้งเดิมที่ขยายขอบเขตไปในโลกออนไลน์ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าศาสตร์ออนไลน์ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอำนาจเช่นเดียวกัน อำนาจมีหลายรูปแบบและหลายมิติที่แตกต่างกัน ผู้คนอาจจะรู้จักกับคำว่าอำนาจอยู่แล้วในระดับหนึ่ง เนื่องจากอำนาจเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ที่ผู้คนรับรู้และซึมซับความหมายไว้ตามธรรมชาติโดยไม่รู้ตัว คล้ายกับการที่มนุษย์เกิดและเติบโตในวัฒนธรรมใด ก็จะเข้าใจและปฏิบัติตามระบบความคิดของวัฒนธรรมนั้นได้โดยอัตโนมัติ โดยงานวิจัยของ จารุวรรณ แก้วมะโน (2551) เสนอเอาไว้ว่า อำนาจสามารถแบ่งได้เป็น 3 มิติตามแนวคิด “อำนาจ 3 มิติ (Three Views of Power)” และบวกเพิ่มอีก 1 มิติ ตามแนวคิดเรื่องอำนาจของ มิเชลล์ ฟูโก (Michel Foucault) รวมเป็น 4 มิติ ตามลำดับดังนี้

มิติที่ 1 “The One Dimension View” ของโรเบิร์ต เอ ดาห์ล (Robert A. Dahl, 1957) ซึ่งเป็นอำนาจในเชิงบังคับบีบบังคับ (Force) หมายความว่า ผู้มีอำนาจในมิตินี้สามารถบังคับให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะไม่เต็มใจก็ตาม เป็นมิติของอำนาจที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งอันมีลักษณะเป็นอำนาจบีบบังคับเฉพาะหน้า จึงทำให้เป็นอำนาจที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดประสิทธิผลในระยะยาว

มิติที่ 2 จากงานวิจัยที่มีชื่อว่า “Two faces of Power” ของปีเตอร์ บาราช และ มอร์ตัน เอส บาราช (Peter Bachrach and Morton S. Baratz, 1962) ที่มองว่าอำนาจในมิติที่ 1 เน้นการแสดงออกของอำนาจมากจนเกินไป โดยเสนอเพิ่มเติมว่าควรมอง “การไม่ตัดสินใจในฐานะการตัดสินใจประการหนึ่งด้วย (Non-Decision as Decision Making)” หมายความว่า การที่ผู้ใดจะมีอำนาจได้ ผู้นั้นควรจะต้องสามารถปกปิดปัญหา ไม่ให้เข้าสู่การพิจารณาหรือการตัดสินใจได้ด้วย อำนาจในมิติที่ 2 นี้ก็ยังคงเป็นอำนาจที่สะท้อนถึงความขัดแย้ง ถือเป็นการใช้อำนาจที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งอาจจะไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระยะยาวเท่าที่ควร

มิติที่ 3 โดยสตีเฟน ลูคส์ (Steven Lukes, 2005) เสนอไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Power: A Radical View” ซึ่งตั้งคำถามเอาไว้ว่า จำเป็นหรือไม่ที่อำนาจจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้งและการที่ผู้หนึ่งยินยอม (Consent) ที่จะปฏิบัติตามผู้อื่นอย่างเต็มใจ อำนาจในมิติที่ 3 นี้หมายถึง การตัดแปลงความต้องการของผู้อื่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีอำนาจโดยมิได้มีการบีบบังคับ โดยให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องของการครอบงำ มากกว่าการหลุดออกมาจากการครอบงำ อยุ่ไรก็ดี อำนาจในมิตินี้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากกว่าอำนาจใน 2 มิติแรก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมด้วยตนเองอย่างเต็มใจ

ส่วนมิติที่ 4 มีประเด็นที่สำคัญคือ อำนาจทางวาทกรรมและความจริงที่ล้อมรอบวาทกรรมตามแนวคิดของมิเชล ฟูโก (Michel Foucault) อำนาจในมิตินี้จะเป็นการกระทำที่อ้อมค้อม ทำให้ผู้ที่โดนอำนาจกระทำ อาจจะมองไม่เห็นอำนาจที่ครอบงำหรือพฤติกรรมของตนเอง จนเข้าใจไปว่าเป็น

การกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตน อำนาจในลักษณะนี้อาจจะทำให้คนสมัยใหม่หลุดเข้าไป และออกมาจากวาทกรรมนั้นได้ยากมาก แต่เป็นลักษณะของอำนาจที่ค่อนข้างจะเกิดประสิทธิผล เนื่องจากผู้ที่ถูกอำนาจกระทำ จะไม่ได้รู้สึกถูกบีบบังคับมากเท่าไรนัก (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2551 : 346-347)

อำนาจมักถูกกำหนดไว้ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และแสดงเป็นสัญลักษณ์อย่างง่าย ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความเก่าแก่และแพร่หลาย สิ่งสำคัญของอำนาจอันดับแรก คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Power as a Relation Among People) หมายถึง “A มีอำนาจเหนือ B เท่าที่ เขาสามารถทำให้ B ทำอะไรบางอย่าง โดย B จะไม่ทำอย่างอื่น” (Dahl, 1957 : 202-203) สิ่งสำคัญอันดับต่อมาคือ คุณสมบัติของความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Properties of the Power Relation) หมายถึง การกระทำของผู้ใช้อำนาจไปจนถึงการตอบสนองของผู้ตอบสนอง เช่น “A ไม่สามารถพูดได้ว่ามีอำนาจเหนือ B เว้นแต่ว่า A พยายามที่จะมีอำนาจ ก่อนที่จะมีการตอบสนองของ B” และไม่มี การกระทำในระยะไกล ซึ่งหมายความว่า ไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง A และ B เว้นแต่จะมีการเชื่อมโยงระหว่างทั้งสอง ไปจนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยสัญชาตญาณ หมายความว่า “ความพยายามของ A เพื่อให้ B ทำสิ่งที่ A ไม่สามารถทำได้ และต้องการที่จะประสบความสำเร็จ” (Dahl, 1957 : 204-205) สิ่งสำคัญอันดับสุดท้ายคือ การเปรียบเทียบอำนาจ (Power Comparability) สมมติว่าต้องการเปรียบเทียบอำนาจของบุคคล 2 คนที่แตกต่างกัน มีปัจจัยอย่างน้อย 5 ประการที่ อาจนำมาเปรียบเทียบ ได้แก่ (1) ความแตกต่างในฐานอำนาจ (2) ความแตกต่างในวิธีการใช้พื้นฐาน (3) ความแตกต่างในขอบเขตอำนาจ (4) ความแตกต่างในจำนวนผู้ตอบสนองที่เปรียบเทียบได้ และ (5) ความแตกต่างในการเปลี่ยนแปลงในความน่าจะเป็น โดย 2 ข้อแรกอาจถูกมองว่าเป็น ความแตกต่างในคุณสมบัติของผู้กระทำที่ใช้อำนาจ ในขณะที่ 3 ข้อสุดท้ายถือเป็นความแตกต่างใน การตอบสนองของผู้ตอบสนอง (Dahl, 1957 : 205-209)

ศาลเตี้ยเป็นมากกว่าปฏิกริยาที่มีต่อเหตุอาชญากรรม กล่าวคือ ศาลเตี้ยเป็นการใช้อำนาจ (Exercise Power) ในลักษณะที่ “A มีอำนาจเหนือ B จนถึงขนาดที่เขาสามารถสั่งให้ B ทำอะไร บางอย่างได้” และมักเกี่ยวข้องกับ “การบังคับ ชู่เช็ญ (Coercion)” (Bateson, 2021 : 923) ส่วนศาลเตี้ยออนไลน์ก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นกรใช้อำนาจมิติเดียว ที่เป็นไปในเชิงบังคับฝืนใจ (Force) ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามถึงแม้ว่าผู้นั้นจะไม่เต็มใจก็ตาม อันมีลักษณะเป็นอำนาจบีบบังคับหรือบังคับชู่เช็ญ เฉพาะหน้า (Coercion) และสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานเรื่องความขัดแย้ง ซึ่งก็คือหากมีสิ่งที่ถูกมองว่า ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมเกิดขึ้นในสังคม ก็จะมีอำนาจซึ่งความเห็นแย้ง และเกิดการกระทำของกลุ่ม ศาลเตี้ยออนไลน์ที่ใช้อำนาจผ่านสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อบังคับให้ยุติการกระทำนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบหนังสือที่มีชื่อว่า “Vigilantism: Political History of Private Power in America, 1990” ได้เสนอเอาไว้ว่าการศึกษาวិจัยเรื่องศาลเตี้ยในอดีตมักไม่ได้ศึกษาในแง่มุมของ “อำนาจส่วนตัว (Private Power)” ซึ่งเป็นมุมมองที่สำคัญและน่าสนใจ โดยอธิบายว่าการรักษาสมดุลทางสังคม มาจากรูปแบบของอำนาจที่ทับซ้อนกัน แต่แตกต่างกัน ประกอบด้วยอำนาจ 3 ลักษณะ คือ อำนาจส่วนตัว (Private Power) อำนาจทางสังคม (Social Power) และอำนาจทางกฎหมาย (Legal Power)

1) อำนาจส่วนตัว (Private Power)

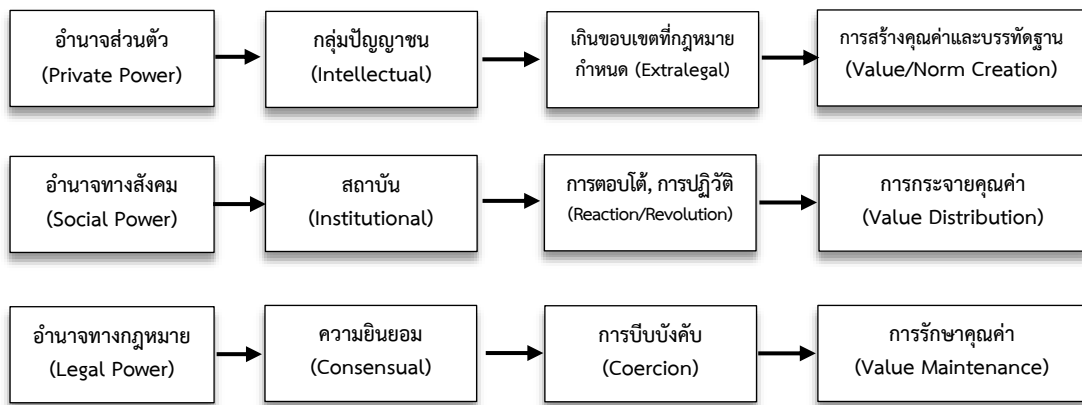
อำนาจส่วนตัว คือรากฐานของอำนาจในแต่ละรูปแบบ เป็นได้ทั้งเชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) เชิงบวกคือไม่ใช่ความรุนแรง แต่เป็นการสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน บรรลุเหตุผลทางศีลธรรมที่คล้ายคลึงกัน และเป็นที่พึงพอใจของคนในสังคม ส่วนในเชิงลบ (Negative) ถือเป็นการบีบบังคับนอกเหนือกฎหมาย (Coercive Force of Extra Legalism) หมายความว่า ตั้งแต่การคัดค้านไปจนถึงศาลเตี้ย (Vigilantism) ซึ่งจะถูกนำไปใช้เมื่อผู้ที่มีอำนาจทางกฎหมายดำเนินการล่าช้าหรือมีไม่เพียงพอ การกระทำนอกกฎหมายนี้เป็นได้ทั้งเครื่องมือทางกฎหมายและเป็นโครงสร้างทางสังคม

2) อำนาจทางสังคม (Social Power)

อำนาจทางสังคม ประกอบด้วยปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่มของบุคคลตามอำนาจส่วนตัว เป็นได้ทั้งการแจกจ่าย (Distribution) และการกระจายซ้ำ (Redistribution) ของความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล การขาดการปรับตัวก็จะก่อให้เกิดการกระทำนอกกฎหมายเพื่อตอบโต้หรือประท้วง และทำให้เกิดการกระจายกำลังการลงโทษหรือความรุนแรง โดยอำนาจทางสังคม (Social Power) เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามคำสั่งของอำนาจส่วนตัว (Private Power)

3) อำนาจทางกฎหมาย (Legal Power)

อำนาจทางกฎหมาย คือฉันทามติของบุคคลและสถาบันทางสังคม เพื่อจัดระเบียบและรักษาโครงสร้างทางสังคม โดยเป็นการบีบบังคับ (Coercion) ด้วยบทบัญญัติทางกฎหมายผ่านอำนาจทางกฎหมาย ซึ่งองค์ประกอบของการบีบบังคับของอำนาจทางกฎหมายที่ว่าเป็นนี้ คือความชอบธรรมจากฉันทามติทางศีลธรรม แต่อาจจะได้มาจากกระบวนการนอกกฎหมาย รวมถึงได้มาจากอำนาจส่วนตัว (Private Power) และอำนาจทางสังคม (Social Power) (Culberson, 1990: 25-27) ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยสรุปตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 11 แผนภาพรูปแบบอำนาจของซิลเบอร์สัน
ดัดแปลงจาก Culberson, 1990 : 27

ซิลเบอร์สันมองว่าศาลเตี้ยใช้อำนาจส่วนตัว (Private Power) ที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เป็นการสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ด้วยการบีบบังคับ (Coercion) เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Extralegal) ซึ่งหมายถึงการบีบบังคับโดยไม่ฟังอำนาจรัฐและกระบวนการทางกฎหมาย ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์คือการใช้อำนาจในลักษณะเดียวกัน แต่เป็นการใช้อำนาจผ่านสื่อออนไลน์ที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง

2.3.3 แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

แนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้งมีบทบาทสำคัญในการนำมาศึกษาเรื่องศาลเตี้ยในเชิงมหภาค เนื่องจากความขัดแย้งกับอำนาจเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงกัน โดย “ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)” คือกลุ่มทฤษฎีที่มีนักวิชาการนำเสนอไว้หลายท่าน แม้ว่าแนวคิดของแต่ละท่านจะมีความแตกต่างกันในบางประเด็น แต่หากวิเคราะห์ดูอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า มีหัวใจสำคัญอันคล้ายคลึงกันในแง่ของเรื่อง “อำนาจ (Power)” ซึ่งก็คือที่มาและการใช้อำนาจในการรักษาผลประโยชน์ของพวกเขา ที่ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อฝ่ายตรงข้าม นักวิชาการด้านความขัดแย้งจึงมักเชื่อว่า “กฎหมาย” คือเครื่องมือสำคัญในการควบคุมและต่อสู้กับความขัดแย้งในสังคม

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมสามารถพิจารณาได้ 2 มุมมอง มุมมองแรกเชื่อว่าสังคมมีรูปแบบเป็นสังคมกลมกลืน (The Consensus View) ส่วนอีกมุมมองหนึ่งเชื่อว่าสังคมอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์และเป็นสังคมแห่งความขัดแย้ง (The Conflict View) อันประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ ที่มีค่านิยมที่แตกต่างกัน รัฐจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพื่อเป็นตัวแทนของค่านิยมและผลประโยชน์ส่วนใหญ่ในสังคม ในขณะที่เดียวกันนักวิชาการจำนวนไม่น้อยมองกรณีของรัฐในทางตรงกันข้ามกันว่า รัฐเป็นเพียงตัวแทนของกลุ่มอำนาจมากกว่า ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม อาจเกิดจากความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมและไม่ได้รับความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางสังคมหรือเศรษฐกิจ จนก่อให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทฤษฎีความขัดแย้งของกลุ่ม (Group Conflict Theory, 1958) คือ จอร์จ โวลท์ (George Volt) ที่ได้เสนอเอาไว้ว่า กระบวนการทางกฎหมายในทุกมิติสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์และการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจ อย่างไรก็ตาม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นผลผลิตของการคบหาสมาคม ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นมา โดยกลุ่มคนที่ว่านี้ก็เกิดจากการที่มีความต้องการและผลประโยชน์ที่ตรงกัน ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมของคนจึงควรศึกษาในรูปแบบของพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) เนื่องจากกลุ่มจะมีการติดต่อสื่อสาร ร่วมมือ และเกิดความผูกพันระหว่างคนในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งความขัดแย้งถือเป็นเรื่องพื้นฐานในสังคม มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นแต่อย่างใดในสังคม หมายความว่า กลุ่มหนึ่งจะขัดแย้งกับอีกกลุ่มหนึ่งเมื่อทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการหรือมีผลประโยชน์ตรงกัน รุกล้ำกัน จนทำให้เกิดการแก่งแย่งกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มขึ้นมา สมาชิกภายในกลุ่มจะมีความร่วมมือกันมากขึ้น เพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความสำเร็จของกลุ่มตน ลักษณะดังกล่าวนี้ก็คือปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ในทุกสังคมย่อมมีกฎหมายเพื่อควบคุมสังคมของตนเอง โวลท์จึงมองว่ากฎหมายคือเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม

ด้านโจเซฟ อาร์ กัสฟิลด์ (Joseph R. Gusfield) กับทฤษฎีสถานภาพทางการเมือง (Theory of Status Politics, 1963) ได้เสนอแนวคิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมของชน 2 กลุ่ม ที่นำไปสู่การต่อสู้เพื่อรักษาผลประโยชน์และความขัดแย้งทางการเมือง แนวคิดนี้เสนอว่าสังคมประกอบไปด้วย

คนหลายกลุ่ม โดยคนแต่ละกลุ่มนั้นอาจจะถูกแบ่งแยกด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ค่านิยม บรรทัดฐาน และรูปแบบการใช้ชีวิตมีความแตกต่างกัน เกียรติคุณของคนแต่ละกลุ่ม จะสะท้อนออกมาในรูปแบบทางการเมืองและรัฐบาล โดยกฎหมายคือเครื่องมือในการแสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่าของสถานภาพนั้น โดยมักจะเกิดการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้แนวคิดของกลุ่มตนชนะและได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งจะส่งผลทำให้กลุ่มตนมีสถานภาพเหนือกว่ากลุ่มอื่น จากแนวคิดที่กล่าวไปนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความขัดแย้งมีอยู่ในทุกสังคม ความเข้มข้นของความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และจำเป็นจะต้องเกิดขึ้น โดยความขัดแย้งหรือความคิดที่แตกต่างเหล่านี้ จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 302-310)

มีตัวอย่างที่น่าสนใจ ซึ่งทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความขัดแย้งกับศาลเตี้ยออนไลน์ ได้อย่างชัดเจน นั่นก็คือปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ซึ่งหมายถึงพื้นที่แห่งเสียงสะท้อนที่ผู้คนมักจะได้ยินแต่ความคิดเห็นอย่างเดียวกัน สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ภาคสนามอย่างเช่นในบ้าน ที่คนมักจะคุ้นชินที่คนในครอบครัวเปิดโทรทัศน์ช่องเดิมมาตั้งแต่มดเล็ก ไปจนถึงพื้นที่ในโลกออนไลน์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย โดยสื่อโซเชียลมีเดียได้สร้างฟองสบู่พื้นที่เสียงสะท้อนขนาดใหญ่ และทำให้คนติดหล่มทางความคิดจนไม่สามารถผละออกมาหรือออกมาได้ยาก หมายความว่า เมื่อคนซึมซับแต่ความคิดเห็นอย่างเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ หลักการคิดแบบมีเหตุผลจะค่อย ๆ เลือนหายไปที่เรียกว่า “Cognitive Bias” โดยความคิดตนเองจะจำกัดมากขึ้น แต่จะเต็มไปด้วยอคติ คล้อยตามกลุ่มคนจำนวนมาก และรับไม่ได้เมื่อมีคนเห็นต่างจากตนเอง (Techsauce Team, 2021 : ออนไลน์) ห้องแห่งเสียงสะท้อนจึงเปรียบเสมือนสถานการณ์ที่คนมักจะเปิดรับเฉพาะความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของตนเอง ได้ยินแต่เสียงของตนเองหรือเสียงของผู้ที่เห็นด้วยกับตนเอง และเสียงนั้นได้สะท้อนไปมาอยู่ภายในห้อง โดยคนที่อยู่ในห้องแห่งเสียงสะท้อนก็มักจะค้นหาเฉพาะข้อมูลที่ยืนยันความคิดเห็นของตนเอง เพื่อช่วยตอกย้ำความเชื่อของตนเอง (Confirmation Bias) โดยไม่รู้ตัว โดยพฤติกรรมนี้เองจะนำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งขั้วทางสังคม ซึ่งอินเทอร์เน็ตคือสิ่งที่เอื้อให้คนได้พบกับผู้ที่มีคิดเห็นเหมือนกัน (Like-Minded) และก่อตัวเป็นกลุ่มในลักษณะของชุมชนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน ส่งผลให้เกิดการสร้างกลุ่มแบ่งขั้ว (Group Polarization) ก่อให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลที่ขาดความสมดุลและไม่น่าเชื่อถือ อันนำไปสู่การรับรู้ทางสังคมที่บิดเบือนรวมถึงอคติระยะยาว จนกลายเป็นความขัดแย้ง เกิดอารมณ์ความเกลียดชัง และก่อตัวขึ้นเป็นสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์นั่นเอง (พิรงรอง งามสุต, พิมลพรรณ ไชยนันท์ และวิโรจน์ สุทธิสีมา, 2022)

2.3.4 แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) และขบวนการเคลื่อนไหวได้กลับ (Countermovement)

พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) เป็นคำที่นักสังคมวิทยาใช้เพื่อกล่าวถึงชุดพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมีคำอธิบายมากมายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ฝูงชน การจลาจล และการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรวมหมู่ดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีการแพร่ติดต่อทางสังคม (Social Contagion)

กุสตาฟ เลอ บอง (Gustave Le Bon, 1841-1931) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสอธิบายว่าเมื่อบุคคลอยู่ตามลำพังจะมีพฤติกรรมอย่างมีเหตุผล เมื่อบุคคลอยู่ในฝูงชนมักตกอยู่ภายใต้อิทธิพลที่คล้ายกับถูกสะกดจิตและเกิดกระทำอย่างไร้เหตุผล เป็นพฤติกรรมทางอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ จนอาจกลายเป็นความรุนแรงและความป่าเถื่อน ทฤษฎีนี้ให้เหตุผลว่าพฤติกรรมรวมหมู่นั้นไม่มีเหตุผล ทฤษฎีนี้ได้รับความนิยมในศตวรรษที่ 20 แต่มีนักวิชาการบางส่วนเชื่อว่า พฤติกรรมรวมหมู่มีเหตุผลมากกว่าที่เลอ บองคิดไว้มาก และบุคคลก็ไม่ได้ถูกควบคุมโดยอิทธิพลของฝูงชนอย่างที่เขาคิด (Imhonopi, D., Onifade, C. A., & Urim, U. M., 2013: 80-81)

2) ทฤษฎีการบรรจบกัน (Convergence Theory)

ฟลอยด์ อัลพอร์ต (Floyd Allport, 1890-1979) เสนอความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่ โดยอธิบายว่า ฝูงชนไม่ได้โน้มน้าวให้บุคคลมีพฤติกรรมรุนแรง แต่พฤติกรรมของฝูงชนสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของบุคคลที่ตัดสินใจเข้าร่วมฝูงชนมากกว่า เนื่องจากเมื่อคนมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมของกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผลมาจากพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ที่เข้าร่วม แทนที่จะเป็นฝูงชนจะส่งผลกระทบต่อบุคคล แต่บุคคลต่างหากที่ส่งผลกระทบต่อฝูงชน กูดี (Goode, 1992 : 58) ได้ยกตัวอย่างเอาไว้ว่า อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate Crimes) สะท้อนให้เห็นถึงทฤษฎีการบรรจบกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ เมื่อคนที่มีความคิดเหมือนกัน มารวมตัวกัน หรือมาบรรจบกันในสถานที่หนึ่ง เช่น คนที่เกลียดการรักเพศเดียวกันมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม อาจก่อความรุนแรงที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของพวกเขา เป็นต้น (Imhonopi, D. et al., 2013: 81)

3) ทฤษฎีค่านิยมเพิ่ม (Value-Added Theory or Structural Strain Theory)

เนลล์ สเมลเลอร์ (Neil Smelser, 1962) อธิบายว่าพฤติกรรมรวมหมู่ คือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดจากความตื่นตระหนก (The Panic) ความคลั่งไคล้ (The Craze) การปะทุของศัตรู (The Hostile Outburst) การเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงบรรทัดฐาน (The Norm-Oriented Social Movement) และการเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงคุณค่า (The Value-Oriented Social Movement) โดยเสนอปัจจัย 6 ประการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ ได้แก่ 1) ความเอื้อต่อ

โครงสร้าง (Structural Conduciveness) 2) ความกดดันเชิงโครงสร้าง (Structural Strain) 3) การเติบโตและการแพร่กระจายของการแก้ปัญหา (Growth and Spread of a Solution) 4) ปัจจัยตกตะกอน (Precipitating Factors) 5) ขาดการควบคุมทางสังคม (Lack of Social Control) และ 6) การระดมกำลัง (Mobilization) (Imhonopi, D. et al., 2013: 81-82)

อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีการแพร่ติดต่อทางสังคมถือว่าปัจเจกบุคคลกระทำการอย่างไรเหตุผลเมื่ออยู่ภายใต้อิทธิพลของฝูงชน ในเวลาต่อมานักวิชาการด้านพฤติกรรมรวมหมู่เชื่อว่า พฤติกรรมรวมหมู่นั้นมีเหตุผลมากกว่าทฤษฎีการแพร่ติดต่อทางสังคม จึงเสนอทฤษฎีการบรรจบกันเพื่ออธิบายในมุมมองที่แตกต่างว่า พฤติกรรมรวมหมู่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ส่วนทฤษฎีค่านิยมเพิ่มให้เหตุผลว่าพฤติกรรมรวมหมู่ส่งผลให้เกิดเงื่อนไขหลายประการ รวมถึงความเครียดเชิงโครงสร้าง ความเชื่อทั่วไป ปัจจัยที่ตกตะกอน และการขาดการควบคุมทางสังคม ซึ่งต้องมีเงื่อนไขทั้งหมดเหล่านี้จึงจะเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ ได้ อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์ออนไลน์ (Online Vigilantism) คือรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมรวมหมู่ กล่าวคือศาสตราจารย์ออนไลน์คือฝูงชน (Crowd) ที่มีอารมณ์ร่วมจนเกิดปฏิสัมพันธ์ และกลายเป็นฝูงชนออนไลน์ (Online Crowd) เข้าข่ายเป็นฝูงชน วุ่นวาย (Mobs) ที่เรียกว่า (Online Mobs) (ศิลาชัย เชาวเจริญรัตน์, 2558 : ออนไลน์) ถือเป็น การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเฉพาะ (Specific Movement) ที่เกิดขึ้นเพื่อโต้ตอบเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

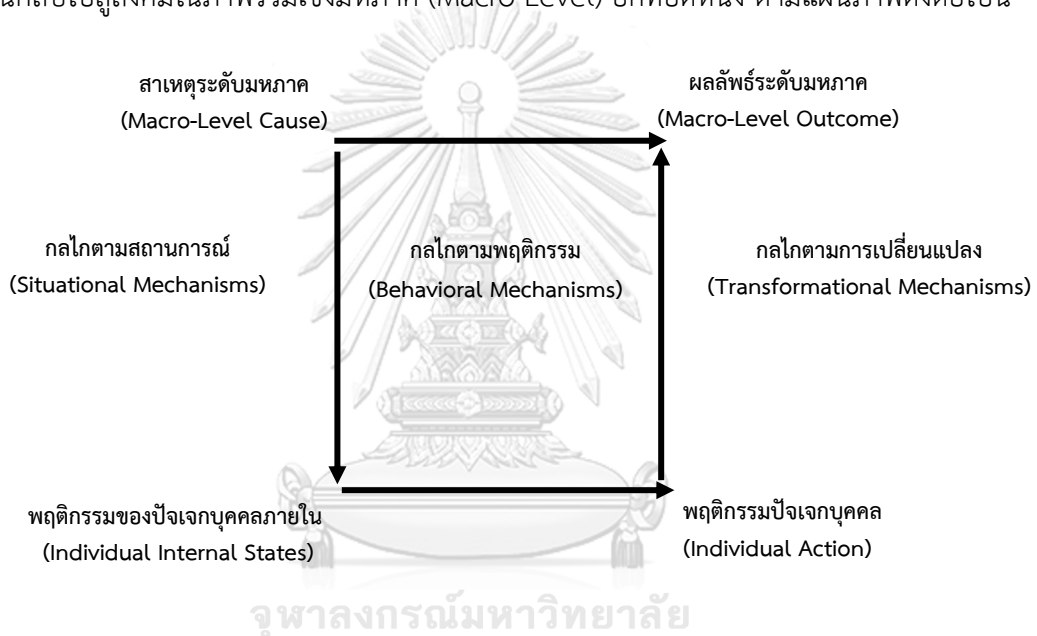
ในทำนองเดียวกัน เมอเรดิธ ดี คลาร์ค (Meredith D. Clark, 2020) เสนอว่าปรากฏการณ์ “วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)” ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาคือศาสตราจารย์ออนไลน์รูปแบบหนึ่ง ที่นำความโกรธ (Anger) มาก่อให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมสังคม โดยเกิดขึ้นจากความตื่นตระหนกทางศีลธรรม (Moral Panic) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีค่านิยมเพิ่มของสมเมลเลอร์ที่อธิบายว่า พฤติกรรมรวมหมู่คือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดจากความตื่นตระหนก (The Panic) อย่างไรก็ตาม สแตนลีย์ โคเฮน (Stanley Cohen, 1942-2013) คือนักสังคมวิทยาชาวแอฟริกาใต้คนแรก นำคำว่า “Moral Panic” มาใช้โดยปรากฏในหนังสือ “Folk Devils and Moral Panics” เมื่อ ค.ศ. 1972 เป็นการศึกษานำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักในสหราชอาณาจักร (Wilkins, L.T. , 1964) และปฏิกริยาทางสังคมที่มีต่อปรากฏการณ์ “ม็อดและร็อกเกอร์ (Mods and Rockers)” ซึ่งก็คือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัยรุ่นวัฒนธรรมรอง (Sub-Culture) 2 กลุ่ม ในช่วงกลางยุค 1960s ไปจนถึงต้นยุค 1970s โดยสื่อกระแสหลักได้ประโคมข่าวความขัดแย้งและการต่อสู้กันของ 2 กลุ่มนี้ อย่างครึกโครม จนก่อให้เกิดความตื่นตระหนกทางศีลธรรมในสังคม (Goode and Nachman Ben- Yehuda , 2009) โดยมีตัวอย่างความตื่นตระหนกทางศีลธรรมมากมายในอดีตนับตั้งแต่การล่าแม่มดในยุคมืด (Dark Age) ไปจนถึงการประกาศนโยบายสงครามยาเสพติด (War on Drugs) ในช่วง ค.ศ. 1980-1990 เนื่องจากสื่อกระแสหลักได้ให้ความสนใจกับการใช้ยาเสพติดและประโคมข่าวจนทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตระหนก สุดท้ายนำมาซึ่งการก่อให้เกิดนโยบาย กฎหมาย และแนวทางการลงโทษที่รุนแรง (Crossman, 2019 : Online) จึงเป็นไปได้ว่าศาสตราจารย์ออนไลน์ก็อาจเกิดจากข่าวลือ (Rumors) กระแส (Fads) และความตื่นตระหนกทางศีลธรรม (Moral Panic) เนื่องจาก

คนในสังคมกำลังถูกกระตุ้นความรู้สึกจากสื่อกระแสหลักและสื่อออนไลน์ อันก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมจนนำไปสู่พฤติกรรมรวมหมู่ในโลกออนไลน์

เช่นเดียวกับกับแนวคิด “ขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement)” โดยไท แอล มอธล์ (Tahi L. Mottl, 1980) เสนอว่า ขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับคือความพยายามอย่างเป็นระบบของคนในสังคม ที่มีเจตนาร่วมกันในการต่อต้านหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ คือขบวนการทางสังคมหนึ่ง ที่ต่อต้านขบวนการทางสังคมอื่น เมื่อใดก็ตามที่ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้น อีกกลุ่มหนึ่งก็จะสร้างตัวเองขึ้นมาเพื่อบ่อนทำลายกลุ่มก่อนหน้า หมายถึง การตอบสนองอย่างเป็นระบบต่อขบวนการทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อปิดกั้นกิจกรรมของขบวนการ ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และนำเสนอมุมมองทางเลือก (Oxford Reference, 2022 : Online) โดยได้ยกตัวอย่างกรณี “คู คลักซ์ แคลน (Ku Klux Klan) หรือ เดอะ แคลน (The Klan)” ว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ เนื่องจากเมื่อความต้องการผลประโยชน์ใหม่ ๆ ปะทะกับการต่อต้านการเสียผลประโยชน์ จึงก่อให้เกิดผลลัพธ์ 3 ประการ คือ 1) กระทบต่อความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) 2) การรักษาเสถียรภาพของสถานการณ์ 3) การควมรวมอำนาจรัฐขึ้นใหม่ (Reconsolidation of Bureaucratic Authority) ซึ่งจะเห็นได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์ เปรียบได้ตั้งขบวนการเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์ ที่โต้กลับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงอย่างชัดเจน

2.3.5 แนวคิดเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม (Social Order)

มีการตั้งสมมติฐานถึงความเชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์ทางสังคมกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมิเชล เฮชเทอร์ และคริสทีน ฮอร์น (Michal Hechter and Christine Horne, 2009) ได้อธิบายแนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม (Social Order) เอาไว้ว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับมหภาค (Macro-Level) ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และพฤติกรรมของมนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล (Individual) ก็เป็นผลมาจากความเชื่อในข้อมูลข่าวสารหรือแม้กระทั่งนโยบายจากภาครัฐในระดับมหภาค (Macro-Level) และท้ายที่สุดพฤติกรรมของมนุษย์จากปัจเจกบุคคล (Individual) ก็จะกลายเป็นพฤติกรรมของคนจำนวนมากในสังคมหรือพฤติกรรมรวมหมู่ และส่งผลกระทบย้อนกลับไปสู่สังคมในภาพรวมเชิงมหภาค (Macro-Level) อีกทอดหนึ่ง ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 12 แผนภาพการอธิบายกลไกทางสังคมของมิเชล เฮชเทอร์ และคริสทีน ฮอร์น (Social Mechanism) ดัดแปลงจาก Hechter and Horne , 2009 : 19

การอธิบายกลไกทางสังคม (Social Mechanism) ตามแผนผังนี้ คือการอธิบายโดยใช้กลไก (Mechanism Explanation) ซึ่งจะเป็นการอธิบายถึงกลไกทางสังคมที่ปรากฏขึ้นเป็นประจำอย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดผลลัพธ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ 1) กลไกตามสถานการณ์ (Situational Mechanism) คือ กลไกในการอธิบายว่าปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับมหภาคส่งผลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล 2) กลไกตามพฤติกรรม (Behavioral Mechanism) คือ พฤติกรรมของมนุษย์ในชุมชน อันเป็นผลมาจากความเชื่อและข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์ได้รับรู้ และ 3) กลไกตามการเปลี่ยนแปลง (Transformational Mechanism) คือ การกระทำของแต่ละบุคคล เมื่อมารวมกันจะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ในภาพกว้างระดับกลุ่ม กลายเป็นผลลัพธ์ทางสังคม

โดยปัญหาสังคมเกิดขึ้นจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจเจกบุคคล (Individual) และ สังคม (Social) ซึ่งมนุษย์ควรจะต้องประสานงานกัน (Coordinate) และ ร่วมมือกัน (Cooperate) เพื่อแก้ปัญหาและ บรรลุสู่เป้าหมาย ซึ่งมีหลักในการแก้ปัญหาสังคมเพื่อก่อให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคมอย่างมี ประสิทธิภาพ (Social Order) 5 รูปแบบดังต่อไปนี้ (Hechter and Horne , 2009 : 18-22)

1) ปัจเจกบุคคล (Individuals)

แนวคิดนี้เสนอว่าการจัดระเบียบทางสังคมเบื้องต้นนั้น ปัจเจกบุคคลควรจะต้องเข้าใจ ในความหมายของสิ่งพื้นฐานบางอย่างร่วมกันก่อน ซึ่งสิ่งพื้นฐานนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้ปัจเจกบุคคล สื่อสารกันได้ เช่น มีความเข้าใจตรงกันว่า สัปดาห์หนึ่งมี 7 วัน หลังจากนั้นถึงจะสามารถกำหนด กฎเกณฑ์อื่น ๆ ทางสังคมได้ (Hechter and Horne , 2009 : 41-82)

2) ลำดับชั้น (Hierarchies)

แนวคิดนี้เสนอว่าผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมสังคมก็คือรัฐบาล รัฐบาลมีอำนาจในการออก กฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย รัฐบาลสามารถใช้อำนาจในกิจกรรมหลายอย่าง เช่น เรื่องของ การจัดเก็บภาษี โดยรัฐบาลสามารถให้รางวัลหรือลงโทษกิจกรรมบางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ของรัฐบาลบางอย่าง คนบางกลุ่มอาจมองว่าเป็นการกดขี่ แต่คนบางส่วนเห็นด้วย ว่ารัฐบาลจำเป็นต้องออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์มาควบคุมสังคม ยิ่งถ้าเป็นรัฐบาลที่มาด้วยความชอบธรรมก็จะยิ่งได้รับการยอมรับ แต่สุดท้ายแล้ว การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ก็ยังต้องพึ่ง รัฐบาลในการหาทางออกอยู่ดี (Hechter and Horne , 2009 : 82-133)

3) ตลาด (Markets)

แนวคิดนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของทางเลือกของปัจเจกบุคคล การส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคลมี เสรีภาพ จะเป็นการส่งเสริมสวัสดิการส่วนรวม สิ่งมีที่ควรคำนึงถึงก็คือการจำกัดขอบเขตการควบคุม ของรัฐ โดยรัฐบาลไม่ควรแสวงหาประโยชน์จากประชาชนและสังคม ทั้งที่รัฐบาลเองอาจจะไม่ได้ทำ อะไรให้สัมฤทธิ์ผลมากนัก เช่น การจัดเก็บภาษี เนื่องจากเงินที่รัฐบาลได้ไปจากประชาชนอาจจะไม่ได้ นำไปบริหารจัดการและก่อให้เกิดประโยชน์ที่ดีเพียงพอต่อประชาชน เป็นต้น แนวคิดนี้เชื่อว่าพลังของ การแข่งขันเสรีจะเป็นกลไกที่ประสาน (Coordinate) กิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์เข้าด้วยกัน โดยไม่ต้องการอำนาจบังคับใด ๆ แต่บทบาทของรัฐก็ยังจำเป็นต้องมีตามความเหมาะสมและจำเป็น ซึ่งรัฐบาลที่ดีจึงมีหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบตลาดให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Hechter and Horne , 2009 : 134-198)

4) กลุ่ม (Groups)

แนวคิดนี้เสนอว่าการแบ่งกลุ่มคนสามารถช่วยเรื่องการจัดระเบียบทางสังคมได้ บางทฤษฎีเน้นไปที่การบริหารจัดการภายในกลุ่มของตัวเอง บางทฤษฎีให้ความสำคัญกับเรื่องของแรงจูงใจที่จะทำให้คนมีค่านิยมที่ดีในการดูแลตนเอง เช่น หากแต่ละสังคมแบ่งแยกเป็นกลุ่มย่อยและมีกฎเกณฑ์เป็นของตนเอง สังคมที่มีความแน่นแฟ้นก็จะสามารถดูแลและบริหารจัดการปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นสังคมได้ ดังนั้น คนที่ออกกฎเกณฑ์ควรพิจารณาว่า มีวิธีการทางสังคมวิธีการใดที่จะทำให้คนในกลุ่มมีความแน่นแฟ้น เพื่อจะดูแลกันเองภายในกลุ่มได้ โดยกลุ่มนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลที่อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน และการรวมกลุ่มจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทั้งเรื่องของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด สมาชิกกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และจะพยายามช่วยกันทำงาน โดยอาศัยความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายของกลุ่ม (Hechter and Horne , 2009 : 199-295)

5) เครือข่าย (Networks)

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับพันธะทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ พันธะจะช่วยให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูล กลุ่มสังคมที่มีความหลากหลาย หากมีพันธะต่อกันก็จะช่วยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันจนก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกัน ซึ่งอาจจะทำให้คนที่ความคิดเห็นต่างกันมีความเชื่อมั่นต่อกันระหว่างกลุ่มได้ โดยการสร้างความเชื่อมั่นและแลกเปลี่ยนข้อมูลก็จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน และกลุ่มต่าง ๆ ก็จะสามารถร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกกลุ่มได้ (Hechter and Horne , 2009 : 296-339)

อย่างไรก็ดี การแบ่งกลุ่มของคนสามารถช่วยเรื่องการจัดระเบียบทางสังคมได้ ซึ่งกรณีศาลเตี้ยออนไลน์นั้น คือการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลในโลกออนไลน์ ผ่านการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย โดยส่วนใหญ่เป็นการแบ่งกลุ่มตามความเชื่อและค่านิยมเดียวกัน มีตัวอย่างกรณีคดีการเสียชีวิตของเด็กหญิงวัย 3 ขวบ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 เสียชีวิตในพื้นที่ภาคอีสาน เหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดการแบ่งกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น คนกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าเด็กผู้หญิงที่เสียชีวิตเดินขึ้นไปเสียชีวิตด้วยตัวเอง คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับเชื่อว่าถูกฆาตกรรม คนกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าลุงเขยของผู้เสียชีวิตคือผู้ก่อเหตุ แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับเชื่อว่าบิดา มารดา และคนในครอบครัวของผู้เสียชีวิตมีส่วนรู้เห็นในเหตุฆาตกรรมนี้ ซึ่งการแบ่งกลุ่มดังกล่าวคือการแบ่งกลุ่มตามความเชื่อและค่านิยมเดียวกัน โดยคนแต่ละกลุ่มก็เชื่อว่าตนเองกำลังช่วยจัดระเบียบสังคมในแง่ของการช่วยหาหลักฐานและช่วยสืบสวนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการสรุปคดีดังกล่าว แต่ในทางกลับกันผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนเอาไว้ว่า คดีนี้ถือเป็นบทเรียนที่เกิดการสืบสวนในโลกออนไลน์จนทำให้ “สังคมสับสนและกระบวนการยุติธรรมสั่นคลอน” (ไทยรัฐออนไลน์, 2564 : ออนไลน์) สุดท้ายแล้วศาลเตี้ยออนไลน์อาจนำไปสู่ปรากฏการณ์การทางสังคมในระดับมหภาค เช่น การออกกฎหมายมาควบคุมและแก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ ยังสามารถนำแนวคิดเครือข่ายมาพิจารณาได้ โดยแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับ “พันธะระหว่างกลุ่ม” ซึ่งหมายถึงพันธะทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูล กลุ่มสังคมที่มีความหลากหลาย หากมีพันธะต่อกัน ก็จะช่วยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกัน โดยการสร้างความเชื่อมั่นและแลกเปลี่ยนข้อมูลก็จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน และกลุ่มต่าง ๆ ก็จะสามารถร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกกลุ่มได้ โดยจะต้องพิจารณาว่าพันธะรูปแบบใดจะสามารถลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ และ รูปแบบใดจะส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานกัน อย่างไรก็ตาม ศาลเตี้ยออนไลน์ นอกจากมีความพยายามในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเชื่อภายในกลุ่มของตนเองแล้ว ยังมีความพยายามในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มไปสู่กลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อและค่านิยมร่วมกัน จนก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและเกิดความเคลื่อนไหวที่ชัดเจนมากขึ้นในโลกออนไลน์ โดยเน้นการแชร์ข้อมูลที่ส่งผลทำให้เกิดความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดเครือข่ายทางความเชื่อในขนาดที่ใหญ่ขึ้น

โดยสรุปแล้วในทุกสังคม มนุษย์จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มธุรกิจ ครอบครัว กลุ่มทางการกีฬา หรือศาสนา โครงสร้างภายในกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสังคม ส่วนเครือข่ายก็คือพันธะหรือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับพันธะภายในกลุ่ม อันจะก่อให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม แต่บางคนอาจเป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับ “พันธะระหว่างกัน” โดยกลุ่ม (Groups) ให้ความสำคัญกับพันธะของสมาชิกภายในกลุ่ม แต่เครือข่าย (Networks) ได้ให้ความสำคัญกับพันธะระหว่างกลุ่ม ซึ่งเน้นการแชร์ข้อมูลที่ส่งผลทำให้เกิดความร่วมมือกัน เพราะฉะนั้น ศาลเตี้ยออนไลน์ก็คือการรวมกลุ่มกันของปัจเจกบุคคลในโลกออนไลน์ ก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมในรูปแบบกลุ่ม และขยายผลเป็นรูปแบบเครือข่าย โดยมีความเคลื่อนไหวผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นความเคลื่อนไหวในโลกเสมือนที่ส่งผลกระทบต่อโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งความเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์นั้น มักไม่ได้เป็นเพียงความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มของตนเอง แต่ยังมีความพยายามเชื่อมต่อความเชื่อและค่านิยมระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดพันธะระหว่างกันและมีความเคลื่อนไหวที่เข้มแข็งร่วมกันอีกด้วย

2.3.6 แนวคิดเรื่องแอฟเฟ็คท์ (Affect)

แอฟเฟ็คท์ศึกษา (Affect Studies) คือ การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมทางเลือกใหม่ ที่ได้รับความนิยมในแวดวงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ช่วงต้นทศวรรษที่ 21 ซึ่งมีความหมายว่า 1) เป็นการทำให้เกิดผลกระทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางที่เป็นผลร้าย การกระตุ้นอารมณ์ ก่อความวิตกกังวล การรุกรานหรือโจมตี และ 2) เป็นการแสดงออกบางอย่าง ในลักษณะของการเลียนแบบ การสร้างเรื่อง สร้างภาพ หรือ การเสแสร้ง การมีในครอบครองหรือใช้บางสิ่งบางอย่างด้วยความชอบส่วนตัว การเลือกใช้บทบาทที่แสดงให้เห็นถึงบุคลิก นิสัย มารยาท การมีชีวิตรอยู่หรือการเจริญเติบโต และการกระทำตามความเคยชินโดยธรรมชาติ ซึ่งมาร์กาเรต เว็ทเธอร์ลล์

(Margaret Wetherell) สรุปเอาไว้ว่า แอฟเฟ็คท์มีธรรมชาติสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย 1) เป็นกิจกรรมที่ไหลเวียน (Affect as flowing activity) 2) มีแบบแผนที่ชัดเจนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ร่องรอย นิสัย เครื่องจักร การผสมผสาน รวบรวม และการชุมนุม (Patterns such as Grooves, Habits, Machines, and Assemblages) 3) เป็นเรื่องของ อำนาจ คุณค่า และทุน (Power, Value, Capital)

ส่วนภาคปฏิบัติของการแอฟเฟ็คท์ (Affective Practice) มีลักษณะ 3 ประการคือ 1) การกระทำทางสังคมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จากปัจจุบันสู่ออนาคต 2) การกระทำทางสังคมที่มีลักษณะเป็นการแสดง (Performance) และการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันโดยไม่ได้เตรียมมาก่อน (Improvisation) เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องจากความเคยชินเป็นนิสัย (Habit) ในชีวิตประจำวัน และ 3) การกระทำทางสังคมที่รวบรวมทั้งบริบททางร่างกาย (Body) และวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย (Talk) ข้อความ (Text) และข้อคิดเห็น (Representation) เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งนักวิชาการที่ให้ความสนใจเรื่องแอฟเฟ็คท์ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรก มองแอฟเฟ็คท์ในรูปแบบของพลังจากภายนอกที่มากระตุ้น โดยมาทำปฏิสัมพันธ์กับร่างกายและแรงขับภายใน ทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์กับการรับรู้การทำความเข้าใจ ส่วนกลุ่มที่สอง วิพากษ์วิจารณ์และปฏิเสธคู่ตรงข้ามระหว่างจิตและสสาร (Mind and Matter) ร่างกายและการรับรู้การทำความเข้าใจ (Body and Cognition) ชีววิทยาและวัฒนธรรม (Biology and Culture) เชิงกายภาพและเชิงจิตวิทยา (Physical and Psychological) (กิริติ ชื่นพิทยธรร , 2562)

ปฏิเสธไม่ได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์สามารถนำแนวคิดเรื่องแอฟเฟ็คท์มาพิจารณาได้ค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากมีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จากปัจจุบันสู่ออนาคต เป็นการกระทำทางสังคมที่มีลักษณะเป็นการแสดง (Performance) ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ไม่ได้เตรียมมาก่อน ซึ่งเป็นการรวบรวมบริบททางร่างกาย (Body) และวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย (Talk) ข้อความ (Text) และ ข้อคิดเห็น (Representation) เข้าไว้ด้วยกัน เกิดจากพลังภายนอกที่เข้ามากระตุ้น ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับแรงขับภายในและร่างกาย จนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังเป็นกิจกรรมที่ไหลเวียน (Flows) เป็นการแพร่กระจายความคิด ความเกลียดชัง ที่ไหลเวียนอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง เป็นการกระทำทางสังคมที่มีรูปแบบที่ชัดเจน (Patterns) ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า แนวคิดเรื่องแอฟเฟ็คท์สามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์” ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือเป็นการมองศาลเตี้ยออนไลน์ในลักษณะของกระบวนการที่มีแบบแผน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ที่ก่อรูปทรงขึ้น โดยมีปัจจัยภายนอกมากระตุ้น จนทำให้เกิดอารมณ์ร่วมและเกิดแรงขับภายใน

2.3.7 แนวคิดเรื่องการควบคุมสังคม (Social Control)

ปฐม ทรัพย์เจริญ (2530 : 211-213) อธิบายแนวคิดเรื่องการควบคุมทางสังคมเอาไว้ที่น่าสนใจว่า มนุษย์กับสังคมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สังคมเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีคนมารวมกลุ่มกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และกลายเป็นระเบียบแบบแผนที่ผูกพันกัน มนุษย์ต้องอาศัยสังคมเพื่อให้มาซึ่งความต้องการบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็น 1) ความต้องการทางร่างกาย (Biological Needs) ซึ่งก็คือความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น อากาศ อาหาร ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ 2) ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต (Safety and Security Needs) 3) ความต้องการเข้าร่วมกลุ่มความรัก และการยอมรับ (Needs for Belongingness, Love and Acceptance) 4) ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ (Needs for Self-Respect and Self-Esteem) และ 5) ความต้องการที่แท้จริงของตัวเอง ซึ่งหมายถึงความต้องการขั้นสูงสุด โดยมนุษย์บางคนอาจจะไปไม่ถึงความต้องการในจุดนี้ (Schulz and Rodgers, 1975 : 155) มนุษย์จะบรรลุความต้องการขั้นต่าง ๆ หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้ว่ามนุษย์ต้องการสังคมเพื่อจะทำให้ตนเองบรรลุความต้องการในขั้นต่าง ๆ และสังคมมีหน้าที่ในการสร้างดุลยภาพ (Equilibrium) ในการตอบสนองความต้องการเหล่านั้นของมนุษย์เพื่อมิให้เกิดการสลายตัวของสังคม (Disorganization of Society) กระบวนการควบคุมทางสังคม (Process of Social Control) จะแสดงออกมาในรูปแบบของกลไกที่สมาชิกในสังคมนำมาใช้เพื่อป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือกระทำในสิ่งที่ฝ่าฝืนสังคม การศึกษาการควบคุมทางสังคม จึงเป็นการศึกษาว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้สังคมดำรงความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ได้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็คือ อิทธิพล (Influence) และ อำนาจ (Power) จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมทางสังคมก็คือ “ การรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลและอำนาจ ” (Bertrand, 1967 อ้างถึงใน Martindale : 281) ด้านวิธีการควบคุมสังคม (The Means of Control) เป็นได้ทั้งลักษณะเชิงปฏิฐานหรือเชิงบวก (Positive) โดยการให้รางวัล (Rewards) และเชิงนิเสธหรือเชิงลบ (Negative) โดยการลงโทษ (Punishments) ซึ่งอาจกระทำด้วยการใช้กำลังบังคับแบบเปิดเผย (Over Force) หรือโดยการใช้สัญลักษณ์ (Symbols) (ปฐม ทรัพย์เจริญ, 2530 : 224-225) โดยสามารถอธิบายได้ตามตารางดังนี้

วิธีควบคุมด้วยการให้รางวัลเชิงปฏิฐานและให้รางวัลทางวัตถุโดยตรง	วิธีการควบคุมที่เป็นสัญลักษณ์เชิงปฏิฐาน (Positive Symbolic)	วิธีการควบคุมที่เป็นสัญลักษณ์เชิงนิเสธ (Negative Symbolic)	วิธีการควบคุมเชิงนิเสธด้วยวิธีการลงโทษทางร่างกายโดยตรง
รางวัลทางวัตถุโดยตรง เช่น การให้เงินรางวัลและรางวัลทางวัตถุอื่น ๆ เช่น ความมั่งคั่งหรืออำนาจ	เช่น การชูชิบในทางที่ดี การภูมิใจ โฆษณาชวนเชื่อ การสรรเสริญเยินยอ การให้เหรียญตราเกียรติยศ	เช่น การชู การสั่งให้เลิก การตำหนิ การด่า การล้อเลียน ถากถาง ตั้งฉายา ชูชิบ นินทาในทางที่ไม่ดี	เช่น การลงโทษด้วยการกักขัง จำคุก ประหารชีวิต การทรมานร่างกาย การเนรเทศออกจากกลุ่ม

ตารางที่ 7 ตารางเปรียบเทียบแนวคิดการควบคุมทางสังคม
ดัดแปลงจาก ปฐม ทรัพย์เจริญ , 2530 : 217

ตารางนี้เป็นการยกตัวอย่างวิธีการในการควบคุมสังคมแต่ละระดับ โดยวิธีการควบคุมสังคมสามารถแบ่งได้เป็นระดับต่าง ๆ คือ การควบคุมทางสังคมระดับที่ไม่เป็นทางการ (Informal) ได้แก่ การพูดคุย จารีต วิถีและมติมหาชน และการควบคุมทางสังคมระดับที่เป็นทางการ (Formal) ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายและกฎข้อบังคับต่าง ๆ เป็นต้น (ปฐุม ทรัพย์เจริญ, 2530 : 242-243) นอกจากนี้ จอห์น เลวิส กิลเลียน และ จอห์น ฟิลลิป กิลเลียน (John Lewis Gillin and John Philip Gillin, 1950) ได้เสนอว่าเครื่องมือควบคุมทางสังคม (Agencies of social control) สามารถแบ่งได้เป็น 9 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) ควบคุมผ่านความเชื่อ (Control through Belief) คนในสังคมย่อมมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ความเชื่อในเรื่องลี้ลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ อาจทำให้คนเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้

2) ควบคุมด้วยการเสนอแนะ (Control by Social Suggestion) หากผู้เสนอแนะเป็นคนที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียง ก็จะสามารถควบคุมสังคมโดยการทำให้คนคล้อยตามได้

3) ควบคุมด้วยหลักการทางศาสนา (Control by Religion) ศาสนาหรือการควบคุมสังคมแบบเหนือธรรมชาติได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับการบังคับเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในพระเจ้า ทำให้มนุษย์ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เพื่อจะได้เข้าถึงพระเจ้า จึงถือเป็นหนึ่งในรูปแบบของการควบคุมทางสังคม

4) ควบคุมด้วยอุดมการณ์ทางสังคม (Control by Social Ideals) เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะควบคุมสังคมได้ เช่นผู้นำประเทศปลุกกระดมให้ประชาชนมีอุดมการณ์อันแน่วแน่ เช่น ฮิตเลอร์ เลนิน และคานธี เป็นต้น

5) ควบคุมด้วยงานพิธี (Control of Ceremony) ชีวิตของมนุษย์เกี่ยวข้องกับพิธีการต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น งานวันเกิด งานแต่งงาน หรือแม้แต่งานศพ โดยเชื่อว่างานพิธีคือการสร้างวิธีการอย่างมีรูปแบบ เพื่อให้มนุษย์รับรู้ถึงความสำคัญของเรื่องราวแห่งการประกอบพิธีการนั้น อันส่งผลต่อความรู้สึกในจิตใจมนุษย์ให้มีความปรารถนาจนนำมาซึ่งสัญลักษณ์แห่งคุณค่าของชีวิต

6) ควบคุมด้วยศิลปะ (Control by Arts) ศิลปะถือเป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคมประเภทหนึ่ง เนื่องจากศิลปะคือรูปแบบการกระทำของผู้คน อาจเห็นได้จากชีวิตประจำวันของผู้คน ศิลปะได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกันและกัน เช่น เสียงดนตรีเป็นเครื่องผ่อนคลายอารมณ์ได้ เพลงมาร์ชในยามสงครามยังเร่งเร้าปลุกอารมณ์ให้ฮึกเหิมได้ เป็นต้น

7) ควบคุมผ่านความเป็นผู้นำ (Control through Leadership) ความเป็นผู้นำมีความสำคัญในการควบคุมสังคม เช่น การให้คำแนะนำตามสถานที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นสมาคมหรือบริษัท จะขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กก็ตาม มีความจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถ

8) ควบคุมด้วยกฎหมายและการบริหารงาน (Control through Law and Administration) กฎหมายคือข้อบังคับที่ทำให้บุคคลต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากใครฝ่าฝืนหรือละเมิดย่อมได้รับโทษตามกฎหมาย คนในสังคมจึงเกิดความเกรงกลัว นอกจากนี้ กฎหมายยังแสดงให้เห็นถึงพลังของกลไกการบริหารงานของภาครัฐที่ใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนทางสังคม

9) ควบคุมด้วยศีลธรรม (Control through Morals) การที่มนุษย์ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ เมื่อจะทำอะไรก็ตาม จะรู้ว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี หากทุกคนอยู่ในศีลธรรมอันดี ย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยอัตโนมัติ (เอกชัย ไชยอำพร, 2559 : 5-7)

ดังนั้นศาลเตี้ยออนไลน์จึงเป็นการควบคุมทางสังคม (Social Control) ด้วยกลไกอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) เป็นการควบคุมด้วยการเสนอแนะ (Control by Social Suggestion) หากผู้เสนอแนะเป็นคนที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียง ก็จะสามารถควบคุมสังคมโดยการทำให้คนคล้อยตามได้ เช่น สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม เป็นต้น ซึ่งถือเป็นวิธีการควบคุมที่เป็นสัญลักษณ์เชิงนิเสธ (Negative Symbolic) หมายความว่า การตำหนิติเตียน และการล้อเลียน

2.4 แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญวิทยาและงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

เฮอริเบิร์ต เลสลีย์ แพคเกอร์ (Herbert Leslie Packer, 1968) เสนอทฤษฎีว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาที่เป็นที่ยอมรับอย่างสากล 2 รูปแบบ หรือ 2 ทางเลือก ได้แก่ หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และ หลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process Model) สามารถเปรียบเทียบให้เห็นความต่างของแต่ละรูปแบบได้ดังนี้

1) หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

หลักการนี้เป็นแนวคิดในเชิงอนุรักษนิยม ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเต็มที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แม้ว่าจะมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนบ้าง แต่ก็เพื่อให้การควบคุมอาชญากรรมในสังคมบรรลุวัตถุประสงค์และก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย โดยเป็นแนวคิดที่มองว่าหน้าที่หลักของกระบวนการยุติธรรม คือ “การปราบปรามอาชญากรรม” เนื่องจากกฎหมายถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สังคมสงบสุข กระบวนการยุติธรรมจะมุ่งเน้นไปที่การปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรม มากกว่าปกป้องสิทธิของผู้ต้องหา โดยกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐหรือตำรวจเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่อย่างคล่องตัว ตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวน จับกุมและการลงโทษ หากมีกฎหมายใดที่เป็นพันธนาการในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจะต้องถูกแก้ไขและกำจัดออกไป กระบวนการยุติธรรมจะต้องเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน หมายความว่ารวมถึงเมื่อตำรวจจับกุมผู้ต้องหา

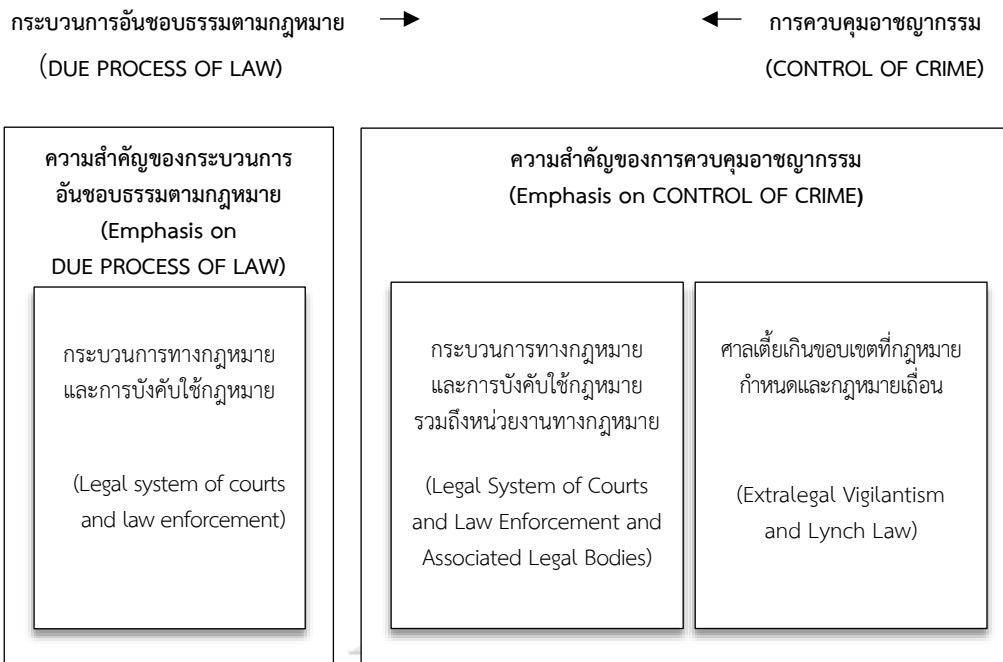
พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล ควรมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากให้ความสำคัญในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและของพนักงานอัยการว่าเป็นการค้นหาความจริงที่น่าเชื่อถือ

2) หลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process Model)

รูปแบบนี้ตรงกันข้ามกับรูปแบบข้างต้น หลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย มุ่งเน้นไปที่การอำนวยความสะดวกตามกระบวนการทางกฎหมายด้วยวิถีทางที่ถูกต้อง เป็นแนวคิดที่มองว่าหน้าที่หลักของกระบวนการยุติธรรมคือ “การป้องกันอาชญากรรม” โดยกระบวนการยุติธรรมภายใต้รูปแบบนี้จะป็นไปในเชิงกล่าวหา ให้ความสำคัญกับประธานในกระบวนการยุติธรรม มุ่งเน้นไปที่การถ่วงดุลอำนาจ บางครั้งจึงอาจทำให้ขาดความคล่องตัวและเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีและความเป็นอิสระของบุคคล เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม ยับยั้งมิให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นในสังคมและเพื่อป้องกันสังคมด้วย

แม้ทั้ง 2 รูปแบบนี้จะมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและสงบสุข แต่ก็มี ความแตกต่างกันในวิธีปฏิบัติ โดยกระบวนการยุติธรรมทั่วโลกจะใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 2 รูปแบบนี้ หรือนำหลักการบางอย่างมาผสมผสานกับรูปแบบของประเทศตนเอง โดยหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) มุ่งเน้นเรื่องการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลัก ไม่เน้นกระบวนการ โดยเชื่อว่าการควบคุมปราบปรามอาชญากรรม คือหน้าที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญาเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคม รูปแบบนี้เป็นกระบวนการที่รวดเร็ว เด็ดขาด และทันต่อพัฒนาการของอาชญากรรม แต่การดำเนินการในลักษณะนี้อาจจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจที่มากเกินไปจนกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ ด้านหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process Model) ให้ความสำคัญกับวิธีการเป็นหลัก มุ่งเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากกว่าการปราบปรามอาชญากรรม โดยยึดหลักว่าบุคคลที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดย่อมได้รับการคุ้มครองตามหลักที่ว่า ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ที่ถูกสงสัยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริง (จตุรรัตน์ เอื้ออานวย, 2556 : 17-18)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานเขียนของบราวน์ที่เสนอว่า ศาลเตี้ยจะปรากฏขึ้นจาก 2 กรณี คือ 1) กรณีที่ระบบกฎหมายปกติมีช่องว่าง ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่เป็นที่น่าพอใจ (Unsatisfactory Legal) ศาลเตี้ยจึงเป็นการเติมช่องว่างเหล่านั้น 2) กรณีที่ระบบกฎหมายปกติเป็นที่น่าพอใจอยู่แล้ว แต่ศาลเตี้ยทำหน้าที่เกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Extralegal) คู่ขนานกันไป เพื่อตรวจสอบระบบกฎหมายดังกล่าว โดยบราวน์เสนอว่าศาลเตี้ยไม่ได้อยู่ตรงกันข้ามกับกระบวนการยุติธรรม กระแสหลัก แต่เป็นการควบคุมอาชญากรรมแบบ “กึ่งกลาง” (Brown, 1975 : 148-149) ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพ 13 แผนภาพกรอบแนวคิดพฤติกรรมของกระบวนการยุติธรรมของคนอเมริกัน
(Behavioral Conception of American Justice)
ดัดแปลงจาก Brown, 1975 : 149

อาจกล่าวได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์ก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำที่ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในสังคม โดยยังไม่สามารถลงโทษได้ตามขั้นตอนของกฎหมาย หรือมีการกระทำที่ถูกมองว่าไม่เหมาะสมในสังคมโดยที่ไม่สามารถเอาผิดได้ตามกฎหมาย เช่น กรณีการแสดงความคิดเห็นใด ๆ ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคนบางกลุ่ม ก็มักจะเกิดกิจกรรมคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งก็คือจะเกิดการรวมกลุ่มกันของคนในโลกออนไลน์ โดยปรากฏตัวขึ้นผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมพฤติกรรมเหล่านั้น

2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษ (Punishment Theory)

การลงโทษ (Punishment) หมายถึง การปฏิบัติที่ทำให้ผู้ถูกปฏิบัติได้รับผลร้าย เนื่องจากผู้นั้นมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎกติกาของสังคม โดยรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการให้ผู้กระทำความผิดได้รับบทลงโทษจากการกระทำดังกล่าว จึงถือว่าการลงโทษคือรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคม (ธานี วรภัทร์, 2558 : 33-34) แต่วัตถุประสงค์ของการลงโทษมีการปรับเปลี่ยนไปตามค่านิยมในแต่ละยุคสมัย สังคมที่แตกต่างกันจึงมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกัน วิธีการลงโทษในอดีตอาจจะมีความทารุณโหดร้ายมุ่งที่จะแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ยับยั้งให้เกิดความกลัว แต่ปัจจุบันเน้นไปที่การตัดโอกาสในการกระทำความผิดและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้กลับตัวกลับใจและกลับคืนสู่สังคม โดยทฤษฎีการลงโทษหลัก ๆ มีดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)

ทฤษฎีนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่เก่าแก่ เน้นการแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นผลมาจากระบอบการเมืองการปกครองในอดีตที่ใช้วิธีการลงโทษแบบ “ตาต่อตาฟันต่อฟัน” เพื่อให้สาสมกับการกระทำความผิดนั้น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้กระทำความผิดมีเจตต์จำนงเสรี (Free Will) มีเสรีภาพในการตัดสินใจก่อนที่จะกระทำความผิด ดังนั้น เมื่อตัดสินใจทำอะไรไปก็สมควรที่จะได้รับโทษตามความผิดนั้นอย่างสาสม ส่วนเหตุผลในการลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน แบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) เพื่อความยุติธรรม โดยมองว่าการกระทำผิด เป็นการฝ่าฝืนต่อความยุติธรรม เมื่อฝ่าฝืนก็จะต้องถูกลงโทษเพื่อธำรงรักษาความยุติธรรม 2) เพื่อการทดแทนความผิดตามกฎหมาย ซึ่งมองว่าเมื่อมีการกระทำความผิด ก็จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น เนื่องจากสมควรจะได้รับการลงโทษมิใช่เพื่อความยุติธรรม อย่งไรก็ดี อาชญากรรม (Crime) และการลงโทษ (Punishment) ผู้กระทำความผิดต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สำคัญดังต่อไปนี้ 1) เจื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ ต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดเท่านั้นถึงจะถูกลงโทษ การที่จะลงโทษผู้ใดได้จะต้องมีการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดเกิดขึ้นเสียก่อน และลงโทษได้เฉพาะตัวผู้กระทำเท่านั้น 2) ผู้กระทำความผิดทุกคนจะต้องถูกลงโทษโดยไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม หากเป็นกฎเกณฑ์แห่งความยุติธรรมก็ต้องถูกลงโทษ 3) การกำหนดโทษต้องพอเหมาะกับความผิด การลงโทษที่จะสาสมกับความผิดนั้นหมายความว่ามีความหนักเบาเท่า ๆ กับความผิดนั่นเอง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดมีเป้าหมายเพื่อการรักษาความยุติธรรม ดังนั้น การลงโทษต้องลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดต้องลงโทษผู้กระทำความผิดทุกคน และอัตราโทษต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับความผิดนั้น (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2554 : 8-17)

2) ทฤษฎีลงโทษเพื่อการยับยั้งและข่มขู่ (Deterrence Theory)

ทฤษฎีนี้เสนอว่าการลงโทษสามารถยับยั้งการทำผิดและข่มขู่มิให้ทำผิดได้ เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างของบทลงโทษ จึงเกรงกลัวและไม่กล้าทำความผิด การลงโทษประเภทนี้มีเป้าหมายหลัก 2 ประการคือ 1) เพื่อยับยั้งผู้ทำความผิดเองมิให้ทำความผิดอีก เนื่องจากเกรงกลัวในโทษที่จะได้รับ ถือเป็น การตัดโอกาสที่จะกระทำความผิดอีก (Incapacitation) 2) เพื่อระงับยับยั้งมิให้ผู้อื่นทำผิด เนื่องจากได้ทราบถึงผลร้ายและบทลงโทษที่จะได้รับจากการทำผิด อาจกล่าวได้ว่าเป็นการป้องกันการก่อเหตุซ้ำ โดยซีซาร์ แบคคาเรีย (Caesar Beccaria) บิดาแห่งอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology) ระบุเอาไว้ว่าการลงโทษที่จะสามารถยับยั้งหรือข่มขู่ได้นั้น จะต้อง มีรูปแบบ 3 ประการ คือ รวดเร็ว รุนแรง และ แน่นนอน อย่างไรก็ดี ทฤษฎีนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า เมื่อเกิด การกระทำความผิดในสังคมขึ้นแล้ว ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นได้ จึงควรรักษาทางป้องกันมากกว่าหาทางแก้แค้น ซึ่งการลงโทษเพื่อยับยั้งข่มขู่ให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้า กระทำความผิดนั้น ถือเป็น การปลูกฝังศีลธรรมให้กับคนในสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกัน อาชญากรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากจะลงโทษก็จะต้องเป็นไปเพื่อการป้องกันสังคม มิใช่เพียงแค่การแก้ แค้นทดแทนแต่เพียงอย่างเดียว (ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2554 : 19-28)

3) ทฤษฎีลงโทษเพื่อฟื้นฟูและแก้ไข (Rehabilitative Theory)

ทฤษฎีนี้เสนอว่าการลงโทษควรมีไว้เพื่อฟื้นฟูหรือแก้ไข เพื่อให้ผู้ที่ทำผิดไปแล้วได้กลับตัว กลับใจและกลายเป็นคนดีคืนสู่สังคม โดยไม่กลับมาก่อเหตุซ้ำอีก ซึ่งการลงโทษในทฤษฎีนี้ประกอบ ไปด้วย 1) หลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดต้องประสบกับสิ่งที่ทำลายหรือประจานตัวตนของเขา โดยเลือกที่จะใช้วิธีการอื่นแทนการจำคุกระยะสั้น 2) การลงโทษต้องได้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิดแต่ละคน 3) เมื่อผู้กระทำความผิดได้แก้ไขปรับปรุง กลับมาดีดังเดิมแล้ว ให้ยุติการลงโทษ และให้มีการปรับการลงโทษระหว่างการคุมขัง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือ ควรจะใช้วิธีลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในลักษณะลักษณะดังต่อไปนี้

กรณีผู้กระทำความผิดไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตหรือมี ความบกพร่องทางการรับรู้ ใช้วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษเพื่อป้องกันหรือยับยั้งข่มขู่

กรณีที่การลงโทษไม่ได้ช่วยในการรักษาหรือแก้ไขฟื้นฟู แต่กลับทำให้แย่ลง เช่น ผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ไม่ว่าจะเป็นการลักทรัพย์เพื่อประทังชีวิต หากถูกจำคุกอาจทำให้สภาพจิตใจ ให้แย่ลง หรือ เป็นการเข้าไปเรียนรู้สิ่งที่ไม่ดีในคุก จึงควรใช้วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะเหมาะสมกว่า (ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2554: 30-35)

อย่างไรก็ดี หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของศาลเตี้ยและศาลเตี้ยออนไลน์คือการลงโทษ อาจมองได้ว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการตอบโต้ทางสังคมที่ไม่ยอมทนต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของคนในสังคมเรื่องของการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ที่มีพื้นฐานความคิดจากเจตจำนงเสรี (Free Will) ที่เชื่อว่าพื้นฐานของมนุษย์นั้นมีเหตุผล มีอิสระเสรีภาพทางความคิด มีเสรีภาพที่จะกระทำการใด ๆ ภายใต้การตัดสินใจของตนเอง ดังนั้น มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองหากเป็นการกระทำที่ไม่ดีหรือเป็นกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ย่อมสมควรถูกตำหนิหรือได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อของสำนักอาชญาวิทยายุคคลาสสิก (Classical School of Criminology) ซึ่งมองว่าผู้ที่ละเมิดศีลธรรม ฝ่าฝืน กฎเกณฑ์ของสังคมหรือกระทำผิดกฎหมาย ควรจะต้องถูกลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำของผู้กระทำความผิด เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้กระทำลงไป และเพื่อธำรงความยุติธรรมในสังคมและรักษาไว้ซึ่งกฎหมาย โดยมีตัวอย่างการลงโทษของศาลเตี้ยออนไลน์ที่น่าสนใจคือ การลงโทษด้วยการ “คว่ำบาตร” ภาษาอังกฤษคือคำว่า “Boycott” คำนี้เริ่มถูกนำมาใช้ใน ค.ศ. 1888 โดยกัปตัน ชาร์ล คันนิงแฮม บอยคอต (Captain Charles Cunningham Boycott) เจ้าของที่ดินรายใหญ่ในไอร์แลนด์ เป็นคนแรกของโลกที่ถูกคว่ำบาตร เนื่องจากเป็นเจ้าของที่ดินที่ไร้เมตตา ทำให้ชาวบ้านและลูกจ้างรวมตัวกันประท้วง ไม่ทำงานให้และไม่คบหาด้วย ชื่อของเค้า “Boycott” จึงถูกนำมาใช้เรียกเป็นศัพท์เฉพาะจนถึงทุกวันนี้ (มยุรา ยะธา, 2563 : ออนไลน์) การคว่ำบาตรสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) การคว่ำบาตรสังคม (Boycott of Society) เป็นการกระทำของการคว่ำบาตรโดยรวม กลุ่มบุคคล องค์กร หรือพลเมืองของประเทศหนึ่ง ๆ จะไม่ทำธุรกรรมกับประเทศที่ถูกคว่ำบาตร ในกรณีนี้อำนาจของชุมชนเป็นตัวกำหนดเพื่อที่จะเห็นผลของการคว่ำบาตรอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การคว่ำบาตรจากเจ้าหน้าที่ (Boycott from Authorities) ที่เริ่มต้นโดยเจ้าหน้าที่ เช่น รัฐบาลของประเทศหนึ่ง ๆ หรือหลายรัฐบาลรวมกัน มีมติขัดขวางการทำธุรกรรมกับฝ่ายที่ถูกคว่ำบาตร รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจออกมติหรือพระราชกฤษฎีกาคว่ำบาตรอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะสงบหรือสงคราม

3) การคว่ำบาตรองค์กรระหว่างประเทศ (Boycott of International Bodies) คือ การคว่ำบาตรระหว่างประเทศ ที่ดำเนินการโดยกลุ่มพันธมิตรของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีการตัดสินใจผ่านมติร่วมกัน เช่น กรณียของสหประชาชาติ (United Nations, UN) ใช้การคว่ำบาตรในลักษณะของการจำกัดทางเศรษฐกิจ

การคว่ำบาตร (Boycott Approach) มี 2 แนวทาง วิธีแรกคือแนวทางโดยตรงระหว่างผู้คว่ำบาตรกับผู้ที่ถูกคว่ำบาตร อีกวิธีหนึ่งก็คือแนวทางโดยอ้อม ด้วยการโน้มน้าวให้ผู้อื่นร่วมกันกระทำการในลักษณะเดียวกันกับฝ่ายคว่ำบาตร ส่วนการกระทำคว่ำบาตร (Boycott Actions) มี 3 ประการ ได้แก่ การนัดหยุดงาน (Strike) การถือป้ายประท้วง (Picketing) และการคว่ำบาตรอื่น ๆ

เช่น การคว่ำบาตรสินค้า การแทรกแซง (Sanction) เป็นต้น การคว่ำบาตรเป็นรูปแบบหนึ่งของความแปลกแยก ที่กระทำต่อบุคคลหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือต่อบางสิ่งบางอย่าง มีหลากหลายรูปแบบ ดังนั้นเป้าหมายในการคว่ำบาตรจึงต้องมีความชัดเจน และขึ้นอยู่กับผู้ที่คว่ำบาตรที่กำลังต่อสู้เพื่อสิทธิบางอย่างหรือเพื่อประโยชน์ของตนและบางฝ่าย (Yunus, A. M., Chik, W. M. Y. W., Abd Wahid, N., Daud, K. A., & Abd Hamid, M. N., 2020: 963-967) โดยมีงานวิจัยของออสติน มิเชล ฮุกส์ (Austin Michael Hooks, 2020) ที่ตั้งคำถามถึงปรากฏการณ์วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture) ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการบอยคอตรูปแบบใหม่หรือไม่ (Cancel Culture Is the New Boycott?) โดยการคว่ำบาตรก็คือการลงโทษอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งก็คือการลงโทษจากกลุ่มคนในโลกออนไลน์เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสังคม โดยไม่ต้องรอพึ่งกระบวนการยุติธรรม

2.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

กระบวนการเรียนรู้คือการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามวิถีของแต่ละสังคม โดยในทางสังคมศาสตร์เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นบุคคลจะเข้าไปอยู่ในสังคมและปรับปรุงสภาพสังคมให้สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ อย่างไรก็ดี มีการให้ความหมายของการเรียนรู้เอาไว้ว่า หมายถึง ความรู้ นิสัย พฤติกรรม ที่พัฒนามาจากประสบการณ์ของคนที่ได้เข้าไปสัมผัส นักอาชญาวิทยาคนสำคัญอย่าง แกเบรียล ทาร์ด (Gabriel Tarde, 1843-1904) คือคนแรกที่พยายามจะอธิบายว่าอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ โดยเสนอทฤษฎีการลอกเลียนแบบ (Imitation Theory) เอาไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้จากบุคคลที่เราเข้าไปใกล้ชิดด้วย จนก่อให้เกิดพฤติกรรมที่คล้ายกับบุคคลนั้น ซึ่งการเลียนแบบจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นกฎแห่งการลอกเลียนแบบ 3 ข้อ (Laws of Imitations) ข้อแรกก็คือ มนุษย์จะเลียนแบบผู้อื่นตามสัดส่วนของการเข้าไปใกล้ชิดกับบุคคลนั้น โดยเสนอว่า “แฟชั่น (Fashion)” คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการลอกเลียนแบบที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมเมือง และ “ธรรมเนียม (Custom)” คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการลอกเลียนแบบที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ในสังคมชนบท สุดท้ายแล้วสถานการณ์ส่วนใหญ่ในสังคมมักจะเริ่มต้นจากพฤติกรรมที่เป็นแฟชั่นและตามมาด้วยธรรมเนียมในเวลาต่อมาข้อที่สอง คือผู้ที่ลักษณะที่ด้อยจะลอกเลียนแบบผู้ที่มีลักษณะเด่น โดยมีการศึกษาย้อนไปในประวัติศาสตร์ พบว่าอาชญากรรมบางประเภทในระยะเริ่มแรกผู้กระทำมักจะเป็นบุคคลชั้นสูง ต่อมาแพร่กระจายไปยังชนชั้นอื่น ๆ ซึ่งก็เกิดจากการลอกเลียนแบบ ส่วนข้อที่สามคือ สิ่งใหม่จะเข้าไปแทนที่สิ่งเก่า เช่น การก่อเหตุอาชญากรรมโดยใช้อาวุธมีดอาจลดลง และถูกแทนที่ด้วยการก่ออาชญากรรมโดยใช้อาวุธปืน เป็นต้น (พรชัย ชันตี, กฤษณพงศ์ พุตระกุล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 221-222) ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นที่มีการเผยแพร่ในโลกออนไลน์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่องซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานาน ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้คนได้ง่าย มีความถี่ในการใกล้ชิดกับผู้คนก็อาจจะส่งผลทำให้เกิดอารมณ์ร่วม และมีพฤติกรรมในการร่วม ในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจนก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์นั่นเอง

ด้านเอ็ดวิน ซัทเทอร์แลนด์ (Edwin Sutherland, 1883-1950) ได้เสนอทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกันไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Criminology” เมื่อปี ค.ศ. 1924 โดยได้เสนอว่าสาเหตุของการคบหาสมาคมของบุคคลที่แตกต่างกันมาจากสังคมที่มีความขัดแย้งและไร้ระเบียบ พฤติกรรมของคนเกิดจากการเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิด ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีโอกาส โดยการติดต่อสื่อสารกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือพฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการกระบวนการเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิดไว้ว่าด้วยท่าทางหรือวาจา โดยที่ไม่ได้เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือพันธุกรรม แต่การเรียนรู้แค่เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจว่าจะเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่ทำให้คนเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายก็คือ ค่านิยม วัฒนธรรม แรงดลใจ แรงกระตุ้น ทศนคติในการมีพฤติกรรมนั้น ๆ ที่มาจากกระบวนการเรียนรู้นั่นเอง นอกจากนี้ลักษณะของพฤติกรรมอาจจะออกมาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ 1) ความเข้มข้น (Intensity) ซึ่งเกี่ยวกับบารมีของผู้ที่เป็นต้นกำเนิดพฤติกรรม หมายถึงความเคารพในตัวผู้ที่ถ่ายทอดพฤติกรรม 2) การให้ความสำคัญ (Priority) หมายถึงการเรียนรู้พฤติกรรมตั้งแต่อายุยังน้อยถือว่ามี ความสำคัญอย่างมาก 3) ระยะเวลา (Duration) หมายถึงช่วงเวลาที่สัมผัสกับพฤติกรรมนั้น และ 4) ความถี่ (Frequency) หมายถึงประสบการณ์ที่มีต่อพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง โดยความเข้มข้นมีอิทธิพลมากที่สุดในการเรียนรู้พฤติกรรม ดังนั้นหากตามทฤษฎีนี้ หากผู้ใดเรียนรู้และยอมรับพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย บ่อยครั้ง เป็นเวลานาน ตั้งแต่อายุยังน้อย และมีต้นกำเนิดจากบุคคลที่มีอิทธิพลและมีชื่อเสียง ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้นนั่นเอง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุทธระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 222-227)

เมื่อนำทฤษฎีเหล่านี้มาเทียบเคียงกับศาลเตี้ยออนไลน์ได้ว่า การที่บุคคลใดเข้าไปใกล้ชิดกับสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ในระยะเริ่มต้นอาจจะเพียงแค่ออกติดตามหรือเข้าไปอ่านรายละเอียดในเนื้อหา แต่หากกลุ่มเพื่อนในโลกออนไลน์เริ่มมีการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นมากขึ้น อาจจะเริ่มเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบทั้งทางความคิดและการแสดงออกในรูปแบบของการร่วมแสดงความคิดเห็น ต่อาหนิ ต่อว่า ยิ่งถ้าหากว่ามีบุคคลที่มีอิทธิพลหรือมีชื่อเสียงเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นเดียวกันด้วยแล้ว ก็จะมีเกิดการลอกเลียนแบบทางความคิดและการแสดงออกในโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้น จนเกิดการรวมกลุ่มกันของคนในโลกออนไลน์ และกลายเป็นศาลเตี้ยออนไลน์ในที่สุด

2.4.4 ทฤษฎีติดตรา (Labelling Theory)

แฟรงค์ ทันเนนบาร์ท (Frank Tannenbaum, 1938) คือผู้เสนอทฤษฎีติดตราเป็นท่านแรก ซึ่งพยายามเสนอผลกระทบจากกระบวนการดำเนินคดีที่มีต่อเยาวชนที่ถูกจับกุม ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างประสบการณ์ที่เลวร้ายให้กับผู้ที่ถูกจับกุม อันนำไปสู่การพัฒนาและกำหนดตนเองว่าเป็นคนที่ไม่ดี ความรู้สึกเหล่านี้เกิดจากกระบวนการยุติธรรมและปฏิกิริยาตอบโต้ของสังคม แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลของการควบคุมทางสังคมที่มีใช่เป็นเรื่องที่ดีไปทั้งหมดในทุก ๆ ด้าน แต่อาจจะกลับ

กลายเป็นส่งผลร้าย ทำให้บุคคลกลายเป็นอาชญากร ผ่านกระบวนการกระตุ้น เร่งเร้า ให้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตามที่ถูกประณามหรือตีตราจากคนในสังคม โดยเรียกกระบวนการนี้เรียกว่า “Dramatization of Evil” เช่น เมื่อเยาวชนถูกจับกุมและถูกกำหนดว่าเป็นอาชญากร เยาวชนผู้นั้นไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากต้องเลือกไปเป็นอาชญากรอาชีพ อันเกิดจากการตีตราและปฏิกิริยาตอบโต้ของคนในสังคม นอกจากนี้ ยังนำเสนอมุมมองของสังคมกรณีที่คนในสังคมมองพฤติกรรมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป แม้จะเป็นพฤติกรรมอย่างเดียวกัน ส่งผลให้มีการมีปฏิสัมพันธ์หรือการตอบโต้ต่อพฤติกรรมนั้นเป็นไปด้วยวิธีที่แตกต่าง เช่น การมีภรรยาหลายคน บางสังคม บางศาสนา มองว่าเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้ ในทางกลับกันในสังคมอื่น ๆ หรือศาสนาอื่น กลับมองว่าเป็นสิ่งผิดศีลธรรม และอาจจะผิดกฎหมายด้วยนั่นเอง

ด้านเอ็ดวิน เลอร์เมอร์ท (Edwin Lemert, 1951) ได้มีการนำเสนอทฤษฎีตีตราไว้หลังจากทันเนนบาส์ม แต่กลับได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาเป็นคนแรก โดยนำเสนอไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Social Pathology” ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสังคมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) หมายถึงพฤติกรรมที่สังคมไม่ให้การยอมรับในขณะนั้น เมื่อใดที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จนส่งผลกระทบต่อค่านิยม วัฒนธรรมและบรรทัดฐานของสังคม ก็จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคม (Social Reaction) โดยระดับความรุนแรงของการตอบโต้ขึ้นอยู่กับขอบเขต ความเด่นชัด และระดับของพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การตอบโต้ทางสังคมเป็นประเด็นที่น่าสนใจในแง่ที่ว่า เลอร์เมอร์ทเสนอว่าปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมนั้น มีทั้งกระบวนการตอบโต้ที่เป็นทางการ อันหมายถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการตอบโต้ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึงการต่อว่า เหยียดหยาม ผลักดันออกจากกลุ่ม มักจะส่งผลเสียมากกว่าผลดี เนื่องจากอาจจะส่งผลทำให้ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนพัฒนาพฤติกรรมจนกลายเป็นลักษณะถาวรจนไม่สามารถแก้ไขได้นั่นเอง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 277-278)

ส่วนโฮวาร์ด เอส เบคเคอร์ (Howard S. Becker, 1963) ได้นำเสนอวิธีและกระบวนการตอบโต้ทางสังคมเอาไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Outsiders” โดยเรียกบุคคลที่ถูกตีตราทางสังคมว่าผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาชีพ (Career Deviance) หมายความว่า สังคมคือผู้ที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้พฤติกรรมที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานหรือค่านิยมทางสังคมคือพฤติกรรมเบี่ยงเบน และขั้นตอนของการตอบโต้ทางสังคมก็คือ 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ 2) การนำหลักเกณฑ์ไปใช้ 3) การตีตราให้บุคคลกลายเป็นคนนอกสังคม เบคเคอร์ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า สังคมประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย แต่ละกลุ่มก็จะมีหลักเกณฑ์ที่ต่างกัน ดังนั้น เพราะเหตุใดบุคคลบางกลุ่มถึงมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์มาบังคับใช้ในสังคมได้ (Moral Entrepreneurs) ทำยที่สุดแล้วบุคคลใดจะถูกตีตราว่าเป็นคนนอกสังคม แท้จริงแล้วไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้นั้น แต่กลับขึ้นอยู่กับผลจากการตีตราของคนในสังคมมากกว่า เนื่องจากปัจจัยสำคัญก็คือ “สภาพแวดล้อม” ที่ทำให้หลักเกณฑ์ในการบังคับใช้หลักเกณฑ์แตกต่างกัน เช่น หากเปรียบเทียบกรณีชายผิวดำทำร้ายผู้หญิงผิวดำกับกรณีชายผิวดำ

เป็นผู้ก่อเหตุ เป็นไปได้ว่าชายผิวดำจะถูกสังคมนิยมโทษมากกว่าหรือหนักกว่าตนเอง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 279)

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีตีตราแนวใหม่ของจอห์น แบริทเวท (John Braithwaite, 1989) ที่เขียนอยู่ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Crime, Shame, and Reintegration” ได้อธิบายไว้ว่าพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของบุคคลมีสาเหตุจากปัจจัยภายนอกหลายปัจจัย แต่หากสังคมได้ลงโทษไปแล้ว เท่ากับว่าเป็นการทำให้บุคคลนั้นเกิดความละอาย (Shaming) ซึ่งการลงโทษทางสังคมในลักษณะดังกล่าว ถือเป็น การตีตราหรือทำให้เสียหน้า ที่เรียกว่า “Stigmatization” เปรียบเสมือนกับการปิดโอกาสให้บุคคลนั้นกลับคืนสู่สังคม แบริทเวทจึงเสนอวิธีการในการดำเนินการกับผู้มีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ด้วยการทำให้ผู้ที่ไม่เคารพกฎระเบียบในสังคม กลับมาเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม โดยทำให้บุคคลที่ถูกตีตราเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคมด้วยการให้อภัย ไม่ถูกตราหน้า หรือทำให้อับอาย ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า “Reintegrative Shaming” เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสำนึกผิดและเลิกพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์เหล่านั้นไปในที่สุด เช่น งานวิจัยของไมเคิล เบนสัน (Michael Benson, 1990) ได้ทำการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกอาชญากรคอปขาวในเมืองใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูง แต่ได้กระทำความผิดในลักษณะของการฉ้อโกง หรือหนีภาษี เป็นต้น โดยพบว่าผู้ที่กระทำความผิดเหล่านี้ผ่านกระบวนการพิจารณาคดีที่มุ่งประณามทำให้รู้สึกขายหน้า อับอาย และถูกลดสถานะทางสังคม โดยไม่คำนึงถึงคุณงามความดีก่อนก่อเหตุเลยแม้แต่น้อย ทำให้อาชญากรคอปขาวเหล่านี้พัฒนาความรู้สึกเกลียดชังเคียดแค้น โดยมีได้ทำให้เกรงกลัวต่อกฎหมาย กลับกลายเป็นว่ามีความคิดที่จะกระทำความผิดซ้ำอีกนั่นเอง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 287-288)

แนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาพิจารณาศาลเตี้ยออนไลน์ได้ว่า พฤติกรรมบางอย่างของคนในสังคมอาจถูกกำหนดจากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน นำมาซึ่งปฏิกิริยาตอบโต้แบบไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการต่อว่า ตำหนิ หรือทำให้อับอายผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ นำไปสู่การตีตราบุคคลเหล่านั้น เช่น กรณีอุบัติเหตุเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เด็กสาวซึ่งยังเป็นเยาวชนได้ขับรถยนต์ฮอนด้า ซิตี้ เสียขบวนรถตู้โดยสาร เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 9 ศพ บนทางยกระดับ คดีดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์และการตีตรา โดยเป็นทั้งการตีตราจากสื่อมวลชนและกลุ่มคนในโลกออนไลน์ เรียกชื่อคดีด้วยการนำชื่อของผู้ก่อเหตุมาต่อท้ายด้วยคำว่า “9 ศพ” จึงคล้ายกับเป็นนามสกุลติดตัวผู้ก่อเหตุ จนทำให้ผู้ก่อเหตุต้องเปลี่ยนชื่อและนามสกุล เป็นต้น (คมชัดลึกออนไลน์, 2562 : ออนไลน์)

2.4.5 แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อวิทยา (Victimology)

งานวิจัยเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาในแง่มุมของเหยื่อด้วย เนื่องจากศาลเตี้ยออนไลน์ก่อให้เกิดวงจรของเหยื่อ โดยเกิดการพลิกกลับบทบาทจากผู้ตกเป็นเหยื่อกลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ทำร้ายบุคคลที่สงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด ในทางกลับกันผู้ที่กระทำผิดกฎหมายก็อาจจะกลับกลายเป็นเหยื่อได้ในที่สุด โดยประมวลกฎหมายฮัมบูราบี (The Code of

Hammurabi) ที่เป็นรากฐานของการรักษาความสงบเรียบร้อยในบาบิโลน ถือเป็นกฎหมายที่เริ่มต้นฟื้นฟูความเสมอภาคระหว่างผู้กระทำความผิดและเหยื่อ โดยเน้นว่าการตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมควรมีศูนย์กลางอยู่ที่เหยื่อ ซึ่งการให้ความสำคัญกับเหยื่อนี้ ดำเนินต่อไปจนถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่ในช่วงเวลาต่อมา กลายเป็นว่ามี การพิจารณาดีการละเมิดอาชญากรรมต่อรัฐมากกว่า เหยื่อจึงกลายเป็นเรื่องรอง ตั้งแต่นั้นมาระบบที่รัฐเป็นศูนย์กลางนี้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ แต่อย่างน้อยนักวิจัยและนักเคลื่อนไหวได้กลับมาให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรมอีกครั้งในช่วงทศวรรษที่ 1940 ในช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มมีความกังวลต่อเหยื่ออาชญากรรม แต่ข้อกังวลนี้ไม่ใช่การเห็นอกเห็นใจอย่างสมบูรณ์ ในทางกลับกันนักวิชาการหมกมุ่นอยู่กับวิธีที่เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนในการตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง งานวิชาการในช่วงเวลานั้นไม่ได้เน้นที่ความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม แต่เน้นที่ขอบเขตที่เหยื่อจะต้องรับผิดชอบในการตกเป็นเหยื่อ ด้วยวิธีนี้ ความเสียหายที่เกิดกับเหยื่อจึงถูกละเลย แต่กลับมีแนวคิดที่มุ่งเน้นไปที่ “เหยื่อที่ยั่วยุ (Victim Provocative)” “เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Victim Precipitative)” และ “เหยื่อที่อำนวยความสะดวกให้เกิดอาชญากรรม (Victim Facilitation)” (Daigle, 2013 : 1-2)

โดยประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ที่เป็นรากฐานของการรักษาความสงบเรียบร้อยในบาบิโลน ถือเป็นกฎหมายที่เริ่มต้นฟื้นฟูความเสมอภาคระหว่างผู้กระทำความผิดและเหยื่อ โดยเน้นว่าการตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมควรมีศูนย์กลางอยู่ที่เหยื่อ ซึ่งการให้ความสำคัญกับเหยื่อนี้ ดำเนินต่อไปจนถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่ในช่วงเวลาต่อมา กลายเป็นว่ามี การพิจารณาดีการละเมิดอาชญากรรมต่อรัฐมากกว่า เหยื่อจึงกลายเป็นเรื่องรอง ตั้งแต่นั้นมาระบบที่รัฐเป็นศูนย์กลางนี้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ แต่อย่างน้อยนักวิจัยและนักเคลื่อนไหวได้กลับมาให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรมอีกครั้งในช่วงทศวรรษที่ 1940 ในช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มมีความกังวลต่อเหยื่ออาชญากรรม แต่ข้อกังวลนี้ไม่ใช่การเห็นอกเห็นใจอย่างสมบูรณ์ ในทางกลับกันนักวิชาการหมกมุ่นอยู่กับวิธีที่เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนในการตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง งานวิชาการในช่วงเวลานั้นไม่ได้เน้นที่ความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม แต่เน้นที่ขอบเขตที่เหยื่อจะต้องรับผิดชอบในการตกเป็นเหยื่อ ด้วยวิธีนี้ ความเสียหายที่เกิดกับเหยื่อจึงถูกละเลย แต่กลับมีแนวคิดที่มุ่งเน้นไปที่ “เหยื่อที่ยั่วยุ (Victim Provocative)” “เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Victim Precipitative)” และ “เหยื่อที่อำนวยความสะดวกให้เกิดอาชญากรรม (Victim Facilitation)” (Daigle, 2013 : 1-2)

โดยมีการศึกษาบทบาทของเหยื่อในเหตุอาชญากรรมเพิ่มเติม ด้วยการให้คำจำกัดความ “เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Victim Precipitative)” ว่าเป็นขอบเขตที่เหยื่อมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการทำให้ตกเป็นเหยื่อของตนเอง การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับคนอย่างน้อย 2 คน คือ ผู้กระทำความผิดและเหยื่อ โดยทั้ง 2 ฝ่ายกำลังดำเนินการและมักจะมีปฏิริยา “ก่อน ระหว่าง และ หลังเหตุการณ์” เหยื่อประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านลบเสมอไป แต่มักจะมีปัญหา เมื่อนำไปใช้ตำหนิเหยื่อ โดยไม่สนใจบทบาทของผู้กระทำความผิด คล้ายกันกับ “เหยื่อที่อำนวยความสะดวกให้เกิดอาชญากรรม (Victim Facilitation)” การอำนวยความสะดวก

เกิดขึ้นเมื่อเหยื่อไม่ได้ตั้งใจจะทำให้ผู้กระทำผิดก่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น แต่เหยื่ออาจเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการตกเป็นเหยื่อ เช่น ผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกเอิญลี้มกระเป๋าสตางค์ของเธอไว้แบบโล่ง ๆ ในที่ทำงาน ขณะที่เธอไปห้องน้ำและถูกขโมยไป จะเป็นเหยื่อที่อำนวยความสะดวกในการตกเป็นเหยื่อของเธอเอง แต่ผู้หญิงคนนี้ไม่ควรตำหนิ เนื่องจากไม่ว่ากระเป๋าสตางค์จะวางไว้ตรงไหนก็ตามก็ไม่ควรมีใครมาขโมยไปอยู่ดี แต่การกระทำของเหยื่อทำให้เธอตกเป็นเป้าหมายและทำให้ผู้กระทำผิดขโมยกระเป๋าสตางค์ของเธอได้ง่ายขึ้น การอำนวยความสะดวกช่วยให้เข้าใจว่าทำไมคน ๆ หนึ่ง ถึงตกเป็นเหยื่อของอีกคนหนึ่ง แต่ไม่ได้หมายถึงการตำหนิและความรับผิดชอบ หากเปรียบเทียบกับ “เหยื่อที่ยั่วยุ (Victim Provocative)” การยั่วยุของเหยื่อเกิดขึ้น เมื่อบุคคลหนึ่ง ทำสิ่งที่ยั่วยุให้บุคคลอื่นกระทำการผิดกฎหมาย การยั่วยุแสดงให้เห็นว่า หากไม่มีพฤติกรรมของเหยื่อ อาชญากรรมก็จะไม่เกิดขึ้น การยั่วยุย่อมหมายถึงการตำหนิอย่างแน่นอน อันที่จริงผู้กระทำความผิดอาจไม่ต้องรับผิดชอบเลย ตัวอย่างของการยั่วยุของเหยื่อคือ ถ้ามีคนพยายามจะทำร้ายผู้ชายคนหนึ่งที่กำลังเดินกลับบ้าน และชายคนนั้นแทนที่จะยอมให้กระเป๋าสตางค์แก่ผู้กระทำความผิด แต่กลับหยิบปืนออกมาแล้วยิงคนร้าย ในที่สุดผู้กระทำความผิดในสถานการณ์นี้ “เหยื่อ” หมายความว่าคนร้ายจะไม่ถูกยิง ถ้าไม่ใช่เพราะพยายามจะก่อกรรมนั้นเอง อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของเหยื่อทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมาอาจไม่ชัดเจนเสมอไป คำศัพท์เหล่านี้ได้รับการพัฒนา อธิบาย ศึกษา และใช้ในรูปแบบที่แตกต่างกันไปโดยนักวิชาการหลายท่าน (Daigle, 2013 : 2-3) ดังต่อไปนี้

ฮานส์ วอน เฮนติก (Hans von Hentig, 1948) ได้อธิบายเรื่องเหยื่อเอาไว้ว่าคุณลักษณะบางอย่างที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมก็สามารถทำให้ตกเป็นเหยื่อได้เช่นเดียวกัน นำมาซึ่ง 13 หมวดหมู่ แนวโน้มที่จะตกเป็นเหยื่อ ได้แก่ 1. ผู้เยาว์ (Young) 2. เพศหญิง (Female) 3. ผู้สูงอายุ (Old) 4. ผู้อพยพ (Immigrant) 5. หดหู่ใจ (Depressed) 6. บกพร่องทางจิตใจ/วิกลจริต (Mentally Defective/ Deranged) 7. การได้มา (The Acquisitive) 8. โง่โดยกำเนิด (Dull Normal) 9. ชนกลุ่มน้อย (Minority) 10. ป่าเถื่อน (Wanton) 11. ผู้เดียวดายและอกหัก (The Lonesome and Heartbroken) 12. ผู้อยู่ในความทรมาน (Tormentor) และ 13. ผู้ถูกกีดกันและต่อสู้ (The Blocked and Fighting) (Daigle, 2013 : 3-4) โดยเหยื่อทั้งหมดนี้ตกเป็นเป้าหมายและมีส่วนทำให้ตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง เนื่องด้วยลักษณะเฉพาะของพวกเขา เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และเพศหญิง อาจตกเป็นเหยื่อเพราะความไม่รู้ ความเสี่ยง หรืออาจถูกเอาเปรียบ ด้านผู้อพยพ ชนกลุ่มน้อย ก็มักจะตกเป็นเหยื่อเนื่องจากสถานะทางสังคม ส่วนคนที่มีความบกพร่องทางจิตใจหรือวิกลจริตอาจตกเป็นเหยื่อเนื่องจากไม่รู้ว่าจะตอบสนองต่อการคุกคามในสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมได้อย่างไร คนที่หดหู่ ป่าเถื่อน อ้างว้าง หรือ อกหักอาจอยู่ในสถานการณ์ที่พวกเขาไม่รู้จักควบคุมสภาพจิตใจของตนเอง ผู้ทรมานอยู่ในความทรมาน คือคนที่กระตุกการบีบบังคับเหยื่อด้วยความรุนแรงและความก้าวร้าวต่อผู้อื่น สุดท้ายเหยื่อที่ถูกกีดกันและต่อสู้ คือผู้ที่เข้าไปพัวพันกับการตัดสินใจที่ไม่ดี และไม่สามารถปกป้องตนเองหรือขอความช่วยเหลือได้หากตกเป็นเหยื่อ เป็นต้น (Dupont-Morales, 2009 : 308-309)

เบนจามิน เมนเดลโซห์น (Benjamin Mendelsohn) ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม “บิดาแห่งเหยื่อวิทยา (Father of Victimology)” เป็นผู้บัญญัติศัพท์สำหรับสาขาวิชานี้ในช่วงกลางทศวรรษ 1940 ในฐานะทนายความ เขาเริ่มสนใจความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อกับอาชญากรในขณะที่เขาสัมภาษณ์เหยื่อและพยาน และตระหนักว่าเหยื่อและผู้กระทำความผิดมักจะรู้จักกันหรือมีความสัมพันธ์บางอย่าง จากนั้นจึงมีการจัดหมวดหมู่เหยื่อตามความผิดหรือระดับความผิดของเหยื่อ ประกอบด้วย

1) เหยื่อที่บริสุทธิ์โดยสมบูรณ์ (Completely Innocent Victim) หมายถึงผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยที่ไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ต่อการตกเป็นเหยื่อ โดยตกเป็นเหยื่อเพียงเพราะธรรมชาติของพวกเขาเอง เช่น การเป็นเด็ก

2) เหยื่อที่มีส่วนผิดเล็กน้อย (Victim With Minor Guilt) หมายถึงผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเนื่องจากความไม่รู้และเป็นเหยื่อที่ทำให้ตัวเองตกอยู่ในอันตรายโดยไม่ได้ตั้งใจ

3) เหยื่อที่มีความผิดไม่ต่างจากผู้กระทำความผิด หรือเหยื่อโดยสมัครใจ (Victim As Guilty As Offender/Voluntary Victim) หมายถึงเหยื่อที่มีส่วนในการรับผิดชอบมากพอ ๆ กับผู้กระทำความผิด

4) เหยื่อมีความผิดมากกว่าผู้กระทำความผิด (Victim More Guilty Than Offender) หมายถึงเหยื่อที่เกิดจากการยุยงหรือยั่วยุจนตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง

5) เหยื่อที่มีความผิดมากที่สุด (Most Guilty Victim) หมายถึงผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในระหว่างที่เป็นผู้ก่อเหตุอาชญากรรม หรือ ผลจากความผิดอาชญากรรมของตนเอง

6) เหยื่อปลอมหรือจินตนาการ (Simulating Or Imaginary Victim) หมายถึงผู้ที่ไม่ได้ตกเป็นเหยื่อใด ๆ เลย แต่กลับสร้างสถานการณ์ว่าตกเป็นเหยื่อ

การจัดหมวดหมู่ของเมนเดลสันเน้นย้ำถึงระดับของความผิด โดยตระหนักว่าเหยื่อบางรายไม่ต้องการรับผิดชอบต่อการตกเป็นเหยื่อ ในทางกลับกันบางคนอาจตกเป็นเหยื่อจากพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเอง (Daigle, 2013 : 4-5)

นอกจากนี้ สตีเฟน ชาร์ฟเฟอร์ (Stephen Schafer, 1968) ยังได้แบ่งประเภทเหยื่อคล้ายคลึงกับเฮนตีกและเมนเดลสัน ซึ่งใช้ทั้งลักษณะทางสังคมและพฤติกรรมในการจัดกลุ่มเหยื่อ โดยพิจารณาจากความรับผิดชอบในการตกเป็นเหยื่อ จนสามารถจำแนกเหยื่อออกเป็น 7 ประเภทและระดับความรับผิดชอบ ดังนี้

1) เหยื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (Unrelated Victim) ไม่ต้องรับผิดชอบ (No Responsibility)

2) เหยื่อที่ยั่วยุ (Provocative Victim) ต้องร่วมรับผิดชอบ (Share Responsibility)

3) เหยื่อที่จูงใจให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victim) ต้องร่วมรับผิดชอบในระดับหนึ่ง (Some Degree of Responsibility)

4) เหยื่อที่อ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Victim) ไม่ต้องรับผิดชอบ (No Responsibility)

5) เหยื่อที่อ่อนแอทางสังคม (Socially Weak Victim) ไม่ต้องรับผิดชอบ (No Responsibility)

6) เหยื่อที่ทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่อ (Self-Victimizing) ต้องรับผิดชอบทั้งหมด (Total Responsibility)

7) เหยื่อทางการเมือง (Political Victim) ไม่ต้องรับผิดชอบ (No Responsibility) (Daigle, 2013 : 5)

ส่วนประเทศไทยหากยึดตาม “ประมวลกฎหมายอาญา” “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” และ “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” คำว่า “เหยื่ออาชญากรรม” และ “ผู้เสียหาย” มีความหมายเหมือนกัน หมายถึงบุคคลที่บาดเจ็บ ถูกทำร้าย ถูกฆาตกรรม อันเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา แบ่งออกเป็น

- 1) ผู้เสียหายโดยตรง คือ ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้อื่นอันเป็นความผิดทางอาญา
- 2) ผู้เสียหายทางอ้อม ซึ่งพิจารณาจากความสัมพันธ์กับผู้เสียหาย เช่น สามีโดยชอบของผู้เสียหายหญิง ผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย เป็นต้น (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, 2561 : 15-17) เพราะฉะนั้นคำว่าเหยื่ออาชญากรรมมีความหมายครอบคลุมคำว่าผู้เสียหายด้วย โดยเสนอไว้ว่า เหยื่ออาชญากรรมหมายถึง “บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับความเสียหายในด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือทรัพย์สินจากการประกอบอาชญากรรม” (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2535)

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า แอนดรู คาร์เมน (Andrew Karmen, 2001) ได้กล่าวถึงศาลเตี้ยผ่านมุมมองของเหยื่อเอาไว้ที่น่าสนใจว่า มีความยุติธรรมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Justice) ประเภทหนึ่ง ที่ไม่ค่อยสอดคล้องกับการสร้างสันติภาพ (Peacemaking) และการไกล่เกลี่ย (Mediation) แต่เป็นการแก้ไขข้อขัดแย้งที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง โดยอาศัยการใช้กำลัง ไม่ใช่การเจรจา ซึ่งมีประวัติอันยาวนานและไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการปรองดอง แต่เป็นการตอบโต้ในลักษณะของ “ความยุติธรรมทำเอง (Do-It-Yourself Justice)” “ความยุติธรรมท้ายซอย (Back-Alley Justice)” “ความยุติธรรมที่ขอบถนน (Curbstone Justice)” “ความยุติธรรมบนท้องถนน (Street Justice)” หรือ “ความยุติธรรมแนวใหม่ (Frontier Justice)” แต่สำหรับนักอาชญาวิทยาและนักเหยื่อวิทยาเรียกสิ่งนี้ว่า “ศาลเตี้ย (Vigilantism)” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแบบฉับพลันเกินไป (Too Swift) มั่นใจเกินไป (Too Sure) และไม่เป็นทางการจนเกินไป (Too Informal) เหยื่อและผู้เข้าร่วมได้แจกจ่าย “เกมแห่งความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Game)” และสวมบทบาทที่ปกติแล้วจะแสดงโดยตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา เพราะฉะนั้น ความสมดุลที่ละเอียดอ่อนระหว่างสิทธิของเหยื่อและผู้ต้องหาได้ถูกพลิกกลับ ผู้ต้องสงสัยถูกสันนิษฐานว่ามีความผิด ไม่ว่าพวกเขา

เขาจะยืนยันความบริสุทธิ์ของตนมากแค่ไหนก็ตาม ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าศาลเตี้ยเต็มไปด้วยการระบุงูตัวตนผู้กระทำความผิดที่ผิดพลาด โดยอ้างประโยชน์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายว่าศาลเตี้ยคือ “การนำกฎหมายมาไว้ในมือของตัวเอง (Taking the Law into One’s Own Hand)” ซึ่งเป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้และลงโทษทางร่างกาย ซึ่งถือว่าผิดกฎหมาย คล้ายการดูถูกเหยียดหยามต่อกระบวนการยุติธรรม เป็นการล้อเลียนระบบยุติธรรมทางอาญาและปลดปล่อยออกมาในนามของการฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อย ซึ่งความพยายามในการแก้แค้นให้กับเหยื่อกลับกลายเป็นสร้างเหยื่อรายใหม่ขึ้นมา จากมุมมองทางวิชาการของคาร์เมนมองว่าศาลเตี้ยนำไปสู่การศึกษาเหยื่อวิทยาแบบครบวงจร ด้วยการพลิกกลับบทบาทจากผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อกลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ทำร้ายบุคคลที่สงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด ในทางกลับกันจากผู้ที่ทำให้ผิดกฎหมายก็จะกลายเป็นเหยื่อ ดังนั้นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องตกเป็นเหยื่อ จึงไม่น่าจะใช้วิธีการแก้ปัญหอาชญากรรมที่ถูกต้อง (Karmen, 2001 : 331-344)

หากถามว่าใครคือเหยื่อศาลเตี้ยออนไลน์กันแน่ จูลิอานโน (Juliano, 2012) ได้ยกตัวอย่างเอาไว้ว่า บางครั้งเหยื่อก็กกลายเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง เช่น ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เด็กหญิงวัย 14 ปี ถูกจับกุมเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2010 หลังจากสังหารชายคนหนึ่งที่มีชื่อว่า “โรเบิร์ตดาเลย์ (Robert Daley)” เด็กสาวผู้ก่อเหตุระบุว่า ดาเลย์ข่มขืนทั้งเธอและพี่สาววัย 18 ปี แต่ตำรวจต้องปล่อยตัวชายคนนี้เป็นด้วยหลักฐานที่ไม่เพียงพอในการแจ้งข้อกล่าวหา เด็กสาวคนนี้จะไปอยู่ที่พาร์ตเมนต์ของดาเลย์และแทงเขาจนเสียชีวิต เหตุการณ์นี้สันนิษฐานได้ว่าทั้งความผิดของเธอและความผิดของดาเลย์เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบากที่ต้องเผชิญ ในการเรียกร้องให้มีความยุติธรรมตามประเพณี สุดท้ายจึงเกิดศาลเตี้ยขึ้นมาในลักษณะที่เหยื่อกลับกลายเป็นผู้กระทำความผิด ถือเป็นกรพลิกบทบาทของเหยื่ออย่างชัดเจน (Juliano, 2012 : 57) ซึ่งศาลเตี้ยออนไลน์ก็คล้ายคลึงกันในแง่ของการพลิกบทบาทของเหยื่อ รวมถึงเป็นได้ทั้งเหยื่อในรูปแบบที่มีความผิดมากกว่าผู้กระทำความผิด (Victim more guilty than offender) และอาจเป็นเหยื่อที่ยั่ว (Provocative Victim) ที่ต้องร่วมรับผิดชอบ (Share Responsibility) รวมถึงอาจเป็นเหยื่อที่ตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง (Self-Victimizing) และอาจจะต้องมีส่วนในการรับผิดชอบทั้งหมด (Total Responsibility) อีกด้วย

2.5 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ในต่างประเทศ

ศาลเตี้ยออนไลน์ถือเป็นกรอบใหญ่ของสถานการณ์หลายประการที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ ซึ่งยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้คำว่าศาลเตี้ยออนไลน์โดยตรง แต่มีหลายประเทศที่ออกกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์บางประเภท เช่น การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ในรูปแบบของการไล่ล่า (Hounding) ซึ่งก็คือ กรณีกារกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) และ การนำข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นไปเผยแพร่บนพื้นที่ออนไลน์โดยมีเจตนาให้เจ้าของข้อมูลถูกคุกคามได้รับความเสียหาย (Doxing) เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสามารถเปรียบเทียบกฎหมายได้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) และ การนำข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นไปเผยแพร่บนพื้นที่ออนไลน์โดยมีเจตนาให้เจ้าของข้อมูลถูกคุกคามได้รับความเสียหาย (Doxing) เท่านั้น

ประเทศสิงคโปร์ (Singapore)

ประเทศสิงคโปร์มีการออกกฎหมาย “Protection from Harassment Act (POHA)” เมื่อ ค.ศ. 2014 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมการกลั่นแกล้งและทำให้อับอายที่หมายรวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นทางไซเบอร์ด้วย มาตรา 3 ของกฎหมายฉบับนี้ระบุว่า การกระทำที่มีเจตนาอันเป็นการก่อกวน สร้างความตื่นตระหนก หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่นด้วยประการใด ๆ จะถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย ส่วนมาตรา 4 ได้มีการขยายความเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับผู้ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) ด้วย นอกจากนี้มาตรา 5 ระบุว่า ห้ามมิให้ใช้คำหรือมีพฤติกรรมข่มขู่ หมิ่นประมาทหรือดูถูก หรือทำการสื่อสารที่เป็นการข่มขู่ ดูหมิ่น ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อเกิดความหวาดกลัว หรือเป็นการยั่วยุกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง ซึ่งก็สามารถนำไปปรับใช้กับผู้ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) ได้เช่นกัน รวมไปถึงมาตรา 7 ยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ติดตามหรือสะกดรอยตามบุคคลทางไซเบอร์ (Cyber Stalking) ไม่ว่าจะเป็นการสอดส่อง หรือ การสะกดรอยไปยังที่อยู่อาศัยของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อด้วย (Kushanthi S. Haraskama and Rathnayaka, 2021)

นอกจากนี้สิงคโปร์ยังได้ให้ความสำคัญกับปัญหา “การนำข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นไปเผยแพร่ในโลกออนไลน์ โดยมีเจตนาให้เจ้าของข้อมูลถูกคุกคามได้รับความเสียหาย” ที่เรียกว่า “Doxing” โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย “Protection from Harassment Act (POHA)” ซึ่งมีผลบังคับใช้ 1 มกราคม ค.ศ. 2020 สารสำคัญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมคือ กำหนดให้การกระทำในลักษณะ “Doxing” เป็นความผิดตามกฎหมายอย่างชัดเจน โดยกฎหมาย “Protection from Harassment Act (POHA)” ไม่มีการบัญญัติคำว่า “Doxing” ไว้ในตัวบทเป็นการเฉพาะ แต่ในมาตรา 2 ของกฎหมายฉบับนี้ได้นิยามคำว่า “การให้ข้อมูลระบุตัวตน (Identity Information)” ว่าหมายถึง “ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุถึงตัวตนของบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะ เป็น ชื่อ ที่อยู่ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

เบอร์โทรศัพท์ วันเดือนปีเกิด หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทาง ลายเซ็น (ไม่ว่าจะเป็นลายมือหรืออิเล็กทรอนิกส์) รหัสผ่าน วิดีโอหรือภาพถ่าย รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว การศึกษาและการทำงานของบุคคลนั้นด้วย” โดยสาระสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้สามารถอธิบายได้ 2 กรณี กรณีแรกคือ “ผู้กระทำ” ที่ได้กระทำการเผยแพร่ข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นโดยมีเจตนาให้ผู้นั้นถูกล่วงละเมิด ถูกคุกคาม หรือได้รับความเสียหาย โดยมาตรา 3 (c) กำหนดไว้ว่า หากบุคคลใดเผยแพร่ข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นหรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น โดยมีเจตนาให้ผู้ถูกล่วงละเมิด ถูกคุกคาม หรือได้รับความเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุก 6 เดือนหรือปรับ 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนกรณีที่ 2 ก็คือ “ผู้สนับสนุน” อันมีเจตนาที่จะอำนวยความสะดวกและเอื้อให้เกิดความรุนแรงขึ้น มีการเพิ่มโทษเอาไว้ในมาตรา 5 ว่า หากมีเผยแพร่ข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นหรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น โดยรู้หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลนั้น ต้องระวางโทษจำคุก 12 เดือน หรือปรับ 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ (ปิยะขวัญ ชมชื่น, 2563 : ออนไลน์)

ประเทศออสเตรเลีย (Australia)

ประเทศออสเตรเลียนี้มีกฎหมายสำหรับป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) เป็นการเฉพาะ หลังจากเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในการตัดสินคดีการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ระหว่าง “เชน ฟิลลิป เจราด และ แอลเลม ฮัลกิก (Shane Philip Gerade v. Allem Halkic)” ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ จนทำให้ต้องยกเลิกบางส่วนของกฎหมายฉบับดังกล่าว และออกกฎหมายใหม่ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิม ภายใต้ชื่อ “Enhancing Online Safety Act 2015” มีผลบังคับใช้ 10 กันยายน ค.ศ. 2018 โดยกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายเฉพาะ บัญญัติโดยรัฐสภา เป็นกฎหมายในระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) บังคับใช้ทั่วประเทศ มี 108 มาตรา แบ่งเป็น 10 หมวด มีเป้าหมายในการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนในการทำกิจกรรมในโลกออนไลน์ โดยมีคณะกรรมการและหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ซึ่งสามารถลบข้อมูลการกลั่นแกล้งนั้นได้อย่างทันที่ หลักการสำคัญของกฎหมายนี้คือมีการให้คำนิยาม “Cyber Bullying” ไว้ในองค์ประกอบความผิดที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งเด็กในโลกออนไลน์ โดยมาตรา 5 ของกฎหมายนี้ระบุว่า เด็กที่ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ จะหมายความรวมถึงการกระทำทุกอย่างที่ผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดีย อันมีเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่คุกคาม ทำให้หวาดกลัว รังควาน หรือทำให้อับอายอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะส่งผลกระทบทางตรงหรือผลกระทบทางอ้อมต่อเด็กก็ตาม (วรรณัน ดาราพงษ์, 2020)

นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety Commissioner) ที่ถูกแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ “Enhancing Online Safety” ในปี ค.ศ. 2015 โดย “Australian Communications and Media Authority (ACMA)” ช่วยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน มีหน้าที่รับรายงานการละเมิดจากผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง และให้ความช่วยเหลือ โดยการถอดหรือลบข้อมูลที่เข้าข่ายกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ซึ่งมีเหยื่อเป็นเด็กออกไปจากระบบ อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลการกลั่นแกล้งต่อผู้ปกครอง ครู และ โรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการหาหลักฐาน หรือหาแนวทางป้องกันปัญหา แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายด้วย (วรรณ ดาราพงษ์, 2020)

อย่างไรก็ดี มีกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลในออสเตรเลียซึ่งก็คือ “พระราชบัญญัติความเป็นส่วนตัวปี ค.ศ. 1988 (Privacy Act)” แต่จะปกป้องความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือองค์กรเท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมกรณีการนำข้อมูลระบุตัวตนของบุคคลอื่นไปเผยแพร่บนพื้นที่ออนไลน์โดยมีเจตนาให้เจ้าของข้อมูลถูกคุกคามได้รับความเสียหาย หรือ Doxing โดยจำเป็นต้องนำกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่งมาใช้ แต่ใช้ได้เฉพาะในสถานการณ์ที่จำกัด เพราะข้อมูลที่ถูกเปิดเผยมักจะเป็นความจริงและไม่ถึงขั้นเป็นการคุกคามต่อบุคคลอื่น ดังนั้น รัฐสภาออสเตรเลียมีสองประเด็นที่ควรจะต้องพิจารณาในการตอบสนองต่อพฤติกรรม Doxing ประเด็นแรก คือ การพิจารณาว่าข้อมูลระบุตัวตนส่วนบุคคลควรได้รับการคุ้มครองเพิ่มเติมหรือไม่ ประเด็นที่สอง คือ การหาความสมดุลที่เหมาะสมระหว่างความเป็นส่วนตัวของบุคคลและเสรีภาพของข้อมูล ดังนั้น กฎหมายความเป็นส่วนตัวของออสเตรเลียอาจต้องการการปฏิรูปเพิ่มเติม (Aste Corbridge, 2018)

ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States)

การกลั่นแกล้ง (Bullying) เป็นปัญหาสำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหากพิจารณาเฉพาะการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ มีผลสำรวจโดยศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคในปี ค.ศ. 2019 พบว่า มีนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ประมาณร้อยละ 15.7 นอกจากนี้ ผลสำรวจโดยศูนย์วิจัยการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์พบว่า ร้อยละ 24.9 ของกลุ่มสำรวจที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 17 ปี ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยทั้งเพศหญิงและเพศชายถูกกลั่นแกล้งในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ภาครัฐมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วยการออกกฎหมายเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Bully) ในมลรัฐต่าง ๆ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ที่จะสามารถนำมาใช้กับปัญหาการกลั่นแกล้งเป็นการเฉพาะ ทำให้ในแต่ละมลรัฐมีการแก้ปัญหาคำการกลั่นแกล้งที่แตกต่างกันออกไป ปัจจุบันนี้มีเพียงบางมลรัฐที่กำหนดให้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นความผิดอาญา (Criminal Offense) เช่น มลรัฐแมรี่แลนด์ (Maryland) มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) และมลรัฐมิซซูรี (Missouri)

มลรัฐแมริแลนด์ (Maryland)

กฎหมายของมลรัฐแมริแลนด์ครอบคลุมถึงกรณีการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยมีการกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมาย “Misuse of Interactive Computer Service (Grace’s Law)” ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตั้งชื่อตาม “เกรซ แมคโคแมส (Grace McComas)” นักเรียนชั้นมัธยมปลายที่ฆ่าตัวตายจากการถูกเพื่อนบ้านกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เมื่อปี ค.ศ. 2012 กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2013 สารระสำคัญคือ “ห้ามบุคคลใดใช้บริการคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำที่ต่อเนื่องอันก่อให้เกิดความเสียหายทางอารมณ์อย่างรุนแรงโดยเจตนาต่อผู้เยาว์...” ความผิดตามกฎหมายนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำทั้งปรับ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการกระทำที่ต้องห้ามเกี่ยวกับการคุกคามผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Harassment) ต่อผู้เยาว์ตามกฎหมายฉบับเดิม (Grace’s Law) ซึ่งก็คือ “Grace’s Law 2.0” มีผลบังคับใช้ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2019 โดยมีสาระสำคัญที่เพิ่มเติมมาก็คือ “ห้ามมิให้บุคคลใดมีส่วนร่วมในการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อันเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่ต่อเนื่อง ที่ก่อให้เกิดผลเป็นการเหยียดหยาม หรือคุกคามผู้เยาว์ และก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือก่อให้เกิดความเสียหายทางอารมณ์อย่างรุนแรงต่อผู้เยาว์ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นโดยเจตนา” นอกจากนี้ ยังห้ามมิให้ละเมิดกฎหมายฉบับนี้โดยมีเจตนาที่จะชักจูงให้ผู้เยาว์ฆ่าตัวตาย ซึ่งผู้ที่ละเมิดต้องระวางโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ (กองกฎหมายต่างประเทศ ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564 : ออนไลน์)

มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts)

กฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ในการต่อต้านการกลั่นแกล้ง (The Massachusetts Anti-Bullying Law) บัญญัติขึ้นเมื่อ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 2010 เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา บทที่ 71 มาตรา 370 ของกฎหมายฉบับนี้ได้นิยามการกลั่นแกล้งไว้อย่างกว้าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการกลั่นแกล้งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย เคยมีการวิเคราะห์ว่ากฎหมายฉบับนี้ เป็นหนึ่งในกฎหมายต่อต้านการกลั่นแกล้งที่เข้มข้นที่สุด คำว่า “การกลั่นแกล้ง” ตามกฎหมายฉบับนี้ หมายถึง “การกระทำซ้ำโดยนักเรียนหนึ่งคนหรือมากกว่า ด้วยการเขียน ด้วยวาจา หรือด้วยการแสดงออกผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ 1) เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจหรือทรัพย์สินของผู้ถูกระทำ 2) เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ถูกระทำรู้สึกหวาดกลัว (Reasonable Fear) 3) ก่อให้เกิดบรรยากาศอันไม่เป็นมิตรในสถานศึกษาสำหรับผู้ถูกระทำ 4) เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกระทำในสถานศึกษา และ 5) แทรกแซงกระบวนการศึกษาหรือการดำเนินการของสถานศึกษา” ส่วน “การกลั่นแกล้งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายถึง “การกลั่นแกล้งผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งรวมถึงการสร้างเว็บเพจ (Web Page) หรือ บล็อก (Blog) โดยใช้ลักษณะเฉพาะตัว (Identity) ของบุคคลอื่นหรือปลอมเป็นบุคคลอื่น หากกระทำนั้นเข้าเงื่อนไขของการกลั่นแกล้งตามที่กำหนดไว้ก็จะถือว่าเป็น

ความผิดกฎหมายรวมถึงการนำเข้า (Posting) หรือเผยแพร่เนื้อหาข้อมูลผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่อาจเข้าถึงได้โดยบุคคลมากกว่าหนึ่งคน หากเนื้อหาดังกล่าวเข้าเงื่อนไขของการกลั่นแกล้งตามที่กฎหมายกำหนดก็จะถือว่าเป็นความผิดด้วยเช่นกัน” นอกจากนี้ กฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ได้มีการกำหนดความหมายของ “การโทรศัพท์หรือการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ก่อความรำคาญ” ด้วยว่า หมายถึง การโทรศัพท์หรือการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดียไปยังบุคคลหนึ่งหรือการทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับโทรศัพท์หรือจากสื่อโซเชียลมีเดีย โดยเป็นการกระทำต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรำคาญทั้งต่อผู้นั้นหรือครอบครัว หรือคุกคามทางเพศต่อผู้นั้น มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐ หรือมีทั้งโทษจำและโทษปรับ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นจะเป็นความผิดตามกฎหมายในข้อหานี้ก็ต่อเมื่อครบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) โทรศัพท์หรือทำให้เกิดการโทรศัพท์ต่อเหยื่อหรือครอบครัว (อย่างน้อย 3 ครั้ง) 2) เป็นคำพูดที่หยาบคาย ลามกอนาจาร และ 3) มีเจตนาเพื่อคุกคามหรือการคุกคามทางเพศต่อเหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อ (กองกฎหมายต่างประเทศ ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564 : ออนไลน์)

มลรัฐมิซซูรี (Missouri)

มีคดีสำคัญที่นำไปสู่การเรียกร้องให้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ คือ คดีระหว่าง “สหรัฐอเมริกาและแอนดรูว์ (United States V. Drew)” เมื่อ ค.ศ. 2006 โดยเมแกน เทย์เลอร์ ไมเออร์ (Megan Taylor Meier) เด็กสาวชาวอเมริกันวัย 13 ปี ที่ชอบเล่นอินเทอร์เน็ตโดยใช้เว็บไซต์มายสเปซ (My Space) เธอเจอเพื่อนทางอินเทอร์เน็ตที่อ้างว่าเป็นวัยรุ่นชายวัย 16 ปี ชื่อ “จอส อีวานส์ (Josh Evans)” ซึ่งได้มีการพูดคุยทางออนไลน์เรื่อยมา จนเกิดความสนิทสนมกันมากเป็นพิเศษ สุดท้ายเมแกนได้รับข้อความตำหนอกจากเด็กหนุ่มคนดังกล่าว จนทำให้เมแกนผูกคอตายในตู้เสื้อผ้า โดยเด็กหนุ่มคนดังกล่าวไม่ได้มีตัวตนจริง แต่เป็นแม่ของเพื่อนเมแกนที่ชื่อว่า “ลอรี่ ดรูว์ (Lori Drew)” สวมรอยเป็นเด็กหนุ่ม เพื่อมาหลอกให้เมแกนตกหลุมรัก และกลั่นแกล้งเพื่อแก้แค้นแทนลูกสาวตนเอง แต่การกระทำของลอรี่ ดรูว์ ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายของมลรัฐมิซซูรี พนักงานอัยการจึงนำกฎหมายความผิดทางคอมพิวเตอร์มาดำเนินคดี ในข้อหาเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยปราศจากอำนาจ เนื่องจากฝ่าฝืนข้อตกลงการใช้งานของเว็บไซต์มายสเปซ โดยกรอกข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในการสมัครเข้าใช้งาน จากการพิจารณาของศาลท่านพิจารณาว่าเป็นเพียงแค่การฝ่าฝืนข้อตกลงการใช้งานของเว็บไซต์ ที่ไม่ถือว่าเป็นการเข้าถึงคอมพิวเตอร์โดยปราศจากอำนาจ หลังจากคดีนี้จึงมีการเสนอร่าง “พระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Megan Meier Cyber Bullying Prevention Act)” โดยระบุว่า “บุคคลใดส่งการติดต่อ ไม่ว่าจะภายในรัฐหรือระหว่างรัฐ อันมีเจตนาเพื่อบังคับ ช่มชู้ ก่อวิน หรือ ทำให้เกิดความเจ็บปวดทางความรู้สึกต่อผู้อื่น โดยใช้สื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ เพื่อสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมซ้ำและรุนแรง บุคคลนั้นถือว่าการทำความผิด มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ” (กรรณิกา พัศระ, 2020)

อย่างไรก็ตาม ในสหรัฐอเมริกาไม่ปรากฏข้อกฎหมายที่จะควบคุมพฤติกรรม “Doxing” โดยตรง แต่การจะเอาผิดนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลางที่มีอยู่แล้ว โดยนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล (Data Storage) การใช้ข้อมูล (Data Use) และ ข้อมูลส่วนบุคคล (Information Privacy) มาปรับใช้ แต่การนำกฎหมายอื่นมาปรับใช้ ก็มักจะมีช่องว่างในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอยู่เสมอ โดยมีการประเมินว่ากระทรวงยุติธรรม (Department of Justice, DOJ) อาจล้มเหลวในการดำเนินคดีกรณี Doxing เนื่องจากกฎหมายที่คิดว่ามีอยู่อาจไม่เพียงพอในการบังคับใช้ และประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการกับอาชญากรรมเหล่านี้ ตำรวจและสำนักงานสอบสวนกลาง (FBI) มักจะไม่มีวิธีการในการระบุ จับกุม และตั้งข้อหาผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ดังนั้น การแก้ปัญหาที่มี 2 ประการที่สำคัญคือ 1) สภาองเกรสควรแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ หรือสร้างกฎหมายใหม่เพื่อลงโทษ Doxing เป็นการเฉพาะ 2) สภาองเกรสจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการตามกฎหมายเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มบุคลากรผู้บังคับใช้กฎหมาย และการฝึกอบรมบุคลากรเหล่านั้นด้วย (Lisa Bei Li, 2018)

2.6 หลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศไทย

ปฏิเสธไม่ได้ว่าวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันนั้น มักดำเนินกิจกรรมผ่านโลกออนไลน์ด้วยการใช้อินเทอร์เน็ตเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในโลกออนไลน์ ที่นำมาซึ่งศาลเตี้ยออนไลน์หลากหลายประเภท อย่างไรก็ตามเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกที่ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีการรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในรัฐ แต่ไม่ใช่สิทธิที่เด็ดขาดเนื่องจากรัฐสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ได้ จากการสืบค้นข้อมูลทำให้ได้พบว่า เอกสารทางกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับสากล ภูมิภาค และภายในประเทศ มีการกล่าวถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกไว้อย่างสอดคล้องกัน เช่น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights 1948) ได้ระบุไว้ในมาตรา 19 ว่าบุคคลพึงมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก (Freedom of Opinion and Expression) ที่ไร้การแทรกแซง รวมถึงพึงมีเสรีภาพในการค้นหา รับส่งข้อมูลและข้อคิดเห็นผ่านสื่อโดยไม่ต้องคำนึงถึงเขตแดน ต่อมากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ที่ได้ระบุไว้อย่างสอดคล้องกันในข้อที่ 19 ว่า บุคคลพึงมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยไร้การแทรกแซง รวมถึงมีเสรีภาพในการแสวงหา รับส่งข้อมูลและความคิดเห็น ไม่ว่าจะเปลี่ยนลายลักษณ์อักษร หรือรูปแบบอื่นใดได้อย่างไร้พรมแดน นอกจากนี้ยังมีกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคอย่างปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ข้อ 23 ที่ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก รวมถึงมีข้อคิดเห็นโดยปราศจากการถูกแทรกแซง และมีสิทธิค้นหา รับส่งข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเปลี่ยนลายลักษณ์อักษร วาจา หรือผ่านสื่ออื่นใดก็ตาม ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือกฎหมายระหว่างประเทศในประเด็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกที่มีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน

ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) และเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) จึงได้มีการรับรองเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับล่าสุดปีพุทธศักราช 2560 ได้ระบุเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 34 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน...”

อย่างไรก็ดี เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกจะต้องดำเนินการอย่างมีขอบเขต ควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิทธิของผู้อื่นด้วย เนื่องจากเป็นสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี โดยกฎหมายระหว่างประเทศอย่างกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ได้มีการกล่าวถึงการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกไว้ในข้อ 19 (3) ว่า การใช้เสรีภาพในกรณีดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และจะต้องเคารพในสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่น ไปจนถึงการรักษาความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และสาธารณสุขของชาติ รวมถึงเคารพต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย จะเห็นได้ว่ากติการะหว่างประเทศนี้ ระบุให้รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองเสรีภาพควบคู่ไปกับการจำกัดเสรีภาพด้วยการออกกฎหมาย โดยขอบเขตของเสรีภาพที่ว้าขึ้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในแต่ละประเทศ ส่วนกฎหมายไทยตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ระบุทั้งเรื่องของการคุ้มครองและจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 34 ว่า รัฐมีอำนาจจำกัดเสรีภาพดังกล่าวนี้ด้วยการตรากฎหมายภายใต้วัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) รักษาความมั่นคง 2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น 3) รักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน 4) ป้องกันสุขภาพของประชาชน (ปีนบุญญา ลำมะนา, 2017)

จะเห็นได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้กระทำมักจะทำอย่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกในโลกออนไลน์ แต่การกระทำที่ว้าขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเคารพต่อสิทธิของผู้อื่นด้วย เช่น เหตุการณ์เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 เกิดอุบัติเหตุบนทางยกระดับ รถเก๋งสีขาวพุ่งชนรถตู้สาธารณะ จนทำให้รถตู้เสียหลักชนขอบกั้นทาง และกระแทกกับเสาไฟฟ้าอย่างรุนแรง ผู้โดยสารบางส่วนกระเด็นออกจากตัวรถและตกลงมาจากทางยกระดับ ทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีที่เกิดเหตุ 8 ศพ ได้รับบาดเจ็บ 6 คน และสุดท้ายมีผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก 1 คนที่โรงพยาบาล รวมเป็น 9 ศพ ด้านคนขับรถคันที่ก่อเหตุได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ซึ่งในขณะที่เกิดเหตุเขามีอายุเพียง 16 ปี 6 เดือน ยังไม่ถึงเกณฑ์ทำใบขับขี่ได้ คดีดังกล่าวเป็นที่สนใจของคนสังคมและสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก มีการแชร์รูปภาพและข้อมูลของเธอ ตั้งแต่ภาพถ่ายของผู้ก่อเหตุในจุดเกิดเหตุที่ยืนพิงขอบทางกั้นหน้ากั้นตาดคโทรศัพท์มือถือ ไปจนถึงการไม่แสดงความเสียใจหรือรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และการออกมาโต้แย้งสู้คดีว่าเป็นความผิดของฝ่ายรถตู้สาธารณะ คดีนี้ทำให้กลุ่มคนในโลกออนไลน์และเพจเฟซบุ๊กชื่อดังได้มีการสืบค้นข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ จนกลายเป็นกระแสร้อนแรงในสังคม (WorkPoint today, 2562 : ออนไลน์) จริงอยู่ว่าผู้ก่อเหตุคือผู้กระทำความผิดและจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันกลับกลายเป็นเหยื่อของศาลเตี้ยออนไลน์ จนไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ ถูกตีตราและถูกด่าทออย่างรุนแรงในโลกออนไลน์ ซึ่งถือเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายสำหรับป้องกันและปราบปรามศาลเตี้ยออนไลน์เป็นการเฉพาะ จึงทำให้ไม่สามารถค้นหบทนิยามศัพท์และฐานความผิดโดยตรงได้ แต่ต้องค้นหาจากบทบัญญัติกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้ (ปิยะขวัญ ชมชื่น, 2563 : ออนไลน์) โดยสามารถนำประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ได้ดังนี้

1) กรณีใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

2) กรณีหมิ่นประมาทโดยประกาศต่อสาธารณะ เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

3) กรณีแสดงความเห็นที่เป็นการข่มขู่ทำให้เจ้าของบัญชีออนไลน์หวาดกลัว จะเป็นความผิดตามมาตรา 392 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

4) กรณีแสดงความเห็นที่ดูหมิ่นผู้อื่นต่อสาธารณะ เป็นความผิดฐานดูหมิ่นด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 393 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ (มติชนออนไลน์, 2564: ออนไลน์)

มีสิ่งที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมก็คือ ความผิดทางอาญาในมาตรา 326 กรณีหมิ่นประมาท และความผิดตามมาตรา 328 กรณีหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา หากเป็นการหมิ่นประมาทต่อ “บุคคลที่ 3” ซึ่งเป็นการส่งข้อความทางสื่อโซเชียลมีเดียแต่เป็นลักษณะของการส่งแบบ “ส่วนตัว” ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาส่วนตัวผ่านกล่องข้อความ (Inbox) ในโปรแกรมเฟซบุ๊ก (Facebook) โปรแกรมไลน์ (Line) หรือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) อาจไม่ครบองค์ประกอบความผิดกรณีหมิ่นประมาททางอาญา นอกจากนี้การลงภาพหรือข้อความที่ “มิได้ถึงขนาด” ที่จะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูถูกเหยียดหยาม หรือถูกเกลียดชัง แต่เป็นเพียงการทำให้รู้สึกไม่สบายใจ อึดอัดใจ รู้สึกต่ำต้อย ลดทอนคุณค่าในตนเองลง ก็อาจไม่ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2558)

ส่วนการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้มีสิ่งที่ควรพิจารณาก็คือ หากเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้รับความเสียหาย โดยเกิดความเสียหายต่อจิตใจ เช่น เกิดความวิตกกังวล เครียด เศร้าเสียใจ ที่อาจไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน ซึ่งเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2528 ได้วินิจฉัยเอาไว้ว่า “ความเศร้าหรือ ความเสียใจ เป็นเพียงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ถือว่าเป็นความเสียหายตามที่กฎหมายกำหนด จึงไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้” ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ที่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความรู้สึกทางอารมณ์ก็อาจจะไม่สามารถเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายได้ (เมธินี สุวรรณกิจ, 2560)

นอกจากนี้ ยังสามารถนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 มาใช้ควบคู่กันได้ เช่น หากนำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอื่นมาทำเป็นภาพล้อเลียน และมีการแชร์ต่อเพื่อให้เกิดความอับอาย อาจเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 14 (1) (4) (5) ดังนี้ “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน

(4) นำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกอนาจาร โดยข้อมูลนั้นประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่และส่งต่อข้อมูลทางคอมพิวเตอร์โดยทราบว่าเป็นข้อมูลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)”

นอกจากนี้ ในมาตรา 16 ระบุว่า “บุคคลใดนำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ โดยประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ โดยข้อมูลที่ปรากฏเป็นรูปภาพของบุคคลอื่น และรูปภาพนั้นเกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ ตัดทอน ต่อเติม หรือปรับเปลี่ยน ด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีอื่นใด โดยน่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูถูกเหยียดหยาม โดนดูหมิ่น ได้รับความเกลียดชังหรืออับอาย มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 2 แสนบาท” (ไทยรัฐออนไลน์ , 2560 : ออนไลน์)

มีกฎหมายที่ควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือ “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act: PDPA)” ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูล และนำไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบเสียก่อน นี่คือนโยบายที่มีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งผู้วิจัยมองว่าใกล้เคียงกับกฎหมายเรื่อง “Doxing” ในต่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยกฎหมายดังกล่าวนี้เริ่มบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็น ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขเบอร์โทรศัพท์ รูปถ่าย หมายเลขบัญชีธนาคาร บัญชีอีเมล เว็บไซต์ ไลน์ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถระบุถึงตัวตนเจ้าของได้ ทั้งข้อมูลในรูปแบบเอกสารหรือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยกฎหมายนี้ถอดแบบมาจากกฎหมาย GDPR (General Data Protection Regulation) ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป เป้าหมายของการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายดังกล่าวนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดการแสกข้อมูลหรือละเมิดความเป็นส่วนตัว เพื่อข่มขู่ หรือหวังผลประโยชน์อื่นใด จากทั้งเจ้าของข้อมูลหรือจากบุคคลที่เป็นผู้ดูแลข้อมูล ความสำคัญของกฎหมายนี้ คือเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับเจ้าของข้อมูล ทั้งข้อมูลส่วนตัวที่ถูกจัดเก็บไปแล้วหรือกำลังจะถูกจัดเก็บ (pdpa.pro. 2022: Online)

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการใช้สิทธิความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้ 1) สิทธิการได้รับแจ้ง (Right to be Informed) ตามมาตรา 23 ที่ระบุไว้ว่า ต้องแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการประมวลผลในข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลได้รับทราบด้วยวิธีการใดก็ได้ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลได้รับรู้ว่าข้อมูลนั้นจะถูกนำไปใช้ทำอะไร 2) สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม (Right to Withdraw Consent) ตามมาตรา 19 ที่ระบุไว้ว่า เจ้าของข้อมูลสามารถเพิกถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้และการเพิกถอนจะเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่นกัน 3) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right of Access) ตามมาตรา 30 ระบุไว้ว่าเจ้าของข้อมูลสามารถขอเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองได้ 4) สิทธิที่จะแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง (Right to Rectification) ตามมาตรา 35 และมาตรา 36 ซึ่งเจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องขอแก้ไขข้อมูลได้ เมื่อเห็นว่าข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง และ 5) สิทธิในการลบข้อมูล (Right to be Forgotten) ตามมาตรา 33 ระบุไว้ว่าเจ้าของข้อมูลสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลนั้นไม่สามารถระบุถึงตนเองได้ เป็นต้น (Ruler, 2022 : Online) โดยมีตัวอย่างบทลงโทษตามกฎหมาย PDPA ที่เชื่อมโยงการสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ได้ดังต่อไปนี้

มาตรา 79 กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิได้รับความยินยอมและน่าจะทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย

มาตรา 79 วรรคสอง กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท กรณีที่มีการเก็บข้อมูลที่อ่อนไหว โดยมิได้รับความยินยอมที่ชัดแจ้ง และน่าจะทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย

มาตรา 82 กำหนดโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 1,000,000 บาท กรณีกระทำการใด ๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยมิได้ขอความยินยอมตามรูปแบบที่ถูกต้อง

มาตรา 83 กำหนดโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 3,000,000 บาท กรณีการกระทำใด ๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล และกรณีเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ได้มาจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง โดยมิได้มีข้อยกเว้นให้จัดเก็บข้อมูลนั้นได้ (ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565 : ออนไลน์)

อาจกล่าวได้ว่า กฎหมาย PDPA อาจไม่ได้ทำให้ชีวิตของผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากการถ่ายภาพหรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับกรณีปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน กฎหมายนี้ก็ไม่ได้เคร่งครัดจนไม่สามารถทำอะไรได้เลย เนื่องจากกฎหมายนี้อยู่บนหลักที่ยึด “เจตนา” และถือ “พฤติการณ์แห่งการกระทำ” เป็นเครื่องชี้เจตนาเป็นสำคัญ ในอดีตการเอาข้อมูลส่วนบุคคลรูปภาพ คลิป ไปเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น ปรากฏการณ์ “ทัวร์ลง” ไม่ได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกละเมิดอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อมีกฎหมาย PDPA ขึ้นมาแล้วก็สามารถนำมาปรับใช้กับปรากฏการณ์ทัวร์ลงที่กระทำการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทบต่อความเป็นส่วนตัวได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น (กล้า สมุทวนิช, 2565 : ออนไลน์)

อย่างไรก็ดี จากการอธิบายมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องไปข้างต้น สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ประเทศ	ศาลเตี้ยออนไลน์ (Online Vigilantism)	
	การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Online Bullying)	การนำข้อมูลส่วนตัวบุคคลขึ้นไปเผยแพร่ ในโลกออนไลน์โดยไม่ได้รับอนุญาตเพื่อให้ ได้รับความเสียหาย (Doxing)
สิงคโปร์	“Protection from Harassment Act (POHA)”	Protection from Harassment Act (POHA) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
ออสเตรเลีย	Enhancing Online Safety Act 2015	ไม่มีกฎหมายเฉพาะ
สหรัฐอเมริกา	มีกฎหมายเฉพาะในบางมลรัฐ - มลรัฐแมริแลนด์ (Maryland) “Grace’s Law 2.0” - มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) “The Massachusetts Anti Bullying Law” - มลรัฐมิซซูรี (Missouri) “Megan Meier Cyber Bullying Prevention Act”	ไม่มีกฎหมายเฉพาะ
ประเทศไทย	นำพรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้	พรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

ตารางที่ 8 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับศาลเตี้ยออนไลน์บางประเภท

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับศาลเตี้ย

มีงานเขียนเกี่ยวกับศาลเตี้ยในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะงานเขียนของ “ริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ (Richard Maxwell Brown, 1927-2014)” ยกตัวอย่างเช่นหนังสือ “Violence in America: Historical and Comparative Perspectives” เมื่อ ค.ศ. 1969 ได้แบ่งประเภทของความรุนแรงเป็นเชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) โดยเสนอว่าศาลเตี้ยคือความรุนแรงเชิงบวก ด้านหนังสือ “American Violence, 1970” อธิบายว่า “ผู้กำกับดูแลในเซาท์แคโรไลนา (South Carolina Regulators Movement)” คือศาลเตี้ยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ส่วนหนังสือ “Strain of Violence” (1975) สรุปว่าศาลเตี้ยคือสถานการณ์ที่มีเป้าหมายเพื่อควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

คุษฎีนิพนธ์ของจอน เอช โรเซนบอม และปีเตอร์ ซี เซเดอร์เบิร์ก (Jon H. Rosenbaum and Peter C. Sederberg) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยซีดี (City University of New York) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง “Vigilantism: An Analysis of Establishment Violence” ถูกรวบรวมไว้ในหนังสือ “Vigilante Politics” ค.ศ. 1976 ได้ศึกษาศาลเตี้ยภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องการกระทำที่บีบบังคับ (Coercive Act) และแบ่งประเภทศาลเตี้ยไว้ 3 ลักษณะ คือ ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Vigilantism) ศาลเตี้ยเพื่อควบคุมสังคม (Social Group Vigilantism) และศาลเตี้ยเพื่อควบคุมระบอบการเมืองการปกครอง (Regime Control Vigilantism)

งานวิจัยของวิลเลียม ซี ซัลเบอร์สัน (William C. Culberson) ในหนังสือ “Vigilantism: Political History of Private Power in America” เมื่อ ค.ศ. 1990 แบ่งอำนาจออกเป็น 3 รูปแบบ คือ อำนาจส่วนตัว (Private Power) อำนาจทางสังคม (Social Power) และอำนาจทางกฎหมาย (Legal Power) และเสนอว่าศาลเตี้ยคือการกระทำภายใต้อำนาจส่วนตัว (Private Power)

งานวิจัยของเลอ จอห์นสตัน (Les Johnston, 1996) เรื่อง “What is Vigilantism?” เป็นงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับและถูกนำไปอ้างอิงเป็นจำนวนมาก โดยอธิบายว่าศาลเตี้ยควรมีคุณสมบัติ 6 ประการคือ 1) มีการวางแผนและการไตร่ตรองล่วงหน้า 2) ผู้เข้าร่วมเป็นพลเมืองส่วนตัวที่มีส่วนร่วมโดยสมัครใจ 3) เป็นรูปแบบของการเป็นพลเมืองอิสระและถือเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคม 4) ใช้หรือคุกคามด้วยการใช้กำลัง 5) เกิดขึ้นเมื่อมีการล่วงละเมิดบรรทัดฐานของสังคม 6) มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมอาชญากรรม โดยให้การรับรองความปลอดภัยทั้งต่อผู้เข้าร่วมและต่อผู้อื่น

ต่อมามีงานวิจัยของเอมี เพดาห์เซอร์ และ อารี เพอร์ลิเกอร์ (Ami Pedahzur and Arie Perliger, 2003) เรื่อง “The causes of vigilante political violence: The case of Jewish settlers” ได้แบ่งประเภทศาลเตี้ยไว้ 3 รูปแบบ คล้ายกับงานวิจัยของโรเซนบอมและเซเดอร์เบิร์ก (Rosenbaum and Sederberg, 1974) แต่ลงรายละเอียดด้านการกระทำไว้เพิ่มเติมว่า มิใช่แค่

การกระทำส่วนบุคคลและการกระทำสาธารณะเท่านั้น แต่ยังคงเข้าใจถึงเรื่องเป้าหมายในการกระทำ การตอบสนองที่คาดการณ์ไว้ การตอบสนองต่อการรับรู้ เป้าหมายของกิจกรรมศาลเตี้ย ลักษณะของ ศาลเตี้ย และ ธรรมชาติของกิจกรรมศาลเตี้ย โดยพยายามอธิบายเพิ่มเติมว่าศาลเตี้ยแต่ละประเภทมี ธรรมชาติ ลักษณะ เป้าหมาย และการตอบสนองที่แตกต่างกัน

ต่อมาค.ศ. 2012 มีงานวิจัยเรื่อง “Superheroes, Bandits, and Cyber-Nerds: Exploring the History and Contemporary Development of the Vigilante” ของสเตฟาณี จูลิอาโน (Stephanie Juliano, 2012) ได้ให้คำนิยามศาลเตี้ย ประวัติความเป็นมาของศาลเตี้ย และผลกระทบ ของศาลเตี้ยร่วมสมัยต่อระบบกฎหมายในภาพรวม ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่สถานการณ์ศาลเตี้ยที่ บุคคลทั่วไปมาตอบโต้อย่างผิดกฎหมายที่รับรู้ได้ในสังคม

ในปีเดียวกันมีงานวิจัยของกาวิิน เวสต์ตัน (Gavin Weston, 2012) เรื่อง “Superheroes and comic-book vigilantes versus real-life vigilantes : An anthropological answer to the Kick-Ass paradox” ใช้วิธีการสำรวจฮีโร่ในหนังสือการ์ตูน และศึกษาศาลเตี้ยผ่านเลนส์ มานุษยวิทยาเพื่อสำรวจช่องว่างระหว่างข้อเท็จจริงศาลเตี้ยและนิยายศาลเตี้ย เริ่มต้นจากการตั้งข้อ สั้กเกต 3 ประการคือ การเกิดขึ้นของศาลเตี้ย ความไม่พอใจต่อความยุติธรรม ความตระหนักในศาล เตี้ยอื่น ๆ และแม่แบบทางสังคมหรือวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว ด้วยความแพร่หลายของหนังสือ การ์ตูนฮีโร่และศาลเตี้ยเป็นแม่แบบทางวัฒนธรรม

งานวิจัยของเอ็ดัวร์โต มอนคาตา (Eduardo Moncada) เรื่อง “Varieties of vigilantism: conceptual discord, meaning and strategies” ค.ศ. 2017 เสนอการวิเคราะห์ความขัดแย้งทาง ความคิดของศาลเตี้ยด้วยการให้คำนิยาม สร้างหลักแนวคิด และคุณลักษณะของศาลเตี้ย

ค.ศ. 2021 งานวิจัยเรื่อง “The Politics of Vigilantism” ของเรจินา แบทสัน (Regina Bateson) มหาวิทยาลัยออตตาวา (University of Ottawa) ประเทศแคนาดา มีการตั้งคำถามว่าศาลเตี้ยจำเป็น จะต้องมีการดำเนินการในลักษณะที่เป็นการรวมกลุ่มกันหรือเป็นเพียงกิจกรรมของปัจเจกบุคคลก็ได้ ศาลเตี้ยเกิดจากการวางแผนหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเสนอคำนิยามศาลเตี้ยเอาไว้ว่า ศาลเตี้ย คือการป้องกัน การสืบสวน หรือการลงโทษการกระทำผิดที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด “The Extralegal Prevention, Investigation or Punishment of Offenses”

ล่าสุดงานวิจัยเรื่อง “Vigilante rituals theory: A cultural explanation of vigilante violence” ของ มูฮัมหมัด อาซิฟ และดอน วินนิค (Muhammad Asif and Don Weenink) เสนอ “ทฤษฎีพิธีกรรมศาลเตี้ย (Vigilante Rituals Theory)” โดยสรุปว่าความรุนแรงของศาลเตี้ยเกิดจาก ความกลัว ความโกรธที่ขอบธรรม และความปรารถนาที่จะลงโทษ เพื่อตอบโต้พฤติกรรมที่ละเมิด ศีลธรรม ซึ่งคนที่โกรธแค้นทางศีลธรรมจะเปลี่ยนความกลัวและความโกรธ ให้กลายเป็นการกระทำที่ รุนแรงผ่านการระดมพล และการวางแผนทางผ่านพิธีกรรมศาลเตี้ย สิ่งนี้สามารถฟื้นฟูความสมบูรณ์

ทางศีลธรรมและสร้างความสามัคคีของกลุ่มได้ นอกจากนี้ ยังเสนอว่าตัวแปรที่มีผลต่อโอกาสที่จะเกิดพิธีกรรมศาลเตี้ยก็คือ ความชอบธรรมทางกฎหมาย การเปิดรับความรุนแรง และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ งานวิจัยนี้คาดหวังว่าทฤษฎีที่ได้นำเสนอจะมีความก้าวหน้าในคำอธิบายและสามารถใช้ในการวิจัยเชิงประจักษ์เรื่องศาลเตี้ยได้ในอนาคต

งานวิจัยเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์

ค.ศ. 2010 มีงานวิจัยเรื่อง “Cyber vigilantism, transmedia collective intelligence, and civic participation” ของพอลลีน โฮป เชียง และเจีย ก๊อง (Pauline Hope Cheong & Jie Gong) ศึกษาพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศจีน โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และกรณีศึกษา (Case Study) 2 กรณี ซึ่งผลการวิจัยออกมาว่า การทุจริตคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในโลกออนไลน์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรจะมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบมากขึ้น

ปีเดียวกันมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (Journalism and Mass Communication) มหาวิทยาลัยรัฐไอโอวา (Iowa State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา ของคาร์ล เวห์มโฮเนอร์ (Karl Wehmhoener) เรื่อง “Social norm or social harm: An exploratory study of Internet vigilantism” เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ของคนในสังคมและปฏิกิริยาที่มีต่อศาลเตี้ยออนไลน์ เพื่อประเมินว่าคนในสังคมมีความรู้สึกอย่างไรต่อสถานการณ์นี้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) และเจาะลึกกรณีศึกษาเพียงกรณีเดียว คือ “คดีเมแกน ไมเออร์ (Megan Meier Case)” เพื่อศึกษาการตอบสนองของสาธารณชนที่มีต่อคดีนี้ ทั้งรูปแบบของข้อความที่โพสต์ในโลกออนไลน์ สาเหตุที่โน้มน้าวใจ และความถี่ในการโพสต์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการไหลเวียนของข้อมูลในโลกออนไลน์ควรจะได้รับการปกป้อง การนำเสนอเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเป็นการกระตุ้นการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตจริงทั้งสิ้น

ต่อมา ค.ศ. 2016 มีงานวิจัยที่ถูกนำไปต่อยอดและอ้างอิงถึงเป็นจำนวนมากเรื่อง “Understanding Cyber-Vigilantism: A Conceptual Framework” ของโจชัวร์ สمولริดจ์ วากเนอร์ และจัสติน เอ็น โครว์ (Joshua Smallridge, Wagner และ Justin N. Crowl) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบของศาลเตี้ยออนไลน์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับกรณีศึกษา 7 กรณี (Case Study Approach) เป็นการศึกษาที่เริ่มต้นจากเรื่องศาลเตี้ยต่อเนื่องไปจนถึงศาลเตี้ยออนไลน์ ซึ่งพบว่าศาลเตี้ยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการตามแนวคิดของเลอ จอห์นสตัน (Les Johnston, 1996) ดังนั้น ศาลเตี้ยออนไลน์ก็ควรจะต้องครบตามองค์ประกอบทั้ง 6 นี้ด้วยเช่นกัน

ค.ศ. 2017 มีงานวิจัยเรื่อง “Digital Vigilantism as Weaponization of Visibility” ของแดเนียล ทรอตเทียร์ (Daniel Trottier) ศึกษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์จากการใช้เทคโนโลยี รวมถึงศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สามารถนำมาปรับใช้และการตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าวอย่างเหมาะสม ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผลการศึกษาพบว่าเมื่อเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ขึ้น จะเกิดการค้นหาเป้าหมายจากข้อมูลส่วนบุคคลในโซเชียลมีเดีย ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นความผิดในแง่ของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปีเดียวกันมีงานวิจัยเรื่อง “Vigilantism, public shaming, and social media Vigilantism, public shaming, and social media hegemony: The role of digital- networked images in humiliation and sociopolitical control” ของโมนา กาสรา และชาร์ลอตทวิลล์ (Mona Kasra and Charlottesville) ศึกษาการหมิ่นเวียง ผลกระทบ และความคงอยู่ของเครือข่ายดิจิทัล อันเป็นการขยายการปกครองที่ไม่ใช่อำนาจรัฐ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกใช้อำนาจเพื่อจัดระเบียบทางสังคม ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ กรณีศึกษา (Case Study) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อคุกคามบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่น่าตกใจ ควรมีกฎหมายเฉพาะทั้งในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อมาควบคุม ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์นั้นถือเป็นภัยคุกคามตามหลักนิติธรรม

นอกจากนี้ มีงานวิจัยเรื่อง “Internet Vigilantism: Attitudes and Experiences of University Students Toward Cyber Crowdsourcing in Hong Kong” ของ เลนนอน วาย ซี ชาง และไรอัน พูน (Lennon Y. C. Chang และ Ryan Poon) ศึกษาทัศนคติ ประสบการณ์ และการรับรู้ต่อศาลเตี้ยออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยฮ่องกง (Hong Kong University) โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยฮ่องกงมีทัศนคติ ประสบการณ์ และการรับรู้ต่อศาลเตี้ยออนไลน์ที่แตกต่างกันไปอย่างมีนัยสำคัญ

ต่อมา ค.ศ. 2018 มีงานวิจัยเรื่อง “Vigilantism and cooperative criminal justice: is there a place for cybersecurity vigilantes in cybercrime fighting?” ของซิลวา (K.K. e Silva) สถาบันกฎหมายทิลเบิร์ก (Tilburg Institute for Law) สาขาเทคโนโลยีและสังคม (Technology and Society) มหาวิทยาลัยทิลเบิร์ก (Tilburg University) ประเทศเนเธอร์แลนด์ (Netherlands) ศึกษาการเข้าถึงและควบคุมศาลเตี้ยออนไลน์ ในมุมมองของอาชญากรรมไซเบอร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิธีวิจัยกรณีศึกษา (Case Study) ผลการวิจัยพบว่าการทบทวนกฎหมายและเขตอำนาจศาลเพื่อตอบสนองต่ออาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการควบคุมศาลเตี้ยออนไลน์

ปีถัดมามีงานวิจัยเรื่อง “From Vigilantism to Digilantism” ของฟาราเคล ไรชล์ (Frauke Reich) เสนอว่าศาลเตี้ยออนไลน์เป็นปรากฏการณ์ทางอารมณ์ มีตัวแปรและแง่มุมที่หลากหลาย ศาลเตี้ยออนไลน์ไม่ได้ก่อให้เกิดสถาบันทางสังคมที่ยืนยาว (Long-Lasting Social Institutions) เนื่องจากศาลเตี้ยออนไลน์มักไม่เป็นทางการหรือผิดกฎหมาย ในงานวิจัยนี้เสนอว่าจะมีเพียงสองทฤษฎีใหญ่ ๆ เท่านั้นที่ควรนำมาพิจารณา คืองานเขียนของริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ เรื่องศาลเตี้ยและทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement Theory)

ช่วงค.ศ. 2020 มีงานวิจัยเรื่องศาลเตี้ยออนไลน์เป็นจำนวนมาก สมอลริดจ์และวากเนอร์ (Smallridge, J., & Wagner, P.) ทำวิจัยเรื่อง “The Rise of Online Vigilantism” โดยกล่าวถึงศาลเตี้ยออนไลน์ว่ากลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้นในโลกสมัยใหม่ มีการพยายามค้นหาว่าศาลเตี้ยออนไลน์ทำอะไรและทำไมพวกเขาถึงกระทำ นอกจากนี้ ยังพิจารณาถึงแรงจูงใจและการกระทำที่ดำเนินการโดยผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกกฎหมายนี้ งานเขียนนี้กล่าวถึงการกระทำศาลเตี้ยออนไลน์ทั้งในสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน

แดเนียล ทรอตเทียร์ (Daniel Trottier) มีงานวิจัยออกมาเพิ่มเติมเรื่อง “Denunciation and Doxing: Towards a Conceptual Model of Digital Vigilantism” โดยอธิบายว่าบุคคลต่างพึ่งพาสื่อดิจิทัลเพื่อประณามและทำให้ผู้อื่นอับอาย ด้วยการรวบรวมและแจกจ่ายข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย เพื่อแสวงหาความยุติธรรมทางสังคมและความยุติธรรมทางอาญาในรูปแบบของตนเอง งานวิจัยนี้ได้พัฒนารูปแบบของศาลเตี้ยออนไลน์ ตลอดจนรูปแบบการประสานงาน และการล่วงละเมิดทางออนไลน์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งพิจารณากรณีที่เกิดขึ้นล่าสุดในบริบททั่วโลกอีกด้วย

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ที่ถูกกล่าวถึงและมีการนำไปอ้างอิงเป็นจำนวนมาก คืองานวิจัยเรื่อง “The many shades of digital vigilantism. A typology of online self-justice” ของเบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมและแนวทางการปฏิบัติของศาลเตี้ยออนไลน์ โดยใช้วิธีวิจัยเนื้อหา (Content Analysis) เปรียบเทียบกรณีศึกษา 50 กรณี เพื่อให้ครอบคลุมถึงความหลากหลายในแต่ละสถานการณ์ โดยรวบรวมคดีที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2558-2561 ในประเทศฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร รวมถึงทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการที่มีบริบทใกล้เคียงกันทั้งในสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลายตามวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล (Digital Ethnography) กล่าวคือ การสังเกตข้อมูลจากรากแพลตฟอร์มหรือเว็บไซต์ (โดยบันทึกการใช้ภาพหน้าจอและการดึงข้อมูลจากเว็บไซต์ในบางกรณี) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์มี 4 รูปแบบ (4 types) คือ การปักธง (Flagging) การค้นหา (Investigating) การไล่ล่า (Hounding) และระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking) โดยเป็นการแบ่งประเภทตามความรุนแรงของสถานการณ์จากความรุนแรงน้อยไปหามาก

รวมถึงยังมีงานวิจัยเรื่อง “Introducing digital vigilantism” ของทรอทเทียร์และคณะ (Gilles Favarel-Garrigues, Samuel Tanner and Daniel Trottier) ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาการตื่นตัวของโลกดิจิทัลโดยเฉพาะศาลเตี้ยออนไลน์ ที่ถือเป็นปรากฏการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุมในมิติของการควบคุมอาชญากรรม ทรอทเทียร์มีงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งในปีเดียวกัน คือ “Denunciation and doxing: towards a conceptual model of digital vigilantism” มีเป้าหมายเพื่อศึกษาความหมายของศาลเตี้ยออนไลน์ในรูปแบบของวาทกรรม (Discourse) ผลการศึกษาวิจัยพบว่าศาลเตี้ยออนไลน์มีลักษณะผสมผสาน โดยมีการตรวจสอบเป้าหมายและมีการคว่ำบาตรตามมา ซึ่งมีผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างหลากหลายจากสถานการณ์ในโลกออนไลน์ดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง “Seeking justice on the web: How news media and social norms drive the practice of cyber vigilantism” ของสเตลลา ซี เชีย (Stella C. Chia) เพื่อเสนอกรอบการทำงานเชิงทฤษฎี ซึ่งเป็นการแสดงถึงการเปิดรับสื่อ บรรทัดฐานการรับรู้ของสังคม การตอบรับ และปฏิกิริยาตอบโต้ ใช้รูปแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Website Survey Data) 800 คน ในไต้หวัน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความถี่และวิธีการสื่อสารในโลกออนไลน์นั้นส่งผลกระทบทันทีทางตรงและทางอ้อม อันมีผลต่อการยอมรับหรือต่อต้านทางสังคม

ตามมาด้วยงานวิจัยเรื่อง “Digital vigilantism, social media and cyber criminality” ของคาเรน เอลเลน และอิเซล แวน ซิล (Karen Allen and Isel van Zyl) ศึกษาและสร้างแผนผังให้เห็นถึงการเกิดศาลเตี้ยออนไลน์เพื่ออธิบายถึงความเป็นพลวัตของอิทธิพลของสถานการณ์ดังกล่าว ใช้วิธีบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อทบทวนวรรณกรรม และกรณีศึกษาในเคนยาและแอฟริกาใต้ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า ควรเพิ่มความสามารถในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการเตือนและสร้างความตระหนักรู้ต่อสาธารณะ แสดงให้เห็นถึงอันตรายทางไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ นอกจากนี้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย รัฐบาล และภาคประชาชน จำเป็นต้องพัฒนาความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทและความสำคัญของสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์

ค.ศ. 2021 มีงานวิจัยเรื่อง “The mediated and mediatized justice-seeking: Chinese digital vigilantism from 2006 to 2018” ของควีเยน ฮวง (Qian Huang) คณะสื่อสารมวลชน (Department of Media & Communication) มหาวิทยาลัยอีราสมุส (Erasmus University) เมืองร็อตเตอร์ดัม (Rotterdam) ประเทศเนเธอร์แลนด์ (Netherlands) ศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ของศาลเตี้ยออนไลน์ในประเทศจีน เพื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและสังคม รวมถึงการเมืองร่วมสมัยของจีน ใช้วิธีวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Approach) โดยเลือกกรณีศึกษาจากการนำเสนอข่าวที่เป็นภาษาจีน 1,265 กรณี ระหว่างปี 2549-2561 งานวิจัยนี้ไม่สามารถพิจารณากิจกรรมศาลเตี้ยออนไลน์ที่ไม่ได้มีการรายงานข่าวจากสื่อ เนื่องจากมีปัจจัยเรื่องการเซ็นเซอร์ของรัฐ งานวิจัยนี้จึงให้รายละเอียดเพียง

แต่ภาพรวมเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำศาลเตี้ยออนไลน์ ซึ่งควรเสริมด้วยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยละเอียดและเชิงลึก เกี่ยวกับแรงจูงใจ วาทกรรม และผลกระทบทางสังคม เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์นี้มากยิ่งขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับการล่าแม่มดออนไลน์

งานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมแห่งปรากฏการณ์ล่าแม่มด (Media – Witch - literacy on Discourse)” ของ ธีร์ธวัช เจนวัชรวิทย์ เมื่อ พ.ศ. 2561 ศึกษา “ปรากฏการณ์การล่าแม่มด” ที่เคยเกิดขึ้นบนโลกใบนี้ในอดีตที่ผ่านมาซึ่งปัจจุบันนี้ปรากฏขึ้นอีกครั้งบนโลกออนไลน์ โดยใช้วิธีวิจัยวาทกรรม (Discourse Research) ผลการศึกษาพบว่าความเหมือนระหว่างการล่าแม่มดในอดีตและในปัจจุบันคือ 1) สิ่งที่เหมือนคือผู้ที่โดนกล่าวหาว่าเป็นแม่มดอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ 2) มีเป้าหมายเหมือนกันคือก่อให้เกิดการลงโทษ ในอดีตอาจหมายถึงเรื่องถึงแก่ชีวิต แต่ในปัจจุบันเป็นการลงโทษในเชิงสังคม เช่น การทำให้อับอาย 3) การประจานต่อสาธารณะ เช่น ในอดีตเผาคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นแม่มดกลางชุมชน เพื่อให้เห็นการลงโทษอย่างชัดเจน แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องของพื้นที่ จากพื้นที่จริงมาสู่พื้นที่โลกเสมือน จนทำให้ทุกคนสามารถเข้ามาตำหนิหรือประณามใครก็ได้

ปีต่อมามีวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสื่อสารในการล่าแม่มดออนไลน์ (Communicating Online Witch-Hunt)” ของ จักรพันธ์ ชูสง ปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2562 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์เชิงลึกกรณีศึกษา 3 กรณี ผ่านเพจเฟซบุ๊กที่มีแนวโน้มจะเกิดการสื่อสารในการล่าแม่มดออนไลน์ใน 3 ประเด็น คือการเมือง ศิลธรรมเรื่องความสัมพันธ์ และเรื่องเพศสภาพ เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบด้านการสื่อสารของการล่าแม่มดและศาลเตี้ยออนไลน์ 2) ผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ถูกล่าแม่มด ตลอดจนวิธีการแสวงหาทางออกของปัญหา โดยผลการศึกษาพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ กระทบด้านสิทธิเสรีภาพ กระทบต่อครอบครัว กระทบต่อหน้าที่การงาน และกระทบกับความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น วิธีการแสวงหาทางออกของปัญหา คือ การชี้แจงข้อเท็จจริงผ่านเฟซบุ๊ก ผ่านสื่อมวลชน และการดำเนินคดีตามขั้นตอนของกฎหมาย

งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)

ค.ศ. 2019 มีงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ สาขาสื่อดิจิทัลและสังคม (Digital Media and Society) มหาวิทยาลัยอุพซอลา (Uppsala Universitet) ประเทศสวีเดน ของฟรานเชสกา มิโตรฟาน (Francesca Mitrofan) เรื่อง “Cancelling the Callouts: The Dramageddon’s of 2019 and the effect of Cancel Culture Online” ใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) และแนวคิดเรื่องวัฒนธรรม (Culture) เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ

สัมภาษณ์เชิงลึกยูทูบเบอร์ (Youtuber) 3 คนผลการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการคว่ำบาตรมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ความขุ่นเคือง คุณค่าทางจิตใจ ซึ่งเป็นสถานการณ์ในโลกเสมือนที่ส่งผลกระทบต่อโลกแห่งความเป็นจริง

ค.ศ. 2020 มีงานวิจัยของอีฟ (Eve Ng) มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio University) ประเทศสหรัฐอเมริกา (USA) เรื่อง “No Grand Pronouncements Here: Reflections on Cancel Culture and Digital Media Participation” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการคว่ำบาตรในสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นถึงการหมุนเวียนข้อมูลในโลกดิจิทัลอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของการสร้างอำนาจให้กับกลุ่มคนบางกลุ่มในโลกออนไลน์ โดยไม่ควรปล่อยสถานการณ์นี้เกิดขึ้นโดยไม่มีการควบคุม

ปีเดียวกันมีงานวิจัยของโทมัส เอส มุลเลอร์ (Thomas S. Muller) คณะสื่อสารมวลชน (Department of Communication) มหาวิทยาลัยแอปพาเลเชียน (Appalachian State University) ที่นอร์ท แคโรไลนา (North Carolina) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง “Blame, the shame? Psychological predictors in cancel culture behavior” เป็นการศึกษาวัฒนธรรมการคว่ำบาตรในสหรัฐอเมริกา เพื่อจำแนก และสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างผู้กระทำ รูปแบบเหยื่อ และสื่อโซเชียลมีเดียที่ใช้ โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Linear Regressions) และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์นี้ต้องมีการอธิบายในมุมมองที่หลากหลาย ต้องให้อภัย เรียนรู้จากความผิดพลาด ผู้กระทำควรออกมาขอโทษ ผู้ที่ถูกกระทำก็ควรที่จะประเมินพฤติกรรมของตนเอง โดยมีข้อเสนอให้ทุกภาคส่วน สร้างการรับรู้ถึงสถานการณ์ดังกล่าว ผ่านสื่อ การอบรม หรือการรับฟังการบรรยาย เป็นต้น

นอกจากนี้ มีงานวิจัยของเมอเรดิธ ดี คลาร์ก (Meredith D. Clark) มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย (University of Virginia) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง “DRAG THEM: A brief etymology of so-called cancel culture” ศึกษาวิวัฒนาการและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบดิจิทัล โดยเน้นเรื่องการใช้ “แบล็กทวิตเตอร์ (Black Twitter)” ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผลการศึกษาพบว่าแบล็กทวิตเตอร์มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มคนบางกลุ่มในโลกออนไลน์ และก่อให้เกิดวัฒนธรรมการคว่ำบาตร โดยอาจมองได้ว่าเป็นการนำความโกรธมาก่อให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมสังคม อย่างไรก็ตาม สถานการณ์นี้มีความท้าทายอย่างยิ่งและถูกมองว่าเกิดขึ้นจากความตื่นตระหนกทางศีลธรรม (Moral Panic)

รวมถึงมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา (The University of Tennessee) เรื่อง “Cancel Culture : Posthuman Hauntologies in Digital Rhetoric and the Latent Values of Virtue Community Networks” ของออสติน ไมเคิล ฮุกส์ (Austin Michael Hooks) สำรวจการแพร่ระบาดของพฤติกรรมสมัยใหม่ ภายใต้แนวคิดหลังมานุษยนิยม

(Posthumanism) และแนวคิดหลอนวิทยา (Hauntology) ซึ่งก็คือการย้อนกลับมาเยือนและการคงอยู่ของอดีตที่คล้ายกับการหลอนหลอน ทำให้เกิดค่านิยมของชุมชนที่แฝงไปด้วยวัฒนธรรมการเรียกร้องผ่าน “สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)” “วัฒนธรรมการคว่ำบาตร (Cancel Culture)” และ “การคว่ำบาตร (Boycott)” โดยเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัยคือการทำความเข้าใจผ่านวาทกรรมสมัยใหม่ (Modern Discourse)” เพื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของสถานการณ์เหล่านี้ว่ามีกระบวนการอย่างไร และถ้าหากลดทอนการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Reducing Affective Human Interactions) เหลือเพียงการติดต่อกัน (Transaction) จะเป็นอย่างไร งานวิจัยนี้สรุปว่า ผลจากทุนนิยมการสื่อสารและไซเบอร์สเปซ ที่กำหนดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านสื่อสารมวลชน ยุคหลังมานุษยวิทยาเกิดการรุกรานของชนชั้นนายทุนเสรีนิยมใหม่ ทำให้สาเหตุของการต่อสู้ทางชนชั้นลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นและเกิดการกระตุ้นขึ้นอีกครั้ง สุดท้ายก็ไม่ยอมว่ายุคหลังมานุษยวิทยาถูกกำหนดโดยมรดกตกทอด ประเพณีมานุษยนิยม และประเพณีทุนนิยม ท้ายที่สุดอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์สร้างประวัติศาสตร์ของตนเอง แต่ไม่ได้สร้างอย่างที่พึงพอใจ ไม่ได้ทำภายใต้สถานการณ์ที่เลือกเอง แต่ภายใต้สถานการณ์ที่มีอยู่ให้แล้วและถ่ายทอดจากอดีต

ค.ศ. 2021 มีวิทยานิพนธ์ของชาเปล ฮิลล์ (Chapel Hill) ปริญญาโท คณะศิลปเทคโนโลยีและการสื่อสาร (Master of Arts of Technology and Communication) มหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา (University of North Carolina) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง “Cancel Culture: An examination of cancel culture acts as a form of counter speech to regulate hate speech online” ศึกษาวัฒนธรรมการคว่ำบาตรในรูปแบบของการถกเถียง (Counter Speech) และวาทะสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) โดยใช้ทฤษฎีความขัดแย้งทางเชื้อชาติ (Critical Race Theory) และทฤษฎีการเผชิญหน้า (Confrontation Theory) งานวิจัยนี้เสนอว่า บทลงโทษทางสังคมต่อสถานการณ์ดังกล่าวปรากฏในรูปแบบของการประณามทางสังคม การประณามในกลุ่ม และการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการคว่ำบาตรคือรูปแบบหนึ่งของการโต้กลับด้วยวาทะสร้างความเกลียดชัง ด้วยการประณามทางสังคม การประณามในกลุ่ม และการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมการคว่ำบาตรจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการ “ใช้วาทะสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) เพื่อโต้กลับวาทะสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech)” ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ในมิติทางสังคม

ในขณะเดียวกันมีงานวิจัยของพิปปา นอร์ริส (Pippa Norris) ที่สถาบันการเมืองการปกครอง (Kennedy School of Government) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) เคมบริดจ์ (Cambridge) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง “Cancel Culture: Myth or Reality?” เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมการคว่ำบาตร โดยมุ่งเน้นที่จะค้นหาแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถนำมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์นี้ เพื่อสร้างการรับรู้ในเชิงวิชาการโดยเฉพาะในมิติทางรัฐศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า สภาพสังคมและการเมืองที่แบ่งแยกเป็นฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย สังคมแบบเสรีนิยม และสังคมแบบกำลังพัฒนาอันมีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมทำให้ปรากฏการณ์นี้มีความแตกต่างกัน ดังนั้น วัฒนธรรมการคว่ำบาตรจึงมีได้เป็นเพียงแค่เรื่องเล่าในเชิงวาทกรรมเท่านั้น

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า ความรุนแรง อำนาจ และความขัดแย้ง คือแนวคิดเชิงมหภาค (Macro-Level) ที่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากมนุษย์เกิดมาแตกต่างกัน ตั้งแต่พันธุกรรม ไปจนถึงสภาพแวดล้อม ความแตกต่างที่ว่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้ง จึงมีการใช้อำนาจและความรุนแรง มาเป็นเครื่องมือ (Instruments) ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้น ศาลเตี้ยและศาลเตี้ยออนไลน์ จึงกลายเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในสังคม

โดยศาลเตี้ยดั้งเดิมได้ขยายขอบเขตไปสู่การเป็นศาลเตี้ยออนไลน์ มีเป้าหมายเพื่อควบคุมสังคม จัดระเบียบสังคม ควบคุมอาชญากรรม และลงโทษ ซึ่งงานวิจัยในอดีตแบ่งรูปแบบและประเภทของศาลเตี้ยออนไลน์เอาไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกที่จะศึกษาเจาะลึกศาลเตี้ยออนไลน์เพียงประเภทเดียว คือ “ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” เนื่องจากเป็นการศึกษาจากคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจริงและได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว จึงมีความชัดเจนมากกว่าศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทอื่น โดยได้นำงานวิจัยของเลฟลักซ์ที่แบ่งสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ไว้ 4 รูปแบบ คือ การปิดทอง การสืบสวน การไล่ล่า และระบบการปล่อยข่าว มาเป็นกรอบในการศึกษา “สถานการณ์” ว่ามีรูปแบบอย่างไร

ส่วนการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์” ผู้วิจัยวิเคราะห์ภายใต้หลัก “ปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์” ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Reactive) 2) ปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) และ 3) ปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ (Mutual) โดยมองผ่านกรอบแนวคิดแอฟเฟ็คท์และนำวิธีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคอลลินส์มาปรับใช้ คือ การบันทึก (Recordings) การรื้อสร้าง (Reconstructions) และการสังเกตการณ์ (Observations) เพื่อวิเคราะห์ข้อความแสดงความคิดเห็นในเพจเฟซบุ๊กที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้เพื่อสะท้อนให้เห็นพื้นที่ทางอารมณ์ที่ก่อให้เกิดรูปทรงจนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ที่นำไปสู่ศาลเตี้ยออนไลน์

สุดท้ายผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะหาคำตอบเรื่อง “ผลกระทบ” ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม เพื่อค้นหาแนวทางที่จะสามารถนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบ ที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” ผู้วิจัยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย (Methods) ประกอบด้วย การค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) การนำวิธีวิจัยชาติพันธุ์ วรรณออนไลน์ (Online Ethnography) มาประยุกต์ใช้ รวมถึงการใช้วิธีวิจัยออนไลน์ (Online Research) ด้วยการใช้แอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ คอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค (National Electronics and Computer Technology Center, NECTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ สวทช. (National Science and Technology Development Agency, NSTDA) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปจนถึง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

โดยเริ่มต้นจากการค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่อง ศาลเตี้ยออนไลน์แบบองค์รวม (Holistic) อย่างลึกซึ้งเสียก่อน ซึ่งประกอบไปด้วยคตินิยม ความหมาย รูปแบบ และประเภท โดยค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งเอกสารปฐมภูมิส่วนใหญ่จะปรากฏในรูปแบบของข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และดุชฎินิพนธ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ส่วนเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ วารสารวิชาการ บทความ การนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักและสื่อออนไลน์รวมถึงวารสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ทราบถึง “สถานการณ์” และ “ปฏิสัมพันธ์” ของศาลเตี้ยออนไลน์ ผู้วิจัยนำวิธีวิจัย ชาติพันธุ์วรรณออนไลน์ (Online Ethnography) มาประยุกต์ใช้ โดยผู้วิจัยจะฝังตัวแบบไม่มีอคติ (Bias) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปและไม่ได้มี พื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มีได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่ เดิม จำนวน 5 เพจ ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยออนไลน์ (Online Research) ซึ่งหมายถึงการดำเนินการกิจกรรมวิจัยในโลกออนไลน์ที่หลากหลาย นับตั้งแต่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แอดมินหรือเจ้าของเพจเฟซบุ๊กผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อ วิเคราะห์ “สถานการณ์” ว่ามีรูปแบบอย่างไร

ส่วนการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์” ผู้วิจัยได้คัดเลือกโพสต์ที่เกี่ยวกับคดีที่เป็นกรณีศึกษาจาก เพจเฟซบุ๊กดังกล่าว ซึ่งเป็นโพสต์ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น (Comments) ด้วยวจนภาษา (Verbal Language) มากที่สุด โดยผู้วิจัยได้ฝังตัวในเพจเฟซบุ๊ก เหล่านั้น เพื่อบันทึก (Recordings) รื้อสร้าง (Reconstructions) และสังเกตการณ์ (Observations) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยรวบรวมข้อมูลการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบ

ของตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji) และรูปแบบ วจนภาษา เพื่อนำไปสู่การนำเสนอ ปฏิสัมพันธ์หลายขั้นตอน ตั้งแต่การนำเสนอภาพรวม การจำแนก และการเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ไปจนถึงการนำข้อความแสดงความคิดเห็นมาวิเคราะห์ผ่านแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” โปรแกรมวัดความรู้สึกของคนไทย เพื่อจำแนกอารมณ์ของข้อความ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำรวจทัศนคติ (Sentiment) และวัตถุประสงค์ (Intent) ของข้อความภาษาไทย ขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจำเป็นต้องตีความและวิเคราะห์ด้วยตนเองเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในข้อความเหล่านั้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ต่อมาเพื่อให้ทราบถึง “ผลกระทบ” ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้กระทำ 2) ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ 3) ด้านสิทธิมนุษยชน 4) ด้านกระบวนการยุติธรรม และ 5) ด้านสังคม ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษาแบบพหุกรณี (Multi-Case Study) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์ศาลเตี้ยออนไลน์เพียงประเภทเดียว คือ ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated and Sentenced Online) โดยคัดเลือกกรณีศึกษาจากการนำเสนอข่าวคดีอาชญากรรมที่ได้รับความสนใจอย่างมาก (High Profile Cases) 5 คดี ทั้งจากสื่อกระแสหลัก (Mainstream Media) ซึ่งหมายถึงสื่อมวลชนที่มีความเป็นเจ้าของสื่อ (Ownership) ทำธุรกิจแสวงหากำไรด้วยการวัดเรตติ้ง (Rating) และ สื่อออนไลน์ (Online Media) ซึ่งหมายถึงสื่อทางเลือกที่เข้าถึงได้ตลอดเวลา ตอบโต้ได้โดยทันที มีระบบจัดเก็บในพื้นที่ออนไลน์ (วรรณิกา ภูมิถาวร, 2562 : 30-31) ในช่วงเวลา 15 ปีย้อนหลังระหว่าง พ.ศ. 2550-2565 ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีความหลากหลายและมีอิสระต่อกัน

สุดท้ายเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาให้ให้เกิดประโยชน์เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม สื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

3.1.1 ผู้กระทำ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินหรือเจ้าของเพจเฟซบุ๊กที่ได้คัดเลือกไว้ 5 เพจ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและผลกระทบของการกระทำ โดยจะพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้ ด้วยการนำเสนอข้อมูลแบบไม่ระบุชื่อเพจเฟซบุ๊กหรือชื่อเจ้าของและแอดมินเพจ ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้ คือ ต้องเป็นเพจเฟซบุ๊กที่สามารถให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารกับผู้วิจัยได้ มีความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยได้มีการโพสต์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้ จะต้องเป็นเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปและไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม ประกอบด้วย

เพจหมายเลข 1 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 13,000,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

เพจหมายเลข 2 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 3,500,000 (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

เพจหมายเลข 3 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 3,100,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

เพจหมายเลข 4 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 1,700,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

เพจหมายเลข 5 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 1,200,000 คน (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

ผู้วิจัยมีวิธีการติดต่อและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ ด้วยการติดต่อผ่านกล่องข้อความ (Inbox) ของเพจเฟซบุ๊กแต่ละเพจ รวมถึงติดต่อผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนะนำตัวผู้วิจัย รวมถึงชี้แจงถึงการพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการนำเสนอข้อมูลแบบไม่ระบุชื่อเพจและชื่อเจ้าของหรือแอดมินเพจ เพื่อขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมในการวิจัย โดยไม่จำเป็นต้องลงนามในเอกสารยินยอมอย่างเป็นทางการ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเหล่านี้ตามช่องทางที่สะดวก หากผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบสโนว์บอล (Snowball) เพื่อขอรายชื่ของผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเดียวกันท่านอื่นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ให้ข้อมูลท่านดังกล่าวแนะนำ และดำเนินการช่วยขออนุญาตบุคคลเป้าหมายท่านอื่น ก่อนที่จะส่งต่อรายละเอียดและวิธีการติดต่อให้ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อ เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนและรุกรานความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย

3.1.2 เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบจากคดีอาชญากรรมที่ได้รับ ความสนใจอย่างมาก (High Profile Cases) 5 คดี ในช่วงเวลา 15 ปีย้อนหลัง ระหว่าง พ.ศ. 2550-2565 ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีความหลากหลายและมีอิสระต่อกัน โดยจะพิทักษ์สิทธิ ป้องกันความเสี่ยง และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้ ด้วยการนำเสนอข้อมูลแบบไม่ระบุชื่อบุคคลและสถานที่ ของคดีดังกล่าวเป็นการเฉพาะเจาะจง ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้คือ ต้องเป็นผู้ที่ ตกเป็นเหยื่อหรือได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูก สืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ที่สามารถให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารกับผู้วิจัยได้ มีความยินยอมใน การให้ข้อมูลและเข้าร่วมโครงการวิจัย ประกอบด้วย

กรณีศึกษาที่ 1 : คดีสาวชีวิต

เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เกิดอุบัติเหตุบนทางยกระดับแห่งหนึ่ง รถเก๋งสีขาวพุ่งชน รถตู้สาธารณะ จนทำให้รถตู้เสียหลักชนขอบถนนและกระแทกกับเสาไฟฟ้าอย่างรุนแรง ผู้โดยสาร บางส่วนกระเด็นออกจากตัวรถและตกลงมาจากทางยกระดับ ส่งผลทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีที่เกิดเหตุ 8 ศพ ได้รับบาดเจ็บ 6 คน และสุดท้ายมีผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก 1 คนที่โรงพยาบาล รวมเป็น 9 ศพ ด้าน คนขับรถเก๋งสีขาวที่ก่อเหตุได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ซึ่งในขณะที่เกิดเหตุเขามีอายุเพียง 16 ปี 6 เดือน ยังไม่ถึงเกณฑ์ทำใบขับขี่ได้ คดีดังกล่าวเป็นที่สนใจของคนสังคมและสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก มีการแชร์รูปภาพและข้อมูลของเธอ ตั้งแต่ภาพถ่ายของเธอในจุดเกิดเหตุที่ยืนพิงขอบทางกั้นหน้า กั้นตากดโทรศัพท์มือถือ ไปจนถึงการไม่แสดงความเสียใจหรือรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และการออกมา โต้แย้งสู้คดีว่าเป็นความผิดของฝ่ายรถตู้สาธารณะ คดีนี้ทำให้ผู้คนโลกออนไลน์ชุดข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ จนกลายเป็นกระแสร้อนแรงในสังคม (WorkPoint today, 2562 : ออนไลน์) ผู้วิจัยดำเนินการ สัมภาษณ์เชิงลึก “ทนายความของผู้ก่อเหตุ” เนื่องจากกรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงการพลิกบทบาทของ ผู้กระทำความผิดที่กลับกลายเป็นเหยื่อ ที่นอกจากจะถูกดำเนินคดีตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว แต่ยังคงถูกสืบสวนและถูกประณามในโลกออนไลน์อีกด้วย

กรณีศึกษาที่ 2 : คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ

เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2557 พบศพ 2 นักท่องเที่ยวชายและหญิงชาวอังกฤษ ในพื้นที่ ภาคใต้ของประเทศไทย สภาพศพของผู้หญิงมีบาดแผลจากของมีคมบนใบหน้า ไม่สวมเสื้อใส่ผ้า และ มีร่องรอยของการถูกข่มขืน ส่วนศพของผู้ชายมีบาดแผลจากของมีคมบนต้นคอด้านหลัง ตำรวจไล่ล่า คนร้ายด้วยการตรวจดีเอ็นเอ (DNA) ผู้ต้องสงสัยทุกคนในบริเวณใกล้เคียงกับจุดเกิดเหตุ จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ตำรวจจับกุมแรงงานเมียนมา 3 คน คือ นายว. อายุ 21 ปี นายม. อายุ 23 ปี และ นายช. อายุ 21 ปี โดยนายว.รับสารภาพว่าเป็นคนลงมือฆ่านักท่องเที่ยวทั้ง 2 คน ส่วนนายช.ขอตรวจพบว่าดีเอ็นเอตรงกับอสุจิที่พบในตัวของนักท่องเที่ยวสาวที่ผู้เสียชีวิต ด้านนายม.ไม่

มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้เนื่องจากได้กลับไปหาภรรยา นำมาซึ่งการปิดคดีด้วยการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา 2 คนคือ “นายว. และ นายช.” (กรุงเทพธุรกิจ, 2562 : ออนไลน์) และสุดท้ายทั้ง 3 ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยทั้ง 2 คนนี้ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2562 โดยได้รับพระราชทานอภัยโทษ เหลือจำคุกตลอดชีวิต เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 (BBC News Thai, 2020 : Online) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีและทนายความของจำเลยในคดีนี้ด้วย โดยกรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เป็น “เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดี” ที่ถูกประณามในโลกออนไลน์

กรณีศึกษาที่ 3 : คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

กรณีพริตตี้สาววัย 25 ปี เสียชีวิตเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2562 ที่คอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ผลการชันสูตรเบื้องต้นพบว่า เสียชีวิตด้วยอาการหัวใจล้มเหลว มีแอลกอฮอล์ในเลือดสูงกว่า 400 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ เหตุการณ์นี้ทำให้คนจำนวนมากในสังคมจิตใจสงสัยในสาเหตุการเสียชีวิต โดยกรณีนี้มีผู้ถูกดำเนินคดี 6 คน ประกอบด้วย นาย อ. อายุ 27 ปี นาย ช. อายุ 30 ปี นาย น. อายุ 34 ปี นางสาว พ. อายุ 25 ปี นาย ก.อายุ 28 ปี และนาย ศ. อายุ 36 ปี อย่างไรก็ตาม มีเพจเฟซบุ๊กชื่อดังจำนวนมากได้พยายามช่วยสืบสวนในโลกออนไลน์ โดยผู้บังคับการตำรวจนครบาล 8 ในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนไว้เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2562 ว่า “นักสืบโซเชียลจำนวนมากช่วยตำรวจทำงานและเมื่อตำรวจได้ประเด็นมากก็ต้องสืบสวนให้ลึกลง” (WorkPoint today, 2562 : ออนไลน์) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านี่คืออีกหนึ่งคดีที่สามารถเป็นกรณีศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์กรณี “มีความผิดเกิดขึ้นจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated and Sentenced Online)” ได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก “จำเลยที่ 5 ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง” เนื่องจากบุคคลดังกล่าวนี้นอกจากจะถูกดำเนินคดีและต้องสู้คดีตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว ยังถูกสืบสวนและถูกประณามในโลกออนไลน์ควบคู่ไปด้วย

กรณีศึกษาที่ 4 : คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เด็กหญิงวัย 3 ขวบ หายตัวไปอย่างลึกลับจากบ้านของตัวเองในพื้นที่ภาคอีสาน ทำให้ชาวบ้านมากกว่า 200 ชีวิต ช่วยกันตามหา จนในที่สุด วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ชาวบ้านรายหนึ่งไปพบศพเด็ก อยู่ในสภาพเปลือยกายบนภูเขาในป่า ซึ่งมีระยะทางห่างจากบ้าน 2 กิโลเมตร จึงเกิดข้อสงสัยว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่เด็กจะขึ้นไปเอง ซึ่งตำรวจไม่ตัดข้อสงสัยเรื่องฆาตกรรมทิ้งไป หมายความว่าอาจมีผู้ใหญ่พาไปที่ภูเขาแล้วปล่อยทิ้งไว้จนเด็กเสียชีวิต (workpoint today, 2564 : ออนไลน์) เหตุการณ์นี้กลายเป็นมหากาพย์เรื่องยาวที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดการสืบสวนจาก “นักสืบโซเชียล” ในโลกออนไลน์เป็นจำนวนมาก และสุดท้ายทำให้คนในครอบครัวของผู้เสียชีวิตเอง ต้องตกเป็นผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีหลักฐาน จนกลายเป็นเหยื่อศาลเตี้ยออนไลน์ในที่สุด โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนถึงการคลี่คลายคดีนี้เอาไว้ว่า คดีนี้ถือเป็นบทเรียนที่เกิดการ

ไต่สวนในโลกออนไลน์จนทำให้ “สังคมสับสนและกระบวนการยุติธรรมสั่นคลอน” (ไทยรัฐออนไลน์, 2564 : ออนไลน์) อย่างไรก็ตาม คดีนี้ยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาล โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก “ผู้ปกครองของเด็กหญิงวัย 3 ขวบที่เสียชีวิต” เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เป็น “ผู้เสียหาย” และ “ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด” แต่กลับกลายเป็นผู้ที่ถูกสืบสวนและถูกประณามในโลกออนไลน์

กรณีศึกษาที่ 5 : คดีนางเอกสาวตกเรือ

การเสียชีวิตปริศนาของนางเอกสาวชื่อดัง ที่ตกเรือสปีดโบ๊ทกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 บริเวณใกล้กับท่าเรือแห่งหนึ่ง จังหวัดนนทบุรี ภูภัยใช้เวลาค้นหาร่างนานกว่า 36 ชั่วโมง จนพบในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ถือเป็นคดีที่สังคมเคลือบแคลงสงสัยและตั้งคำถามถึงสาเหตุของการเสียชีวิต โลกโซเชียลได้มีการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ออกมามากมาย สื่อทุกสำนักล้วนให้ความสนใจ จนเป็นข่าวใหญ่ที่คนทั้งประเทศเฝ้าติดตาม ก่อให้เกิดแฮชแท็ก เนื่องจากผู้คนในโลกออนไลน์พยายามที่จะเป็น “นักสืบโซเชียล” โดยไม่สนใจในข้อเท็จจริงว่าจะผิดเพียงคนเดียวเพียงใด จนทำให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น ให้ข้อมูลกับสื่อมวลชนเอาไว้ว่า “อดกังวลไม่ได้กับกระแสออนไลน์ที่เต็มไปด้วยการสร้างสมมติฐานให้กับรูปคดี” (ไทยรัฐออนไลน์, 2565 : ออนไลน์) คดีนี้ยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาล ผู้วิจัยจึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก “หนึ่งในจำเลยที่ยินยอมให้ข้อมูล” เนื่องจากกรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เป็น “จำเลย” โดยเป็นการพลิกบทบาทจากจำเลยให้กลายเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบและได้รับความเสียหายที่นอกจากจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายแล้วแต่ยังถูกสืบสวนและถูกประณามในโลกออนไลน์ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมีวิธีการติดต่อและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ คือ วิธีสโนว์บอล (Snowball) โดยให้บุคคลที่เคยติดต่อสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายอยู่แล้ว เป็นผู้ติดต่อขออนุญาตให้เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงจะส่งต่อรายละเอียดวิธีการติดต่อให้กับผู้วิจัย เพื่อไม่เป็นการรบกวนความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อไม่ให้เป็นการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ รวมถึงป้องกันความสับสนเสี่ยงในเรื่องบทบาทและผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกัน อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลจะไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล และรายละเอียดของคดีเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยเป็นการเข้าร่วมในการวิจัยโดยไม่ต้องลงนามในเอกสารยินยอมอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัน เวลา และ ช่องทางที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในครั้งต่อไป แต่หากผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบ สโนว์บอล (Snowball) เพื่อขอรายนามผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเดียวกันท่านอื่นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลท่านดังกล่าวแนะนำ และดำเนินการช่วยขออนุญาตบุคคลเป้าหมายท่านอื่นก่อนที่จะส่งต่อรายละเอียดและวิธีการติดต่อให้ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อ เพื่อไม่ให้เป็นกรรบกวนและรุกรานความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย

3.1.3 นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย และนักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมรวม 4 ท่าน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้คือ ต้องเป็นผู้ที่รับทราบถึงศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ โดยต้องสามารถให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารกับผู้วิจัยได้ มีความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวมเพื่อตอบวัตถุประสงค์เรื่องผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน และแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน 1 ท่าน นักวิชาการด้านกฎหมาย 1 ท่าน และนักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 2 ท่าน

ผู้วิจัยมีวิธีการติดต่อและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ ด้วยการติดต่อผ่านการโทรศัพท์ถึงผู้ให้ข้อมูลโดยตรง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยรู้จักและเคยติดต่อสัมภาษณ์มาก่อน โดยผู้วิจัยมีหมายเลขโทรศัพท์อยู่แล้ว เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อขอความยินยอม และขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ รวมถึงจะมีการทำจดหมายชี้แจงรายละเอียดเพื่อขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมในการวิจัยด้วย ซึ่งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัน เวลา และช่องทางที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก แต่หากผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบ สโนว์บอล (Snowball) เพื่อขอรายชื่อผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเดียวกันท่านอื่นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลท่านดังกล่าวแนะนำ และดำเนินการช่วยขออนุญาตบุคคลเป้าหมายท่านอื่นก่อนที่จะส่งต่อรายละเอียดและวิธีการติดต่อให้ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อ เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนและรुकถ้าความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย

3.1.4 บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมรวม 9 ท่าน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้คือ ต้องเป็นผู้ที่รับทราบถึงศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ โดยต้องสามารถให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารกับผู้วิจัยได้ มีความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวมเพื่อตอบวัตถุประสงค์เรื่องผลกระทบด้านกระบวนการยุติธรรม และแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการประกอบด้วย

1) ทัศนคติ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทัศนคติ 2 ท่าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของทัศนคติอย่างไร รวมถึงศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทนี้ จะสามารถเป็นแนวทางในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร

2) ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตำรวจ 2 ท่าน เนื่องจากตำรวจมีภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่เมื่อมีศาลเตี้ยออนไลน์เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนกระบวนการยุติธรรมคู่ขนาน ที่อาจจะก่อให้เกิดการแทรกแซงการทำงานของตำรวจ แต่ในทางกลับกันก็อาจจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการค้นหาความจริงได้บ้างในบางกรณี เจ้าพนักงานตำรวจจะมีมุมมองอย่างไรในการป้องกันการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ หรือจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร ที่อาจจะทำให้ศาลเตี้ยออนไลน์ในรูปแบบดังกล่าว สามารถดำเนินการคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม

3) ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกอัยการ 2 ท่าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานในชั้นอัยการอย่างไร และศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร

4) ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรม มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้พิพากษา 3 ท่าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ว่าส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานในชั้นพิจารณาคดีของศาลอย่างไร และศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมีวิธีการติดต่อและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ คือ การติดต่อผ่านการโทรศัพท์ถึงผู้ให้ข้อมูลโดยตรง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยรู้จักและเคยติดต่อสัมภาษณ์มาก่อน โดยผู้วิจัยมีหมายเลขโทรศัพท์อยู่แล้ว เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อขอความยินยอมและขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ รวมถึงมีการทำจดหมายชี้แจงรายละเอียดเพื่อขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมในการวิจัย ซึ่งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัน เวลา และช่องทางที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก แต่หากผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบ สโนว์บอล (Snowball) เพื่อขอรายชื่อผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเดียวกันท่านอื่นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยจะขอความ

อนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลท่านดังกล่าวแนะนำ และดำเนินการช่วยขออนุญาตบุคคลเป้าหมายท่านอื่น ก่อนที่จะส่งต่อรายละเอียดและวิธีการติดต่อให้ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อ เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนและ รุกล้ำความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย

3.1.5 สื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สื่อมวลชนและนักวิชาการด้าน สื่อสารมวลชน รวม 4 ท่าน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้คือ ต้องเป็นผู้ที่รับทราบถึง ศาสตร์เทียบออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ โดยต้องสามารถให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารกับผู้วิจัยได้ มีความยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วม โครงการวิจัย ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวมเพื่อตอบวัตถุประสงค์เรื่องผลกระทบด้านสังคม และ แนวทางการนำศาสตร์เทียบออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่ เป็นทางการ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกสื่อมวลชน 2 ท่าน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 2 ท่าน เนื่องจากสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคม สามารถทำให้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ที่ เกิดขึ้นในสังคมกลายเป็นประเด็นดังและได้รับความสนใจได้ บ่อยครั้งนำมาซึ่งความตื่นตัวของคนใน สังคมจนอาจก่อให้เกิดศาสตร์เทียบออนไลน์ได้ ดังนั้น มุมมองในเชิงวิชาการด้านสื่อสารมวลชนมี ความสำคัญอย่างยิ่ง สามารถสะท้อนให้เห็นว่าศาสตร์เทียบออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิต จริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์นั้น ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไรบ้าง รวมถึงเพื่อรับฟัง ข้อเสนอแนะว่าจะสามารถนำศาสตร์เทียบออนไลน์ดังกล่าวมาใช้ เพื่อควบคุมและตรวจสอบ กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่อย่างเหมาะสมได้อย่างไร

ผู้วิจัยมีวิธีการติดต่อและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ ด้วยการติดต่อผ่านการโทรศัพท์ถึงผู้ให้ข้อมูล โดยตรง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยรู้จักและเคยติดต่อสัมภาษณ์มาก่อน โดยผู้วิจัยมีหมายเลข โทรศัพท์อยู่แล้ว เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อขอความยินยอมและ ขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ รวมถึงมีการทำจดหมายชี้แจงรายละเอียดเพื่อขอความ ยินยอมในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมในการวิจัย ซึ่งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัน เวลา และ ช่องทางที่ ผู้ให้ข้อมูลสะดวก แต่หากผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลแบบสโนว์บอล (Snowball) เพื่อขอรายนามผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มเดียวกันท่านอื่นในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ ข้อมูลท่านดังกล่าวแนะนำ และดำเนินการช่วยขออนุญาตบุคคลเป้าหมายท่านอื่น ก่อนที่จะส่งต่อ รายละเอียดและวิธีการติดต่อให้ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อ เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนและรุกรล้ำความเป็นส่วนตัว ของกลุ่มเป้าหมาย

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methods)

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ประกอบด้วย

1) การเก็บข้อมูลเอกสาร (Documents)

2) วิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาออนไลน์ (Online Ethnography Research) เป็นการนำวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography Research) ที่เป็นการศึกษาชุมชนด้วยวิธีสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานมาประยุกต์ใช้ในบริบทออนไลน์ เพื่อทำความเข้าใจชุมชนในพื้นที่ออนไลน์ (Kozinets, 2009 : 63-65) โดยผู้วิจัยฝังตัวในเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปและไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม จำนวน 5 เพจ ซึ่งพิจารณาเฉพาะโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 5 คดี

3) วิธีวิจัยออนไลน์ (Online Research) โดยผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมผ่านช่องทางออนไลน์หลายรูปแบบ ทั้งเก็บข้อมูลจากเพจเฟซบุ๊ก การใช้แอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” และสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กผ่านช่องทางออนไลน์

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ซึ่งกำหนดประเด็นหลักไว้กว้าง ๆ ส่วนประเด็นรองก็จะมีการเพิ่มเติมอย่างเป็นธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม ไม่มีการเรียงลำดับ และไม่จำเป็นต้องใช้คำถามเดียวกัน โดยมุ่งหวังจะทำให้การสนทนายืดหยุ่น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ลึกซึ้งและหลากหลาย เป็นการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual Interview) ด้วยช่องทางที่หลากหลายตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ไม่ว่าจะเป็นทางโทรศัพท์ ออนไลน์ หรือแบบตัวต่อตัว อย่างไรก็ตาม เครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการเก็บข้อมูลในลักษณะนี้คือ “ตัวผู้วิจัย” ที่จะสามารถเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ตรงประเด็น และสามารถนำไปวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่องานวิจัย

2) การใช้แอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” โปรแกรมวัดความรู้สึกของคนไทย เพื่อจำแนกอารมณ์ของข้อความ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำรวจทัศนคติ (Sentiment) และวัตถุประสงค์ (Intent) จากข้อความภาษาไทย ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค (National Electronics and Computer Technology Center, NECTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ สวทช. (National Science and Technology Development Agency, NSTDA) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผ่านแพลตฟอร์มบริการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ภายใต้แนวคิดปัญญาประดิษฐ์สัญชาติไทย หรือ “AI For Thai” ซึ่งผลจะออกมาใน 2 ลักษณะ คือ

วิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis) เพื่อวิเคราะห์อารมณ์ของข้อความเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร โดยสามารถจำแนกออกเป็นทัศนคติเชิงบวก (Positive) และ เชิงลบ (Negative)

วิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis) เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อความเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไร โดยสามารถจำแนกได้เป็น 4 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อเรียกร้อง (Request) เพื่อตั้งคำถาม (Question) เพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) และ เพื่อแสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดการจัดระบบและจำแนกข้อมูล รวมถึงเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์และความหมายของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อบรรยายเนื้อหาของเอกสาร โดยอิงกรอบทฤษฎี ซึ่งเป็นลักษณะของการเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่มีอคติหรือใส่ความรู้สึกของตนเองลงไป

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ตามขั้นตอนของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

3) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลทุกด้านที่มีการจำแนกชนิดข้อมูล นำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด

3.5 จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ยื่นขอรับพิจารณาการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2566 โครงการวิจัยที่ 660004 หมายเลข การรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนเลขที่ COA No. 119266 ผู้วิจัยจึงคำนึงถึงจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

1) การขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัยเพื่อให้พิจารณาตอบรับโดยไม่บังคับ (Respect for free and informed consent and Respect to autonomy of decision making) เคารพต่อบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Respect for Person and Human Dignity) รวมถึงเคารพความเป็นส่วนตัวและข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัย (Respect for Privacy and Confidentiality)

2) หลักคุณประโยชน์ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยง (Beneficence) โดยมีการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นอันตรายทางร่างกาย (Physical harm) จิตใจ (Psychological harm) เสี่ยงต่อสถานภาพทางสังคมและสถานะทางการเงิน (Social and Economic Harms) หรือความเสี่ยงทางด้านกฎหมาย เป็นต้น

3) หลักเรื่องความยุติธรรม (Justice) ด้วยการเลือกผู้ถูกวิจัยแบบมีหลักเกณฑ์ ไม่มีอคติ (Bias)

4) หลักจรรยาบรรณของนักวิจัย (Code of Conduct) โดยผู้วิจัยมีจุดยืน (Standing Point) ในการวิจัยด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำการวิจัยอย่างระมัดระวัง รอบคอบ มีอิสระทางความคิด และปราศจากอคติในทุกขั้นตอน เพื่อความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2558: ออนไลน์)

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์และผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ไปจนถึงแนวทางการนำไปใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 5 กรณีศึกษา ได้แก่ คดีอาชญากรรมที่ได้รับความสนใจอย่างมาก 5 คดี ในช่วงเวลา 15 ปีย้อนหลังระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2565 โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แอดมินหรือเจ้าของเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม เช่น รายการข่าวหรือรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอทางวิทยุ โทรทัศน์ และทางออนไลน์ควบคู่ไปด้วยจำนวน 5 เพจ มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอผลการศึกษารูปแบบของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์

ต่อมาผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการฝังตัวในเพจเฟซบุ๊กทั้ง 5 เพจ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยรวบรวมข้อมูลการแสดงความความคิดเห็นด้วยตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือเอโมจิ (Emoji) และการแสดงความความคิดเห็น (Comments) ด้วยวจนภาษา (Verbal Language) เพื่อนำไปสู่การนำเสนอปฏิสัมพันธ์หลายขั้นตอน ตั้งแต่การนำเสนอภาพรวม การจำแนก และการเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ไปจนถึงการนำข้อความแสดงความความคิดเห็นเหล่านั้นมาวิเคราะห์ผ่านแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” โปรแกรมวัดความรู้สึกของคนไทย เพื่อจำแนกอารมณ์ของข้อความ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำรวจทัศนคติ (Sentiment) และวัตถุประสงค์ (Intent) ของข้อความภาษาไทย สุดท้ายผู้วิจัยจำเป็นต้องตีความและวิเคราะห์ด้วยตนเองเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในข้อความเหล่านั้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แอดมินหรือเจ้าของเพจเฟซบุ๊ก 5 เพจ เขี้ยวหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบใน 5 คดีที่เป็นกรณีศึกษา บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม สื่อมวลชน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอผลกระทบทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม รวมถึงแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้ยื่นขอรับพิจารณาการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย

เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2566 โครงการวิจัยที่ 660004 หมายเลขการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน เลขที่ COA No. 119266 ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาลำดับวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

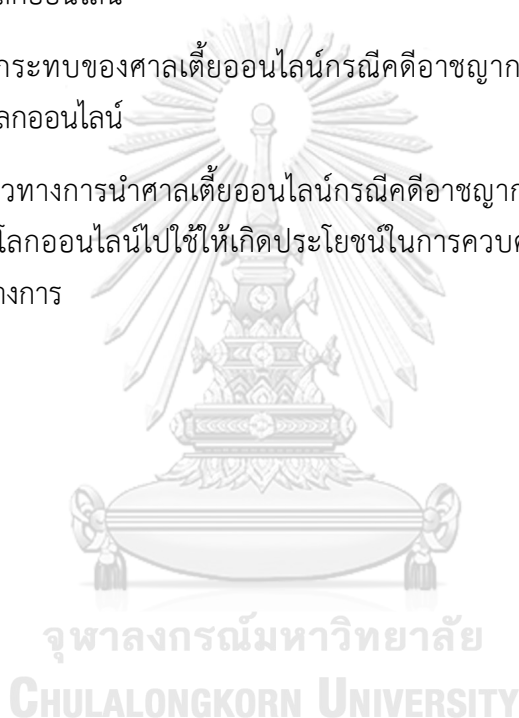
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษาที่อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

4.2 สถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

4.3 ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

4.4 ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

4.5 แนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษาคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

กรณีศึกษาที่ 1: คดีสาวซีวิก

เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เกิดอุบัติเหตุบนทางยกระดับ รถเก๋งสีขาวพุ่งชนรถตู้สาธารณะ จนทำให้รถตู้เสียหลักชนขอบกั้นทางและกระแทกกับเสาไฟฟ้าอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 5 คน มีผู้เสียชีวิตทันทีที่เกิดเหตุ 8 ศพ และมีผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก 1 คนที่โรงพยาบาลรวมเป็น 9 ศพ ด้านคนขับรถเก๋งที่ก่อเหตุได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ซึ่งในขณะที่เกิดเหตุเธอยังเป็นเยาวชนไม่ถึงเกณฑ์ที่จะทำใบขับขี่ได้ (Workpointtoday, 2562 : ออนไลน์) เหตุการณ์นี้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ในส่วนของคดีอาญา เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2555 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชีวิตและได้รับอันตรายสาหัส ลงโทษจำคุก 2 ปี แต่ให้รอการลงโทษไว้ 3 ปี และให้คุมประพฤติจำเลยภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ต่อมา 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษาแก้ว่า ให้รอการลงโทษจำคุกจำเลยเป็นเวลา 4 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 และให้จำเลยทำกิจกรรมบริการสังคมดูแลผู้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ 48 ชั่วโมงต่อปี สุตท้ายศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกา คดีจึงถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

ในส่วนของคดีแพ่ง ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 297-308/2562 ว่า คดีระหว่างโจทก์ที่ 6 และ จำเลยที่ 1 ถึง 3 (นางสาวพ. บิดา และ มารดา) เสร็จเด็ดขาดตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ฉบับลงวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยให้จำเลยที่ 1 ถึง 3 ร่วมกันชำระค่าเสียหายให้แก่โจทก์ในแต่ละคดี ซึ่งรวมแล้วเป็นเงิน 25,261,164 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ซึ่งนายความผู้รับผิดชอบสำนวนคดีได้แจ้งผลคำพิพากษาให้แก่โจทก์ พร้อมทั้งให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลภายใน 30 วัน ต่อมาวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2562 จำเลยที่ 1 ถึง 3 นำเงินไปวางที่ศาลแพ่งเพื่อชำระค่าเสียหายให้แก่โจทก์จำนวน 42,536,571.63 บาท คดีจึงถือเป็นที่สุดทั้งในส่วนของคดีแพ่งและคดีอาญา (THAIPUBLICA , 2019 : ออนไลน์)

กรณีศึกษาที่ 2: คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ

เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2557 พบศพ 2 นักท่องเที่ยวชายและหญิงชาวอังกฤษ ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ตำรวจจับกุมแรงงานเมียนมา 3 คน คือนายว. อายุ 21 ปี นายม. อายุ 23 ปี และ นายช. อายุ 21 ปี โดยนายวินรับสารภาพว่าเป็นคนลงมือฆ่านักท่องเที่ยวทั้ง 2 คน ส่วนนายช.ตรวจพบว่าติเอน์เอตรงกับอสุจิที่พบในตัวของนักท่องเที่ยวสาวที่ผู้เสียชีวิต ด้านนายม.ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้เนื่องจากได้กลับไปหาภรรยา นำมาซึ่งการปิดคดีด้วยการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา 2 คนคือ “นายว. และ นายช.” (กรุงเทพธุรกิจ, 2562 : ออนไลน์) และสุดท้ายทั้ง 3 ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยทั้ง 2 คนนี้ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2562 โดยได้รับพระราชทานอภัยโทษ เหลือให้จำคุกตลอดชีวิต เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 (BBC News Thai, 2020 : Online)

กรณีศึกษาที่ 3: คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2562 พริตตี้สาววัย 25 ปี เสียชีวิตถูกพบว่าเสียชีวิตที่ คอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ผลการชันสูตรเบื้องต้นพบว่า เสียชีวิตด้วยอาการหัวใจล้มเหลว และมีแอลกอฮอล์ในเลือดสูงกว่า 400 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ เหตุการณ์นี้ทำให้คนจำนวนมากในสังคมตึงเครียดในสาเหตุการเสียชีวิต โดยจากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ทำให้พบว่า มีการจัดงานปาร์ตี้ที่บ้านหลังหนึ่งในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี และได้มีการจ้างผู้เสียชีวิตให้มาเป็นพริตตี้ชงเหล้า ร่วมเต้นรำ และร่วมดื่มสุราจนมึนเมาและอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขยับขึ้นได้ หลังจากนั้นได้พาผู้เสียชีวิตที่อยู่ในภาวะมึนเมาโดยใช้กำลังประทุษร้ายไปอนาจาร นำมาซึ่งการดำเนินคดีจำเลย 6 คน ประกอบด้วย นาย อ. อายุ 27 ปี จำเลยที่ 1 นาย ข. อายุ 30 ปี เจ้าของงานปาร์ตี้บ้านบางบัวทอง จำเลยที่ 2 นาย น. อายุ 34 ปี จำเลยที่ 3 นางสาว พ. อายุ 25 ปี จำเลยที่ 4 นาย ก. อายุ 28 ปี จำเลยที่ 5 และ นาย ป. อายุ 36 ปี จำเลยที่ 6 (Workpointtoday, 2562 : ออนไลน์) อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ศาลอาญาระบบบริหารพิพากษาว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนากระทำความผิดและล่วงละเมิดทางเพศผู้เสียชีวิต จึงให้ลงโทษฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ซึ่งมีลงโทษสูงสุดจำคุก 8 ปี ส่วนจำเลยที่ 2-6 เป็นผู้สนับสนุนให้จำเลยที่ 1 กระทำความผิดดังกล่าวให้จำคุกคนละ 5 ปี 4 เดือน และให้จำเลยทั้งหมดร่วมกันชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่มารดาของผู้เสียชีวิตจำนวน 748,660 บาท โดยจำเลยทั้งหมดได้ยื่นอุทธรณ์

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2566 ศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าการกระทำของจำเลยที่ 1-4 เป็นความผิดจริงตามฟ้อง อุทธรณ์ของจำเลยที่ 1-4 ฟังไม่ขึ้น จึงพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ส่วนอุทธรณ์ของจำเลยที่ 5-6 ที่อ้างว่าไม่มีส่วนรู้เห็น ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เป็นเพียงบุคคลที่ถูกชักชวนไปสังสรรค์ครั้งแรก ไม่ได้ร่วมจัดงาน ดังนั้นพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะชี้ว่าร่วมกระทำความผิดกับจำเลยที่ 1-4 ฐานสนับสนุน ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาแก้ลงโทษจำคุกจำเลยที่ 1-4 ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ส่วนจำเลยที่ 5-6 ยกฟ้อง โดยครอบครัวของผู้เสียชีวิตน้อมรับคำตัดสินของศาล (Workpointtoday, 2566 : ออนไลน์)

กรณีศึกษาที่ 4: คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เด็กหญิงวัย 3 ขวบ หายตัวไปอย่างลึกลับจากบ้านในพื้นที่ภาคอีสาน ทำให้ชาวบ้านมากกว่า 200 ชีวิต ช่วยกันตามหา จนในที่สุด วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ชาวบ้านรายหนึ่งไปพบศพเด็ก อยู่ในสภาพเปลือยกายบนภูเขาในป่า ซึ่งมีระยะทางห่างจากบ้าน 2 กิโลเมตร จึงเกิดข้อสงสัยว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่เด็กจะขึ้นไปเอง ซึ่งตำรวจไม่ตัดข้อสงสัยเรื่องฆาตกรรมทิ้งไป หมายความว่าอาจมีผู้ใหญ่พาไปที่ภูเขาแล้วปล่อยทิ้งไว้จนเด็กเสียชีวิต

15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ตำรวจนำศพเด็กไปชันสูตรที่โรงพยาบาล ซึ่งไม่พบร่องรอยการถูกทำร้ายหรือการล่วงละเมิดทางเพศ จึงไม่สามารถระบุสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้ รองผู้บัญชาการ

ตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น ระบุว่า ยังไม่ตัดกลุ่มผู้ต้องสงสัยทิ้ง ทั้งนายพรานและบุคคลในครอบครัว แต่กลุ่มคนโลกออนไลน์และสังคมต่างพุ่งเป้าไปที่ นาย พ. อายุ 44 ปี ลูกของเด็ก แต่ลุงพ.ยืนยันความบริสุทธิ์ใจว่าตนไม่ใช่คนร้าย วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ตำรวจนำตัวลุงพ. ไปสอบปากคำในฐานะพยาน และนำตัวไปชี้จุด เล่าลำดับเหตุการณ์ ถ่ายภาพประกอบ ต่อมาเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเข้าไปเก็บหลักฐานที่บ้านลุงพ. ตรวจรถยนต์ เสื้อผ้า เก็บหลักฐานไปตรวจสอบ หลังจากนั้นตำรวจเข้าไปตรวจสอบหลักฐานที่บ้านลุงพ. อีกครั้ง โดยไม่แจ้งล่วงหน้า นำกระสอบปุ๋ย ถูมือ และขนสุนัขที่บ้านไปตรวจสอบ พร้อมทั้งขอคู่มือพรีต่างๆ สุดท้ายศาลอนุมัติออกหมายจับลุง พ. ตามหมายจับที่ 53/2564 ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ในข้อหาพรากผู้เยาว์ ทอดทิ้งเด็กให้ถึงแก่ความตาย และกระทำการใดๆ แก่ศพที่ทำให้ผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป (workpoint today, 2564 : ออนไลน์) โดยลุงพ. จำเลยที่ 1 ถูกดำเนินคดี 4 ข้อหา ประกอบด้วย ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา พรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดามารดา ทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย และร่วมกันกระทำการใด ๆ กับศพ สภาพแวดล้อมของศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้ผลการชันสูตรและผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป ด้านป้า ต. (ภรรยาของลุงพ.) จำเลยที่ 2 ถูกดำเนินคดี 1 ข้อหา คือ ร่วมกันกระทำการใด ๆ กับศพ สภาพแวดล้อมของศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้ผลการชันสูตรและผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป โดยศาลชั้นต้นนัดฟังคำพิพากษา 20 ธันวาคม พ.ศ. 2566 (เดลินิวส์ออนไลน์ , 2566 : ออนไลน์)

กรณีศึกษาที่ 5: คดีนางเอกสาวตกเรือ

การเสียชีวิตปริศนาของนางเอกสาวชื่อดัง ที่ตกเรือสปีดโบ๊ทกลางแม่น้ำ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 บริเวณใกล้กับท่าเรือแห่งหนึ่ง ภูภัยใช้เวลาค้นหาหาร่างนานกว่า 36 ชั่วโมง จนพบร่างในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 (ไทยรัฐออนไลน์, 2565 : ออนไลน์) ตำรวจสรุปคดีว่าเป็นการเสียชีวิตโดยการกระทำประมาทจากคนบนเรือ ไม่ใช่คดีฆาตกรรม เพราะไม่มีฆาตกร โดยอัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้องผู้ต้องหาทั้ง 6 คน ดังนี้

ผู้ต้องหาที่ 1 (นาย ต.) อัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้อง 4 ข้อหา ประกอบด้วย ความผิดฐานกระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แจ้งความอันเป็นเท็จ เป็นผู้ควบคุมเรือโดยไม่มีประกาศนียบัตรรับรองถูกต้องตามกฎหมาย เท ทิ้ง สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ และเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทประเภทที่ 2 (อัลปราโซแลม)

ผู้ต้องหาที่ 2 (นาย พ.) อัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้อง 4 ข้อหา ประกอบด้วย ความผิดฐานกระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เป็นผู้ควบคุมเรือโดยไม่มีประกาศนียบัตรรับรองถูกต้องตามกฎหมาย ใช้เรือที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ และเท ทิ้ง สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ

ผู้ต้องหาที่ 3 (นาย ว.) อัยการสั่งฟ้อง 1 ข้อหา คือ ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ผู้ต้องหาที่ 4 (นาย น.) อัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้อง 3 ข้อหา ประกอบด้วย ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทำให้เสียหาย ทำลาย ชอนเร้น ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐาน และเท ทิ้งสิ่งของ หรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ

ผู้ต้องหาที่ 5 (นางสาว อ.) อัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้อง 3 ข้อหา ประกอบด้วย ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ และทำให้เสียหาย ทำลาย ชอนเร้น ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐาน

ผู้ต้องหาที่ 6 (นาย ภ.) อัยการจังหวัดนนทบุรีสั่งฟ้อง 2 ข้อหา ประกอบด้วย ความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นแจ้งข้อความเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานสอบสวน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนได้รับความเสียหาย และทำให้เสียหาย ทำลาย ชอนเร้น ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐาน (ไทยรัฐออนไลน์, 2565 : ออนไลน์)

โดยศาลจังหวัดนนทบุรีมีคำสั่งให้อัยการจังหวัดนนทบุรีแยกคดีออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผู้ต้องหาที่ให้การรับสารภาพ ให้รอนัดฟังคำพิพากษา และ 2) กลุ่มผู้ต้องหาที่ยังคงให้การปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา อัยการจังหวัดนนทบุรีได้ยื่นฟ้องไปแล้ว 4 คน คือ จำเลยที่ 3-6 (นาย ว. นาย น. นางสาว อ. และนาย ภ.) (ไทยรัฐออนไลน์ , 2566 : ออนไลน์) ส่วนจำเลยที่ 1 และ 2 (นาย ต. และนาย พ.) ที่ให้การรับสารภาพในชั้นศาลนั้น เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ศาลได้พิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 119, 277, 278 และ 282 และจำเลยที่ 1 มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137, 172 ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 104, 162 ส่วนจำเลยที่ 2 มีความผิดตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2535 มาตรา 9 รวมโทษจำคุกจำเลยที่ 1 เป็นเวลา 5 ปี 6 เดือนและปรับ 128,000 บาท ส่วนจำเลยที่ 2 มีโทษจำคุก 4 ปี 4 เดือนและปรับ 108,000 บาท

อย่างไรก็ดี จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพจึงลดโทษให้กึ่งหนึ่งเหลือโทษจำคุกจำเลยที่ 1 เป็นเวลา 2 ปี 9 เดือนและปรับ 64,000 บาท เหลือโทษจำคุกจำเลยที่ 2 เป็นเวลา 2 ปี 2 เดือนและปรับ 54,000 บาท ซึ่งโทษจำคุกให้รอกการลงโทษเป็นเวลา 3 ปี ให้คุมความประพฤติคนละ 1 ปี ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ 4 ครั้งภายใน 1 ปี ให้รายงานตัวและเข้ารับการอบรมที่คลินิกด้านจิตสังคมภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร ให้ทำกิจกรรมบริการสังคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเวลา 24 ชั่วโมงภายใน 2 ปี ให้เข้าร่วมการอบรมหรือร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างจิตใจตามระยะเวลาที่พนักงานคุมประพฤติเห็นสมควร และพิพากษาให้คดีในส่วนแพ่งเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความฉบับลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2565 (ไทยพีบีเอส, 2566 : ออนไลน์)

4.2 สถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการฝังตัวในเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม จำนวน 5 เพจ ประกอบด้วย เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566 รวมถึงได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 และ 3 ทางโทรศัพท์ ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 สัมภาษณ์เชิงลึกผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) และเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 สัมภาษณ์เชิงลึกผ่านอินสตราแกรม (Instagram) ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ที่ประกาศยุติการทำเพจระหว่างการทำวิจัยนี้จึงไม่สามารถสัมภาษณ์เชิงลึกได้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ได้มาทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนก “ประเภท” ของเพจเฟซบุ๊กที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละเพจ ไปจนถึงจำแนกและวิเคราะห์ “รูปแบบ” ของสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับกรณีศึกษาทั้ง 5 คดี ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.2.1 การแบ่งประเภทของเพจเฟซบุ๊ก

เพจเฟซบุ๊กมีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเพจเฟซบุ๊กที่ผู้วิจัยคัดไว้ทั้ง 5 เพจ มีลักษณะและบุคลิกที่แตกต่างกัน จึงควรจำแนกประเภทเพจเฟซบุ๊กเหล่านั้นจากการ “เปิดเผยตัวตน” ของแอดมินเพจและเจ้าของเพจ เนื่องจากการเปิดเผยตัวตนอาจหมายถึง “การสร้างความน่าเชื่อถือ” แต่ก็ได้เป็นการตีตราว่าเพจเฟซบุ๊กที่ไม่เปิดเผยตัวตนจะไม่มีมีความน่าเชื่อถือแต่อย่างใด ดังที่แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของชาวที่เราส่งไป ก่อนหน้านี้เราปิดหน้า เราไม่ยอมเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร เค้มาถึงตอบ ถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทนายความและนักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมทำให้ได้ข้อมูลในเรื่องของการเปิดเผยตัวตนไว้อย่างสอดคล้องกันว่า

“ข้อเสนอแนะคือ คนที่ใช้โซเชียลมีเดียทุกคนควรเปิดเผยตัวตนว่าคุณเป็นใคร เพื่อที่จะได้รับมิตรชอบในสิ่งที่ตัวเองทำ”

(ทนายความท่านที่ 2, 2566)

“ถ้าเรายังไร้ตัวตนในโลกออนไลน์อาชญากรรมยิ่งเกิดขึ้น สมัยก่อน 191 เด็กๆ นี่แหละหยอดตู้โทรศัพท์วันละหมื่นครั้งเพื่อโทรไปแกล้งตำรวจ แต่พอโทรศัพท์โซว์เบอร์มันก็หายไป เพราะฉะนั้นถ้ากลับมาว่าการยืนยันตัวตนให้ชัดเจนว่าเป็นใครในสื่อออนไลน์อาชญากรรมก็อาจจะลดลง”

(นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมท่านที่ 2, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำแนกประเภทเพจเฟซบุ๊กจากการเปิดเผยตัวตนได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ประเภทของเพจเฟซบุ๊ก	ชื่อเพจเฟซบุ๊ก
1. เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตน	เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 3 และ 5
2. เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตนบางส่วน	เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2
3. เพจเฟซบุ๊กที่ไม่เปิดเผยตัวตน	เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4

ตารางที่ 9 ตารางการแบ่งประเภทเพจเฟซบุ๊กจากการเปิดเผยตัวตน

การแบ่งประเภทเพจเฟซบุ๊กต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลกออนไลน์ที่มีจำนวนมากมานั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 3, 4 และ 5 ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าหนึ่งในวิธีที่จะสามารถแบ่งประเภทได้ก็คือ แบ่งประเภทจาก “การเปิดเผยตัวตน” ที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตน 2) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตนบางส่วน และ 3) เพจเฟซบุ๊กที่ไม่เปิดเผยตัวตน ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาร่วมกันได้ดังนี้

1) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตน ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 13,000,000 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2556 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการเป็นผู้ผลิตรายการอาชญากรรมทางโทรทัศน์ แต่การทำรายการทางโทรทัศน์เกิดปัญหาหลายลักษณะ เช่น จอดำเมื่อมีสถานการณ์ฉุกเฉิน ไปจนถึงการเซนเซอร์ (Censor) ภาษาและคำพูด จึงเลือกเฟซบุ๊กให้เป็นจุดเริ่มต้นในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเน้นไปที่การถ่ายทอดสด (Live) จนทำให้เพจนี้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการถ่ายทอดสด (Live) ของประเทศไทย มียอดคนชมสด (Real-Time) หลายแสนคน จนทำให้ยอดผู้ติดตามเพจได้ระดับเพิ่มมากขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นเพจที่เปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่ส่งไป ถือว่ามีสถานภาพเป็น “สำนักข่าว” ในลักษณะของ “สื่อออนไลน์” หรือ “สำนักข่าวออนไลน์”

“เราเป็นสำนักข่าว เราเป็นสื่อออนไลน์...เราไม่อยากจะให้เรา
เป็นพื้นที่ระบายนามณ์ ไม่อยากเป็นพื้นที่ของการเข้าข้างฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่ง ... เราเปิดหน้า เราพูดเรื่องจริง เราใช้หัวใจของทีมงานจริง
ๆ ในการนำเสนอข่าว”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 3,100,000 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง เกิดการชุมนุมและมีความรุนแรงเกิดขึ้นบนท้องถนน โศกเศียลมีเดียจึงเริ่มมีศักยภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยเป็นเพจที่โพสต์เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีการถกเถียงกันในสังคม หรือที่มักเรียกกันว่าประเด็น “ดราม่า (Drama)” โดยมักจะมีการสอดแทรกความคิดเห็นและความรู้สึกส่วนตัวในมุมมองของแอดมินเพจเองด้วย ซึ่งตัวแอดมินเพจเองเปิดเผยตัวตนด้วยการออกมาให้สัมภาษณ์อย่างเปิดเผย โดยสถานภาพของเพจนั้นเปรียบได้ตั้ง “ประชาชนคนหนึ่ง” ซึ่งเข้าลักษณะของ “สื่อพลเมือง”

“เรียกเราว่าประชาชนคนหนึ่งก็แล้วกัน แต่ว่าก็ทำเรื่องผิด ๆ ถูก ๆ บ้าง ... สุดท้ายก็เป็นมนุษย์ ... แต่ยังไงก็ต้องเน้นข้อเท็จจริง จะโพสต์อะไรก็จะต้องเน้น Fact”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3, 2566)

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 1,200,000 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2557 มีจุดเริ่มต้นในช่วงเวลาที่มีกระแสความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเกิดข่าวลวง (Fake News) ปั่นกระแสรสร้างความแตกแยกเป็นจำนวนมาก จึงต้องการเป็น “สื่อทางเลือก” นำข้อเท็จจริงมานำเสนอควบคู่กับการวิเคราะห์ของทางเพจ โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นอาชญากรรมและความรุนแรง เช่น การวิเคราะห์ที่เกิดเหตุ (Crime Scene) เพื่อต่อต้านข่าวลวง (Anti-Fake News) ซึ่งแอดมินและเจ้าของเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ในอดีตเปิดเผยตัวตนในลักษณะที่ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่ออื่น ๆ โดยเริ่มต้นจากการเปิดเผยเพียงแค่อำนาจ แต่เพจเฟซบุ๊กนี้มีประเด็นพิพาทกับเจ้าหน้าที่และถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับการโพสต์ข้อมูลผิดกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น นำชื่อ นามสกุล และรูปภาพของแอดมินเพจและเจ้าของเพจมาเปิดเผย

“เราทนนไม่ได้ที่เห็นสื่อไทยไม่มี Critical Thinking เลย ไม่ได้สอนคนดูเลยว่าเป็นยังไง เราก็สมควรจะเป็นสื่อทางเลือก เอาข้อเท็จจริง หรือเห็นอะไรที่ผิดปกติ ก็ให้นำเสนอ แล้วให้หลาย ๆ คนมาช่วยวิเคราะห์กัน”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5, 2566)

2) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตนบางส่วน ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 3,500,000 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2557 โดยผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์เจ้าของเพจและแอดมินเพจนี้ได้เนื่องจากเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ทางเพจได้โพสต์แจ้งการยุติทำเพจด้วยข้อความว่า

“วันนี้ มีเรื่องสำคัญที่อยากมาบอก คือ ผมจะมาบอกลาทุกคน และจะขอเลิกทำเพจนี้เป็นการถาวรนะครับ เหตุผลที่ตัดสินใจว่าจะยุติความเป็น x ลง ก็มี 2 ข้อ 1) ตัวผมทำเพจ x มาถึงวันนี้จะเกือบ 10 ปีแล้ว รวมกับเพจสมรักเดิมน่าจะ 11-12 ปี ซึ่งถือว่านานมาก แม้ผมรักและมีความสุขที่ได้คุยได้เล่นกับทุกคน แต่ผลกระทบจากการเสพ การอ่าน การอินในการเล่นโซเชียล ทำให้สุขภาพทางจิตใจผมแยลงจนต้องปรึกษาแพทย์มาตลอดตอนนี้มันอาจจะไม่มาก แต่ในอนาคตผมไม่รู้ ซึ่งผมไม่อยากกลายเป็น ตาแก่ขี้ยี้วะ หงุดหงิด แก้วฝ้าแก้ม่อนไปยื่นค่าคนกลางถนนในวัยชรา 2) ทางคุณ x แก่ทำงานร่วมกับผมมาเกือบ 9 ปีแล้ว เธออยากไปทำในสิ่งที่เธอรักจริงๆ บ้าง อยากไปท่องเที่ยว อยากทำเพจของตัวเองที่ไม่ได้ทำสักที”

อย่างไรก็ดี เพจเฟซบุ๊กนี้ไม่ได้มีการเปิดเผยตัวตนเจ้าของเพจและแอดมินเพจแต่อย่างใด โดยใช้สัญลักษณ์เป็นตัวการ์ตูนรูปลูกเจี๊ยบสีเหลืองแทน แต่ในบางกรณีแอดมินเพจเฟซบุ๊กนี้ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่ออื่น ๆ โดย “เปิดเผยเสียง แต่ไม่เปิดเผยใบหน้า” จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดเผยตัวตนบางส่วน ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะไม่สามารถสัมภาษณ์เชิงลึกเพจดังกล่าวนี้ได้ แต่เหตุผลที่ทางเพจแจ้งไว้สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ทำเพจเอง ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ให้หัวข้อผลกระทบที่เกิดขึ้นในลำดับต่อไป

3) เพจเฟซบุ๊กที่ไม่เปิดเผยตัวตน ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 มีผู้ติดตามจำนวนกว่า 1,700,000 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเนื่องจากเป็นคนที่รักการอ่าน การเขียน และชอบฝึกจับประเด็น เคยทำงานประจำที่มีโอกาสได้เขียนทุกวันและเคยเขียนลงนิตยสารอยู่บ้าง แต่ต่อมาลาออกจากงานประจำและระยะหลังนิตยสารต่าง ๆ ก็ปิดตัวลงไปมาก ทำให้พื้นที่เขียนน้อยลง จึงลองเปิดเพจเพื่อจะได้มีพื้นที่ในการเขียน ไม่ได้คาดหวังว่าจะมีผู้ติดตามมากมาย อย่างไรก็ตาม แอดมินเพจและเจ้าของเพจไม่ได้เปิดเผยตัวตนแต่อย่างใด ใช้เพียงภาพผู้หญิงแทนสัญลักษณ์ในโปรไฟล์เฟซบุ๊กแทน ถึงแม้ว่าไม่ได้เปิดเผยตัวตนแต่เป็นเพจที่เน้นการสร้างที่น่าเชื่อถือ โดยระบุสถานะเอาไว้ว่าเป็นนิตยสารออนไลน์ (Magazine) และทำหน้าที่ “คล้ายสื่อมวลชน” เน้นการสรุปข้อมูลข่าวสารให้เข้าใจง่ายและรวดเร็ว

“เพจเพียงแต่ทำหน้าที่คล้ายสื่อมวลชน สรุปข่าวให้ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุดเท่าที่จะสามารถหาข้อมูลได้ในขณะนั้น โดยไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัว หากเป็นข่าวที่มีคู่อริหรือมี 2 มุมก็จะพยายามเขียนข้อมูลจากทั้งสองมุม และส่วนใหญ่มักเขียนสรุปหลังจากเหตุการณ์ตกตะกอนแล้ว หรือมีบทสรุปของข่าวนั้น ๆ พอสมควรแล้ว ไม่ค่อยเขียนสรุปในตอนที่ยังฝุ่นตลบ เพราะเกรงจะนำเสนอข้อมูลที่ไม่ถูกต้องออกไป”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4, 2566)

อย่างไรก็ดี การแบ่งประเภทเพจเฟซบุ๊กข้างต้นเปรียบเสมือนการสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละเพจ โดยเพจเฟซบุ๊กเหล่านี้มีคำเรียกหรือคำจำกัดความ ที่ระบุตัวตนของตนเอง แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำว่า “สื่อออนไลน์” “สำนักข่าวออนไลน์” “สื่อพลเมือง” “สื่อทางเลือก” หรือ “คล้ายสื่อมวลชน” แต่ผู้วิจัยเองได้พบว่าคำเรียกเหล่านี้มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือเพจเฟซบุ๊กเหล่านี้มีสถานภาพเป็นสื่อมวลชน เนื่องจากเป็นลักษณะของการ “สื่อสาร” ข้อมูลข่าวสารไปยัง “มวลชน” เพียงแต่ปรากฏอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ด้วยการโพสต์โซเชียลมีเดีย และไม่ได้ถูกกำกับดูแลเรื่องจริยธรรมโดยสมาคมวิชาชีพสื่อที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลกันเอง และไม่ได้ถูกกำกับดูแลโดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. แต่ก็ถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเพจเฟซบุ๊กแต่ละประเภทยังก่อให้เกิดสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปด้วย

4.2.2 รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์

ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 3, 4 และ 5 ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ที่ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์เชิงลึกได้ โดยผู้วิจัยได้นำการแนวคิดของ เบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck, 2020) ที่ได้เสนอรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ ตามระดับความรุนแรงจากน้อยไปหามาก 4 รูปแบบ คือ 1) การปักธง (Flagging) 2) การสืบสวน (Investigating) 3) การไล่ล่า (Hounding) และ 4) ระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking) มาเป็นกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบสถานการณ์ในโลกออนไลน์ในงานวิจัยนี้ มีความแตกต่างจากงานวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากความรุนแรงน้อยไปหามาก 5 รูปแบบดังนี้

- 1) การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ทราบหรือแจ้งเพื่อทราบ เช่น การเล่าเรื่อง การลำดับเหตุการณ์ การสร้างความเข้าใจ
- 2) การตีแผ่ (Exposing) หมายถึง พฤติกรรมที่ปลุกกระแสสังคม กระตุกความรู้สึก เช่น การปลุกกระแสเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม หรือกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่
- 3) การปักธง (Flagging) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ผู้ที่ถูกปักธงหรือถูกชี้เป้าเกิดความอับอาย ซึ่งเป็นกรณีที่มีความรุนแรงต่ำ เปรียบเทียบการเตือนถึงการกระทำที่เป็นการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เช่น การชี้เป้าระบุตัวตนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในคดี
- 4) การสืบสวน (Investigating) หมายถึง พฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการสืบค้นและเปิดเผยข้อมูลทางคดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบหลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น
- 5) การไล่ล่า (Hounding) หมายถึง พฤติกรรมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการสืบสวนกับการลงโทษ มีเป้าหมายที่จะระบุตัวตน และต้องการลงโทษ ทำให้อับอาย รวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำผิดเพื่อต้องการให้พวกเขาอยู่ในกระแสแฉลบ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเนื้อหาที่เพจเฟซบุ๊กเหล่านี้โพสต์ มาวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยคัดเลือกโพสต์ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและมีกลุ่มคนในโลกออนไลน์มาร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย วัจนภาษามากที่สุด เพจละ 1 โพสต์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยสามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1,3,4 และ 5 ทำให้ผู้วิจัยพบว่า แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ได้กล่าวถึงรูปแบบของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิกในภาพรวมเอาไว้ว่า “เราช่วยเหลือเหยื่อ เป็นประตุสู่การเยียวยา ... ถ้าเกิดมีปัญหาแล้วเราเข้าไป **กระตุก** ให้เกิดการดำเนินการ เป็นผลดีต่อผู้ร้องเรียนและผู้เสียหาย” ส่วนแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้กล่าวถึงคดีนี้ว่า “ได้รับการติดต่อจากญาติผู้เสียชีวิตว่าคดีไม่มีความคืบหน้า อยากให้ช่วย **กระตุ้น** สังคมจะได้ **ไม่ลืม**” ด้านแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 กล่าวถึงรูปแบบสถานการณ์ในภาพรวมว่า “เพื่อสรุปไหม้ไลน์ ลำดับเหตุการณ์ และที่มาที่ไปของข่าวให้ชัดเจนขึ้น ไม่ให้ผู้รับข่าวสารเกิดความสับสน” ส่วนแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ได้กล่าวไว้ว่า “อยาก **เรียกร้องความยุติธรรม** ให้กับคนที่ไม่มีปากเสียง โดยใช้กระแสโซเชียล ... บ้านเราขับเคลื่อนด้วยการดำ ถ้าไม่มีกระแส ไม่มีใครขยับ ไม่มีใครทำอะไรเลย” ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนี้ได้ตามตารางดังต่อไปนี้

คดีสาวซีวิก					
เพจเฟซบุ๊ก	รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์				
	การให้ข้อมูล (Informing)	การตีแผ่ (Exposing)	การปักธง (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)
หมายเลข 1	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 2	-	-	-	-	-
หมายเลข 3	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 4	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 5	✓	✓	-	-	-

ตารางที่ 10 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิก

สถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวิกมีเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น คือ การให้ข้อมูล (Informing) และการตีแผ่ (Exposing) ถือเป็นรูปแบบของสถานการณ์ที่ไม่รุนแรง โดยผู้วิจัยพบว่าเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 3, 4 และ 5 โปสต์เนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เพจหมายเลข 1 โปสต์คลิปถ่ายทอดสดบรรยากาศการแถลงข่าวของตัวแทนตระกูลผู้ก่อเหตุในประเด็นการเยียวยาเหยื่อ เพจหมายเลข 3 โปสต์เชิญชวนให้ร่วมรับฟังการแถลงข่าวของตระกูลผู้ก่อเหตุเรื่องการเยียวยาเหยื่อ เพจหมายเลข 4 โปสต์รายละเอียดกรณีมารดาของผู้ก่อเหตุเปิดใจผ่านรายการโทรทัศน์ชื่อดังประเด็นการเยียวยาเหยื่อ และเพจหมายเลข 5 โปสต์ให้ช่วยตามหาผู้ก่อเหตุเพื่อให้เยียวยาเหยื่อและรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทุกเพจจึงเกิดรูปแบบของสถานการณ์ที่เหมือนกัน เนื่องจากต้องการที่จะเผยแพร่ข้อมูลในเชิงการนำเสนอข่าว เพื่อกระตุ้นสังคม กระตุกการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และเรียกร้องความยุติธรรมให้กับเหยื่อ

4.2.2.2 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1,3,4 และ 5 ทำให้พบว่า เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ได้กล่าวในภาพรวมเอาไว้ว่า “เราคือ **สื่อของประชาชน** เราพยายามทำให้สังคมของเรามีพื้นที่ ที่ปลอดภัย และน่าเชื่อถือ ในขณะที่เดียวกันเราเป็นสถานะในการ **เปิดโปง**” เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้กล่าวถึงคดีนี้เอาไว้อย่างชัดเจนว่า “**คดีนี้ไม่พอใจส่วนตัวเลย** เพราะว่าเพจที่ประเด็นนี้มาเล่นมันมีข้อมูลหลายอย่างมาก มีข้อมูลนิติเวช มีข้อมูลหลักฐานอะไรพวกนี้เต็มไปหมดเลย อันนี้ผมก็เลยไปแย้งส่วนตัวเลย ... **คดีนี้คนอยากรู้ข้อเท็จจริง** แต่พอได้ข้อมูลมาที่เหลือก็เป็นหน้าที่ของตำรวจ” ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ไม่ได้มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีนี้เนื่องจากว่าคดีเกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2557 ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้เปิดเพจ แต่ทางด้านของเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีการเกาะติดและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับคดีนี้ออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ได้กล่าวเอาไว้ว่า “**ตอนแรกเพจมีคนติดตามเพียงแค่ 5,000 คน แต่คดีนี้ทำให้คนติดตามเป็นแสน ตอนแรกเราต้องการจะช่วยตำรวจ** ตำรวจบอกว่าถ้าเราหาคนร้ายได้ เราจะได้เงินรางวัล 500,000 บาท เราอยากเอาเงิน 500,000 นั้นไปให้นักท่องเที่ยว เราต้องการปกป้องชื่อเสียงของประเทศ เราก็ก๊อไปสืบมา กลายเป็นว่าตำรวจจับแพะ และเขาตั้งธงไปแล้ว เราเลยกลายเป็นฝ่ายตรงข้ามกับตำรวจ ... **คดีนี้จึงเกิดสถานการณ์ในโลกออนไลน์ครบทุกรูปแบบ**” ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ตามตารางดังต่อไปนี้

คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ					
เพจเฟซบุ๊ก	รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์				
	การให้ข้อมูล (Informing)	การตีแผ่ (Exposing)	การปักธง (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)
หมายเลข 1	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 2	-	-	-	-	-
หมายเลข 3	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 4	-	-	-	-	-
หมายเลข 5	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 11 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ

สถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติมีครบทั้ง 5 รูปแบบ ประกอบด้วย การให้ข้อมูล (Informing) การตีแผ่ (Exposing) การปักธง (Flagging) การสืบสวน (Investigating) และการไล่ล่า (Hounding) โดยผู้วิจัยพบว่าเพจหมายเลข 1 และ 3 โพสต์เนื้อหาที่เหมือนกัน คือ โพสต์คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีดังกล่าว จึงมีเพียงรูปแบบการให้ข้อมูลและการตีแผ่เท่านั้น แต่ทางด้านของเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ได้เกาะติดคดีนี้อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เพจเป็นที่รู้จักและมีผู้ติดตามจำนวนมากยิ่งขึ้น จึงเกิดสถานการณ์ในโลกออนไลน์ครบทุกรูปแบบ ในทางกลับกันก็ทำให้เพจดังกล่าวถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอีกด้วย

4.2.2.3 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1,3,4 และ 5 ทำให้พบว่า เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 กล่าวว่า “ขออธิบายในภาพรวม ... เราคือ **สื่อ** เราอยู่ตรงกลาง เราก็จะมองภาพรวม เราก็จะฟังก่อน แล้วค่อยมา **ตีแผ่** เป็นเรื่อง ๆ ซ้อต ๆ” ด้านแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้กล่าวเอาไว้ว่า “มันเป็นประเด็นเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย เพราะมันเป็นรูปแบบที่ต่างประเทศเคยมี **การใช้ข้อมูลจาก สมาร์ทวอตช์ (Smart Watch) ทางนิติวิทยาศาสตร์** ซึ่งบ้านเราก็เริ่มมีข้อมูลอะไรพวกนี้อยู่บ้างแล้ว ... และมีคนไปแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องนิติวิทยาศาสตร์” ซึ่งผู้ที่เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลเรื่องสมาร์ทวอตช์จากเพจเฟซบุ๊กนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 กล่าวถึงรูปแบบของสถานการณ์ในภาพรวมเอาไว้ว่า “**เพื่อสรุปใหม่ไลน์ ลำดับเหตุการณ์ และที่มาที่ไปของข่าวให้ชัดเจนขึ้น ไม่ให้ผู้รับข่าวสารเกิดความสับสน** ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากตัวเราเองด้วยที่สนใจข่าวนี้ อยากเข้าใจข่าวนี้ให้มากขึ้น จึงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และเมื่อตัวเองเข้าใจแล้ว ก็อยากให้คนอื่นเข้าใจด้วย” ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 กล่าวถึงคดีนี้เอาไว้ว่า “ก็ **เรียกร้องความยุติธรรมให้กับผู้หญิง** อะครับ... บางอย่าง **เราก็ทำให้ทราบ** บางอย่างมันลึกลับ **อยากให้สื่อเปิดหน้าคนทำผิด อย่างนาย...ต้องเปิดหน้า ต้องบอกชื่อ ต้องอยู่ในเรคคอร์ด (Record) คนพวกนี้เวลาเอาชื่อคนมาเซิร์ช (Search) ในโซเชียลก็เจอ**” ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวได้ตามตารางดังต่อไปนี้

คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว					
เพจเฟซบุ๊ก	รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์				
	การให้ข้อมูล (Informing)	การตีแผ่ (Exposing)	การปักธง (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)
หมายเลข 1	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 2	-	-	-	-	-
หมายเลข 3	-	-	-	✓	-
หมายเลข 4	✓	-	-	-	-
หมายเลข 5	✓	✓	✓	-	-

ตารางที่ 12 ตารางรูปแบบสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

สถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว ประกอบไปด้วยรูปแบบการให้ข้อมูล (Informing) การตีแผ่ (Exposing) การปักธง (Flagging) และ การสืบสวน (Investigating) ขาดเพียงแต่การไล่ล่า (Hounding) เพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น โดยผู้วิจัยพบว่าเพจหมายเลข 1 โปสต์การให้สัมภาษณ์เปิดใจผู้ชายคนสุดท้ายที่อยู่กับผู้เสียชีวิต จึงเกิดสถานการณ์รูปแบบการให้ข้อมูลและการตีแผ่ ส่วนเพจหมายเลข 3 โปสต์ช่วยให้ข้อมูลเจ้าหน้าที่ในเชิงสืบสวน

โดยแนะนำให้สืบหาช่วงเวลาการเสียชีวิตจากนาฬิกาที่ผู้เสียชีวิตสวมใส่ จึงเป็นที่ชัดเจนว่าเกิดสถานการณ์รูปแบบการสืบสวน ขณะเดียวกันเพจหมายเลข 4 โปสต์สรุปลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงการให้ข้อมูล ด้านเพจหมายเลข 5 โปสต์ให้ข้อมูลทางคดีและชี้เข้าไปที่นายความชื่อดังคนหนึ่งว่าเป็นผู้ร่วมก่อเหตุ จึงเกิดสถานการณ์รูปแบบการให้ข้อมูล การตีแผ่ และการปกป้อง สุดท้ายแล้วคดีนี้จึงเน้นไปที่การให้ข้อมูล ทำให้ทราบในเชิงการทำงานของสื่อออนไลน์ รวมถึงมีการตีแผ่เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้กับผู้หญิง และต้องการที่จะปกป้องเปิดเผยตัวตนของผู้ต้องหาอีกด้วย

4.2.2.4 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1,3,4 และ 5 ทำให้พบว่า แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ได้กล่าวถึงคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาว่า “เราลงไป เราไปตาม ตั้งแต่ลงพื้นที่ไปเลย ตั้งแต่บ้าน พาไปจุดที่พบศพน้อง ... แล้วเราก็ตีแผ่ เรื่องราวของลุง พ. ซึ่งขณะเดียวกัน สังคมก็จะตีว่า ทำไมเราให้พื้นที่อาชญากร แต่เราก็กังไม่ได้ยืนยันว่าเขาเป็นอาชญากรหรือไม่ เราก็กังไปฟังในมุมมองของเขา ... เราพยายามจะตีทุกช่องทาง แล้วสุดท้ายอยู่ที่คนติดตามเราตัดสินใจ” ด้านแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้กล่าวเอาไว้ว่า “ไม่ค่อยพอใจการทำงานของสื่อมวลชนบางช่อง ... รู้สึกว่ามันออกนอกกลุ่มนอกทางเกินไป ทางเพจจึงทำหน้าที่ **สะท้อนให้เห็น (Feedback)**” เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 กล่าวถึงรูปแบบของสถานการณ์ในภาพรวมเอาไว้ว่า “**เพื่อสรุปไทม์ไลน์ ลำดับเหตุการณ์** และที่มาที่ไปของข่าวให้ชัดเจนขึ้น ไม่ให้ผู้รับข่าวสารเกิดความสับสน ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากตัวเราเองด้วยที่สนใจข่าวนี้อยากเข้าใจข่าวนี้นี้ให้มากขึ้น จึงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และเมื่อตัวเองเข้าใจแล้ว ก็อยากให้คนอื่นเข้าใจด้วย” และแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 กล่าวถึงคดีนี้เอาไว้ว่า “ตอนนั้นยังไม่ได้ติดตามมากเท่าไร ... เราไม่ได้มีข้อมูลเยอะมาก ... เค้าน่าจะให้เราสืบแต่เรามีลิมิตผมไม่สามารถหาความจริงให้ใครได้ เราก็ก **inform** และ **ปลุกกระแสสังคม** ว่าทำไมต้องเอาผู้ต้องหามาเป็นเซเลบ สังคมมันบิดเบี้ยวอะนะ” ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาได้ตามตารางดังต่อไปนี้

คดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา					
เพจเฟซบุ๊ก	รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์				
	การให้ข้อมูล (Informing)	การตีแผ่ (Exposing)	การปกป้อง (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)
หมายเลข 1	✓	✓	-	-	-
หมายเลข 2	-	-	-	-	-
หมายเลข 3	✓	-	-	-	-
หมายเลข 4	✓	-	-	-	-
หมายเลข 5	✓	✓	-	-	-

ตารางที่ 13 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

สถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาที่เกิดขึ้นมีเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น ประกอบด้วย การให้ข้อมูล (Informing) และ การตีแผ่ (Exposing) ถือว่าเป็นรูปแบบที่ไม่รุนแรง โดยผู้วิจัยพบว่าเพจหมายเลข 1 และ 5 โปสต์ข้อมูลเดียวกัน คือ ศาลอนุมัติออกหมายจับ ลุง พ. และตำรวจนำหมายจับเข้าจับกุม จึงเป็นการให้ข้อมูลและตีแผ่ ส่วนเพจหมายเลข 3 โปสต์เนื้อหาคาดการณ์ว่าเร็ว ๆ นี้กำลังจะมีข่าวลุง พ. และเพจหมายเลข 4 โปสต์สรุปข่าวและลำดับเหตุการณ์ของคดีนี้จึงเป็นเพียงการให้ข้อมูลเท่านั้น ดังนั้นรูปแบบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับคดีนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าเป็นเพียงการปลุกกระแสสังคมเท่านั้น

4.2.2.5 รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1,3,4 และ 5 ทำให้พบว่า แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 กล่าวถึงคดีนี้ในภาพรวมเอาไว้ว่า “สมมติมีข่าวตามหาคน...สื่อออนไลน์อาจจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งใน การกระจายข่าว ได้ไวกว่าทีวี” ด้านแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้กล่าวถึงคดีนี้กรณีเกิดแหล่งข่าวที่ไม่น่าเชื่อถือในโลกออนไลน์ (บัง จ.) “นี่มันเป็นโมฆะบุรุษนะ มีคดีความติดตัวเยอะ แล้วเป็นแหล่งข่าวที่เชื่อถือไม่ค่อยได้ ... เราจึงช่วย Investigate” แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 กล่าวถึงรูปแบบของสถานการณ์ในภาพรวมเอาไว้ว่า “เพื่อสรุปใหม่ไลน์ ลำดับเหตุการณ์ และที่มาที่ไปของข่าวให้ชัดเจนขึ้น ไม่ให้ผู้รับข่าวสารเกิดความสับสน ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากตัวเองด้วยที่สนใจข่าวนี้ อยากรู้อยากเข้าใจมากขึ้น จึงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และเมื่อตัวเองเข้าใจแล้วก็อยาก让别人เข้าใจด้วย” ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 กล่าวว่า “อันนี้ Investigate ของจริงตอนนั้นก็ทำด้วยความเป็นห่วง พอรู้ว่าโทรศัพท์มือถือของผู้เสียชีวิตอยู่ในมือบัง จ. ผมรู้สึกว่ามันอันตรายมาก อย่างกรณีบัง จ. *Flagging Investigating Hounding มาครบหมด*” ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือได้ตามตารางดังต่อไปนี้

คดีนางเอกสาวตกเรือ					
เพจเฟซบุ๊ก	รูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์				
	การให้ข้อมูล (Informing)	การตีแผ่ (Exposing)	การปักธง (Flagging)	การสืบสวน (Investigating)	การไล่ล่า (Hounding)
หมายเลข 1	✓	-	-	-	-
หมายเลข 2	-	-	-	-	-
หมายเลข 3	-	✓	-	✓	-
หมายเลข 4	✓	-	-	-	-
หมายเลข 5	-	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 14 ตารางรูปแบบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ

สถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ ประกอบไปด้วย รูปแบบการให้ข้อมูล (Informing) การตีแผ่ (Exposing) การปักธง (Flagging) การสืบสวน (Investigating) และการไล่ล่า (Hounding) ถือว่ามีสถานการณ์ครบทุกรูปแบบจากความรุนแรงน้อยไปหามาก โดยผู้วิจัยพบว่าเพจหมายเลข 1 โพสต์คลิปถ่ายทอดสดเกาะติดการค้นหาร่างของผู้เสียชีวิตในแม่น้ำ และเพจหมายเลข 4 โพสต์สรุปข่าวลำดับเหตุการณ์ของคดีนี้ ทั้งสองเพจนี้จึงเกิดสถานการณ์เพียงรูปแบบเดียวคือการให้ข้อมูล ด้านเพจหมายเลข 3 โพสต์เกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือของผู้เสียชีวิต กรณีมารดาของผู้เสียชีวิตยอมรับว่าส่งโทรศัพท์มือถือให้บัง จ. จึงเข้าข่ายการตีแผ่และการช่วยสืบสวน ส่วนเพจหมายเลข 5 โพสต์เกี่ยวกับบังจ. ว่าเป็นคนลวงโลก จึงเป็นการออกมาให้ข้อมูลในเชิงตีแผ่ ปักธง สืบสวน และไล่ล่า

อย่างไรก็ดี จากการวิเคราะห์รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมว่า เพจเฟซบุ๊กทั้ง 5 เพจ มีบุคลิก (Character) ที่แตกต่างกัน จึงเกิดสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่มีรูปแบบแตกต่างกัน รวมถึงคนที่มาติดตามเพจก็จะมีบุคลิกที่แตกต่างกันไปด้วย ดังที่แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“แต่ละเพจมีความหลากหลาย แล้วคนที่ติดตามก็มาจากความหลากหลาย ... อย่างบางเพจเค้าใส่อารมณ์เข้าไปในการทำข่าว เกลียดก็คือเกลียด ตาก็คือตา ... ซึ่งขึ้นอยู่กับคนรับสาร ว่าเค้าอยากติดตามเพจไหน”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

โดยเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถือเป็นผู้แสดงที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลและการตีแผ่ เนื่องจากทางแอดมินเพจได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า

“เราไม่ได้อยากให้เพจเป็นพื้นที่ระบายอารมณ์ ไม่อยากเป็นพื้นที่ของการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ด้วยความที่เราเป็นสื่อ เรายึดว่าเราเป็นสำนักข่าว”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2, 2566)

ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ถือเป็นผู้แสดงที่มีบทบาทสำคัญในการตีแผ่และสืบสวน เนื่องจากแอดมินเพจมักจะร่วมวิเคราะห์ไปด้วย โดยเน้นไปที่การสะท้อนปัญหาและการสืบสวน ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราอย่างมากก็ให้เป็นเหมือนที่รวมกระบอกเสียงของประชาชนที่
ไม่ค่อยมีพื้นที่ ไม่ค่อยมีเสียง ให้เค้าได้ส่งเสียงบ้างน่าจะดีกว่า”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3, 2566)

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ชัดเจนว่าเป็นผู้แสดงที่มีบทบาทเพียงแคให้ข้อมูลเท่านั้น โดยแอดมินเพจได้ชี้แจงเอาไว้ว่า

“ไม่เห็นด้วยกับการสืบสวนและตัดสินคดีในโลกออนไลน์ เนื่องจาก
ผู้อ่านหรือผู้ติดตามข่าวไม่ได้ทราบรายละเอียดทั้งหมด ได้อ่านเพียง
บางส่วนเท่าที่สื่อนำเสนอ แต่ไม่ได้เห็นหลักฐาน พยาน คำให้การ
หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จริง ๆ บางครั้งผู้รับข่าวสารได้รับ
อิทธิพลจากอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ถูกโน้มน้าวจากทิศทางการ
แสดงความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออยู่ในห้องเสียง
สะท้อน (Echo Chamber) ก็อาจทำให้เกิดการตัดสิน พิพากษา
เกิดมายาคติ สร้างจำเลยสังคม ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรืออาจร้ายแรง
ถึงขั้นเกิดอาชญากรรมทางความเกลียดชังได้”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4, 2566)

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 คือผู้แสดงที่มีครบทุกบทบาททั้งการให้ข้อมูล ตีแผ่ ปักธง
สืบสวน และไล่ล่า เนื่องจากเป็นเพจที่เน้นไปที่การสืบสวนคดีอาชญากรรม แอดมินเพจได้กล่าวเอาไว้ว่า

“เราถูกมองว่า พูดตรงไปตรงมา ใช้ภาษาที่ค่อนข้างรุนแรง แต่เวลาจะ
เป็นเครื่องพิสูจน์ ... เหมือนเราดูสไปเดอร์แมน (Spiderman) เมื่อคุณ
มีอำนาจมากเท่าไร คุณยังต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นเท่านั้น
(When you have more power, you have more responsibility)”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5, 2566)

4.2.3 การวิเคราะห์รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่าเพจเฟซบุ๊กที่ปรากฏอยู่ในโลกออนไลน์นั้นมีเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นในลำดับแรกจึงควรจำแนกประเภทของเพจเหล่านั้นให้ได้เสียก่อน ผู้วิจัยจึงเสนอการแบ่งประเภทเพจเฟซบุ๊กจาก “*การเปิดเผยตัวตน*” ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตน 2) เพจเฟซบุ๊กที่เปิดเผยตัวตนบางส่วน และ 3) เพจเฟซบุ๊กที่ไม่เปิดเผยตัวตน โดยงานวิจัยนี้ปรากฏรูปแบบสถานการณ์ที่แตกต่างจากงานวิจัยของเบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck, 2020) ที่ได้เสนอรูปแบบศาลเตี้ยออนไลน์ตามระดับความรุนแรงจากน้อยไปหามาก 4 รูปแบบ (4 Types) คือ 1) การปักธง (Flagging) 2) การสืบสวน (Investigating) 3) การไล่ล่า (Hounding) 4) ระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking) แต่ผู้วิจัยกลับพบว่ารูปแบบสถานการณ์ในโลกออนไลน์ที่กระทำโดยเพจเฟซบุ๊กที่มีอิทธิพลต่อสังคมในบริบทสังคมไทย ประกอบไปด้วย 5 รูปแบบ เรียงลำดับความรุนแรงจากน้อยไปหามาก ดังนี้ 1) การให้ข้อมูล (Informing) 2) การตีแผ่ (Exposing) 3) การปักธง (Flagging) 4) การสืบสวน (Investigating) และ 5) การไล่ล่า (Hounding)

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ปรากฏสถานการณ์รูปแบบระบบการปล่อยข่าว (Organized Leaking) เนื่องจากเพจเฟซบุ๊กที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาต่างระบุสถานะตนเองว่าเป็น “*สื่อออนไลน์*” ที่มุ่งเน้นไปที่การให้ข้อมูลข่าวสาร จึงพบรูปแบบสถานการณ์ที่ค่อนข้างเบา เน้นไปที่การให้ข้อมูล (Informing) และการตีแผ่ (Exposing) แต่หากการให้ข้อมูลและการตีแผ่เกิดการแพร่กระจายในวงกว้าง และถูกนำเสนอต่อเนื่องโดยสื่อกระแสหลักและสื่ออื่น ๆ ก็จะทำให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบสถานการณ์ของแต่ละเพจมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งหมดเปรียบเสมือนกลไกที่นำมาใช้เพื่อป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือการกระทำฝ่าฝืนสังคม ที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยควบคุมสังคม (Social Control) และควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ด้วยกลไกแบบไม่เป็นทางการ (Informal) ผ่านการเสนอแนะ (Social Suggestion) หากผู้เสนอแนะเป็นคนที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียง ก็จะสามารถควบคุมสังคมโดยการทำให้คนคล้อยตาม ซึ่งก็คือสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมนั่นเอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าเพจเฟซบุ๊กเหล่านี้มีความพยายามในการจัดระเบียบการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลายเป็นความรุนแรง เช่น มีการตั้งคำกรองไว้ในระบบของเพจ หากมีการแสดงความคิดเห็นที่หยาบคาย ก็จะบล็อก (Block) ข้อความนั้นทันที หากหยาบคายมากจนเกินไปอาจถึงขั้นลบและแบน (Ban) ออกจากเพจ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า การกรองข้อความเหล่านั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากบางข้อความไม่ใช่คำหยาบหรือคำที่รุนแรง แต่สามารถกระทบต่อความรู้สึกและบั่นทอนจิตใจได้ ผู้วิจัยจึงพบว่า เพจเฟซบุ๊กเหล่านี้คือ “*ผู้แสดงส่วนที่ 1 (First Actor)*” ที่มีบทบาทในการให้ข้อมูล ตีแผ่ ปักธง สืบสวน และไล่ล่า เปรียบได้ดัง “*สารตั้งต้น*” ที่เป็นหนึ่งในผู้แสดงที่ปฏิบัติตามรูปแบบพิธีกรรม โดยมีการเตรียมการ (Prepare) การปฏิบัติการณ์ (Perform) และ

จบลงที่การลงโทษ (Punish) สอดคล้องกับงานวิจัยของมุฮัมหมัด อาซิฟ และ ดอน วีนนิค (Muhammad Asif and Don Weenink, 2022) กล่าวคือ เพจเฟซบุ๊กเหล่านี้คือสื่อออนไลน์ที่มีการเตรียมข้อมูลก่อนเผยแพร่ ปฏิบัติการด้วยการโพสต์เพื่อสร้างการรับรู้ และเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนมาร่วมกระทำซ้ำ ๆ ด้วยการลงโทษหรือตัดสินในโลกออนไลน์ เพราะฉะนั้น ศาลเตี้ยออนไลน์คือ พิธีกรรม (Ritual) ที่ทุกคนสามารถกำหนดขึ้นมาได้ และหลังจากนั้นก็จะมีกลุ่มคนตามมาร่วมกระทำ ซึ่งกลุ่มคนที่มาร่วมกระทำในโลกออนไลน์ก็คือ “*ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor)*” ที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไป

4.3 ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

กลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีร่วมแสดงความคิดเห็น คือ “*ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor)*” ที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมสืบสวนและตัดสินคดีในโลกออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างสื่อสังคมออนไลน์ของเฟซบุ๊ก (Facebook) ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Reactive) หมายถึง การเข้าชม อ่านข้อความ รูปภาพหรือวิดีโอ 2) ปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) หมายถึง การแสดงความคิดเห็น (Comments) หรือแบ่งปัน (Share) ไปยังเพื่อน ตลอดจนการกดถูกใจ (Like) และแสดงความคิดเห็นด้วยตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji) และ 3) ปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ (Mutual) หมายถึง การเล่าเรื่องราว การอัปเดต การถ่ายทอดสด (Live) การพิจารณาเลือกรับเพื่อนหรือยกเลิกความเป็นเพื่อน ตลอดจนการปรับแต่งหน้าเพจเฟซบุ๊กของตนเอง (นิคม ชัยขุนพล, 2017: 63) แต่ในงานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอปฏิสัมพันธ์ในระดับเดียว คือปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน เนื่องจากปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผินหมายถึงเพียงแค่การเปิดให้ผู้คนสามารถรับรู้ถึงข้อความ ภาพ หรือวิดีโอที่ได้มีการโพสต์เอาไว้ ส่วนปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ หมายถึง ผู้ใช้เฟซบุ๊กทุกคนสามารถเลือกรับหรือไม่รับเพื่อนในเฟซบุ๊ก รวมถึงสามารถสร้างตัวตนและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในมุมมองของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถนำข้อมูลของปฏิสัมพันธ์ในสองรูปแบบดังกล่าวมาวิเคราะห์ได้

ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการศึกษากฎปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีอาชญากรรมที่เป็นกรณีศึกษา ด้วยตารางปฏิสัมพันธ์ที่เรียงลำดับจากเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 โดยเริ่มต้นจากหัวข้อที่โพสต์ ตามมาด้วยปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งเป็นการนับจำนวนคนที่กดถูกใจ (Like) รัก (Love) และตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji) ไปจนถึงการจำแนกและวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของเอโมจิและการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของวจนภาษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.3.1 กรณีศึกษาที่ 1: คดีสาวชีวิต

กรณีศึกษาที่ 1: คดีสาวชีวิต มีปฏิสัมพันธ์ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	หัวข้อโพสต์	ปฏิสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้น ทั้งหมด	ถูกใจ (Like)	รัก (Love)	ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji)					ความคิดเห็น (Comment)	แบ่งปัน (Share)
					หัวเราะ (Haha)	ว้าว (Wow)	เสียใจ (Sad)	โกรธ (Angry)	ห่วงใย (Care)		
หมายเลข 1	แถลงเรื่องการ เยียวยาเหยื่อ	7,600 +	4,600 + (60.53 %)	245 (3.22 %)	127 (1.67 %)	45 (0.59 %)	119 (1.57 %)	2,400+ (31.58%)	-	7,600 +	745
หมายเลข 2	สรุปความคืบหน้า คดี	45,000 +	42,000 + (93.30 %)	541 (1.20 %)	2,000 + (4.44 %)	191 (0.42 %)	20 (0.04 %)	36 (0.08 %)	-	2,800 +	700
หมายเลข 3	ตัวแทนตระกูลของผู้ ก่อเหตุเปิดแถลงข่าว	6,200 +	5,200 + (83.87 %)	5 (0.08 %)	645 (10.40 %)	55 (0.88 %)	13 (0.20 %)	269 (4.34 %)	-	895	169
หมายเลข 4	แม่ของผู้ก่อเหตุเปิด ใจผ่านรายการดัง	6,800 +	5,500 + (80.88 %)	7 (0.10 %)	506 (7.44 %)	86 (1.26 %)	40 (0.59 %)	605 (8.90 %)	-	1,500 +	1,500 +
หมายเลข 5	มาช่วยตามหา ผู้ก่อเหตุ	19,000 +	17,000 + (89.47 %)	62 (0.33 %)	1,100 + (5.79 %)	459 (2.42 %)	47 (0.25 %)	46 (0.24 %)	-	567	760

ตารางที่ 15 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีสาวชีวิต

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่การใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพหรือเอโมจิ (Emoji) และวจนภาษา (Verbal Language) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายข้อมูลไปอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ด้วยวิธีการแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1

โพสต์คลิปถ่ายทอดสด (Live) ตัวแทนของตระกูลผู้ก่อเหตุแถลง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ขอโทษที่คนในตระกูลก่อเหตุดังกล่าว โดยชี้แจงว่าคดีที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องส่วนตัว บุคคลอื่นในตระกูลและนามสกุลไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ คนในตระกูลรวบรวมเงินมาได้ 500,000 บาท เพื่อเป็นกองทุน มอบให้ผู้เสียหายนำไปเป็นค่าใช้จ่ายติดตามการบังคับคดี เพื่อให้ได้รับการชดใช้จากผู้ก่อเหตุอย่างเต็มที่ ถือเป็นน้ำใจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับค่าชดเชยตามคำพิพากษา โดยโพสต์นี้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 7,600 ครั้ง มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 4,600 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.53 และ รัก 245 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.22 โดยมีการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุด คืออารมณ์โกรธกว่า 2,400 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองลงมา คือ หัวเราะเยาะเย้ย 127 ครั้ง และ เสียใจ 119 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.67 และ 1.57 ตามลำดับ ส่วนอารมณ์ที่พบน้อยที่สุดคือ ว้าว 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.59 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์มาร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจันภาษาเป็นจำนวนมากกว่า 7,600 ข้อความและมีการแบ่งปัน 745 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2

โพสต์ข้อความสรุปความคืบหน้าของคดี เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เรื่องแม่ของผู้ก่อเหตุได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับรายการโทรทัศน์ชื่อดัง พร้อมทั้งส่งโฉนดมาให้กับทางรายการ โดยแจ้งว่า ฝ่ายทางรายการช่วยขาย เนื่องจากหาเงินไม่ทัน เงินไม่พอ หรือให้กระทรวงยุติธรรมจ่ายเงินกองทุนช่วยเหลือไปก่อน หากขายที่ดินได้จะคืนเงินให้ รวมถึงขอโทษแทนทนายความที่ใช้คำพูดไม่ดี ส่วนเรื่องของคดีจำเป็นต้องอุทธรณ์ตามขั้นตอนของกฎหมาย ส่วนตัวผู้ก่อเหตุนั้นก็กลายเป็นโรคซึมเศร้า ต้องเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเพราะอยากเรียนและเข้าสังคม ผู้ก่อเหตุเคยแต่งงาน แต่หย่าร้าง และกลับมาอยู่กับบิดามารดาแล้ว ขอโทษที่ทำให้ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง โดยโพสต์เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 45,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจในโพสต์ดังกล่าวกว่า 42,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.3 และ รัก 541 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.20 ผู้วิจัยพบการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดนี้คือ การหัวเราะ ซึ่งเป็นการหัวเราะที่ไม่ใช่ในลักษณะของอารมณ์สนุกสนาน แต่คล้ายกับว่าเป็นการหัวเราะเยาะเย้ย มากกว่า 2,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.44 รองลงมาคือ ว้าว 191 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.42 โกรธ 36 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.08 และน้อยที่สุดคือเสียใจ 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.04 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจันภาษาว่า 2,800 ครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย และมีการแบ่งปัน 700 ครั้ง

เพลงเพชบุรีหมายเลข 3

โพสต์ข้อความเชิญชวนให้ร่วมรับฟังการแถลงข่าวของตระกูลผู้ก่อเหตุ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 6,200 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจในโพสต์ดังกล่าวกว่า 5,200 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 83.87 และ รัก 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.08 ผู้วิจัยพบว่าโพสต์นี้เป็นเพียงการโพสต์เชิญชวนให้รับฟังการแถลงข่าว ที่ยังไม่ได้มีรายละเอียดของเนื้อหาแต่อย่างใด แต่มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของอะโมจิเป็นจำนวนมากที่พบมากที่สุดคือ การหัวเราะ 645 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.40 ซึ่งเป็นไปได้ว่าเป็นการหัวเราะในเชิงลบ เช่น หัวเราะเยาะเย้ย รองลงมาคืออารมณ์โกรธ 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.34 ว้าว 55 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.88 และน้อยที่สุดคือเสียใจ 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.20 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา 895 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 169 ครั้ง

เพลงเพชบุรีหมายเลข 4

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับในเพลงเพชบุรีหมายเลข 2 โดยระบุว่าบิดาและมารดาของผู้ก่อเหตุเปิดใจผ่านรายการโทรทัศน์ชื่อดัง โดยบิดาส่งโฉนดที่ดิน 2 แปลงมาให้ทางรายการ มารดาโทรศัพท์เข้ามาร่วมพูดคุยว่า ส่งโฉนดมาให้ดูเพื่อแสดงความจริงใจต่อครอบครัวผู้สูญเสีย โดยจะขายที่ดินเพื่อนำเงินมาให้ แต่ตอนนี้เงินไม่พอ อยากให้กระทรวงยุติธรรมช่วยอนุมัติเงินจากกองทุนยุติธรรมให้ผู้เสียหายแทนไปก่อน ส่วนผู้ก่อเหตุนั้นเหมือนตายทั้งเป็น กลายเป็นโรคซึมเศร้า ต้องเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเพื่อให้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ก่อน หนานี้แต่งงาน แต่หย่าร้างและกลับไปอยู่กับมารดา โพสต์นี้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 6,800 ครั้ง มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจในโพสต์ดังกล่าวกว่า 5,500 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 80.88 และ รัก 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.10 ผู้วิจัยพบว่า มีการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของอะโมจิมากที่สุดคืออารมณ์โกรธ 605 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.90 รองลงมาคือ หัวเราะเยาะเย้ย 506 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.44 ว้าว 86 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.26 และน้อยที่สุดคือเสียใจ 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.59 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 1,500 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 1,500 ครั้ง

เพลงเพชบุรีหมายเลข 5

โพสต์เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เป็นภาพการขึ้นป้ายขนาดใหญ่ให้ช่วยกันตามหาผู้ก่อเหตุ และให้ข้อมูลเอาไว้ว่าผู้ก่อเหตุได้มีการเปลี่ยนหลายชื่อและแต่งงาน โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 19,000 ครั้ง มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจในโพสต์ดังกล่าวจำนวนกว่า 17,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 89.47 และ รัก 62 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.33 ผู้วิจัยพบการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของอะโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะเยาะเย้ย 1,100 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.79 รองลงมาคือ ว้าว 459 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.42 เสียใจ 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.25 และน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธ 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.24 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา 567 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 760 ครั้ง

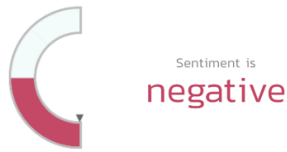

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่า เพจเฟซบุ๊กทั้ง 5 เพจ โปสต์เกี่ยวกับคดีสาวซีวีก ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน คือช่วงกลางเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 โดยเป็นการโพสต์หลังจากเกิด เหตุการณ์ประมาณ 9 ปี เพจเฟซบุ๊กเหล่านี้ได้มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีสาวซีวีกในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากมีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ในลักษณะของการสัมภาษณ์เจาะลึกครอบครัวของเหยื่อที่ เสียชีวิตที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากผู้ก่อเหตุ จึงนำมาซึ่งอารมณ์ร่วมของคนในสังคมและ กลุ่มคนในโลกออนไลน์ โดยมีการกดถูกใจในทุกเพจมากกว่าร้อยละ 80 ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ที่กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจร้อยละ 60.53 แต่ในเพจนี้กลุ่มคนในโลกออนไลน์มุ่งเน้นที่จะ แสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิโดยเฉพาะอารมณ์โกรธมากถึงร้อยละ 31.58 และยังการ แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษามากกว่าทุก ๆ เพจ เป็นจำนวนกว่า 7,600 ข้อความ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนให้ความสนใจในคดีนี้ แม้ว่าจะผ่านไปนานถึง 9 ปีแล้วก็ตาม และกลุ่มคนใน โลกออนไลน์ยังให้ความสนใจในประเด็นที่คนในตระกูลของผู้ก่อเหตุรวบรวมเงินมาให้กับผู้เสียหาย ในลักษณะของการเป็นกองทุน เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการติดตามการบังคับคดีเป็นจำนวนมาก

4.3.1.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษา (Comments) คดีสาวซีวีก

ผู้วิจัยนำข้อมูลการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวิจารณ์ภาษาในเพจเฟซบุ๊กทั้ง 5 เพจ มาวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis) และวัตถุประสงค์ (Intent) ของข้อความ ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ สวทช. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มบริการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะ ข้อความที่มีความสำคัญและตรงตามเนื้อหา ตามจำนวนตัวอักษรที่แอปพลิเคชันเอสเซนส์สามารถ รองรับได้ (ประมาณไม่เกิน 1,000 ตัวอักษร) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งผลจะออกมาใน 2 ลักษณะ คือ

1. การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis) เพื่อวิเคราะห์อารมณ์ของข้อความเหล่านั้น ว่ามีทัศนคติอย่างไร โดยสามารถจำแนกออกเป็นทัศนคติเชิงบวก (Positive) และ เชิงลบ (Negative)
2. การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis) เพื่อวิเคราะห์อารมณ์ของข้อความเหล่านั้น ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อเรียกร้อง (Request) เพื่อตั้งคำถาม (Question) เพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) และ เพื่อแสดงถึง ความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ซึ่งผลการวิเคราะห์ผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์สามารถนำเสนอได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis)	การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis)
หมายเลข 1		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 2		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 3		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 4		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 5		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)

ตารางที่ 16 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวजनภาษาคดีสาวชีวิต

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงผลการศึกษาว่า กลุ่มคนในโลกออนไลน์ได้แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษาเกี่ยวกับคดีนี้ผ่านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 ด้วยทัศนคติในเชิงลบ (Negative) ทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) และแสดงถึง

ความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 และ 5 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) เพิ่มเติมเข้ามา

อย่างไรก็ดี ผลการวิเคราะห์ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์และตีความด้วยตัวผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยพบว่าการแสดงความคิดเห็นเชิงลบ (Negative) ในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 มีประเด็นที่ตรงกัน คือ ต้องการเรียกร้อง (Request) ให้ผู้ก่อเหตุออกมาแสดงตัวเพื่อรับผิดชอบ เช่นข้อความว่า

“พ. อยู่ไหน เรื่องของตัวเองให้คนอื่นมาแถลง เป็นโรคซึมเศร้า อยู่มุมไหนของประเทศคะ ออกมาลิคะ เรื่องตัวเองแท้ ๆ”

“จริง ๆ เค้าควรจะมาออกมาแถลงด้วยตัวเอง ออกมาพูด ออกมาแสดงความรู้สึก...”

“เอา พ. มาแถลงครับ วงศ์ตระกูลไม่ต้องมาแถลงหรอก ไม่แปลกใจที่เขาพูด...”

“พ. ควรออกมาบ้างคะ อยากเห็นความรับผิดชอบ...”

“แ่ว ๆ ว่าปัจจุบันพ. ทำงานที่กระทรวง...”

ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าข้อความเหล่านี้เป็นวาทกรรมในลักษณะของการสั่งหรือชี้แนะ (Directive) ที่มีความพยายามทำให้เกิดการปฏิบัติตาม ควบคู่ไปกับวาทกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกในลักษณะของการปลุกกระตม (Inciting) เพื่อหาร่วมหาตัวผู้ก่อเหตุอีกด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบ (Negative) ผ่านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 4 มีประเด็นที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ต้องการเรียกร้อง (Request) ให้เหยื่อได้รับการเยียวยาหลังจากต้องรอคอยมานานถึง 9 ปี โดยมีการโพสต์ข้อความที่ซ้ำ ๆ กันและเป็นการโพสต์ที่มีลักษณะไหลเวียน ต่อเนื่อง คล้ายพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ด้วยการใช้คำว่า “9 ปี” เช่น

“ไม่ต้องแก้ตัวคะเพราะผ่านมาตั้ง 9 ปี”

“9 ปี?? ระยะเวลาไม่น้อยเลยนะกับความรู้สึกที่สูญเสียไป ...”

“โอนเงินให้ผู้เสียหายก่อนมัย 9 ปีแล้วนะ”

“มันนานไปนะคะ 9 ปีกับการสูญเสียครั้งใหญ่ของ 9 ครอบครัว...”

“แล้ว 9 ปี คุณไปอยู่ไหนมาคะ”

คำว่า “9 ปี” เป็นเพียงคำบอกเล่าที่บ่งบอกถึงระยะเวลา แต่การแสดงความคิดเห็นในเพลงเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 4 เป็นวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressive) ที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกที่ไม่ได้เพียงแค่ต้องการจะบอกเล่า แต่เป็นข้อความในลักษณะของการสั่งหรือชี้แนะ (Directive) เป็นวัจนกรรมที่มีความพยายามกดดันทำให้เกิดการปฏิบัติตามเสียมากกว่า

ผู้วิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมในเพลงเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ที่มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นในเชิงลบ (Negative) เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมและการลงโทษ ในลักษณะของการตั้งคำถาม (Question) เช่น

“ติดใจ...มันมีจริง ๆ เหรอ คนทำผิด ไม่มีเงินจ่าย แล้วไปยืมเงินของ
กระทรวงยุติธรรมมาจ่ายก่อน...”

“ไม่มีเงินชดใช้ แล้วทำไมไม่ติดคุก...”

“อ้าวเงินกองทุนยุติธรรมเขาไว้ช่วยคนไม่มีเงินไม่ใช่หรอ...”

“บังคับคดียึดทรัพย์ขายทอดตลาดเอาเงินมาเยียวยาผู้เสียหาย”

“เงิน ก. ยุติธรรมเนี่ยมีไว้ให้ยืมทุกคนไหม...”

ผู้วิจัยเชื่อว่าข้อความในเพลงเฟซบุ๊กหมายเลข 4 นอกจากจะเป็นข้อความที่แสดงความรู้สึก (Expressive) ในลักษณะของการบอกกล่าว (Assertive, Representative) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้โพสต์เชื่อในสิ่งนั้น แต่ยังคงคล้ายกับเป็นการตั้งคำถาม (Question) เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังมีคนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจในเรื่องของ “กองทุนยุติธรรม” ที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 เพื่อสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเพื่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนทั้งในด้านกฎหมาย การฟ้องร้องดำเนินคดีหรือการบังคับคดี ไปจนถึงคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือผู้ที่เดือดร้อน โดยได้มีการระบุรายละเอียดไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 (สำนักงานกองทุนยุติธรรม, ออนไลน์)

ส่วนในเพลงเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีประเด็นน่าสนใจที่แตกต่างจากเพลงเฟซบุ๊กอื่น คือ มีการนำคดีสาวซีวิกไปเปรียบเทียบกับคดีอื่น ๆ คล้ายกับเป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ว่ามีคดีอื่นที่คล้ายคลึงกัน เช่น

“นี่ถึงน้องการตูน ไม่มี ไม่หนี ไม่จ่าย”

“เสียเบงซ์ 2 คพ ชดใช้ 45 ล้าน แถมแกวชอุทิศส่วนกุศลให้ด้วย...”

“น่าจะดูคดีเสียขับรถเบงซ์ ที่ขับรถชนรองผู้กำกับ กับภรรยาเสียชีวิต
ทั้ง ๆ ที่เสียก็ไม่ใช้ตระกูลตั้งอะไรเลย เสียจ่ายให้ไม่รอช้า 45 ล้านบาท
และรับผิดชอบส่งเสียการเรียนบุตร 2 คน ของผู้เสียชีวิต...”

“ทายาท (เครื่องตี๋มชูกำลัง) ด้วย”

“ผมว่ากรณีนี้กระบวนการยุติธรรมแล้วครับ ยุติธรรมเหมือนคดี ป. เลย”

นอกจากนี้ ยังมีข้อความในเชิงลบตำหนิกระบวนการยุติธรรมไทย ไม่ว่าจะป็นข้อความว่า

“กรมบังคับคดีชั้นน้อตหน้อย”

“กฎหมายประเทศไทย ไม่มีความเที่ยงตรงและเป็นธรรม...”

“ทวงความเป็นธรรมให้กลับคืนมา”

“ไม่ได้ดูถูกกระบวนการยุติธรรมไทยนะ แต่หลายๆคดี ทำให้
ประชาชนเห็นบรรทัดฐานของการตัดสินคดีต่างๆ...”

“ความยุติธรรม มันอาจก้าวไม่ถึงพวกมัน แต่พลังโซเชียลจะช่วยกัน
ทำสิ่งที่ถูกต้อง”

ผู้วิจัยมองว่าข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 เป็นวาทกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์
และความรู้สึกของผู้โพสต์ (Expressive) ในลักษณะของการสั่งหรือชี้แนะ (Directive) รวมถึงปลุก
ระดม (Inciting) เพื่อกระตุ้นสังคมให้เกิดการปฏิบัติตาม

4.3.2 กรณีศึกษาที่ 2: คติชาตกรรมนักท่องเที่ยวย่างต่างชาต

กรณีศึกษาที่ 2: คติชาตกรรมนักท่องเที่ยวย่างต่างชาต มีปฏิสัมพันธ์ตามตารางดังต่อไปนี้

เพลงเชงบู๊ก	หัวข้อโพสต์	ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด	ถูกใจ (Like)	รัก (Love)	ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji)					ความคิดเห็น (Comment)	แบ่งปัน (Share)
					หัวเราะ (Haha)	ว้าว (Wow)	เสียใจ (Sad)	โกรธ (Angry)	ห่วงใย (Care)		
หมายเลข 1	ค้นคำพิพากษาคาลฎีกา	12,000 +	11,000 + (91.67 %)	14 (0.12 %)	19 (0.16 %)	26 (0.22 %)	277 (2.31 %)	293 (2.44 %)	-	1,300 +	302
หมายเลข 2	ข่าวผู้ต้องหากลั้บค่าไถ่การ คือข่าวปลอม	10,000 +	10,000 + (100 %)	-	-	-	-	-	-	432	84
หมายเลข 3	คำพิพากษาตัวเต็มมาแล้ว	7,200 +	7,200 + (100 %)	-	-	-	-	-	-	635	465
หมายเลข 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
หมายเลข 5	ทำไม่นักสู้ Scotland Yard ถึงไม่เหมือนกับนักสู้Social	24,000 +	24,000 + (100 %)	-	-	-	-	-	1	2,400 +	3,200 +

ตารางที่ 17 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคติชาตกรรมนักท่องเที่ยวย่างต่างชาต

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่การใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพหรือเอโมจิ (Emoji) และวจนภาษา (Verbal Language) นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายข้อมูลไปอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ด้วยวิธีการแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ว่า #จับตาคดีเกาะเต่า ลุ้นคำพิพากษาศาลฎีกา คดีฆาตกรรม 2 นัดท่องเที่ยวชาวอังกฤษที่เกาะเต่า ซึ่งศาลอ่านคำพิพากษาในเวลา 10.00 น. ก่อนหน้านี้ศาลชั้นต้นพิพากษาประหารชีวิตและศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ประหารชีวิตเช่นกัน โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 12,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจโพสต์นี้ 11,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 91.67 และ รัก 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.12 ซึ่งผู้วิจัยพบการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุด คือ อารมณ์โกรธ 293 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.44 รองลงมาคือเสียใจ 277 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.31 ว้าว 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.22 และน้อยที่สุดคือหัวเราะเยาะเย้ย 19 ครั้ง เพียงร้อยละ 0.16 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 1,300 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 302 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ว่า ใครที่แชร์ข่าว พม่าเกาะเต่า กลับคำให้การ หรือขอถอนคำให้การ ที่สารภาพไปตอนแรกนั้น ล่าสุดจากคณะทำงานของเมียนมาร์เอง ที่มาช่วยคดี ออกมาบอกแล้วนะครับว่า ข่าวนี้ไม่เป็นความจริงนะครับ ยังยืนยันคำสารภาพเดิมอยู่ โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 10,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจโพสต์นี้จำนวนมากกว่า 10,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มคนในโลกออนไลน์ไม่ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิ แต่มุ่งเน้นไปที่การกดถูกใจและการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษาจำนวน 432 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 84 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ว่า คำพิพากษาตัวเต็มมาละ ตรวจเจอ คราบอสจุji เอาไปเข้าเครื่องตรวจพบเป็นของคน 2 คน และพอเอาของจำเลยมาตรวจก็ตรงกันทั้ง 16 ตำแหน่งสองคน #จับข่าว โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 7,200 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจโพสต์นี้จำนวนมากกว่า 7,200 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งเหมือนกับเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ที่กลุ่มคนในโลกออนไลน์ไม่ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิ แต่มุ่งเน้นไปที่การกดถูกใจและการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษาจำนวน 635 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 465 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4

ไม่ปรากฏโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้

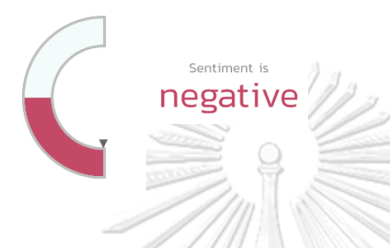

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5

โพสต์ภาพและข้อความเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ว่า ทำไมนักสืบ Scotland Yard ถึงมโนเหมือนกับนักสืบโซเซียล (How come the Scotland Yard Detectives have the same information as CSI LA detective?) โดยเปรียบเทียบข้อมูลแนวทางการสืบสวนคดีของ Scotland Yard และนักสืบโซเซียลของไทยว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 24,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจโพสต์นี้จำนวนมากกว่า 24,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เช่นเดียวกันกับเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 และ 3 ที่กลุ่มคนในโลกออนไลน์ไม่ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ผ่านอะโมจิ แต่มุ่งเน้นไปที่การกดถูกใจ และการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษาว่า 2,400 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการแบ่งปันกว่า 3,200 ครั้ง

อย่างไรก็ดี ทุกเพจเฟซบุ๊กโพสต์เกี่ยวกับคดี ข. ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน คือ ปีพ.ศ. 2557 2558 และ 2562 ดังนั้น เนื้อหาการโพสต์จึงแตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มคนในโลกออนไลน์แสดงออกถึงความสนใจในคดีนี้ด้วยการกดถูกใจ (Like) เป็นจำนวนมาก โดยเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2 และ 5 กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจมากถึงร้อยละ 100 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ได้แสดงออกทางอารมณ์ด้วยอะโมจิใด ๆ เลย ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ที่โพสต์ชวนให้ผู้คนลุ้นคำพิพากษาศาลฎีกา กลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจร้อยละ 91.67 รวมถึงแสดงความรู้สึกในรูปแบบของอะโมจิเพื่อลุ้นคำพิพากษาด้วยอารมณ์โกรธมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.44 อาจสะท้อนให้เห็นว่า ระหว่างรอคำพิพากษาศาลฎีกา กลุ่มคนในโลกออนไลน์ยังสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างหลากหลายเนื่องจากคดียังไม่ถึงที่สุด แต่เมื่อมีคำพิพากษาที่ชัดเจนออกมาแล้ว กลุ่มคนในโลกออนไลน์ส่วนใหญ่เน้นไปที่การกดถูกใจ คล้ายกับเพียงแคร์รับทราบเท่านั้น

4.3.2.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวชันภาษา (Comments) คติษัตริกรรมนักท่องเทียวต่างชาติ

ผู้วิจัยวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวชันภาษาคติษัตริกรรมนักท่องเทียวต่างชาติผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis)	การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis)
หมายเลข 1		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 2		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 3		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 4	ไม่มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีนี้	ไม่มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีนี้
หมายเลข 5		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ตารางที่ 18 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวชันภาษาคติษัตริกรรมนักท่องเทียวต่างชาติ

ตารางนี้เป็นารอธิบายผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มคนในโลกออนไลน์แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วยทัศนคติในเชิงลบ (Negative) ทั้งหมด ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ที่ไม่ได้มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีนี้ โดยในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2 และ 3 มีวัตถุประสงค์ในการแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือต้องการเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) แสดงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) และประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ที่มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) และแสดงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” สอดคล้องกับการวิเคราะห์และตีความด้วยตัวผู้วิจัยเองบางประการ เนื่องจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาทั้งหมดที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 เพิ่มเติม ทำให้ได้พบว่ามี การแสดงความคิดเห็นด้วยคำที่เหมือนกัน คือคำว่า “แพะ” ซึ่งตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีนี้ด้วยคำดังกล่าวหมายถึง “แพะรับบาป” ซึ่งตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คำว่าแพะรับบาป หมายถึง “คนที่รับเคราะห์กรรมแทนผู้อื่นที่ทำการนั้น” โดยมีทั้งการโพสต์ด้วยทัศนคติในเชิงลบ (Negative) อันสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เช่น

“สงสารแพะ”

“ตำรวจไทยชอบจับแพะ”

“แพะแน่นอนครับ...”

“เกาะแพะ”

“แพะเต็ม ๆ”

ในทางกลับกันผู้วิจัยพบว่า มีการโพสต์คำว่า “แพะ” ที่ให้ทัศนคติในเชิงบวก (Positive) ด้วย ซึ่งแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์ โดยน่าจะเป็นกลุ่มคนที่ยังเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม จึงโพสต์ข้อความที่ได้เกี่ยวกับอีกกลุ่มหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น

“คนที่บอกว่าแพะนี้เราละงใจ DNA คนร้ายก็ตรงกับเหยื่อ...”

“พอได้ระ เรื่องแพะอะ เปื่อ...”

“...ยังจะมโนว่าแพะกันอีก...”

“พวกที่บอกว่าแพะนี้เค้าอยู่ในเหตุการณ์ด้วยรีไ...”

“ถ้าเค้าเป็นตวจจริง กระทำผิดจริง ไม่ใช่แพะนะ”

ข้อความเหล่านี้คือวาทกรรมการบอกกล่าว (Assertive, Representative) ที่เป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบว่าผู้โพสต์เชื่อในสิ่งนั้น (Announcement) รวมถึงยังเป็นวาทกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกอย่างชัดเจน (Expressive) นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในโลกออนไลน์ ที่มาถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในโพสต์ดังกล่าว

นอกจากนี้ เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวงจภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมไทยในเชิงลบ (Negative) จำนวนไม่น้อย คล้ายกับเป็นการตั้งคำถาม (Question) ไปยังการทำงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม และเรียกร้อง (Request) ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง เช่น

“มีไปทำไมตำรวจ มีแล้วสร้างแต่...”

“ผมลงทะเบียนว่า ทำไม ตร. ไทยจึงไม่หันไปสืบสวนกลุ่มผู้มีอิทธิพลในเกาะอย่างจริงจัง โข่วให้ชาวไซเซี่ยลหายข้องใจไปเลย...”

“รู้ระบบยุติธรรมไทยเพื่ออนาคตของชาติเราเอง...”

“นี่แหละตำรวจไทย...เรื่องจับแพะชนแกะอะ”

“ถ้าสร้างคามยุติธรรมตั้งแต่ต้น คงไม่ต้องมานั่งเครียด...”

โดยสิ่งที่ผู้วิจัยพบเพิ่มเติมคือ มีผู้คนในโลกออนไลน์เข้ามาร่วมสืบสวนคดีดังกล่าวเป็นจำนวนมากอีกด้วย เช่นข้อความว่า

“ไม่อยากปรักปรำนะ แต่ตรรกะง่าย ๆ นะ คนที่ไม่ยอมตรวจดีเอ็นเอ ถึงขั้นตั้งทนาย ก็นั่นละน่าสงสัยที่สุด คดีนี้มีความผิดปกติ ทั้ง ๆ ที่เจอคพ วัตถุประสงค์ก็เยอะ พื้นที่ก็มีไม่มาก แต่กลับล่าช้า หากผู้ทำเป็นต่างถิ่นคงหนีไปแล้ว”

“DNA ของฆาตกรที่แท้จริง อย่งไรก็ยังคงอยู่บนร่างกายของ Hannah และ David แน่نون...”

“ขออนุญาตสงสัยอีกนิดนะครับที่ว่ามีคนแอบเอาเสื้อผ้าของเดวิดไปใส่กระเป๋เพื่อนั้น... คนที่เอาไปใส่รู้ได้ไงว่ากระเป๋านั้นเป็นของเพื่อนเดวิด? และพักที่ไหน? เข้าไปในนั้นได้อย่างไร?”

“ส่วนฆาตกรตัวจริงที่ทางอังกฤษจับตานั้น เป็นผู้ต้องสงสัยกลุ่มเดิม ๆ ซึ่งไม่พันลูกหลานผู้มีอิทธิพลบนเกาะเต่าเจ้าเก่านั่นเอง...”

“สงสัยว่าอิทธิพลท้องถิ่นเป็นญาติกะใครบ้าง ตำรวจเลยไม่กล้าแตะ...”

จะเห็นได้ว่าข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 คือการบอกกล่าว (Assertive, Representative) เป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบว่ามีข้อสงสัยในสิ่งนั้น (Announcement) รวมถึงยังเป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึก (Expressive) ที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจน

4.3.3 กรณีศึกษาที่ 3: คติการเสียชีวิตของพรดีตัสสาว

กรณีศึกษาที่ 3: คติการเสียชีวิตของพรดีตัสสาว มีปฏิสัมพันธ์ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	หัวข้อโพสต์	ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด	ถูกใจ (Like)	รัก (Love)	ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji)					ความคิดเห็น (Comment)	แบ่งปัน (Share)
					หัวเราะ (Haha)	น้ำว้าว (Wow)	เสียใจ (Sad)	โกรธ (Angry)	ห่วงใย (Care)		
หมายเลข 1	เปิดใจขายคนสุดท้ายที่อยู่กับผู้เสียชีวิต	40,000 +	36,000 + (90.00 %)	1,400+ (3.50 %)	110 (0.28 %)	152 (0.38 %)	299 (0.75 %)	2,000+ (5.00 %)	3 (0.008 %)	9,800 +	7,300 +
หมายเลข 2	ความลับหน้าเรื่องการเสียชีวิต	66,000 +	64,000 + (96.97 %)	1,200+ (1.82 %)	216 (0.33 %)	176 (0.27 %)	787 (1.97 %)	32 (0.05 %)	-	4,000 +	2,600 +
หมายเลข 3	นาฬิกาของผู้เสียชีวิต แฉเวลาหัวใจหยุดเต้น	28,000 +	26,000 + (92.86 %)	183 (0.65 %)	24 (0.09 %)	1,300 + (4.64 %)	49 (3.8 %)	4 (0.01 %)	-	1,800 +	1,500 +
หมายเลข 4	สรุปไหมโลมการเสียชีวิต	34,000 +	30,000 + (88.24 %)	25 (0.07 %)	16 (0.05 %)	247 (0.73 %)	3,800+ (11.18 %)	92 (0.27 %)	-	24,000 +	41,000 +
หมายเลข 5	ทนายถูกศาลตัดสินจำคุก 5ปี	6,600 +	4,500 + (68.18 %)	2 (0.03 %)	1,900 + (28.79 %)	95 (1.44 %)	8 (0.12 %)	5 (0.08 %)	3 (0.05 %)	210	112

ตารางที่ 19 ตารางปฏิสัมพันธ์คติการเสียชีวิตของพรดีตัสสาว

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่การใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพหรือเอโมจิ (Emoji) และวัจนภาษา (Verbal Language) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายข้อมูลไปอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ด้วยวิธีการแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1

โพสต์คลิป์วิดีโอเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2562 #LIVE เปิดใจ “อ.” ชายคนสุดท้ายที่อยู่กับผู้เสียชีวิตและเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีดังกล่าว โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 40,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 3,600 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 90.00 และ รักกว่า 1,400 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.50 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ โกรธกว่า 2,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.00 รongลงมาคือ เสียใจ 299 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.75 ว้าว 152 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.38 หัวเราะ 110 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.28 และน้อยที่สุดคือห่วยไย 3 ครั้ง เพียงร้อยละ 0.008 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบว้จนภาษากว่า 9,800 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 7,300 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2562 สรุปความคืบหน้าของคดีโดยให้ข้อมูลว่ามีข่าวจากร้จวกรวโดยตรงว่าผลชันสูตรศพอย่างเป็นทางการ คือ 1) เสียชีวิตจากการดื่มสุรา 2) พบปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดถึง 418 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ 3) ไม่พบยาเสพติด 4) ไม่พบ DNA คนอื่นในร่างกาย และยังไม่มีการออกหมายจับใครในตอนนี้ แต่จะเรียกคนในบ้านที่จัดงานงานปาร์ตี้มาสอบอีกรอบ โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 66,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 64,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 96.97 และรักกว่า 1,200 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.82 ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ เสียใจ 787 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.97 รongลงมาคือหัวเราะ 216 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.33 ว้าว 176 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.27 และน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธ 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบว้จนภาษากว่า 4,000 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 2,600 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3

โพสต์แชร์ข่าวของสำนักข่าวแห่งหนึ่งเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่า มีข่าวนีตเข้าไปแสดงความคิดเห็นเรื่องเวลาการเสียชีวิตของพริตตี้สาว โดยโพสต์ภาพจากวงจรปิดนาที่ นาย อ. ลากร้างพริตตี้สาวไปกับพันคอนโดมิเนียม แล้ววงกลมตรงข้อมือซ้ายของพริตตี้สาวพร้อมแคปชั่นว่า “เป็น Smart Watch หรือเปล่า อยากรู้เสียชีวิตตอนไหน ให้ไปดูการจับ Heart Rate จากนาฬิกาสมาร์ทวอชได้นาฬิกาของผู้เสียชีวิตสามารถระบุเวลาหัวใจหยุดเต้นได้” เพื่อช่วยคลี่คลายคดี โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 28,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 26,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 92.86 และรัก 183 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.65 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ ว้าว 1,300 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.64 รongลงมาคือ เสียใจ 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.8 หัวเราะ 24 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.09 และน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.01 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบว้จนภาษากว่า 1,800 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 1,500 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2562 สรุปลงและลำดับเหตุการณ์การเสียชีวิตของพริตตี้สาวอย่างละเอียด ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 34,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 30,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 88.24 และรัก 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอะโม้จิมมากที่สุดคือ เสียใจ กว่า 3,800 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.18 รองลงมาคือ ว้าว 247 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.73 โกรธ 92 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.27 และน้อยที่สุดคือหัวเราะ 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 24,000 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 41,000 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5

โพสต์ภาพและข้อความเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ว่าทนายความชื่อดังถูกศาลตัดสินให้จำคุก 5 ปีในคดีนี้เนื่องจากเป็นหนึ่งในแก๊งค์บาร์ตีบางบัวทอง ซึ่งศาลอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 6,600 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 4,500 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 68.18 และรัก 2 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 0.03 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงอารมณ์ในรูปแบบของเอะโม้จิมมากที่สุดคือหัวเราะกว่า 1,900 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 28.79 รองลงมาคือ ว้าว 95 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.44 เสียใจ 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.12 โกรธ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.08 และน้อยที่สุดคือห่วย 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา 210 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 112 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 4 ได้โพสต์ข้อความเกี่ยวกับคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวในช่วงเวลาเดียวกัน คือช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของคดี โดยกลุ่มคนในโลกออนไลน์แสดงให้เห็นถึงความสนใจในคดีนี้ด้วยการกดถูกใจ (Like) เป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งมีการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอะโม้จิมเสียใจมากที่สุดในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 คิดเป็นร้อยละ 11.18 ส่วนการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบของเอะโม้จิมที่น้อยที่สุดปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 คืออารมณ์ห่วยเพียงร้อยละ 0.008 เท่านั้น และอีกหนึ่งจุดสังเกตที่น่าสนใจคือ ในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ที่ได้มีการโพสต์สรุปลงและลำดับเหตุการณ์การเสียชีวิตของพริตตี้สาวอย่างละเอียดนั้น มีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของวุ้นภาษามากกว่า 24,000 ข้อความ รวมถึงยังแบ่งปันไปมากกว่า 41,000 ครั้ง ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีต่อคดีดังกล่าว ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 เพียงเพจเดียวที่ได้โพสต์ข้อความเกี่ยวกับคดีนี้ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีและมีคำตัดสินของศาล โดยกลุ่มคนในโลกออนไลน์แสดงให้เห็นถึงความสนใจในคดีนี้ด้วยการกดถูกใจ (Like) คิดเป็นร้อยละ 68.18 ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าในช่วงเวลาการโพสต์ ส่งผลต่อความสนใจของผู้คน หากโพสต์ในช่วงเวลาเริ่มต้นของเหตุการณ์ ผู้คนยังตื่นตัวและให้ความสนใจ ก็จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์มากขึ้น ดังปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ที่โพสต์สรุปความคืบหน้าของคดี และเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ที่โพสต์คลิป์วิดีโอเปิดใจชาย

คนสุดท้ายที่อยู่กับผู้เสียชีวิตและเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีดังกล่าว เกิดปฏิสัมพันธ์รวมมากถึงกว่า 66,000 และกว่า 40,000 ครั้ง ตามลำดับ

4.3.3.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษา (Comments) คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

ผู้วิจัยนำการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษาคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวมาวิเคราะห์ผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis)	การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis)
หมายเลข 1		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 2		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 3		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 4		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 5		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ตารางที่ 20 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษาคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว

ตารางนี้เป็นการอธิบายผลการศึกษาระดับความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาที่เกี่ยวกับคดี การเสียชีวิตของพริตตี้สาวในทุกเพจเฟซบุ๊กสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงลบ (Negative) ทั้งหมด ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) และแสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) ยกเว้น เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 และ 4 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) เพิ่มเติมเข้ามา

ซึ่งผลการวิเคราะห์ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์และตีความด้วยตัวผู้วิจัยเอง เนื่องจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาทั้งหมดที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 เพิ่มเติมทำให้ได้พบว่า กลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาผ่านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 มากที่สุด จำนวนกว่า 24,000 ข้อความ และ น้อยที่สุดในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 จำนวน 210 ข้อความ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อความในเชิงลบ (Negative) เป็นลักษณะของการร่วมสับสนและตัดสินใจ

โดยเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมความขัดแย้งของกลุ่มคนในโลกออนไลน์อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในมุมมองหนึ่งกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมตัดสินว่าผู้ชายคนสุดท้ายที่อยู่กับผู้เสียชีวิตน่าจะเป็นผู้กระทำผิด ทั้งที่ในช่วงเวลาดังกล่าวเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้แจ้งข้อหาดำเนินคดีกับใครทั้งสิ้น โดยใช้ข้อความว่า

“วางยาแน่นอน”

“...นั่นแหละที่ฆ่าเขา”

“นี่มีคนนี้ ทั้ง ๆ ที่ฆ่าคนตาย”

“โกหกเก่งมาก บอกไม่รู้ฆ่าตาย”

“ทำผิดแล้วยังยืมได้”

ในทางกลับกัน กลุ่มคนในโลกออนไลน์อีกกลุ่มหนึ่ง ออกมาโต้เถียงในลักษณะที่ว่า ไม่เชื่อว่าผู้ชายคนนี้เป็นผู้กระทำความผิด เช่นข้อความว่า

“คุณ้องเค้าพูดมีเหตุผลนะคะ ค่อย ๆ ตามดีกว่าคะ บางทีน้องเค้าอาจจะไม่ได้ทำ”

“คนโกหกจะไม่ตอบเนียนขนาดนี้ นี่เหมือนเค้าพูดจากใจอะ...”

“อย่าไปด่าเค้ากันเลย ถ้าเค้ารู้ว่าตาย เค้าคงไม่อ้อมไปด้วยหรอก”

“ส่วนตัวเชื่อว่าไม่ได้ฆ่า...”

“ควรเสพข่าวให้พอประมาณ อย่าเพิ่งด่าใครเลย เดี่ยวเจ็บนะ”

ข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 เป็นวัจนกรรมในลักษณะการบอกกล่าว (Assertive, Representative) เป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ว่าผู้โพสต์เชื่อในสิ่งนั้น จึงบอกกล่าวให้กับผู้ฟังที่อาจจะยังไม่ทราบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ โดยเป็นทั้งการบอกกล่าวตามปกติ ธรรมดา (Saying, Stating) การตั้งคำถาม (Question) ไปจนถึงการตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing) และวิจารณ์ (Criticizing) อีกด้วย

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ถึง 5 มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวัจนภาษา ในเชิงลบ (Negative) ที่คล้ายคลึงกัน คือ มีการร่วมสืบสวนและตัดสินเกี่ยวกับคดีดังกล่าว คล้ายกับการเรียกร้อง (Request) ให้เจ้าหน้าที่ไปหาข้อมูลเพิ่มเติม ตามที่มีการร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 มีการร่วมสืบสวนด้วยข้อความว่า

“...อยากให้ตามไปสงสัยเรื่องการจัดปาร์ตี้ของเจ้าของบ้านน้อย คือ เลี้ยงกฎหมายหรือเปล่า...”

“นาฬิกาไอ้เจ้าของมันบอกของไอ้อ. แต่ในคลิปมีอ้วนอ้วนไซ้ของ ไอ้อ.หรือ อันนี้ยังไม่หายข้องใจ...”

“แพทย์นิติเวชได้รายงานผลการชันสูตรศพอย่างไม่เป็นทางการว่า ตรวจพบว่าช่องคลอดมีการฉีกขาด มีสารคัดหลังตกค้างอยู่ในช่องคลอด ซึ่งแพทย์อยู่ระหว่างตรวจสอบว่าเป็นสารคัดหลังของผู้ใด ไอ้ x ประโยคนี่ x ตามหลอกหลอนกู่อยู่ตลอด...”

และมีการร่วมตัดสินด้วยข้อความว่า

“เบื้องต้น...ผิดตามป. อาญา มาตรา 374 ผู้ใดเห็นผู้อื่นอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตแล้วไม่ช่วยเหลือ...ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ข้อหาหนึ่งละ”

“ตายเพราะแอลกอฮอล์ในเลือดเยอะเกินขนาด ในแชทมันบอก มอมเหล้าไป 4 กลม อาจจะทำให้เจตนาฆ่าได้เนี่ย”

“จับให้หมดนั่นแหละ โทษฐานมอมเมาจนทำให้ผู้อื่นถึงแก่ชีวิต”

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 มีการร่วมสืบสวนเรื่องราวพิพากษาของผู้เสียชีวิต โดยเป็นประเด็นที่สื่อมวลชนให้ความสนใจและนำเสนอข่าวอย่างแพร่หลาย เช่นข้อความว่า

“เราใส่...มันจับการหายใจตลอดเป็นช่วงๆ มีกราฟหัวใจ บางจังหวะมีเตือนให้เราหายใจลึก ๆ ถ้าเราออกกำลังกาย หัวใจเต้นเร็วเกินไปมันจะเตือนให้เราหยุดพัก เทคโนโลยีบางทีก็ดี และมีประโยชน์นะ ผลจะรายงานเก็บไว้...ตลอดทุกวัน”

“ต้องดูจากนาฬิกาและไปเปิด app แหะละครับ ไม่แน่ใจ นาฬิกาจะเก็บอะไรไว้บ้าง”

“ถ้าเข้าไปตรวจสอบข้อมูลฮาร์ตเรท อาจจู้เวลาที่โคนวางยาเวลาไหนด้วยนะครับ เพราะว่าหัวใจน่าจะเต้นเร็วผิดปกติตั้งแต่โคนวางยาแล้ว”

“ลุ้นครับ นาฬิกาที่จับหัวใจอัตโนมัติ by default ไม่ได้มีเยอะ ถ้าไม่ได้ใส่ apple watch คือโอกาสทรงเลือน แต่ถ้าเป็นพวก amaze fit หรือ watch gt มีลุ้น”

“ถ้าเป็นการมินจะอยู่ตลอดเวลาครับ บนการมินคอนเนค”

ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 มีการร่วมสืบสวนด้วยข้อความว่า

“จะบอกว่าไม่รู้ว่ายตายแล้วมันก็ฟังไม่น่าจะขึ้น เพราะแบกน้องเค้าลงมาจากห้องเอง ตามปกติแบกคนลงมาหรือประคองกันลงมา จะไม่รู้เลยหรือว่าเค้ายังหายใจอยู่มัย สภาพฤษณหภูมิปกติกับคนตาย มันห่างกันเยอะมากจนรู้สึกได้ด้วยการสัมผัส การที่เอน้องเข้ามาในลิฟท์ แล้วเอาวางลงที่พื้น ให้ฟังผนังลิฟท์ แล้วมาเช็คความเรียบร้อยตัวเองในกระจก มันส่อพิรุณอย่างมาก...”

“คิดว่าตอนปาร์ตี้น่าจะมีคนใส่ยาลงไป อาจจะทำยาไอโหมม กะให้ผู้หญิงสนุก...”

“และตอนพาขึ้นคอนโดไป น่าจะมีคลิปจากกล้องวงจรปิดด้วยนะคะ จะได้ว่ารู้ว่าน้องผู้หญิงมีสติไหม ตอนที่มาตั้งแต่แรก”

และมีการร่วมตัดสินใจด้วยความว่า

“นี่คิดว่าตายตั้งแต่บ้านจัดงานละปะ แล้วไอ้...เนี่ยแพะ รับกรรมไป...”

“ถึงจะตายก่อนหรือหลังไปคอนโด...แล้วมันพาน้องมาคอนโด
ด้วยจุดประสงค์ไม่ดี แค่นี้ก็ผิดแล้วปะ”

“ถ้าพิสูจน์ได้ว่าล่อลวง ช่มชืดศพ เจตนาอำพรางซ่อนเร้นศพ
ให้การเท็จ ไม่รับสารภาพ หนักเลยนะคดีนี้...”

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีการร่วมตัดสินใจโดยพุ่งเป้าไปที่หนึ่งในผู้ต้องหาที่เป็นนายความ ด้วยข้อความดังนี้

“คุณไม่ได้ไปต่อคะ คุณทนาย...ไปวิ่งเล่นกันในคุกก่อนเนอะ
ค่อยกลับมาเป็นทนาย...”

“ทนายโจรสลายแท้...”

“คุณไม่ได้ไปต่อคะคุณทนายเนอะ...”

ผู้วิจัยพบว่าข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ถึง 5 คือวัจนกรรมในลักษณะของการสั่งหรือชี้แนะ (Directive) ที่พยายามทำให้เกิดการปฏิบัติตาม โดยถือเป็นการเสนอ (Suggesting) แนะนำ (Recommending) ซึ่งคล้ายกับเป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ว่าผู้โพสต์เชื่อในสิ่งนั้น พร้อมทั้งเรียกร้อง (Request) และกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลจากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ไปใช้เพื่อช่วยในการสืบสวนคดี

4.3.4 กรณีศึกษาที่ 4: คติพจน์เด็กหญิงเสียชีวิตบนยูทูบ

กรณีศึกษาที่ 4: คติพจน์เด็กหญิงเสียชีวิตบนยูทูบ มีปฏิสัมพันธ์ตามตารางดังต่อไปนี้

เพลงพ็อดคาสต์	หัวข้อโพสต์	ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด	ถูกใจ (Like)	รัก (Love)	ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji)					ความคิดเห็น (Comment)	แบ่งปัน (Share)
					หัวเราะ (Haha)	น้ำว้าว (Wow)	เสียใจ (Sad)	โกรธ (Angry)	ห่วงใย (Care)		
หมายเลข 1	ตำรวจนำหมายจับเข้าจับกุมลุงพ.	240,000 +	220,000+ (91.67%)	10,000+ (4.17%)	5,900 + (2.46%)	1,900 + (0.79%)	1,400 + (0.58%)	2,400+ (1.00%)	1,100+ (0.46%)	42,000 +	22,000+
หมายเลข 2	ทนายพาลุงพ.และป้าต.มามอบตัว	56,000 +	45,000 + (80.36%)	30 (0.05%)	10,000 + (17.86%)	169 (0.30%)	13 (0.02%)	7 (0.01%)	35 (0.06%)	1,400 +	343
หมายเลข 3	น่าจะมิช้าลุงพ.	57,000 +	32,000 + (56.14%)	30 (0.05%)	24,000 + (42.11%)	219 (0.38%)	40 (0.07%)	50 (0.09%)	23 (0.04%)	5,100 +	2,100 +
หมายเลข 4	สรุปข่าวปรีตนาการเสียชีวิตของเด็กหญิงวัย 3ขวบ	28,000 +	27,000 + (96.43%)	59 (0.21%)	16 (0.06%)	46 (0.16%)	399 (1.43%)	32 (0.11%)	20 (0.07%)	3,400 +	13,000+
หมายเลข 5	ศาลจังหวัดมุกดาหารอนุมัติหมายจับลุงพ.	11,000 +	10,000 + (90.91%)	20 (0.18%)	1,500 + (13.64%)	78 (0.71%)	7 (0.06%)	9 (0.08%)	9 (0.08%)	954	363

ตารางที่ 21 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคติพจน์เด็กหญิงเสียชีวิตบนยูทูบ

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์แบบบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่การใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพหรือเอโมจิ (Emoji) และวัจนภาษา (Verbal Language) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายข้อมูลไปอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ด้วยวิธีการแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1

โพสต์คลิปเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เป็นการถ่ายทอดสด (Live) เจ้าหน้าที่ตำรวจนำหมายจับ #คดีน้องช. เข้าจับกุม #ลุงพ. ที่บ้าน โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 240,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 220,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 91.67 และ รักกว่า 10,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.17 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงอารมณ์ ในรูปแบบของเอะโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะกว่า 5,900 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.46 รองลงมาคือโกรธกว่า 2,400 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.00 ว้าวกว่า 1,900 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.79 เสียใจกว่า 1,400 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.58 และน้อยที่สุดคือห่วยไยกว่า 1,100 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.46 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 42,000 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 22,000 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ว่าทนายความได้นำตัวลุง พ. และ ป้า ต. ไปมอบตัวที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ไปโรงพัก ทนายมาคนเดียวทางนี้ แต่ลุง พ. แอบย่องเข้าอีกทาง ตำรวจไม่รับมอบตัว รวบตั้งลือคทันที ลุง พ. มีอาการฮีตฮัด คดีนี้น่าจะสู้้อีกยาว โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 56,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 45,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 80.36 และรัก 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอะโมจิมากที่สุดคือหัวเราะกว่า 10,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.86 รองลงมาคือ ว้าว 169 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ห่วยไย 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.06 และน้อยที่สุดคือเสียใจ 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.02 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 1,400 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 343 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ว่าเรื่งๆนี้น่าจะมีข่าวเกี่ยวกับลุงพ. และสุดท้ายมีข่าวดังกล่าวจริง โดยมีการแชร์ข่าวจากสำนักข่าวแห่งหนึ่ง เกี่ยวกับตำรวจพบหลักฐานใหม่ และการแจ้งข้อหาเจตนาฆ่าลุงพ. ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 57,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 32,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 56.14 และรัก 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอะโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะกว่า 24,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมาคือว้าว 219 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.38 เสียใจ 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.07 โกรธ 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.09 และน้อยที่สุดคือห่วยไย 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.04 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 5,100 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 2,100 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 สรุปรีศนาการเสียชีวิตของ #น้องช. และลำดับเหตุการณ์ของคดีตั้งแต่เริ่มต้นอย่างละเอียด ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 28,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 27,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 96.43 และรัก 59 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.21 ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ เสียใจ 399 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.43 รองลงมาคือว้าว 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.16 โกรธ 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.11 ห่วงใย 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.07 และน้อยที่สุดคือหัวเราะ 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.06 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 3,400 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 13,000 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5

โพสต์ภาพและข้อความเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เรื่องศาลจังหวัดมุกดาหารออกหมายจับลุง พ. ฐานความผิด 3 ข้อหา ประกอบด้วย พรากผู้เยาว์ ทอดทิ้งเด็กเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย และ กระทำการใด ๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อม ทำให้การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป โดยตำรวจมีหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากเส้นผม ซึ่งพิสูจน์ได้ว่าลุงพ. พาหลานขึ้นภูเขาไปจนเสียชีวิต ใช้เวลารวบรวมหลักฐานเป็นปี กว่าจะสามารถปิดคดีของนิติศาลออกหมายจับได้ในครั้งนี้ ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 11,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 10,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 90.91 และรัก 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.18 ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะกว่า 1,500 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.64 รองลงมาคือ ว้าว 78 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.71 เสียใจ 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.06 ส่วนน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธและห่วงใย มีจำนวน 9 ครั้งเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.08 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา 954 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 363 ครั้ง

มีจุดสังเกตที่น่าสนใจ คือเพจเฟซบุ๊กทั้ง 5 เพจ โพสต์ข้อความเกี่ยวกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันนับตั้งแต่ พ.ศ. 2562 2563 และ 2564 ซึ่งเป็นการโพสต์เนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยทุกเพจมีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจมากกว่าร้อยละ 80 ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ที่มีคนถูกใจเพียงร้อยละ 56.14 ซึ่งเพจนี้มีการแชร์ข่าวจากสำนักข่าวแห่งหนึ่งเกี่ยวกับตำรวจพบหลักฐานใหม่และการแจ้งข้อหาเจตนาฆ่าลุงพ. ถึงแม้ว่าจะมีคนถูกใจน้อยที่สุดแต่มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงอารมณ์ผ่านเอโมจิหัวเราะเยาะเย้ยคิดเป็นร้อยละ 42.11 มากกว่าเพจอื่น ๆ อาจสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ของผู้คนที่ไม่เชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นได้ ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ที่ถ่ายทอดสดการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ได้นำหมายจับเข้าไปจับกุมลุงพ. ที่บ้านเกิดปฏิสัมพันธ์รวมมากที่สุด จำนวนกว่า 240,000 ครั้ง และยังมีการแสดงความคิดเห็นด้วยภาษามากที่สุด จำนวนกว่า 42,000 ข้อความอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์สนใจของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีต่อการจับกุมผู้ต้องหาในคดีนี้ ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 มีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.43 ซึ่งเป็นการโพสต์สรุปรีศนาการเสียชีวิตของน้องช. และลำดับเหตุการณ์ของ

คดีตั้งแต่เริ่มต้นอย่างละเอียดจึงสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนในโลกออนไลน์มีอารมณ์ร่วมกับคดีนี้ จึงให้ความสนใจในเนื้อหาและรายละเอียดของคดีเป็นอย่างมาก

4.3.4.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษา (Comments) คดีพิบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

ผู้วิจัยวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษาคดีพิบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา ผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis)	การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis)
หมายเลข 1		<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 2		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 3		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 4		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 5		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ตารางที่ 22 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวจนภาษาคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

ตารางนี้อธิบายผลการศึกษาว่าทุกเพจเฟซบุ๊กที่ได้มีการโพสต์เกี่ยวกับคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา มีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาด้วยทัศนคติในเชิงลบ (Negative) ทั้งหมด โดยในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2, 3 และ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) และเพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อตั้งคำถาม (Question) แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) และประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) และแสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ซึ่งผลการวิเคราะห์ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์และตีความด้วยตัวผู้วิจัยเอง เนื่องจากผู้วิจัยวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาทั้งหมดที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 เพิ่มเติม ทำให้ได้พบว่ามีข้อความที่คล้ายคลึงกันในลักษณะของการตั้งคำถาม (Question) ไปยังเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงลบ (Negative) โดยเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2 และ 4 เน้นไปที่การร่วมสืบสวนและตัดสิน ยกตัวอย่างเช่น

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 มีข้อความร่วมสืบสวนกรณีการจับกุมลุงพ.ว่า

“ดำเนินไปแล้วค่ะ #ไม่นั่นคงไม่จตุรฎกลับหัวปักลงดินหรือคะ
ขนาดเฝ้ากันทั้งคืนยังหนีไปได้ งงคะ จะไม่มีคนเห็นเลยหรือคะ
ว่าออกตอนไหน รถยังจอดอยู่ข้างบ้าน แล้วออกไปยังงง
#ต้องมีคนสมรู้ร่วมคิดพาหนี”

“หนีไปแล้ว” พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ล้อมบ้านไว้เลยนะเผื่อมีคนอยู่ในบ้านแล้วอาจหนีออกหน้าต่าง”

และมีข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมตัดสินในโลกออนไลน์ว่า

“เราคิดตั้งแต่วันเกิดเรื่องแล้วว่าต้องเป็นลุงพ.”

“ประหารเลยจ้า”

“พ. นอนคุก”

ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 กลุ่มคนในโลกออนไลน์เน้นตั้งคำถามเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เช่น

“เพิ่งเคยเห็นคดีที่ตำรวจไม่รับมอบตัว”

“เราก็สงสัยว่าคดีมันใหญ่ สำคัญระดับประเทศเลยหรือ ถึงต้องมามอบตัวกับสตช.”

“...ทำไมต้องมอบตัวที่ สตช. ทำไมท่านไม่มอบตัวที่สถานีตำรวจภูธรมุกดาหาร...”

“ถามต่อ แล้วทำไมตำรวจไม่รับมอบตัว”

“น่าจะจับตั้งนานละเนอะ ทำไมปล่อยให้ยี้ดยี้มาเป็นปี ๆ เพราะอะไร หาหลักฐานอยู่หรือ...”

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 มีการร่วมสืบสวนด้วยข้อความว่า

“...ดูข่าวว่าน้องมีรอยขีดข่วนที่ขาข้างเดียว จำไม่ได้ข้างซ้ายหรือข้างขวา ถ้าเดินหลงไปเลย รอยขีดข่วนน่าจะทั่วแขนหรือขาทั้งตัว ผมเชื่อว่ามีคนอุ้มขึ้นไป และขาที่หันออกนั้นแหละ ที่มีรอยครูดจากกิ่งไม้”

“กุญแจดอกสำคัญคือพี่สาวน้องช. ค่ะ”

“ถ้าน้องถอดเสื้อเอง แล้วเสื้อหายไปไหน”

และมีข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมตัดสินในโลกออนไลน์ว่า

“ไม่สงสัยในตัวลุงพ. แต่สงสัยประวัติพี่น้องและแม่ น้อง นี้โกหกหัวชนฝามาก”

“แม่พิรุณเยอะมาก”

“เป็นความผิดของพ่อแม่แท้ ๆ ที่ไม่ดูแลลูก แล้วโยนความผิดให้คนอื่นที่คนนี่ที่ คนที่ควรรับโทษคือพ่อแม่อะ”

ข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2 และ 4 เป็นวัจนกรรมในลักษณะการบอกกล่าว (Assertive, Representative) ที่แสดงให้เห็นว่าเชื่อในสิ่งนั้น จึงบอกกล่าวให้กับผู้ฟังที่อาจจะยังไม่ทราบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (Announcement) เป็นทั้งการบอกกล่าวตามปกติธรรมดา (Saying, Stating) การตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing) และการวิจารณ์ (Criticizing) รวมถึงยังเป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึก (Expressive) ที่คล้ายกับเป็นการเรียกร้อง (Request) ให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้นตัวในการทำงานอย่างชัดเจน

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 และ 5 มีการใช้คำซ้ำ ๆ กัน ไหลเวียนต่อเนื่อง คล้ายพฤติกรรมลอกเลียนแบบ สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกในเชิงลบ ด้วยคำว่า “กลบ” “กลบข่าว” “กลบทุกข่าว” “กลบเกลื่อน” “กลบกระแส” “กลบไม่มีด” “กลบกลืน” “กลบหมด” เป็นต้น โดยกลุ่มคนในโลกออนไลน์ได้แสดงความคิดเห็นดังกล่าวเนื่องจากการนำเสนอข่าวหรือการโพสต์ความคืบหน้าของคดีนี้ ตั้งใจนำเสนอเพื่อกลบข่าวอื่น ๆ คล้ายกับเป็นการตั้งคำถาม (Question) ไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องว่าตั้งใจนำเสนอข้อมูลของคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาเพื่อกลบข่าวการเมืองหรือประเด็นอื่นที่สำคัญกว่าใช่หรือไม่ ซึ่งข้อความเหล่านี้คือวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้ที่แสดงความคิดเห็น (Expressive) รวมถึงเป็นการบอกกล่าว (Assertive, Representative) ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นว่าผู้โพสต์เชื่อในสิ่งนั้น มีทั้งการบอกกล่าวตามปกติธรรมดา (Saying, Stating) การประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) การตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing) และการวิจารณ์ (Criticizing) อาจเป็นไปได้ว่าเพื่อเรียกร้อง (Request) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงการทำหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นด้วย

4.3.5 กรณีศึกษาที่ 5: คดีนางเอกสาวตกเรือ

กรณีศึกษาที่ 5: คดีนางเอกสาวตกเรือ มีปฏิสัมพันธ์ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	หัวข้อโพสต์	ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด	ถูกใจ (Like)	รัก (Love)	ตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji)					ความคิดเห็น (Comment)	แบ่งปัน (Share)
					หัวเราะ (Haha)	ว้าว (Wow)	เสียใจ (Sad)	โกรธ (Angry)	ห่วงใย (Care)		
หมายเลข 1	เกาะติดเจ้าหน้าทีค้นหาผู้เสียชีวิต	140,000 +	99,000 + (70.71 %)	10,000+ (7.14 %)	319 (0.23 %)	477 (0.34 %)	3,900+ (2.79 %)	411 (0.29 %)	24,000 + (17.14 %)	97,000 +	31,000 +
หมายเลข 2	ตำรวจพบเบาะแสสำคัญ คดีนี้มีการโกหก	170,000 +	120,000+ (70.59 %)	264 (0.16 %)	55,000 + (32.35 %)	1,500 + (0.88 %)	177 (0.10 %)	57 (0.03 %)	249 (0.15 %)	8,300 +	2,400 +
หมายเลข 3	ทนายแฉลงเมยอมรับผิดชอบต่อข้อให้บังจ.	75,000 +	51,000 + (68.00 %)	33 (0.04 %)	19,000 + (25.33 %)	976 (1.30 %)	2,700+ (3.60 %)	934 (1.25 %)	68 (0.09 %)	11,000 +	4,900 +
หมายเลข 4	สรุปข่าว	120,000 +	100,000+ (83.33 %)	1,200+ (1.00 %)	55 (0.05 %)	47 (0.04 %)	4,200+ (3.50 %)	12 (0.01 %)	16,000+ (13.33 %)	4,600 +	19,000 +
หมายเลข 5	บังจ. ลวงโลกไม่ได้ เป็นนักธุรกิจ	34,000 +	27,000 + (79.41 %)	85 (0.25 %)	5,800 + (17.06 %)	241 (0.70 %)	6 (0.02 %)	15 (0.04 %)	18 (0.05 %)	1,700 +	1,600 +

ตารางที่ 23 ตารางปฏิสัมพันธ์ของคดีนางเอกสาวตกเรือ

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่ก่อรูปทรง (Shaping) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่นำไปสู่การเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่การใช้ตัวหนังสือแบบรูปภาพหรือเอโมจิ (Emoji) และวลีภาษา (Verbal Language) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายข้อมูลไปอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ด้วยวิธีการแบ่งปัน (Share) ประกอบด้วย

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1

โพสต์คลิปเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ถ่ายทอดสด (Live) การค้นหาร่างผู้เสียชีวิตที่พลัดตกแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณสะพานพระราม 7 โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 140,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 99,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.71 และรัก 10,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.14 ผู้วิจัยพบว่ามียุทธศาสตร์คนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ หัวใจกว่า 24,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.14 รองลงมาคือเสียใจ 3,900 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.79 ว้าว 477 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.34 โกรธ 411 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.29 และน้อยที่สุดคือหัวเราะ 319 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.23 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษาเป็นจำนวนมากกว่า 97,000 ครั้ง และมีการแบ่งปัน 31,000 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2

โพสต์ข้อความข่าวด่วนเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นข้อความในเชิงประชดประชันเสียดสีว่า หลังจากผ่านการสืบสวน สอบสวน พยาน หลักฐาน ตำรวจพบเบาะแสสำคัญ ที่ประชาชนทั้งประเทศฟังแล้วต้องตกตะลึงว่าคดีนี้มีการโกหก ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 170,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 120,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.59 และรัก 264 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.16 ผู้วิจัยพบว่ามียุทธศาสตร์คนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะกว่า 55,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมาคือว้าวกว่า 1,500 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.88 หัวใจ 249 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.15 เสียใจ 177 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.10 และน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธ 57 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.03 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 8,300 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 2,400 ครั้ง

เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เรื่องทนายความแถลงว่าแม่ของผู้เสียชีวิตยอมรับว่าส่งโทรศัพท์มือถือของผู้เสียชีวิตให้บัง จ. ทางไปรษณีย์ เพราะหลงเชื่อว่าบัง จ. จะชดช้อยข้อมูลที่ เป็นประโยชน์กับคดีได้ อีก 2 วันแม่จะแถลง ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 75,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 51,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 68.00 และรัก 33 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.04 ผู้วิจัยพบว่ามียุทธศาสตร์คนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของเอโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะกว่า 19,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.33 รองลงมาคือ เสียใจ 2,700 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.60 ว้าว 976 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.30 โกรธ 934 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.25 และน้อยที่สุดคือหัวใจ 68 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.09 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษากว่า 11,000 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 4,900 ครั้ง

เพลงเพชบุรีหมายเลข 4

โพสต์ข้อความเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 เพื่อสรุปและเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นอย่างละเอียด ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 120,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 100,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 83.33 และรักกว่า 1,200 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.00 ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของอะโมจิมากที่สุดคือ หัวใจกว่า 16,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.33 รองลงมาคือเสียใจ 4,200 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.50 หัวเราะ 55 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 ว้าว 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.04 และน้อยที่สุดคืออารมณ์โกรธ 12 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.01 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา กว่า 4,600 ครั้ง และมีการแบ่งปันมากกว่า 19,000 ครั้ง

เพลงเพชบุรีหมายเลข 5

โพสต์ภาพและข้อความเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 คล้ายกับการช่วยสืบสวนเกี่ยวกับชีวิตของบังจ. ว่าเป็นคนลงโลก โดยเกิดปฏิสัมพันธ์รวมกว่า 34,000 ครั้ง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ถูกใจโพสต์นี้กว่า 27,000 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 79.41 และรัก 85 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.25 ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปแบบของอะโมจิมากที่สุดคือ หัวเราะ 5,800 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.06 รองลงมาคือว้าว 241 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.70 หัวใจ 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 โกรธ 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.04 และน้อยที่สุดคือเสียใจ 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.02 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษา กว่า 1,700 ครั้ง และมีการแบ่งปันกว่า 1,600 ครั้ง

ผู้วิจัยพบว่า เพลงเพชบุรีทั้ง 5 เพลง ได้โพสต์ข้อความในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม พฤษภาคม และ กรกฎาคม พ.ศ. 2565 โดยมีเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไป ไล่เรียงไปตั้งแต่เริ่มเกิดเหตุการณ์ ไปจนถึงช่วงที่เริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่า เพลงเพชบุรีหมายเลข 1, 2 และ 3 เกิดปฏิสัมพันธ์รวมเป็นจำนวนมากที่แสนครั้ง ซึ่งทุกเพลงมีกลุ่มคนในโลกออนไลน์กดถูกใจมากกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป โดยมีการร่วมแสดงออกทางอารมณ์ผ่านอะโมจิและแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษาเป็นจำนวนมาก เช่น เพลงเพชบุรีหมายเลข 1 โพสต์คลิปถ่ายทอดสดการค้นหาร่างผู้เสียชีวิตที่พลัดตกแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มคนในโลกออนไลน์ได้ร่วมแสดงออกถึงอารมณ์เป็นหัว ผ่านอะโมจิหัวใจมากถึงร้อยละ 17.14 และแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวุ้นภาษามากกว่า 97,000 ข้อความ

4.3.5.1 ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวงจภาษา (Comments) คดีนางเอกสาวตกเรือ

ผู้วิจัยวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวงจภาษาคดีนางเอกสาวตกเรือผ่านแอปพลิเคชันเอสเซนส์ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพจเฟซบุ๊ก	การวิเคราะห์ทัศนคติ (Sentiment Analysis)	การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Intent Analysis)
หมายเลข 1		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 2		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) - ประกาศ (Announcement)
หมายเลข 3		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 4		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)
หมายเลข 5		<ul style="list-style-type: none"> - เรียกร้อง (Request) - ตั้งคำถาม (Question) - แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment)

ตารางที่ 24 ตารางแสดงผลการใช้แอปพลิเคชันเอสเซนส์วิเคราะห์ทัศนคติและวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวงจภาษาคดีนางเอกสาวตกเรือ

ตารางนี้เป็นการอธิบายผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มคนในโลกออนไลน์ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาเกี่ยวกับคดีนางเอกสาวตกเรือ ผ่านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2, 4 และ 5 มีทัศนคติในเชิงบวก (Positive) ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 เพียงเพจเดียว ที่กลุ่มคนในโลกออนไลน์ร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยทัศนคติในเชิงลบ (Negative) โดยการแสดงความคิดเห็นในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 และ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) รวมถึงเพื่อประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3, 4 และ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) และแสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Sentiment) เท่านั้น

ซึ่งผลการวิเคราะห์ด้วยแอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” สอดคล้องกับการวิเคราะห์และตีความด้วยตัวผู้วิจัยเอง เนื่องจากผู้วิจัยวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาทภาษาทั้งหมดที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 ถึง 5 เพิ่มเติม ทำให้ได้พบว่า มีเพียงเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 และ 4 เท่านั้นที่โพสต์เกี่ยวกับคดีนางเอกสาวตกเรือในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน คือเป็นช่วงที่เพิ่งเริ่มเกิดเหตุการณ์ โดยเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 โพสต์การถ่ายทอดสดการค้นหานางเอกสาว ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 สรุปข่าวและลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่เกิดเหตุ เพราะฉะนั้นการแสดงความคิดเห็นในสองโพสต์นี้จึงคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเป็นการให้กำลังใจด้วยความว่า **“ขอให้ปลอดภัย”** เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึก (Expressive) ที่แสดงออกถึงความห่วงใย เป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงบวก (Positive)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่า เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1 และ 4 มีข้อความบางส่วนที่เริ่มช่วยสืบสวนคดีและตั้งคำถาม (Question) ไปยังกลุ่มเพื่อนของนางเอกสาวที่อยู่บนเรือด้วยกัน คล้ายกับการเรียกร้อง (Request) ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำแนะนำของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ เช่น

“เอาเพื่อนไปสอบปากคำ อย่าลืมตรวจปัสสาวะเพื่อนด้วยนะคะ...”

“ตอนตกทำไมไม่จอดเรือช่วย”

“เพื่อนที่ไปด้วยกันอยู่ไหนทั้งหมด”

“สรุปเพื่อนไม่แน่ใจว่าตกน้ำช่วงไหนและตอนไหน...ถ้าจะบอกว่าไม่เมานีฟงไม่ขึ้นเท่าไหร่นะ”

“เรือลำนี้มีห่วงยางชูชีพฉุกเฉินช่วยเหลือไหม ตอน ต. ตกลงไปจมหายไปเลย หรือพยายามตะเกียกตะกายไหม เพื่อพยายามช่วยเหลือเหยิวินาที ต. ตกไหม (แยกสอบเพื่อนที่ไปด้วยทุกคน)”

ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 กลุ่มคนในโลกออนไลน์ส่วนใหญ่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในลักษณะชื่นชมแอดมินเพจเฟซบุ๊กที่ได้โพสต์เรื่องราวเหล่านี้ ดังนั้น การนำแอปพลิเคชันเอสเซนส์มาวิเคราะห์จึงได้ผลลัพธ์ออกมาในเชิงบวก (Positive) แต่ผู้วิจัยเองพบว่ามียังข้อความจำนวนไม่น้อยที่เป็นการประชดประชันเสียดสี และตำหนิการทำงานของตำรวจว่าทำงานล่าช้า ยกตัวอย่างเช่น

“คนรู้ทั้งประเทศ ตำรวจเพ็งแกลง”

“ชาวบ้านเขารู้กันตั้งแต่วันแรกแล้วคะคุณตำรวจ #รู้ข่าว”

“คนทั้งประเทศรู้มานานแล้ว แต่ตำรวจเพ็งรู้ โถ ๆๆๆ”

“เขาเพ็งตื่นหรือ พี่ตำรวจอะ พี่เขาไปอยู่ไหนมา”

“ตกใจ ตกใจที่ตร. เพ็งรู้”

ข้อความในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 เป็นการประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) เพื่อชี้แนะ (Directive) ทำให้เกิดการปฏิบัติตาม เป็นทั้งในรูปแบบของการร้องขอ (Request) การสั่งการ (Command) การเสนอ (Suggest) การแนะนำ (Recommend) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ส่วนเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 มีการใช้คำซ้ำ ๆ กัน ไหวเวียนต่อเนื่อง คล้ายพฤติกรรมลอกเลียนแบบ โดยใช้คำว่า “แม่” ซึ่งคำนี้มาจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกรณีหนึ่งในผู้ต้องหาของคดี เรียกแม่ของผู้เสียชีวิตด้วยเสียงสูง จนกลายเป็นคำว่า “แม่” และ เกิดประโยค “มีแม่เมื่อพร้อม” ในโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึก (Expressive) ในลักษณะของวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงลบ เพื่อตำหนิแม่ของนางเอกสาวที่เสียชีวิต

ด้านเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 กลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่สนับสนุนและเห็นด้วยกับข้อมูลเชิงสืบสวนที่ทางเพจนำเสนอ จึงถือเป็นทัศนคติในเชิงบวก (Positive) แต่ก็ยังมีบางข้อความที่ผู้วิจัยพบว่าเป็นการตำหนิแม่ของนางเอกสาว และยังมีการให้ข้อมูลเพื่อร่วมสืบสวนคดีอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น

“วินาทีที่แม่ส่งโทรศัพท์ให้บังจ. วินาทีนั้นคุณไม่ใช่คนที่ต้องการหาความจริง แต่คุณคือคนที่ปลุกลูกสาวคุณให้ฟื้นจากความตาย แล้วเอามิดเสียบไปที่ร่างลูกสาวแบบซ้ำแล้วซ้ำอีก...”

“แม่จะอ่านข่าวนี้มั๊ยนะ”

“ขอบคุณเพจด้วยครับ คลิปที่มันโกหกกว่าเป็นคลิปฆาตกรรมในเครื่อง ถ้ามีจริงตำรวจเค้าแจ้งข้อหาไปแล้ว แต่ยังมีคนโดนหลอกและปั่นกระแส...”

“จริง ๆ บังมันตีเนียน ลงทุนจ่ายเงินไปซื้อโทรศัพท์มา เพื่อจะเอาไป
ปั่นเรียกเงินคนบนเรือไง แต่บังเอิญมาโป๊ะแตก เพราะมีคนรู้ทัน...”

“ก็อย่างที่บอก มันได้ภาพลับ ต. ไปกับบุคคลอื่น ๆ มันจะเอาภาพ
เหล่านั้นกลับมาแบล็คเมลคนที่มีรูปในนั้นแน่นอน...”

ผู้วิจัยเชื่อว่าข้อความที่ร่วมสืบสวนคดีในเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 เป็นวัจนกรรมในลักษณะการบอกกล่าว (Assertive, Representative) ที่แสดงให้เห็นว่าเชื่อในสิ่งนั้น โดยเป็นทั้งลักษณะการบอกกล่าวตามปกติธรรมดา (Saying, Stating) ประกาศหรือแจ้งให้ทราบ (Announcement) รวมถึงยังเป็นวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึก (Expressive) ในรูปแบบของการเตือน (Warning) และเรียกร้อง (Request) ให้แม่ของผู้เสียชีวิตระมัดระวังอีกด้วย

4.3.6 การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ “*ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor)*” หมายถึงกลุ่มคนที่มาร่วมกระทำซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทในการเข้าไปติดตาม (Follow) ถูกใจ (Like) รัก (Love) และแบ่งปัน (Share) รวมถึงแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของตัวหนังสือแบบรูปภาพ หรือ เอโมจิ (Emoji) ไม่ว่าจะเป็นหัวเราะเยาะเย้ย (Haha) ว้าว (Wow) เสียใจ (Sad) โกรธ (Angry) และห่วงใย (Care) ไปจนถึงการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของวิจณภาษา (Comments) ซึ่งบทบาทเหล่านี้คือส่วนหนึ่งของพิธีกรรมศาลเตี้ยออนไลน์ กล่าวคือเมื่อสื่อออนไลน์ได้มีการเตรียมข้อมูล (Prepare) จนนำไปสู่การเปิดประเด็นหรือกำหนดประเด็นขึ้นมา จะเกิดปฏิบัติการ (Perform) ของการแสดงความคิดเห็นและลงโทษซ้ำ ๆ (Punish) ในโลกออนไลน์ จนกลายเป็นพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) และก่อรูปทรง (Shaping) เป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) เมื่ออารมณ์เหล่านี้รุนแรงมากยิ่งขึ้น จะกลายเป็นความรุนแรงผ่านพิธีกรรมศาลเตี้ยออนไลน์ เข้าข่ายความรุนแรงที่มองไม่เห็น (Invisible Violence) อันก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม เป็นต้น

4.4 ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูก สืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาผลกระทบใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม ดังต่อไปนี้

4.4.1 ผลกระทบด้านผู้กระทำ (ผู้แสดงส่วนที่ 1: สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก)

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 3, 4 และ 5 ยกเว้นเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ที่ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์เชิงลึกได้ เนื่องจากได้โพสต์แจ้งยุติการทำเพจเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 แต่เหตุผลในการยุติทำเพจสามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงผู้วิจัยยังนำข้อมูลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมาวิเคราะห์เพิ่มเติม ทำให้สามารถนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยพบว่าเพจเฟซบุ๊กเหล่านี้คือผู้แสดงส่วนที่ 1 ที่มีบทบาทสำคัญในการเปิดประเด็นเปรียบเทียบที่ตั้งต้นของศาลเตี้ยออนไลน์ โดยใช้การมองเห็นและการรับรู้ให้กลายเป็นอาวุธในการเผยแพร่กระจายเรื่องราวออกไปในวงกว้าง ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1) เกิดการข่มขู่

แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า ได้รับผลกระทบจากการโพสต์ข่าวโดยถูกบุคคลในข่าวขอร้องให้ลบโพสต์ หากไม่ลบจะดำเนินการทางกฎหมาย ท้ายที่สุดแล้วทางเพจเฟซบุ๊กจึงตัดสินใจลบโพสต์ดังกล่าวออกไป

“ไม่เคยร่วมสืบสวนและตัดสินคดี แต่ก็เคยได้รับผลกระทบจากการโพสต์ข่าว เช่น เคยถูกบุคคลในข่าว (ซึ่งเป็นผู้ก่อเหตุ) ข่มขู่ว่าจะฟ้องร้องและขอให้ลบโพสต์ทางเพจก็ลบให้ เพื่อจบปัญหา ยังไม่เคยถึงขั้นถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจริง ๆ”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ,2566)

2) เกิดการดำเนินคดีตามกฎหมาย

แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า ได้มีการโพสต์ในลักษณะของการแชร์ (Share) ข่าว แล้วถูกฟ้องร้องดำเนินคดี แต่สุดท้ายแล้วจบลงด้วยการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย “ผมแชร์ข่าวต่อมา แล้ว x ฟ้องผม แต่ตอนหลังก็เคลียร์กันได้”

นอกจากนี้ จากการนำเสนอข่าวของสื่อยังพบอีกว่า มีการแจ้งข้อหาดำเนินคดีกับแอดมินเพจพร้อมพวกรวม 13 คน ในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา แต่สุดท้าย

แล้วพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง เนื่องจากข้อมูลที่ทางเพจโพสต์ลงไปนั้น เป็นการคัดลอกมาจากสำนักข่าวต่างประเทศ ที่แม้ว่าบางเรื่องไม่เป็นความจริง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติในการนำเสนอข่าวที่อาจมีความคลาดเคลื่อนได้บ้างนั่นเอง ซึ่งการฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีนี้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ

- กรณีใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ
- กรณีหมิ่นประมาทโดยประกาศต่อสาธารณะ เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

อย่างไรก็ดี ยังสามารถนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 มาใช้ควบคู่กันได้ นอกจากนี้ มีกฎหมายที่ควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือ “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act: PDPA)” ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูล และนำไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบเสียก่อน

3) ผลกระทบต่อจิตใจของแอดมินเพจเฟซบุ๊ก

เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2566 เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ได้มีการโพสต์ประกาศยุติการทำเพจ โดยให้เหตุผลเอาไว้ว่า

“เหตุผลที่ตัดสินใจว่าจะยุติความเป็น x ลง ก็มี 2 ข้อ 1) ตัวผมทำเพจ x มาถึงวันนี้จะเกือบ 10 ปี แล้ว รวมกับเพจ x เดิมก็น่าจะ 11-12 ปี ซึ่งถือว่านานมาก แม้ผมรักและมีความสุขที่ได้คุยได้เล่นกับทุกคน แต่ผลกระทบจากการเสพ การอ่าน การอินในการเล่นโซเชียล ทำให้สุขภาพทางจิตใจผมแย่ลง จนต้องปรึกษาแพทย์มาตลอดตอนนี้มันอาจจะไม่มาก แต่ในอนาคตผมไม่รู้ ซึ่งผมไม่อยากกลายเป็น ตาแก่ขี้ยี้วะ หงุดหงิด แก้วผ้าแก้วน ไปยืนด่าคนกลางถนนในวัยชรา 2) ทางคุณ x แก่ทำงานร่วมกับผมมาเกือบ 9 ปีแล้ว เธออยากไปทำในสิ่งที่เธอรักจริง ๆ บ้าง อยากไปท่องเที่ยว อยากทำเพจของตัวเองที่ไม่ได้ทำสักที”

(เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2, 2566)

สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แอดมินเพจเฟซบุ๊กเอง ก็อาจได้รับผลกระทบต่อจิตใจจากการเสพ การอ่าน การนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพทางจิตใจ จนไม่สามารถทำเพจต่อไปได้

4.4.2 ผลกระทบด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลสำคัญในคดีที่เป็นกรณีศึกษาทั้งหมดทางโทรศัพท์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกบุคคลที่อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกันในแต่ละคดี เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม สามารถตกเป็นเหยื่อหรือได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวตามลำดับคดีที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

คดีสาวชีวิต: ผู้ที่ได้รับผลกระทบ คือ “ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน”

ผู้กระทำความผิดในคดีนี้เป็นเยาวชน ซึ่งสังคมควรทำความเข้าใจก่อนว่ากระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ กล่าวคือ หลักในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยกตัวอย่างเช่น มาตรา 114 การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่าย กับต้องให้ออกาสจำเลย รวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษ ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้อง แลกของขวัญจริง ความรู้สึก และความคิดเห็น ตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้น และ มาตรา 115 กำหนดให้ศาลพิจารณาประเด็นอื่น ๆ ของจำเลย และสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวจำเลย ซึ่งศาลจะได้ข้อเท็จจริงเหล่านี้มาจากรายงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนหรือที่เรียกว่า “รายงานการสืบเสาะ” รวมถึงมาตรา 119 ที่กำหนดให้การพิจารณาและพิพากษาคดี ให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน และในการพิพากษาคดีให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะสภาพร่างกายและจิตใจของแต่ละบุคคล และลงโทษให้เหมาะสมกับเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง ส่วนมาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 ก็ได้วางหลักเอาไว้ว่า หากศาลเห็นพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษา ศาลอาจใช้แผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร เช่น ให้ทำสาธารณประโยชน์ รายงานตัว ตรวจสอบสารเสพติด ในปีสภาวะ เข้ากิจกรรมอบรมใบขับขี่ 6 เดือน หรือ 1 ปี เป็นต้น และศาลสามารถมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่ก็ได้ โดยอาจกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ

โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทนายความที่ได้รับมอบหมายจากจำเลยให้ช่วยดำเนินการไกล่เกลี่ยคดี โดยได้กล่าวถึงผลกระทบในภาพรวมเอาไว้ว่า

“ทัวร์ลงคดีนี้ มันก็คือกระแส มันแรงตอนเกิดเหตุ หนึ่ง เป็นลูกเศรษฐี ไม่มีความรับผิดชอบ สอง อายุก็แค่ 16 ปีเศษ ๆ ก็ปล่อยให้ลูกมาขับรถแล้ว ก็ไม่มีใบอนุญาต อยากทำอะไรก็ทำ พอเกิดเหตุก็มายืนกมมือถือเล่นอยู่บนทางด่วน ไปโพสต์อะไรทำนองนี้ เสร็จแล้วทนายก็มาให้การทำนองว่า เหมือนลูกความตัวเองไม่ผิด คนก็เลยด่ากันทั้งบ้านทั้งเมือง”

(ทนายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวชีวิต, 2566)

ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น มีทั้งส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและจิตใจของจำเลย แต่อย่างไรก็ดี ควรมองสถานการณ์ในโลกออนไลน์ทั้งหมดที่เป็นบวกและมุมที่เป็นลบดังนี้

1) ผลกระทบต่อคดีและกระบวนการยุติธรรมในคดีสาวซีวีก

เมื่อเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ขึ้น ในมุมหนึ่งผู้ต้องหาจะถูกศาลโซเชียลตัดสินในโลกออนไลน์ไปก่อนแล้ว ในอีกมุมหนึ่งก่อให้เกิดกระแสกดดัน เพื่อเร่งการทำงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยทนายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวซีวีกกล่าวว่า

“กระทบต่อคดีมากเลย เรื่อง **ทัวร์ลง** นี่มากเลย มันก็ทำให้ใครก็ตามที่ตกเป็นผู้ต้องหาถูกชี้หน้าโดนตัดสินด้วยโซเชียล มันก็จะกดดัน ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาลก็โดนกดดันความคาดหวังมันก็จะมีความรู้สึกว่าจะต้องลงโทษแบบให้สาสมอะไรทำนองนี้มันจะกระทบกับต่อตัวผู้ต้องหาเหมือนกันว่าศาลโซเชียลได้ตัดสินไปแล้วตำรวจ อัยการก็ต้องตามกระแส ถ้าสวนกระแสก็โดนตำหนิประเทศเราตำรวจก็เกรงใจพวกโซเชียลมาก”

(ทนายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวซีวีก, 2566)

2) ผลกระทบต่อจิตใจของจำเลยในคดีสาวซีวีก

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับจำเลยคดีสาวซีวีกสะท้อนให้เห็นถึงการพลิกบทบาทของเหยื่อ กล่าวคือ ตามแนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อวิทยา (Victimology) ศาลเตี้ยออนไลน์ก่อให้เกิดวงจรของเหยื่อ อาจทำให้ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายกลับกลายเป็นเหยื่อได้ โดยผู้ก่อเหตุนอกจากถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ยังถูกตัดสินในโลกออนไลน์ควบคู่ไปด้วย ถูกต่อว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ถูกตีตราจนกลายเป็นโรคซึมเศร้า ต้องพบจิตแพทย์ หลบหนีสังคม และยังส่งผลกระทบไปถึงบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว

“น้องเค้าก็ลำบาก น้องเค้ามีพี่ชายอีกคนนึงเป็นดาราเค้าก็กระทบ โซเชียลก็ไปตำเด็กทั้งที่เป็นเยาวชน เอามัน เอาสะใจครอบครัวเค้าพ่อแม่ก็โดนนามสกุลใหญ่ ซึ่งเค้าไม่ได้เกี่ยวข้องก็ไปชุดเค้ามาตำ ตั้ว x นี่ก็ **ซึมเศร้า** เลย เรียนหนังสือไม่ได้ ต้องไปพบจิตแพทย์เท่าที่ทราบจากคุณแม่ ก็ต้องหลบหนีสังคมเลย เหมือนประหารชีวิตเค้าไปเลย มันกระทบมาก ใครจะเข้ามาช่วยมาอะไรก็ต้องโดนตำโดนอะไรต่างๆ สาปแช่ง มันเป็นความเลวร้ายของระบบโซเชียลที่ไปบูลลี่ คือฟังแล้วก็ตัดสินเลยแต่กระทบมากกับครอบครัวเค้า นามสกุลเค้าตำเค้าหมดเลยโคตรเหง้า”

(ทนายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวซีวีก, 2566)

3) ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นกับคดีสาวซีวีก

ข้อดีของศาลเตี้ยออนไลน์คือเกิดการถกเถียง ซึ่งการถกเถียงทำให้ได้เห็นข้อมูลรอบด้าน เนื่องจากโลกออนไลน์มีความรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่คดีความถูกนำเสนอผ่านเพจเฟซบุ๊กที่มีอิทธิพลต่อสังคม รวมถึงมีหลักฐานต่าง ๆ ปรากฏในโลกออนไลน์ อาจทำให้เป็นการกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้อีกทางหนึ่ง

“ตำรวจคือข้ามาก กว่าจะหาหลักฐานอะไรต่าง ๆ โซเชียลเร็วกว่าเยอะ ตำรวจทุกวันนี้ไม่ทันโซเชียล แล้วก็เอาข้อมูลจากโซเชียลไปใช้ คลิปต่าง ๆ โซเชียลเปิดก่อน ตำรวจตามทีหลัง และข้อมูลต่าง ๆ พยานหลักฐานที่เปิดทางโซเชียลมันดี มันทำให้ตำรวจล้มคดีไม่ได้”

(นายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวซีวีก, 2566)

ส่วนข้อเสียของศาลเตี้ยออนไลน์คือ การอ่านหรือฟังเพียงเล็กน้อย ก็อาจก่อให้เกิดการวิจารณ์ไม่ได้ฟังความเห็นรอบด้าน อาจจะกลายเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (Fake News) หรือการปั่นข้อมูลทางโซเชียลมีเดีย จึงควรมีหน่วยงานกลางหรือมีผู้ที่ออกมาให้ข้อมูลที่ครบถ้วน เรียนรู้หาข้อมูลเพิ่มเติม และส่งเสริมให้คนมีทัศนคติที่รู้ทันโซเชียลมีเดีย รู้ทันบ้านเมือง รู้ทันทุกคน

“คนไทยจำนวนมากไม่ชอบทำการบ้าน ไม่ชอบเรียนรู้ เพราะฉะนั้นพาดหัวเห็นกระทู้ล่อเป้าก็เชื่อเลย แล้วก็เข้าไปคอมเมนต์ เข้าไปด่าเลย คือต้องเรียนรู้ให้มากขึ้น”

(นายความที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยไกล่เกลี่ยคดีสาวซีวีก, 2566)

คติชาตกรรมนักท่องเที่ยวดังต่างชาติ: ผู้ที่ได้รับผลกระทบคือ “ผู้ต้องหาที่เป็นแรงงานชาวเมียนมาและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดี”

คดีนี้ประชาชนและสื่อมวลชนทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจ เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์ทั้งเรื่องของมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เร่งรัด กดดันการทำงานของเจ้าหน้าที่ ไปจนถึงตั้งข้อสังเกตเรื่องของการ “จับแพะ” ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนสหภาพนายความที่รับช่วยเหลือคดีให้กับจำเลยในคดีชาตกรรมนักท่องเที่ยวดังต่างชาติและตำรวจที่รับผิดชอบคดีนี้โดยตรง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบทั้งสองด้าน กล่าวคือ นายความจำเลยมองว่า ข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์ส่งผลกระทบด้านบวกในแง่ของการเรียกร้องสิทธิให้กับจำเลย ในทางกลับกันเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีนี้โดยตรงมองว่า ข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์ มีทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และความเท็จที่สร้างความสับสนและกดดันการทำงานของ

เจ้าหน้าที่ในการคลี่คลายคดีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในมุมมองของนายความจำเลยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติในภาพรวมเอาไว้ว่า

“พอเกิดเรื่องก็ทางตำรวจพยายามสืบสวนหาผู้ก่อเหตุว่าฆาตกรคือใคร เพราะมันเป็นข่าวดังเกิดที่สถานที่ท่องเที่ยวชื่อดังของประเทศไทย ... ภาพลักษณ์เสียหาย จึงทำให้ตำรวจต้องตามตัวผู้กระทำความผิดนั้นให้ได้ และเป็นข่าวใหญ่ด้วย สุดท้ายก็จับกุมผู้ต้องหาได้ ซึ่งสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยเห็นว่าเป็นอาการจับแพะ เลยมมีการร้องเรียนทนายความประจำสภาให้ความช่วยเหลือทางคดี เพราะเรามีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนอยู่แล้ว แล้วก็ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อน ... ก็ต้องดูว่าควรให้ความเป็นธรรมอย่างไรบ้าง การช่วยเหลือไม่ใช่เข้าไปช่วยให้เขาพ้นผิด แต่ถ้าเขาผิดเราก็ต้องทำให้เขาได้รับสารภาพให้ได้ ดังนั้นโทษจะได้น้อยลง”

(นายความจำเลยคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

อย่างไรก็ดี สื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์มีทั้งมุมดีและมุมที่ไม่ดี ขึ้นอยู่กับ “คนเสพสื่อโซเชียลมีเดีย” และ “คนใช้สื่อโซเชียลมีเดีย” ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการ ควรใช้ให้ถูกต้องให้ได้คิด ให้ได้ทราบข้อมูล ซึ่งในมุมมองของนายความจำเลย มองผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ทั้งด้านบวกและด้านลบ

1) ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติจากมุมมองของนายความจำเลย

นายความจำเลยคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติมองว่าคดีนี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้สื่อออนไลน์ เนื่องจากเรื่องหลัก ๆ ที่ปรากฏผ่านเพจเฟซบุ๊กต่าง ๆ เป็นเรื่องของข้อมูลบางอย่างที่ชี้ไปถึงผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ และเปิดประเด็นเรื่องของการจับแพะ จนทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีการค้นหาหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อตอบคำถามสื่อโซเชียลมีเดียเหล่านี้ แต่หากมองในแง่ลบ บางกรณีมีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อหวังผลบางอย่าง และบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสมหรือสร้างข่าวปลอม (Fake News) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับหลักทางจิตวิทยาของคน ในการอยากรู้ อยากเห็นความหายนะหรือเรื่องร้าย ๆ อีกด้วย

“เหมือนคนจะชอบเสพข่าวดีนิดหน่อย ส่วนข่าวร้ายก็ยิ่งให้ความสำคัญกันมาก เช่น พาดหัวข่าวแรง ๆ ก็จะชอบกัน แต่ก็ต้องมีจรรยาบรรณมาควบคุม”

(นายความจำเลยคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

ด้านตำรวจที่รับผิดชอบคดีนี้โดยตรง กล่าวถึงคดีนี้ในภาพรวมเอาไว้ว่า ในช่วงนี้เวลาดังกล่าว มีสื่อออนไลน์ปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องไม่หวั่นไหว ต้องไม่ตอบทุกคำถามที่จะสร้างประเด็นใหม่ที่สร้างความสับสน

“แหล่งข่าวเนี่ยเราต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง เราจะต้องมีหลัก มีความเป็นมืออาชีพ มีประสบการณ์ ที่บอกว่ามันจะขึ้นหรือไม่ขึ้นเนี่ย ถ้าเราใช้ดุลยพินิจของเรา บนพื้นฐานของวิชาชีพ บนพื้นฐานของการสืบสวน บนพื้นฐานของการสอบสวน บนพื้นฐานของนิติวิทยาศาสตร์เนี่ยมันจะไม่ใช้ขึ้นมา”

(ตำรวจที่รับผิดชอบคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

อย่างไรก็ดี ตำรวจผู้รับผิดชอบคดีนี้มองผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่นเดียวกัน

2) ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นกับคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติจากมุมมองของตำรวจที่รับผิดชอบคดี

ตำรวจที่รับผิดชอบคดีนี้โดยตรงมองว่า สื่อโซเชียลมีเดียก่อให้เกิดประโยชน์ ในแง่ที่เจ้าหน้าที่ต้องแสวงหาเพื่อตัดพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้อง ตัดเหตุที่ไม่ใช่ออกไป เพื่อให้เหลือเพียงแค่เหตุที่ใกล้เคียงที่สุด ซึ่งหมายถึงการลดภาระของเจ้าหน้าที่ ซึ่งกระแสโซเชียลไม่ได้บั่นทอนกำลังใจการทำงานของตำรวจ เนื่องจากตำรวจที่รับผิดชอบคดีโดยตรงระบุว่า จะไม่อ่านสื่อโซเชียลมีเดียทั้งหลาย แต่จะเดินบนพยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียว

“โซเชียลมีเดียในยุคปัจจุบัน เป็นช่องทางสื่อสารโดยใช้โซเชียลมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมและนำไปใช้กันอย่างกว้างขวาง สื่อประเภทนี้มีคุณสมบัติที่สามารถแพร่กระจายได้รวดเร็ว กว้างขวางแต่ระงับยับยั้งยาก จึงมีความสัมพันธ์ที่มีอาจมองข้ามได้ เมื่อมีข้อมูลข่าวสารที่เริ่มเผยแพร่กระจายออกไปในรูปแบบต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอาจมองข้ามไป หรือทำเป็นไม่สนใจ หรือเพิกเฉย ยิ่งตำรวจที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจะต้องรับฟัง แต่เป็นการรับฟังและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายในสังคมด้วยความระมัดระวัง อันนี้คือสิ่งที่ต้องคำนึงอันนี้อยู่ที่ดุลยพินิจของแต่ละคนความระมัดระวังอย่างไร คุณต้องมีประสบการณ์ เพราะท่ามกลางสิ่งที่มีอาจมองข้ามไป เป็นประโยชน์ ไร้สาระนั้นอาจจะมีเบาะแสข่าวสารอยู่ในบางข่าวบางข้อมูล”

(ตำรวจที่รับผิดชอบคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

ส่วนผลกระทบด้านลบนั้นพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีเพจเฟซบุ๊กที่อยู่ในต่างประเทศ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงหลักฐานอันเป็นเท็จที่มาจากจินตนาการ ประกอบเรื่องเล่า เพื่อจุดประสงค์จุด ประเด็นให้น่าเชื่อถือ โดยมีเจตนาไม่บริสุทธิ์ จนถึงการสร้างผลกระทบในทางการเมือง นอกจากนี้ ยังมีเพจของผู้สติไม่สมประกอบ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เกิดเหตุปั่นแต่งเรื่องราวว่ารู้เห็นเหตุการณ์ รวมทั้ง มีเพจเฟซบุ๊กของบุคคลทั่วไป เป็นเพจเฟซบุ๊กของประชาชนที่ชื่นชอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ อาชญากรรม ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการสื่อสารแบบนิรนาม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคดีจะสตัปรับฟัง โศกเศวยลมีเดียต้องใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบ ไม่แสดงท่าทีคล้อยตาม การสร้างกระแสข้อมูลข่าวสาร ข่าวปลอม (fake news) หรือต่อต้าน ตอบโต้ไปมาผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ และต้องไม่นำไป ขยายผลด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ต่อผู้แสดงความคิดเห็น จนกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ ตำรวจกับประชาชน

“เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตระหนักเสมอว่าการให้ข้อมูลในทางสืบสวนสอบสวน ต้อง ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขของการรักษาความลับ ปกป้องแหล่งข้อมูล และต้องไม่นำข้อมูลการสืบสวนสอบสวนของตำรวจมาเปิดเผยจนทำให้ เสื่อมรูปคดีหรือเป็นภัยอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร เมื่อเกิดคดีต่าง ๆ จะมี ทั้งผู้หวังดี หวังโด่งดัง สร้างปมเคันอันนี้ข้อเท็จจริงไปแล้ว จะวิพากษ์วิจารณ์ ไปในทุกลักษณะไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเหตุการณ์ รูปคดีการฉกฉวยโอกาส ปรีกปราใไร่ร้ายบุคคลฝ่ายตรงข้าม และสิ่งเลวร้ายที่สุดคือการปั่นกระแสชี้นำ เพื่อหวังทำลายความน่าเชื่อถือของอำนาจรัฐทำลายชื่อเสียงของประเทศชาติ จากผู้ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ”

(ตำรวจที่รับผิดชอบคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว: ผู้ที่ได้รับผลกระทบคือ “จำเลยที่ 5 ในคดี”

จำเลยที่ 5 ให้ข้อมูลว่าตนเองเป็นเพียงแขกรับเชิญที่ไปร่วมงานปาร์ตี้ โดยที่เจ้าของบ้านที่เป็น เพื่อนของจำเลยที่ 5 ทราบว่าจำเลยที่ 5 ไปสอบใบอนุญาตแล้วได้เป็นทนายความ จึงอยากแสดง ความยินดี แต่พอจำเลยที่ 5 ไปถึงกลับเกิดเหตุการณ์ตามที่ เป็นข่าว แม้ว่าจำเลยที่ 5 จะพยายามที่จะ บอกความจริงกับสังคมว่าเรื่องราวเกิดขึ้นเป็นอย่างไร แต่เมื่อไม่ใช่บุคคลของสังคม ไม่ใช่บุคคล สาธารณะ ไม่มีกระบอกเสียง แม้กระทั่งพยายามจะพูดความจริงเท่าไรในกระบวนการขึ้นตำรวจ ก็ไม่มีใครรับฟัง เนื่องจากถูกกล่าวหาไปแล้วตามกระแสสังคม แม้ท้ายที่สุดศาลอุทธรณ์พิพากษา ยกฟ้อง ก็ไม่มีการแก้ข่าวให้จำเลยที่ 5 แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำเลยที่ 5 ของคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยจำเลย ได้อธิบายด้วยความอัดอั้นว่า

“สิ่งที่เกิดขึ้นคือ สิ่งเหล่านี้ถูกเอาขึ้นมาบนสังคมออนไลน์ เอามาบนสังคมที่พวกเราเองก็ใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งภาพข่าว ทั้งเนื้อหาต่าง ๆ ถูกเขียนลงไปแล้ว และไม่มีใครไปแก้ไขให้ แม้กระทั่งศาลยกฟ้องผมแทบไม่มีใครแก้ไขให้ผมเลย ภาพข่าว เนื้อข่าวต่าง ๆ ที่ถูกเขียนก็ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่ว่าสิ่งที่ดีกว่าของคนอื่น ๆ คือ ผมเองไม่ได้ถูกพาดพิงมาก เพราะว่าผมเป็นจำเลยที่ 5 แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือว่าเมื่อสังคมหรือประชาชนของประเทศไทยเราได้รับการเสพลือ ไม่ว่าจะป็นสื่อทางทีวีหรือทางโซเชียลก็ส่งผลให้เห็นว่าถ้าตำรวจสืบสวนและออกหมายจับเลย แสดงว่าคนนี่ต้องแล้ว ต้องชั่ว ต้องกระทำความผิด จริง ๆ ไม่ใช่ครับ”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

สิ่งที่กระทบที่สุด ก็คือ “ทัวร์ลิ่ง” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1) ทัวร์ลิ่งในสิ่งที่ไม่ถูกใจคนในสังคม และ 2) ทัวร์ลิ่งบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือตกอยู่ในคดีโดยที่ศาลยังไม่ตัดสิน กรณีนี้จำเลยที่ 5 ถูกประณาม ทั้งเรื่องการศึกษา การเลี้ยงดู ตลอดถึงพ่อแม่หรือครอบครัว ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด จึงก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้านดังนี้

1) ผลกระทบต่อจิตใจของจำเลยที่ 5

จำเลยที่ 5 ของคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องได้กล่าวเอาไว้ว่า สถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพจิตใจ ถึงขั้นคิดสั้นอยากฆ่าตัวตาย

“ผมเกือบฆ่าตัวตาย เพราะว่าผมจบเกียรตินิยม 4.00 นะครับ ถ้าผมไม่มีคดีนี้เชื่อไหมว่าผมเป็นผู้พิพากษาแล้วตอนนี้ ที่เคยเห็นคนที่นอนหมดอาลัยตายอยากในห้องมีด ๆ ใหม ไม่เสพลือ ไม่เสพอะไรทั้งสิ้นเลย มันหนักสาหัสมาก ๆ เลย ไม่มีชีวิตอยากจะทำอยู่ต่อ”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

2) ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและหน้าที่การงานของจำเลยที่ 5

ศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานอย่างรุนแรง โดยจำเลยที่ 5 ของคดี การเสียชีวิตของพริตตี้สาวที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องได้กล่าวเอาไว้ว่า

“เบื้องต้นคือโรงพยาบาลที่เราสังกัดอยู่ **ปิดให้เราออก** นะครับ โดยไม่มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวน แต่ข่าวถูกออกหมายจับ คือถูกตราหน้าแล้วว่าคุณเป็นคนเลว อันที่สองก็คือกระบวนการขึ้นใบประกอบวิชาชีพ ทนายของผมยากกว่าคนอื่นพันเท่า เพราะต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบหลายอย่าง ... และมูลนิธิตั้งขึ้นเป็นสมาชิก เป็นกรรมการ หรือเป็นที่ปรึกษาของมูลนิธิ เขาก็ **ปลดผมกลางอากาศ** เพราะว่ากระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

3) ผลกระทบต่อครอบครัวของจำเลยที่ 5

ครอบครัวของจำเลยที่ 5 ได้รับความอับอาย และสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลกออนไลน์ยังคงอยู่ ไม่สามารถลบออกไปได้ แม้เวลาจะผ่านไปนานแค่ไหนแล้วก็ตาม

“**ครอบครัวอับอายมาก**ครับ เขาก็จะต้องเป็นที่รังเกียจไปเลย เขาก็จะมองว่าเราเหมือนแมลงวันตอมขี้ ไปไหนมาไหนเราก็จะรู้สึกที่เราตัวเล็กมาก การใช้ชีวิตในสังคมเราลำบากมาก คือบอกเลยผมอยากตาย แต่ที่ผมตายไม่ได้ ก็เพราะว่าแม่ผมบอกว่าแม่ไม่เคยคิดที่จะยอมแพ้ แล้วก็ไม่เคยคิดว่าลูกเป็นคนผิด ในขณะที่เดียวกันแม่ผม ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่าลูกเป็นคนดีอย่างไร ... แม่ผมก็พูดความจริง ... คอมเมนต์ในโลกโซเชียลไปด่าแม่ผมว่าปกป้องลูก ลูกฉันเป็นคนดี อย่างไรก็ตามนี้ก็สามารถไปอ่านได้ นะครับ ยังเหลืออยู่นะที่บอกว่าลูกฉันเป็นคนดี”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

สุดท้ายแล้วหากกระบวนการยุติธรรมยังไม่เสร็จสิ้น แต่ถูกสังคมตัดสินในโลกออนไลน์ อาจแบ่งได้เป็นสองส่วน คือ ส่วนของผู้ให้ข้อมูลและส่วนของผู้ที่มาร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งต้องมีทั้งสองส่วนประกอบกันจึงจะเกิดศาลเตี้ยออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ

“ผมว่าอยู่ที่บุคคลที่ให้ข้อมูลและบุคคลที่นำเสนอข้อมูลเป็นหลักครับ ถ้าหากว่าคนให้ข้อมูล ให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงทั้งหมดนะครับ กับอันที่สอง สื่อนำเสนอตามข้อเท็จจริง สังคมจะมีความคิดและสามารถพิเคราะห์พิจารณาได้เอง ส่วนคนคอมเมนต์สามารถให้เขาคิดได้ ถ้าคุณให้แง่คิดเขาทั้งสองด้านครับ แต่ทุกวันนี้คุณเป็นคนชี้หน้า สื่อออนไลน์ที่โพสต์ชี้หน้า แม้กระทั่งโพสต์หัวข่าว จั่วหน้าข่าว ปกข่าวชี้หน้าหมดเลย”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

คดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา: ผู้ที่ได้รับผลกระทบคือ “ครอบครัวของผู้เสียชีวิต”

คดีนี้เป็นประเด็นร้อนที่สังคมให้ความสนใจ เนื่องจากใช้เวลานานหลายเดือนกว่าคดีจะเริ่มคลี่คลาย ซึ่งโลกออนไลน์พุ่งเป้าไปที่มารดาของเด็กหญิงวัย 3 ขวบที่เสียชีวิต มีการแสดงความคิดเห็นมากมายในโลกออนไลน์ที่เป็นการกดดันให้มารดาของผู้เสียชีวิตออกมาตอบคำถามสังคมให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมารดาของผู้เสียชีวิต ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นผู้ที่อยู่ในสถานะ “ผู้เสียหาย” ในคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา แต่กลับกลายเป็นผู้ที่โดน “ทัวร์ลง” โดยมารดาของผู้เสียชีวิตกล่าวว่า “ทัวร์ลงที่เรา ตอนแรกรู้สึกที่เรากลายเป็นจำเลยสังคม คนในสังคมสงสัยแล้วก็ตั้งคำถามต่าง ๆ มากมายกับเรา” โดยส่งผลกระทบต่อหลายด้านดังนี้

1) ผลกระทบต่อจิตใจของมารดาผู้เสียชีวิตในคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

มารดาของผู้เสียชีวิตถือเป็นผู้เสียหายในคดีนี้ ได้กล่าวว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวปรับตัวไม่ทันที่ต้องมาเจอกับกระแสสังคมและตกเป็นคนในข่าว สิ่งที่น่าเศร้าที่สุด คือโดนวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบว่า “ฆ่าลูก”

“ถูกผู้คนประณามทั้ง ๆ ที่เราไม่รู้เรื่องอะไรเลย ไม่รู้ว่าทำไมเค้าถึงได้พูดคำรุนแรงแบบนั้นกับเรา ทั้งที่ไม่รู้จักเรา เค้าแสดงความคิดเห็นแบบโดยที่เค้าไม่รู้เรื่องราวอะไรเกี่ยวกับเราเลย แล้วตอนนั้นคือเรายังไม่รู้ว่าจะกระแสวิพากษ์วิจารณ์มันเป็นแบบนี้ละ ยังไม่รู้เรื่องโซเชียล เรื่องอะไรพวกนี้เราตามไม่ทัน ไม่รู้ว่าทำไมคนพวกนี้ถึงพูดแบบนี้ในใจเรามันก็ค้ำ มันไม่เหมือนตอนที่เรารับได้แล้วอยู่ได้แล้วว่าเค้าก็พูดไป เค้าไม่รู้ เค้าก็สักแต่พูดแต่ตอนนั้นมันปรับตัวไม่ได้มันรู้สึกเหวอ รู้สึกท้อแท้กับทุกสิ่งทุกอย่างที่มีมันเกิดขึ้นตอนนั้น”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

นอกจากนี้ คนในครอบครัวของผู้เสียชีวิตกลายเป็นได้รับผลกระทบทั้งที่เป็นผู้เสียหายและฝ่ายที่สูญเสีย

“เราก็ไม่เข้าใจเหมือนกันที่บ้านเรา ลูกก็ตายแบบผิดธรรมชาติ บ้านเรามีคนตาย ทำไมมีคนมาด่าเราเราไม่เข้าใจ มีคนมาด่า มีคนมาประณามเรามีคนมาว่าเราฆ่าลูก เค้าไปรู้มาจากไหน เค้าไปเห็นมาจากไหน เราค้านด้วยข้อเท็จจริงในใจเรา ทำไมเค้าถึงพูดแบบนี้ ทำไมเค้าถึงว่าเราแบบนี้ บ้านเราลูกตายทำไมเค้าต้องว่าเราด้วยแทนที่เค้าจะสงสาร”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีพิพเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

2) ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของมารดาผู้เสียชีวิตในคดีพิพเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

มารดาของผู้เสียชีวิตซึ่งถือเป็นผู้เสียหายในคดีนี้กล่าวว่า ในช่วงเวลาที่เกิดคดี และกลายเป็นข่าวที่โด่งดัง เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของทุกคนในครอบครัว แม้กระทั่งไปซื้อของกินในตลาด ในร้านค้าต่าง ๆ ก็จะมีผลกระทบ

“เค้าก็จะพูดถึงพี่สาวเรา คือป้าต. เค้าร้องเพลง ตอนนั้นมันจะมีเพลงระหว่างที่เรานั่งรอสัมตำอยู่ก็มี แม่เค้าเค้าก็เต้น ร้องเพลงนี้ เหมือนแสดงอะไรบางอย่างออกมาให้เรารู้สึกไม่ดี ทำพฤติกรรมบางอย่างให้เรารู้สึกไม่ดี คือเค้าต่อต้านเราอะไรแบบนี้ แต่เค้าก็ยังอยากได้เงินที่เราจะซื้อของจากเค้าอยู่ แต่เค้าบ่งบอกว่าเค้าไม่ชอบเราประมาณนี้ก็มี มันเหมือนในหนังมาก ไปในตลาดสด เราไปซื้อกับข้าว ทั้ง ๆ ที่เราก็กแอบแล้ว ก็ยังมีการตะโกนมีรถน้ำแข็งที่จะมาลงน้ำแข็งในตลาดที่มาลงน้ำแข็งให้แม่เค้า คือเค้าเห็นเราแล้ว แล้วเค้าก็ตะโกนแบบ ลุงพ.ไม่มาหรอ เค้าอยากให้เราไต่ยืน ก็มีคนซุบซิบกัน เรายังรู้สึกได้”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

3) ผลกระทบต่อหน้าที่การงานของมารดาผู้เสียชีวิตในคดีพิพเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

มารดาของผู้เสียชีวิตในคดีนี้ประกอบอาชีพขายออนไลน์ ขณะนั้นให้ลูกสาวคนโตเป็นแอดมินอ่านข้อความแสดงความคิดเห็นและข้อความของคนที่สั่งซื้อสินค้า ปรากฏว่ามีคนมาต่อว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงเป็นจำนวนมาก

“มาคอมเมนต์ด่าลูกว่า x มี x ตั้งแต่เด็กอะไรพวกนี้ก็มีหมด อันนี้คือไลฟ์สดและคอมเมนต์สด ก็จะมีคำด่าหยาบมาก มีส่งรูปของลับ มีคลิปบี๊ พวกคนไม่ดีเค้าส่งมา พยายามทำร้ายจิตใจเราทุกอย่างทุกทาง มีเยอะ ตอนนั้นยังบล็อกไม่เป็น”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีพิพเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

4) ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นกับคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา

สุดท้ายแล้วในมุมมองหนึ่งโลกออนไลน์อาจช่วยหาหลักฐานบางอย่างในคดีและก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การตั้งข้อสงสัยหรือคำถามของผู้คนที่ดูข่าวแล้วมาแสดงความคิดเห็น บางคำถามทำให้ต้องไปตามหาข้อเท็จจริง บางคำถามน่าสนใจและมีประโยชน์ แต่อีกมุมมองหนึ่ง ไม่ควรแสดงความคิดเห็นอะไรที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจไม่ว่ากับใครทั้งสิ้น รวมถึงคนในข่าว ต้องคิดเสมอว่าผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ ไม่ได้รู้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับข่าวนั้น ๆ อย่างด่วนตัดสิน โดยมารดาของผู้เสียชีวิตได้กล่าวปิดท้ายเอาไว้ว่า

“โหดร้ายมากสำหรับครอบครัวเรา พบศพลูกตายบนเขาเป็นสิ่งที่อึ้งมาก ๆ เป็นสิ่งที่ช็อคมาก ๆ เป็นสิ่งที่ช็อคมากพอแล้ว ถ้าลูกตาย ตายเหมือนคนอื่นก็เสียใจพอแล้ว ยังต้องไปตายบนเขา สภาพศพ ทุกสิ่งทุกอย่าง ช็อคหมดเลย ยิ่งต้องมาช็อคตามก็คือ สังคมทำกับเราแบบนี้ มาตัดสินเราแบบนี้ ตอนนั้นก็คือเรากลายเป็นจำเลยสังคมเหมือนกระโถนใครจะถูก็ ถู ใครจะถ่มก็ถ่ม”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการจะไล่ฟ้อง เพื่อดำเนินคดีกับกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีเป็นจำนวนมากไม่ใช่เรื่องง่ายและใช้เวลานาน บ่อยครั้งที่ผู้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบเลือกที่จะปล่อยผ่าน เนื่องจากไม่อยากเสียเวลาหรือเสียความรู้สึก เช่นกรณีของมารดาของผู้เสียชีวิตคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาที่ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“ก่อนหน้านั้นตอนปี 2563 เคยแคปข้อมูล แคปทุกคนที่ด่าเราเอารูปเราไปดัดแปลง ต่อเติม ทำให้หน้าเกลียด เราแคปไว้หมดจนโทรศัพท์สองเครื่องเหมือนจะเต็ม แคปรูป แคปข้อความต่าง ๆ เก็บไว้หมดเลย ... คนต่อต้านพวกนี้เริ่มน้อยลงช่วงกลางปี 2564 พอเราเริ่มขายของดี เรามีตั้งค์ เรามีความสุขกับครอบครัว เรามีงานทำมันก็ไม่ค่อยว่างเท่าไร พอมาคิดได้ว่าที่เราแคปไว้หมดเราย้อนไปดู เราก็ไปเจอข้อความ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เราแคปไว้ เรารู้สึกว่ามันไม่มีความสุข ถ้าเราเอาเวลาไปไล่ฟ้องคนพวกนี้ ประมาณร้อยสองร้อยคน เราคงไม่มีความสุข ตอนนี้เราก็กู้ขึ้นศาลคดีนี้หนักอยู่ เราก็กังวลคิดว่าถ้าเราไปไล่ฟ้องคนพวกนี้จะเอาเวลาไหนไปหาเงิน จะเอาเวลาไหนไปใช้ความสุขกับคนในครอบครัว ต้องเสียเวลาไปขึ้นศาล คนนี้วันนึง คนนี้สองวัน คดีนี้มันต้องเสียเวลาไปเท่าไร แทนที่เราจะเอาเวลามาหาเงินขายของ เอาเวลาไปเที่ยวกับพ่อแม่ ก็เลยคิดว่าจะลบรูปพวกนี้ทิ้ง”

(มารดาของผู้เสียชีวิตคดีพบบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา, 2566)

คดีนางเอกสาวตกเรือ: ผู้ที่ได้รับผลกระทบคือ “จำเลยในคดี”

นางสาว อ. ซึ่งเป็นผู้จัดการและเพื่อนสนิทของนางเอกสาวที่เสียชีวิต เป็นหนึ่งในจำเลยที่อยู่บนเรือสปีดโบ๊ทในวันเกิดเหตุ คือผู้ที่ถูกกระแสน้ำเชี่ยวพัดพาจนจมน้ำเสียชีวิต ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนางสาว อ. ซึ่งได้ให้สัมภาษณ์ด้วยน้ำเสียงที่ตัดพ้อว่า **“นี่ก็คืออาชญากรรมทางไซเบอร์อย่างหนึ่ง หนึ่งทำคนตายได้ ทำให้ชีวิตเขาพินาศมาก ๆ ไปใส่ร้ายคนคนหนึ่ง ตีตราเขาว่าเป็นฆาตกร”**

ผลการศึกษาทำให้ได้พบว่า ในมุมมองหนึ่งจำเลยต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนของกฎหมายอยู่แล้ว แต่ในขณะที่เดียวกันจำเลยกลับกลายเป็นเหยื่อศาลเตี้ยออนไลน์ คล้ายกับการพลิกกลับบทบาทของเหยื่อตามแนวคิดเกี่ยวกับเหยื่อวิทยา (Victimology) จากผู้ที่ตกเป็นจำเลยก็อาจจะกลายเป็นเหยื่อ ซึ่งคดีนี้เกิดผลกระทบต่อจำเลยหลายด้าน ได้แก่

1) ผลกระทบต่อคดีและกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับคดีนางเอกสาวตกเรือ

หนึ่งในจำเลยของคดีนี้ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า ทุกครั้งที่เกิดกระแสในโลกออนไลน์ ก็จะเป็นการกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่ แต่ในบางครั้งอาจทำให้ต้องเสียเวลาและทำงานหนักมากยิ่งขึ้น

“กระทบไปจนถึงกระบวนการยุติธรรมเลย ตำรวจเรียกเข้าไปทุกครั้งที่เลย เวลาที่มีต๊อทท็อก (TikTok) ออกมา ก็เลยงงว่าเกี่ยวอะไรกับ ต๊อทท็อก ทุกครั้งที่ มีเรื่องในต๊อทท็อกเดือดร้อนทุกครั้งเลย พอต๊อทท็อก ออกอะไรมา ตำรวจเรียกเข้าไป เหนื่อยมาก อยู่ตรงไหนก็ให้ความร่วมมือดีมากแล้วนะ จะไปรับลูกที่โรงเรียนต้องเอาลูกไปฝากไว้ก่อน เพื่อที่จะเข้าไปให้ปากคำ ทุกครั้งเรียกมาจนทะเลาะกับแฟน แฟนถามว่าทำไมต้องไปอะไรขนาดนั้น ทำไมไม่เอาที่เราสะดวก คือ เราก็อยากให้ออกไปเจอหน้าเจอตาใจเลย เอาภาพจากต๊อทท็อกมาสอบสวนเราเนี่ยนะทุกครั้งที่มีอะไรในโลกออนไลน์กลายเป็นตำรวจก็ทำตามไปหมดเลย แล้วเราก็ต้องไปเขียนยืนยันว่าไม่ใช่เรา”

(หนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ, 2566)

2) ผลกระทบต่อจิตใจของหนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ

หนึ่งในจำเลยของคดีนี้อธิบายว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ส่งผลกระทบต่อจิตใจเป็นอย่างมาก จึงมีการปรึกษาทนายความ จนทำให้มีความรู้ทางด้านกฎหมายเพิ่มมากขึ้น และตัดสินใจออกไปคุยกับสื่อเพื่อชี้แจงความจริงให้สังคมเข้าใจ

“เครียดมาก ๆ กินข้าวไม่ได้ เรื่องคดีไม่เท่าไรหรอก เพราะไม่ได้ทำอะไร ก็เลยไม่ได้อะไรเท่าไร แต่ว่าเรื่องสังคมคือความรำคาญ โดนโจมตีทุกวันเลย จนแบบคุณจะมาอะไรจากเรานักหนา ถามว่าถึงกับเป็นซึมเศร้า ไม่ได้เป็นซึมเศร้า แต่ว่าเครียด ผมรวง”

(หนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ, 2566)

3) ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของหนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ

ศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของจำเลยในคดีนี้เป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่ากระบวนการยุติธรรมยังไม่เป็นที่สิ้นสุด แต่กลายเป็นว่าไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้เหมือนเดิมอีกต่อไป

“ก็จะมี **แพนิก (Panic)** ตอนช่วงกลับมาทำงานใหม่ ๆ ไม่กล้าเข้าหน้าลูกค้า แต่ต้องไปคุย ไปทำงานกับลูกค้า คุยอีก ๆ อีก ๆ จากที่เราเป็นคนมั่นใจในตนเองมาก ๆ คนหนึ่งเวลาเจอคนแปลกหน้า เป็นคนชอบทำงานแบบเจอคน เป็นคนเปิดเผย (Extrovert) กลายเป็นกลัว กลัวว่าเขาจะจำเราได้ไหม ต้องคุยข้อมูลคนไข้เกี่ยวกับสุขภาพ เวชศาสตร์ชะลอวัย (Anti-Aging) เขาจะฟังเราไหม มีนะที่เขาถามคูนมากเลยเคยเจอที่ไหนล่าสุดขอโทษนะคะ ไข้คุณ x ใหม่ ถ้าถามเรามาอย่างนี้ เราก็จะบอกว่าไข้ซึ่งที่ทำงานให้เปลี่ยนชื่อเลย กลายเป็นพูดชื่อจริงชื่อตนเองไม่ได้ สิ่งของออนไลน์มาส่งที่บ้านก็ไม่เขียนชื่อเรา เขียนชื่อแม่ กลัวของมาไม่ถึง”

(หนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ, 2566)

4) ผลกระทบต่อหน้าที่การงานของหนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ

ศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของจำเลยจนไม่สามารถทำงานได้และเกิดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

“ช่วงตั้งแต่เกิดเรื่องนับไป 8 เดือน ไม่ได้ทำงานเลย เพราะว่า ทำงานโรงพยาบาลต้องเจอคนไข้ อยู่เวชศาสตร์ชะลอวัย (Anti-Aging) ที่เป็นงานประจำ ซึ่งต้องเจอกับลูกค้าโดยตรง ก็เลยไม่สะดวก เพราะเราเป็นประเด็นข่าว หน้าเราอยู่ในข่าวทุกวัน แต่ที่ทำงานน่ารัก เขาเข้าใจ เขาเลยไม่ได้ให้ออก พอเรื่องซา ๆ แล้วก็กลับมาทำงานเหมือนเดิม เมื่อก่อนมีรับงานรีวิว ก็คือไม่มีแล้ว **ไม่มีใครจ้างเลย ไม่ได้ทำงานเลย 8 เดือน ไม่มีเงินเลยคะ** ใช้เงินเก็บจนจะหมดอยู่แล้ว อย่างที่บอกว่าโชคดีตรงที่ผู้ตายมีกรรมธรรมไว้ให้ลูกได้เรียน”

(หนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ, 2566)

สิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ในโลกออนไลน์นั้น ทุกคนสามารถเป็นสื่อได้ แต่กลับไม่มีการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของผู้ให้ข้อมูลและผู้เสพข่าว ซึ่งการโต้กลับด้วยการดำเนินคดีกับกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีเป็นจำนวนมากไม่ใช่เรื่องง่ายและใช้เวลานาน บ่อยครั้งที่ผู้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ รู้สึกเสียเวลาและมีค่าใช้จ่ายสูง โดยหนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“มีไปแจ้งความไว้ รวบรวมข้อมูลที่อยู่ทะเบียนราษฎร แต่ไม่ได้ฟ้องเอง ถ้าฟ้องเองใช้เงินเยอะ ก็เลยใช้วิธีการแจ้งความเอา ให้ตำรวจเรียกมาสอบ ก็อยู่ที่ตำรวจแล้วว่าเราจะตามให้เรามากน้อยแค่ไหน เราก็ต้องขยันจีเอาด้วย”

(หนึ่งในจำเลยคดีนางเอกสาวตกเรือ, 2566)

4.4.3 ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านกฎหมาย และนักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม รวม 4 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า ในมิติด้านสิทธิมนุษยชนนั้นต้องคำนึงถึงทั้งสิทธิและสันติ เนื่องจากเป้าหมายที่แท้จริงคือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเคารพในสิทธิมนุษยชนซึ่งกันและกัน อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่าความรู้และข้อปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ที่กระบวนการยุติธรรมไทยยังอยู่ในพื้นที่ ๆ คับแคบ ไม่ได้ครอบคลุมถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชนอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ก่อนอื่นต้องเข้าใจคำว่า “สิทธิมนุษยชน” เสียก่อน ซึ่งสิทธิมนุษยชนไม่ใช่หมายความว่า จะใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจและไปล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมี 2 สิทธิเป็นพื้นฐาน ก็คือ “สิทธิส่วนตัว” กับ “สิทธิในฐานะที่มนุษย์เป็นสมาชิกของสังคม” จะอยู่เดี่ยว ๆ อย่างไรก็ดี ในเมื่อมนุษย์ยังเป็นสมาชิกของสังคม จึงจำเป็นต้องเข้าใจมิติเรื่องของสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกัน แต่เงื่อนไขก็คือ トラบเท่าที่ไม่ได้ใช้สิทธิเสรีภาพไปกระทำล่วงละเมิดของผู้อื่น รวมถึงต้องมีความรับผิดชอบด้วย โดยนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนได้ยกตัวอย่างว่า

“อย่างคดีสาวชีวิตถูกตีตราไปตลอดชีพ แต่เราล้มตั้งสติใหม่ว่า x เนี่ยอายุเท่าไรตอนนั้น ก็เป็นเยาวชนใช้ไหม ใครเป็นคนอนุญาตให้ x ออกมาขับรถ คือเราไม่เคยตั้งคำถาม ทุกคนประณามค่ากระชวย ส่วนคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว หนึ่งในจำเลยศาลยกฟ้อง เขาไม่ได้ผิดอะไร แต่สังคมและสื่อพากันตัดสินไปหมดแล้ว ทำให้เขาซึมเศร้า ทำให้เขาสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง อันนี้คือการละเมิดสิทธิในการมีชีวิตของเขา เพราะฉะนั้นละเมิดสิทธิมนุษยชนแน่ ๆ ด้าน คดีนางเอกสาวตกเรือ อย่างคุณ x (ผู้เสียชีวิต) ร่างของเขาก็เอามาเผยแพร่ เอามาวนเอามาเวียนกัน โดยที่ไม่ได้เคารพสิทธิในเนื้อตัวร่างกายแม้ว่าเขาจะมีหรือไม่มีชีวิต แต่เขายังมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่อันนี้กระทบแน่นอน”

(นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน, 2566)

สุดท้ายแล้วหากมองในแง่ของอาชญากรรม แน่แน่นอนว่า คนกระทำความผิดย่อมได้รับโทษตามกฎหมาย แต่สิ่งที่คนมักจะไม่เห็นเลยก็คือ “สิทธิมนุษยชน” โดยมีการละเมิดแบบไม่มีการยับยั้ง ไม่มีการตั้งคำถาม และก็น้อยครั้งที่สื่อเองตั้งคำถามว่า “การเผยแพร่ภาพแบบนี้ การทำประเด็นแบบนี้ เราเคารพคนที่เขาเป็นเหยื่อแล้ว แต่เราเคารพกระบวนการความยุติธรรมไทยด้วยหรือไม่” แต่กลับกลายเป็นว่า สื่อตัดสินใจก่อน คนในสังคมก็ตัดสินใจตาม ด้วยวิธีการตำหนิ ลดทอนศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม สื่อออนไลน์หลายครั้งนั้นเป็นประโยชน์กรณีที่ช่วยค้นหาความจริง ช่วยปลูกกระแสสังคมให้ไม่หลงลืม ช่วยให้เร่งกระบวนการความยุติธรรมไม่ให้เสียเวลาไป ทั้งนี้ สังคมไทยเราเป็นสังคมระบบวัฒนธรรมอุปถัมภ์เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีสื่อออนไลน์ในหลาย ๆ กรณี คนในสังคมบางกลุ่มอาจจะเข้าไม่ถึงกระบวนการนี้ เพียงแต่ว่าอาจจะต้องไปเสริมพลังด้านที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการที่ใส่มิติเรื่อง การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เข้าไปด้วย เช่น การใช้ภาษาที่ไม่ขึ้นไปในทางที่สร้างความเกลียดชังหรือฝังความแค้น ควรต้องมองถึงมิติของการเป็นสื่อแบบมืออาชีพ ไม่ควรยั่วยุให้เกิดความรุนแรงเพิ่ม ควรนำเสนอเพียงเพื่อให้เห็นความจริง ชวนให้ติดตาม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่สื่อมวลชนกระตุ่นแบบตามไล่ล่า อันนี้ต้องตั้งคำถามแล้วว่าสื่อกำลังทำหน้าที่เป็นอาชญากรเสียเองหรือไม่ โดยนักวิชาการด้านอาชญาวิทยามีมุมมองในเรื่องนี้ว่า

“พอเราไม่รู้เสรีภาพ ซึ่งมันเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย และไม่รู้ขอบเขตเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ ซึ่งแน่นอนส่งผลกระทบ เนื่องจากโลกเราคือโลกขับเคลื่อนด้วยความเกลียดชังไม่ใช่ความสร้างสรรค์”

(นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมท่านที่ 2, 2566)

นอกจากนี้ นักวิชาการด้านกฎหมายให้ข้อมูลไว้สอดคล้องกันว่า ควรมองเรื่องนี้ทั้งสองมุม คือ มุมที่เป็นประโยชน์และมุมที่เป็นปัญหาหรือเป็นโทษ กล่าวคือ การที่เพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับผู้เสียหายที่อาจจะไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เขาสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหรือมีโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิ ถือเป็นมุมที่เกิดประโยชน์ เนื่องจากเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในองค์กรในการบังคับใช้กฎหมายสนใจ คล้ายกับคนในสังคมช่วยกดดันการทำงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม แต่อีกมิติหนึ่งที่น่ากังวลและเป็นอันตรายก็คือ เรื่องของกระบวนการสืบหาข้อเท็จจริงกับกระบวนการปรับใช้ข้อกฎหมายกับข้อเท็จจริง โดยเฉพาะกรณีที่คนมาร่วมแสดงความคิดเห็นด่วนสรุปข้อเท็จจริง หรือว่าบางครั้งเราได้ยินข้อเท็จจริงจากในมุมของผู้กล่าวหา โดยที่ยังไม่มีโอกาสได้รับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ที่ถูกกล่าวหา นี่ก็คือลักษณะของ “กระบวนการศาลเตี้ย”

“ศาลเตี้ยเริ่มต้นขึ้นจากการที่คนเริ่มวินิจฉัยข้อเท็จจริง และพอรู้ข้อเท็จจริง ก็จะมีคนมาให้ความเห็นเห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นแบบนี้ จะผิดตามกฎหมายมาตรานั้น มาตรานี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร และผลจะเป็นอย่างไร แท้จริงแล้ว เราไม่สามารถที่จะทำให้คนที่ถูกกล่าวหาเข้าใจไปว่าเขาทำความผิด หรือว่าเขาจะได้รับผลทางกฎหมายตามนั้นแน่ ๆ เพราะเราไม่ใช่ศาล การวินิจฉัยข้อเท็จจริงกับการวินิจฉัยข้อกฎหมาย ไม่ใช่หน้าที่ของเรา แต่เป็นหน้าที่ของศาล”

(นักวิชาการด้านกฎหมาย, 2566)

ผลการศึกษาพบว่า โดยธรรมชาติแล้วเมื่อเรื่องราวใด ๆ ไปสู่ความสนใจของสื่อมวลชนหรือความสนใจของคนในสังคม ก็มักจะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนัก คือ คนที่มีสื่อในมือคนที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) มีคนติดตามเป็นจำนวนมาก ควรตระหนักว่า ต้องไม่ทำตนเป็นศาลเตี้ยหรือศาลยุติธรรม ต่वनวินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือวินิจฉัยข้อกฎหมาย

4.4.4 ผลกระทบด้านกระบวนการยุติธรรม

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ทนายความ 2 ท่าน ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2 ท่าน ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด 2 ท่าน ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรม 3 ท่าน รวม 9 ท่าน ทำให้ทราบถึงผลกระทบต่อการทำงานของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบต่อการทำงานของทนายความ

ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่อยู่ในข่าวกับสิ่งที่ปรากฏขึ้นจริงในศาลมักจะไม่อยู่ในระดับเดียวกัน สิ่งนี้นักข่าวได้รับมักมาจากตัวผู้ต้องหาหรือตัวพยาน ที่ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงที่ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ หลังจากมีการนำเสนอผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ด้วยธรรมชาติของคน ทำให้คิดว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นเพียงพอแล้ว จึงเกิดการตัดสินใจ นี่คือนี่สิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะของศาลเตี้ยออนไลน์ ผลกระทบที่สำคัญต่อการทำงานของทนายความคือ ทำให้ทำงานยากมากยิ่งขึ้น ตรงที่ทนายความอาจจะไม่กล้ารับงานกับคนผิด แต่ก็จะมีทนายความอีกประเภทหนึ่งที่พร้อมสู้ ฉะนั้น ไม่ได้กระทบมากนัก แต่กระทบกับตัวผู้ต้องหามากกว่า ในแง่ของการหาทนายความที่พร้อมที่จะยืนเคียงข้าง ช่วยแก้ต่างและนำเสนอความจริงในมุมของเขา

“คนที่ได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์หลัก ๆ คือตัวผู้ต้องหา ถามว่าทนายเราได้รับผลกระทบโดยตรงไหม เราไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่ว่า เราทำงานยากขึ้น เพราะว่าหนึ่งลูกความเราก็สติแตกไปแล้ว เพราะว่าโดนความกดดันจากคนที่มาตัดสินเขาแล้วว่าเขาเป็นคนผิด บทบาทของเราที่เราเป็นตัวแทนพูดแทน คนที่ถูกตัดสินไปแล้วว่าผิด ก็ยากอีก ทนายคนนี้น้อย่างไร ทำไม่ไปยืนข้างคนผิด ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริง อาจจะยังไม่ครบถ้วนเลยด้วยซ้ำในสิ่งที่ศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตัดสินลงไป”

(ทนายความท่านที่ 1, 2566)

อย่างไรก็ดี เรื่องที่ทนายความเองถูกวิพากษ์วิจารณ์ แท้จริงแล้วเป็นการวิพากษ์วิจารณ์จากการกระทำของตัวทนายความแต่ละบุคคล แต่ถ้าเมื่อไหร่การให้ความเห็น กระทบต่อวิชาชีพทนายความ หมายความว่าภาพลักษณ์ ความเชื่อถือ เชื่อมมั่นจริยธรรมของทนายความโดยรวม สภาทนายความสามารถที่จะเข้ามาจัดการในส่วนของคุณธรรมยาททนายความได้ สภาทนายความมี โฆษก รองโฆษก กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ แต่สิ่งที่สภาทนายความทำได้อีกคือการบอกเล่าเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

นอกจากนี้ ทัศนคติความท้อแท้ 2 ได้มีการยกตัวอย่าง เพื่อสะท้อนให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคดีเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาและนางเอกสาวตกเรือเอาไว้ว่า

“คดีพิพเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขา เป็นคดีที่เราเห็นภาพภาพหนึ่งซึ่งแตกต่างจากทุกคดี มันทำให้จำเลยในคดีกลายเป็นผู้บริสุทธิ์ได้ทันที ตรงนี้สำคัญ มันแสดงให้เห็นว่าเวลานำเสนอ ต่อให้เป็นสำนักข่าวที่อยู่ในสื่อกระแสหลัก มันก็ไม่ได้แปลว่าน่าเชื่อถือซะหมด เราจะเห็นภาพชัดเลย เพราะฉะนั้น ถ้ากลับมามอง ขนาดสื่อกระแสหลักยังทำข่าวผิดเพี้ยนได้ แล้วคนทั่วไปอย่างเราเราจะไปมีภูมิคุ้มกันได้อย่างไร...

...ส่วนคดีนางเอกสาวตกเรือ โซเชียลมีเดียมันเลอะเทอะ เพราะว่ามันไม่ได้ใช้องค์ประกอบความจริง มันใช้จินตนาการสิ่งสำคัญของโซเชียลมีเดีย ไม่ใช่คุณค่าของเนื้อหาข่าว จะเป็นยอดไคล์ยอดแซร์ เมื่อเราตั้งมุมว่าเราจะเอายอดไคล์ ยอดแซร์ แปลว่าเราไม่ได้สนใจกับคุณภาพของเนื้อหาข่าวของที่เราจะเอาลงไป ข้อเท็จจริงมันก็จะถูกบิดออกไปเพื่อให้มันขายได้ มันกลายเป็นว่าโซเชียลมีเดียมันไม่น่าเชื่อถือเลย แล้วเอาข้อมูลผิด ๆ มาโพสต์ลงโซเชียลมีเดีย เราก็เห็นว่ามันไม่เกิดประโยชน์ในทางสืบสวนคดีเลย ไม่มีหลักฐานชิ้นไหนในคดี ที่ชาวบ้านส่งมาแล้วมีประโยชน์เลยในคดีนี้”

(ทัศนคติความท้อแท้ 2, 2566)

2) ผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจ

ศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการดำเนินการของโลกออนไลน์ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มต่าง ๆ มีความสามารถที่ทำให้ทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมกันหมด จุดนี้กระทบกับการทำงานของตำรวจเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลักนิยมของโลกออนไลน์เหล่านี้ก็คือ ความเร็ว แต่ขาดการตรวจสอบ ในทางกลับกันการตรวจสอบของตำรวจต้องทำด้วยความรอบคอบและโดยวิธีลับ เพราะฉะนั้นระหว่าง “เปิดเผยรวดเร็ว” และ “รอบคอบและลับ” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตรงกันข้าม หากข้อมูลไปถึงทุกคนด้วยความรวดเร็ว และเป็นข้อมูลที่ผิด หรือผิดบางส่วน ก็จะเกิดการกระทบต่อความเชื่อมั่นในการทำงานของตำรวจเป็นอย่างมาก

“คดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติและคดีนางเอกสาวตกเรือเป็นคดีที่จะเห็นได้ชัด 2 เคสนี้ค่อนข้างที่จะเป็นบทเรียน และสามารถตอบโจทย์ได้เลยว่าในเรื่องคดีเราได้ยืนยัน และมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าเป็นบุคคลที่กระทำผิดและส่งต่อศาล ศาลก็ได้ดำเนินการไป แต่โลกออนไลน์ทำให้ทุก ๆ อย่างเกิดความบิดเบือน”

(ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 1, 2566)

ด้านผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 2 ให้ข้อมูลไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ศาลเตี้ยออนไลน์คือการตัดสินโดยสังคม ทั้งที่ยังไม่ได้หาความจริง ซึ่งกระทบกับกระบวนการทำงานของตำรวจ ตั้งแต่สืบสวน กลายเป็นมีนักสืบในโลกออนไลน์ มีทั้งที่เป็นนายความจริง ๆ และที่ไม่ใช่ นายความ บ้างก็อุปโลกตนเองเป็นตัวการ์ตูน เช่น โคนัน แต่สิ่งที่เลวร้ายที่สุด ก็คือ อวตาร (Avatar) ที่ใช้ความเชื่อของคน โดยเฉพาะคนภายในสังคมเข้ามาแทรกแซง ชี้นำ ก็ทำให้เหมือนมีธง พอเริ่มจากกระบวนการสืบสวนก็ต่อเนื่องไปจนถึงกระบวนการสอบสวนด้วย ซึ่งได้ยกตัวอย่างเอาไว้ว่า

“คดีพบเด็กหญิงเสียชีวิตบนภูเขาเกิดการแทรกแซงในเรื่องการทำงาน ของตำรวจ ทั้งก่อนที่ตำรวจจะไปสืบก็คือ มีการเอาความเชื่อของคน เช่น หมอคูมาโรงพักมาหาว่าวิญญาณใครทำ ต่อมาเมื่อตำรวจเข้าไปสอบ พอ ตำรวจออกมา นักข่าวตามไป ถามว่าตำรวจมาสอบอะไรและก็ได้ให้ สัมภาษณ์ ซึ่งเกิดความเสียหายต่อรูปคดี คือทำให้คนร้ายที่เขาทำความผิด จริง ๆ เขาจะรู้การทำงานของตำรวจว่าตำรวจทำอะไร กำลังหาอะไร ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจหาชนของสุนัข หลังจากนั้นหาไม่เจออีกเลย นอกจากนี้ ยังมีการซ้ำเติมผู้เสียหาย ศาลเตี้ยไปลงที่แม่ ครอบครัวของผู้เสียหาย เหมือนเป็นการซ้ำเติมเขา เขาไม่มีสิทธิ์ที่จะตอบโต้ แล้วก็ไม่มีใครรับผิดชอบ ส่วนคดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาวศาลฎีกาตัดสินมาแล้วว่า เป็นผู้ต้องหาจริง โดยหลักทางนิติวิทยาศาสตร์ ปรากฏว่าไม่มีใครออกมา รับผิดชอบ คนที่พูด คนที่ชี้นำ หรือแม้กระทั่งคดีนางเอกสาวตกเรือที่ ออกมาบอกกันว่าเป็นคดีฆาตกรรม คำว่ารับผิดชอบ ไม่ต้องถึงขนาดว่า จะต้องถูกดำเนินคดีหรอก แค่อุทโธษต่อสังคมยังไม่มีเลย”

(ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 2, 2566)

ในมุมการทำงานของตำรวจ ข้อมูลในโลกออนไลน์นั้นจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีความถูกต้อง เนื่องจากการจะนำพยานหลักฐานทุกอย่างเข้าสำนวน พนักงานสอบสวนต้องได้มาโดยชอบด้วย กฎหมายพยานหลักฐานใด ๆ ต้องผ่านการตรวจพิสูจน์จากพนักงานพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งการนำ พยานหลักฐานเข้าสำนวนทุก ๆ อย่าง เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานก็ดีหรือว่าผู้เชี่ยวชาญก็ดี ต้องทำ ความเห็น พร้อมเสนอรายงานประกอบสำนวน ตรงจุดนี้จะเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งการไม่พูดเรื่อง พยานหลักฐานสำคัญ ที่เป็นตัวชี้เป็นชี้ตายในการทำคดี ที่จะออกมาในรูปแบบของการสั่งฟ้อง สั่งไม่ ฟ้อง หรือฟ้องบางข้อกล่าวหา ตรงจุดนี้ถือว่าตำรวจเสียเปรียบในการที่จะอธิบายประชาชน ทำให้ ตำรวจถูกกล่าวหาว่าทำงานล่าช้า ดังนั้น ตำรวจเองอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการคิดและ วิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสังคมและประชาชน ที่ต้องรีบออกมาชี้แจงขั้นต้นว่าได้ทำงานอะไร ยังเหลืออะไร และยังขาดอะไรไปบ้าง นอกจากนี้ ศาลเตี้ยออนไลน์น่าเป็นห่วงตรงที่ ปฏิบัติงานใน

ลักษณะที่เข้ามาใกล้กันทุกที ในอดีตหากเกิดกระแสในโลกออนไลน์ สื่อมวลชนก็อาจจะต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนคร่าว ๆ แต่ในปัจจุบัน สื่อที่จำเป็นจะต้องนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว จุดนี้ถือว่าอาจจะต้องปรับตัวกันทุก ๆ ฝ่าย สำหรับตำรวจนั้น หากมีพยานหลักฐานพบว่าศาลเตี้ยออนไลน์ใดเป็นการยุยงหรือว่าใส่ข้อมูลเป็นเท็จ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็อาจจะต้องนำมาใช้บ้าง ซึ่งไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ไม่มีใครอยากจะทำฟ้องประชาชนที่แสดงความเห็นสุจริต เพื่อประโยชน์ของสังคมในภาพรวม แต่เมื่อไหร่ที่เป็นลักษณะของความเท็จล้วน ๆ ใส่ความ หรือว่าดำเนินการให้หน่วยใดหน่วยหนึ่งเสียหาย ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็จะมีความเห็นให้หน่วยนั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทางกฎหมายกับบุคคลดังกล่าว

3) ผลกระทบต่อการทำงานของอัยการ

ศาลเตี้ยออนไลน์ หากมองในแง่ดี ก็เป็นตัวเร่งการทำงานของอัยการได้ แต่ก็อาจเป็นการกดดันทำให้สิ่งสำนวนไม่รอบด้าน โดยเฉพาะหากสังคมคาดการณ์ไปแล้ว คนตัดสินไปแล้ว เชื่อไปแล้ว กระแสที่โหมกระหน่ำ กระทบต่อการสังเกตในลักษณะที่ หากสิ่งไม่ถูกต้อง ไม่เป็นตามที่สังคมคิดหรือคาดการณ์ ก็จะทำให้เกิด “ทัวร์ลง” ทางอัยการ แต่ทีมโฆษกสำนักงานอัยการสูงสุดไม่ได้มีการตอบโต้มากนัก เนื่องจากไม่สามารถชี้แจงก่อนที่อัยการจะสั่งสำนวนได้ ไม่ต้องการให้ข้อเท็จจริงในสำนวนถูกเปิดเผยและไม่ต้องการที่จะชี้หน้าอัยการเจ้าของสำนวนด้วย โดยผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดท่านที่ 1 กล่าวไว้ว่า

“กระทบครับ **กระทบในหลาย ๆ อย่าง** งานของเราเป็นงานที่ใช้ดุลยพินิจในการชี้แจงสำนวนในการที่จะพิจารณา คดีไปในทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง ที่นี้พอตั้งแต่มิเรื่อสังคมออนไลน์ คนใช้สื่อโซเชียลกันอย่างแพร่หลาย กว่าสำนวนจากตำรวจจะมาถึงอัยการ ข่าวก็จะออกไปไกล แล้วผู้คนก็แสดงความสนใจ ยกตัวอย่างคดีนางเอกสาวตกเรือมีการปั่นกระแสกันไปถึงขั้นที่ว่า ลือทุกช่อง ทำนองว่าน่าจะไม่ใช่อุบัติเหตุธรรมดา และก็ไม่ใช่ว่าเรื่องประมาทธรรมดา น่าจะเป็นฆาตกรรมอย่างนั้นเลย เพราะคุณเชื่อไปแล้ว แล้วถามว่ากระทบยังไง คนสั่งสำนวนคืออัยการ”

(ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดท่านที่ 1, 2566)

นอกจากนี้ ผู้แทนจากสำนักงานอัยการท่านที่ 2 ให้ข้อมูลไว้สอดคล้องกันว่า คือช่วงที่มีกระแสข่าว ก็มักจะมีสื่อออนไลน์ที่เป็นสื่อออนไลน์ระบบ พยายามหาข้อมูลและสืบสวนเอง โดยมีธงคาดหวังไว้แล้วซึ่งส่งผลกระทบต่อลักษณะของการชี้แจง

“ข้อเท็จจริงในการสั่งสำนวนกับกระแสนคนละเรื่องกันเลยมันไม่สามารถสั่งได้ อย่าลืมนะในโซเซียลมีความเห็นแบบนี้สิ่งนี้พิลูจน์กันไม่ได้ พิลูจน์เพียงได้แค่ว่าเป็นคดีที่ประชาชนสนใจ เพราะฉะนั้นการสั่งคดีต้องรอบคอบ การจะเอาคนให้หมกคดีสิทธิเสรีภาพ ติดคุกหรือประหารชีวิต โทษที่มันอัตราโทษสูง มันกระทบกับสิทธิของคนอื่นมันต้องตรวจสอบ”

(ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดท่านที่ 2, 2566)

อาจกล่าวได้ว่าหลายปีที่ผ่านมาอาจมีเหตุที่ทำให้คนไม่ค่อยศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม จึงนำมาซึ่งสังคมออนไลน์ คล้ายกับกำลังถ่วงดุลกับกระบวนการยุติธรรม แต่ในความเป็นจริงแล้ว ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นนั้นกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ตามหลักการที่ว่า คดีที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งคนเหล่านี้ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทำให้เสียเปรียบในการต่อสู้คดี ซึ่งถูกศาลเตี้ยตัดสินคดีล่วงหน้าไปแล้ว

5) ผลกระทบต่อการทำงานของศาล

ศาลเตี้ยออนไลน์อาจกระทบต่อการทำงานของศาลอยู่บ้าง แต่ไม่ถึงขนาดจะมีอิทธิพลในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ความกดดันอาจจะมีเรื่องของการประกันตัว เป็นช่วงแรก ๆ ที่เริ่มเข้ามาในคดีที่จะมีกระแสสังคมจับจ้องอยู่ในช่วงเวลานั้นก็ค่อนข้างเยอะ แต่ว่าสุดท้ายแล้วศาลก็จะดูตามเหตุและผลของแต่ละเรื่องไป

“คดีพวกนี้มันอาจจะตั้งแต่ช่วงแรก ๆ แต่พอถึงขั้นของการสืบพยาน มันจะทิ้งช่วงเวลาไปพอสมควร พอถึงช่วงตรงนั้นเนี่ย คนส่วนใหญ่และข่าวก็จะเริ่มซา ๆ ไปแล้ว พอเริ่มซา ๆ ไปแล้วพอถึงขั้นตอนตรงนั้นมันก็คงจะแทบไม่ได้มีผลกระทบอะไรซักเท่าไรแล้ว สุดท้ายพอถึงตอนสืบพยานหรือพิพากษาก็คงต้องดูไปตามพยานหลักฐานจากสำนวน แต่ด้วยความที่ตรงนั้นกระแสนซาในคดีพวกนี้มันก็อาจจะไม่ได้เยอะ ยิ่งสมมติไปถึงขั้นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาบางทีคนก็ลืมไปแล้วด้วยซ้ำ”

(ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 1, 2566)

นอกจากนี้ ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 2 ก็ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ถ้าในแง่ของกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อ ถือว่าไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่อยู่ในสำนวน ศาลจะไม่นำส่วนนี้มาประกอบการพิจารณา พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่กระบวนการของศาล ต้องนำเสนอโดยคู่ความ ถ้าเป็นคดีอาญาที่อัยการมีส่วนฟ้องก็นำเสนอโดยทางอัยการ หรือทางตำรวจที่ทำสำนวนส่งให้อัยการ หรือผู้เสียหายหรือฝ่ายคู่กรณีเอาพยานหลักฐาน

เข้ามา แต่ว่าในความเป็นจริงอาจจะมีผลกระทบในเชิงจิตวิทยาบ้างหากเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน บางครั้งอาจจะมีระเบียบภายในของศาลว่าจะต้องผ่านการสืบสวนเป็นพิเศษเพื่อให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น

“ต้องยอมรับว่าศาลมีความเป็นมืออาชีพอยู่ ถึงแม้จะถูกสังคมกดดัน เราก็ต้องทำงานเฉพาะในสำนวน แต่ความลำบากใจในการทำงาน ถามว่ามีมากไหม มีในเชิงจิตวิทยาก็ต้องระมัดระวังมากขึ้น”

(ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 2, 2566)

ผลการศึกษาพบว่าการชี้แจงหรือตอบโต้ของศาลกรณีเกิดศาลเตี้ยออนไลน์แตกต่างจากหน่วยงานอื่น โดยผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่า

“เราไม่เหมือนกับหน่วยงานอื่น เพราะว่าเรื่องที่ศาล โดยส่วนใหญ่ก็เป็น เรื่องของการตัดสินคดี แล้วโดยทั่วไปในคำพิพากษาต้องมีเหตุผลชัดเจนอยู่แล้ว หนึ่งไม่ต้องอธิบาย เพราะอธิบายเดี๋ยวจะนอกเหนือคำพิพากษา สองถ้าไม่เห็นด้วย ก็มีกระบวนการอุทธรณ์ ฎีกา ไม่ใช่มาตั้งโต๊ะตอบถ้าเกิดศาลไปตั้งโต๊ะแถลงข่าว อีกฝ่ายก็ต้องตั้งโต๊ะแถลงข่าวด้วย ตั้งกันไปตั้งกันมา สรุปศาลลงมาทะเลาะกับประชาชน”

(ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 3, 2566)

สุดท้ายแล้ววัฒนธรรมของศาลไม่เหมือนกับส่วนอื่น ที่ถือว่าคำสั่งหรือคำพิพากษามีเหตุผลที่ชัดเจนอยู่ในนั้นอยู่แล้ว แต่บางครั้งอาจจะเต็มไปด้วยศัพท์เทคนิคทางกฎหมาย ซึ่งการจะถ่ายทอดไปยังสังคมหรือประชาชนทั่วไป อาจจะทำให้เข้าใจได้ยาก ก็จะมีการถ่ายทอดให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ศาลเองก็ไม่ควรออกไปตอบโต้ เนื่องจากไม่ได้เป็นคู่ความ ดังนั้น หลักเรื่องการอธิบายตอบโต้ก็อาจจะน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น

4.4.5 ผลกระทบด้านสังคม

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสื่อมวลชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนรวม 4 ท่าน ทำให้พบว่าศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อสังคมในหลากหลายแง่มุม เนื่องจากในอดีตบทบาทของสื่อมวลชนในการทำข่าวคดีอาชญากรรม คือติดตามข้อมูลจากตำรวจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม อาจมีบางข่าวที่มีความสำคัญหรือประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมากก็อาจจะไปเกาะติดทำเสมือนว่าเป็นตำรวจไปเสียเอง ดังนั้น ประชาชนในยุคภูมิทัศน์สื่อแบบเดิมจะมีลักษณะของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเชิงรับ (Passive Audience) ซึ่งก็คือคอยติดตามข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชน แล้วก็อาจจะมีการวิพากษ์วิจารณ์บ้าง แต่ไม่ได้มีช่องทางในการที่จะแสดงออกมากเหมือนทุกวันนี้ แต่เมื่อสื่อโซเชียลมีเดียมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทุกคนจึงสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ได้ จนกลายเป็นแพลตฟอร์มที่ทำให้ผู้เสพข้อมูลข่าวสาร กลายเป็นผู้สร้างข้อมูล (Content) ใหม่ขึ้นมาเองหรือที่เรียกว่า “User Generated Content”

หากมองในมุมที่มีประโยชน์จะพบว่า ได้เห็นความหลากหลายของมุมมองหรือข้อมูล เช่น บางคดีที่อาจจะต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษในสาขาวิชาชีพ มุมมองในโลกออนไลน์ก็มุมมองหนึ่งที่ทำให้ผู้สื่อข่าวไปตามต่อได้ แต่อีกมุมหนึ่งเนื่องจากว่ามันเป็นพื้นที่ ที่ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ ทำให้คนจำนวนไม่น้อยก็แสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกหรือประสบการณ์ส่วนตัวของตัวเองลงไปในคดีหรือในข่าว โดยกลายเป็นการตัดสินโดยพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อและตามประสบการณ์ตามความรู้สึกของตัวเองมากกว่าจะอิงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น มีกรณีของคน ๆ หนึ่งที่ถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์เนื่องจากว่ามีคนไปถ่ายภาพ แล้วรองเท้ามีรูอยู่บนรถไฟฟ้า แล้วก็มีคนไปโพสต์บอกว่าคนนี่ตั้งกล้องแอบถ่ายอะไรต่าง ๆ เป็นต้น ก็วิพากษ์วิจารณ์ทัวร์ลงผู้ชายคนนี่จนถึงขั้นตักงาน สุดท้ายถึงมาพบความจริงว่าเขาทำงานเชื่อมเหล็กแล้วสะเก็ดไฟมันหล่นลงรองเท้าก็เลยมีรูเลยแค่นั้นเอง แต่ว่ากว่าจะถึงตอนนั้นคนก็ประนามไปแล้ว ตัดสินไปแล้ว ทำให้เขามีผลกระทบต่องานการหรือชื่อเสียงเขาไปเรียบร้อยแล้ว คนที่ไปกล่าวหา ไปโจมตี ไปคำทอเขาในโลกออนไลน์ ก็ไม่ได้ตามไปขอโทษด้วยซ้ำไป

“ผมคิดว่าสังคมโดนผลกระทบเต็ม ๆ อยู่แล้ว คนจำนวนไม่น้อยเลือกตัดสิน ทำให้คนตกเป็นเหยื่อทั้งที่ยังไม่รู้เลยผิดหรือถูก แต่โดนตัดสินไปล่วงหน้าแล้ว ทำให้อาจจะผิดต่อกระบวนการตัดสินในระยะยาว มันก็ทำให้กระบวนการตัดสินมันอาจจะบิดเบี้ยวไปได้ เราคงเคยเห็นภาพของการจับแพะอยู่จำนวนไม่น้อยในสังคมไทย ที่หลาย ๆ คดีที่หลังจากนั้นแล้วปรากฏว่ามันไม่ใช่ หรือหลักฐานไปไม่ถึง มันก็เลยทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องตามมา”

(นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนท่านที่ 1, 2566)

ผลการศึกษาพบว่าเหรียญย่อมมี 2 ด้านเสมอ ขึ้นอยู่กับว่าสื่อออนไลน์ทำหน้าที่อย่างไร ถ้าทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบจะมีประโยชน์มาก เช่น การที่เพจเฟซบุ๊กต่าง ๆ ออกมาทำให้สังคมได้รับรู้สิ่งผิดปกติ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปแก้ปัญหา หรือ การร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่าง ๆ อันนี้คือคุณูปการที่เข้ามาเติมช่องว่างที่ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เพราะเราใช้กฎหมายไม่เที่ยงธรรม ไม่เท่าเทียม ไม่รอบคอบ แต่ในบางกรณีสื่ออาจเปรียบเสมือนศาลเตี้ยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังคำกล่าวของสื่อมวลชนท่านที่ 1 ว่า

“ที่จริงศาลเตี้ยมีมานานแล้ว ตั้งแต่หนังสือพิมพ์เป็นต้นมา เวลาหนังสือพิมพ์นำเสนอโดยสัมภาษณ์จากร้อยเวรฝ่ายตำรวจ ฝ่ายตำรวจคือผู้จับกุม ผู้จับกุมก็คือผู้กล่าวหา ฉะนั้น ข้อมูลจากฝ่ายตำรวจนำมาสู่การจับกุม แต่ไม่ได้สัมภาษณ์ผู้ต้องหาเลย ผู้ต้องหาไม่มีโอกาสชี้แจง สุดท้ายเป็นข้อมูลด้านเดียว ศาลส่งฟ้องแล้วเข้าไปอยู่ในศาลแล้วศาลตัดสิน มีหลายคดีที่ศาลตัดสินจากกระแสแล้วไม่ได้หาข้อมูลให้ครบถ้วน ก็เลยมีคำพูดว่าคดีเซอร์แอน ดิดคูกอยู่ที่ปีกว่าจะหลุดออกมาได้ จนมีคำพูดขึ้นมา คนติดคุกเวลานี้มีเยอะที่ไม่ผิด เพราะไม่รู้จะทำอะไร มีคำพูดที่บอกว่า คนลำนีก็ผิดอยู่นอกคุกกันเยอะแยะ”

(สื่อมวลชนท่านที่ 1, 2566)

ดังนั้นสังคมต้องตระหนักว่าในโลกออนไลน์มีกระแสที่มีความหลากหลายมากขึ้น ถ้ามองในมุมมองก็คือคนจะต้องเรียนรู้ว่าในโลกออนไลน์ข้อมูลข่าวสารที่อาจไม่ได้อิงจากข้อมูลความจริง (Fact) ด้านเดียว หากผู้รับข้อมูลข่าวสารมีการคิดวิเคราะห์ ก็จะทำให้มุมมองและทัศนคติที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่ทางกลับกันหากจำกัดอยู่ที่มุมมองของตัวเอง ก็จะกลายเป็นห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) อาจทำให้รู้สึกไปว่าคนในสังคมคิดแบบเดียวกันหมด ก็จะเกิดความคิดไปด้านเดียวกัน สิ่งนี้จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคม ในขณะเดียวกัน ข้อมูลเท็จเกิดขึ้นมาในออนไลน์ได้ง่ายมาก และคนที่อยู่ในโลกออนไลน์พร้อมที่จะเชื่อ เนื่องจากตรงกับสิ่งที่ตนเองคิด หรือตรงกับสิ่งที่ตนเองสันนิษฐาน ก็จะทำให้เกิดการรับแต่ข้อมูลที่ตรงกับความเชื่อของตนเอง และปิดกั้นข้อมูลที่ขัดแย้ง ที่เรียกว่า “Confirmation Bias” และเมื่อความคิดนี้ถูกขยายต่อ ก็จะกลายเป็นทัศนคติด้านลบของผู้คนในสังคม

4.4.6 การวิเคราะห์ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่าศาลเตี้ยออนไลน์ส่วนหนึ่งก็คือ “ข่าว” ในอดีตเราสามารถรับรู้ข่าวได้ทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อด้านเดียวไม่มีการสะท้อน (Reflection) ระหว่างกัน แต่เมื่อสื่อออนไลน์เติบโตขึ้น คนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างทันท่วงที รวดเร็วฉับพลัน ซึ่งการเปลี่ยนไปของสื่อดังกล่าวนี้ ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากทุกคนสามารถที่จะทำตัวเป็นสื่อ สามารถที่จะให้ความเห็น ให้ข้อคิดได้อย่างรวดเร็วทันใจ ในขณะที่เดียวกัน คนก็ต้องการอะไรที่สั้น ๆ บางครั้งคนที่ให้ความเห็นอะไรในสื่อ อาจยังไม่ได้อ่านข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน แล้วก็จับใจความเพียงแค่นั้น เพราะฉะนั้นปัญหาเหล่านี้จะแก้ไขได้ยาก เนื่องจากเป็นเรื่องของพฤติกรรมผู้บริโภค

ผู้วิจัยยังอีกพบว่า เพจเฟซบุ๊กที่โพสต์เรื่องราวต่าง ๆ ได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อย เช่น ถูกกดดันหรือข่มขู่ให้ลบโพสต์ ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่มักจะจบลงที่การไกล่เกลี่ย ไปจนถึงส่งผลกระทบต่อจิตใจก่อให้เกิดความเครียดจนไม่สามารถทำเพจต่อไปได้ แต่หากพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลในคดีที่ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นกรณีศึกษาจะพบว่า ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานภาพใดก็สามารถตกเป็นเหยื่อหรือได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ได้ทั้งสิ้น ซึ่งผลกระทบนั้นมีหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นจิตใจ การใช้ชีวิต ครอบครัว และหน้าที่การงาน และปฏิเสธไม่ได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์ส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน ในลักษณะที่มักจะมีการอ้างถึงสิทธิเสรีภาพของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอาจจำเป็นต้องปลูกให้สังคมนี้ได้ตื่นขึ้นมา ว่าต้องระวังเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน และควรให้ความรู้กับประชาชน ว่าแค่นั้นคือละเมิดสิทธิมนุษยชน แค่นั้นไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจยังคงต้องเถียงกันอีกนานในสังคมไทย นอกจากนี้ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทนายความ ตำรวจ อัยการ และ ผู้พิพากษา ต่างก็ยอมรับว่าได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ไม่มากนักน้อย โดยตำรวจได้รับผลกระทบมากที่สุดเนื่องจากเป็นด่านหน้าในการตอบคำถามสังคมเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ และเป็นไปได้ว่าสังคมอาจไม่เชื่อมั่นในการทำงานของตำรวจด้วย

ผลกระทบทางด้านสังคมจึงพบว่า นี่คือการปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป สื่อออนไลน์อย่างเพจเฟซบุ๊กที่มีชื่อเสียง ต้องยอมรับว่ามีการสร้างตัวตนขึ้นมาในสังคม ซึ่งก็จะต้องมาควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ขณะเดียวกันบางครั้งผู้บริโภคเองก็อาจสร้างพฤติกรรมที่ไม่ดี (Bad Habit) ขึ้นมาในสังคม ไม่ว่าจะเป็น การเข้าไปแสดงความคิดเห็นด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ช่วยสืบสวนหรือตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่ไม่ได้มีข้อมูลจากความเป็นจริง ซึ่งการจะแก้ไขพฤติกรรมของผู้บริโภค อาจทำได้ยาก จึงควรแก้ที่ความรับผิดชอบ ว่าสามารถเอาผิด หรือจะหาผู้รับผิดชอบได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงพยายามค้นหาแนวทางที่จะสามารถทำให้ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เช่น เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ เป็นต้น

4.5. แนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน รวม 27 ท่าน ทำให้พบว่าเป้าหมายหลักของการโพสต์เรื่องราวต่าง ๆ ของเพจเฟซบุ๊ก ก็คือการช่วยควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการอยู่แล้ว ดังคำกล่าวของแอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ที่ว่า

“บ้านเรามีปัญหาเรื่องความยุติธรรม ต่อให้ศาลตัดสินแล้ว บางทีการบังคับคดีที่ไม่สามารถจะสืบทรัพย์ หรือไม่สามารถจะเยียวยาผู้เสียหายได้ บางคดีที่ล่าช้าไปถึงขั้นตำรวจ ชั้นอัยการ จนผู้เสียหายรู้สึกไม่เป็นธรรม เขาก็จะไปร้องเรียนสื่อ แล้วก็มาติดต่อตามเพจต่าง ๆ ให้ไปตีประเด็นอะไรพวกนี้”

รวมถึงเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 4 ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“เราอยากเรียกร้องความยุติธรรมให้กับคนที่ไม่ใช่ปากมีเสียงโดยใช้กระแสโซเชียล”

แต่บ่อยครั้งก็นำมาซึ่งสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์บางรูปแบบที่กลายเป็นปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หากจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการช่วยควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการอย่างแท้จริงอาจจำเป็นต้อง **“สนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ”** ของศาลเตี้ยออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่ามีหลากหลายแนวทางในการดำเนินการประกอบด้วย

แนวทางที่ 1: การตรวจสอบกันเองและกำกับดูแลกันเองของสื่อออนไลน์

สื่อมวลชนท่านที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า ในปัจจุบันการกำกับดูแลสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กฎหมายและจริยธรรม เรื่องจริยธรรมเป็นการกำกับดูแลด้วยความสมัครใจและยังไม่มีกฎหมายเข้ามารองรับ เพราะฉะนั้นทางด้านจริยธรรมก็ขึ้นอยู่กับว่าสื่ออื่น ๆ ต้องการที่จะเป็นสมาชิกหรืออยู่ในการกำกับดูแลขององค์กรวิชาชีพหรือไม่ ส่วนเรื่องกฎหมายก็มีกฎหมายกำกับอยู่แล้วหลายประการ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. มีบทบาทหน้าที่กำกับดูแลเฉพาะสื่อวิทยุกับโทรทัศน์ที่มีใบอนุญาต โดยเป็นการกำกับดูแลร่วมตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 โดย กสทช. ต้องส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเพื่อกำกับดูแล

นอกจากนี้ สื่อมวลชนท่านที่ 1 ยังให้ข้อคิดเรื่องของการกำกับดูแลสื่อออนไลน์เอาไว้ว่า

“เราไม่รู้จะไปเรียกร้องให้องค์กรใดมาเป็นฝ่ายตรวจสอบความถูกต้องของสื่อออนไลน์ กสทช. เองก็ดูเหมือนว่าจะมีอำนาจ แต่คุมได้เฉพาะสื่อหลัก แต่ที่ไม่ถูกต้องคือไม่มีใครคุมเรื่องนี้ได้เลย เหมือนกับว่า โลกมีผู้บุกรุกมา ในแง่ของการให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง แล้วไม่มีใครสกัดกั้นและยับยั้งได้เลย ต่อไปที่เขาวิตกกังวลกันว่า เด็กรุ่นใหม่ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังไปในทางที่ไม่ถูกต้อง”

(สื่อมวลชนท่านที่ 1, 2566)

ดังนั้น การสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบของศาลเตี้ยออนไลน์ สามารถนำแนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement) มาปรับใช้ได้ หมายถึงการใช้ขบวนการทางสังคมหนึ่ง มาต่อต้านขบวนการทางสังคมอื่น เมื่อใดก็ตามที่ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้น อีกกลุ่มหนึ่งก็จะสร้างตัวเองขึ้นมาเพื่อทำลายกลุ่มก่อนหน้า กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมสื่อโซเชียลมีเดียแต่อย่างใด ปล่อยให้มันเป็นไปโดยเสรี แต่ควรมีสื่อโซเชียลมีเดียที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณมาถ่วงดุล และตรวจสอบกันเอง เพื่อให้ศาลเตี้ยออนไลน์สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแง่ของการช่วยควบคุมและตรวจสอบการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

“ผมมองว่าโซเชียลก็ปล่อยให้มันเสรีแบบนี้ดีแล้ว เพียงแต่ว่ามันต้องมีคนที่ เป็นกลาง ๆ คอยเตือนสติสังคมมากกว่าเราไม่ต้องไปขึ้นทะเบียนอะไร เสรีภาพก็ปล่อยให้มันเต็มที่เลย ไม่มีตัวตนที่ขวางมัน ไม่เป็นไร ก็ต้องมีเพจที่มันมีคุณธรรมบ้าง คอยมาถ่วงดุลอะไรแบบนี้มากกว่า ไม่เห็นด้วยถ้าจัดระเบียบ”

(ทนายความท่านที่ 1, 2566)

แนวทางที่ 2: การเปิดเผยตัวตนหรือขึ้นทะเบียนสื่อออนไลน์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านมีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า เพจเฟซบุ๊กที่มีอิทธิพลต่อสังคมควรเปิดเผยตัวตนเพื่อจะได้รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองทำ อาจดำเนินการในลักษณะของการจำแนกประเภท เพจเฟซบุ๊กให้ชัดเจน เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นสื่อมวลชนในระบบ โดยอาจพิจารณาจากจำนวนผู้ติดตาม เช่น หากมีผู้ติดตามหลักแสนหรือหลักล้านคน ควรขึ้นทะเบียน เปิดเผยตัวตน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม

“อีกสิ่งหนึ่งที่น่าจะมีก็คือ การจะเปิดเพจควรจะต้องมีการยืนยันตัวตน ต้องมีบุคคลให้ชัด มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปรับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทะเบียนพวกเฟซบุ๊กหรืออะไรก็แล้วแต่ที่เป็นในลักษณะของสื่อครับ”

(จำเลยที่ 5 คดีการเสียชีวิตของพริตตี้สาว, 2566)

“คนที่ใช้โซเชียลมีเดียได้ทุกคนก็ควรเปิดเผยตัวตนว่าคุณเป็นใคร เพื่อจะได้รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัวเองทำ ปัญหาของเราคือคนทำไม่รับผิดชอบต่อเพราะเค้าเป็นโจรเค้าแฝงตัวเข้ามาว่า ปัจจุบันด้วยความที่เทคโนโลยีมันมาไวกฎหมายมันตามไม่ทันกฎหมายมันช้ามาก เราไปหวังพึ่งกลไกการออกกฎหมายปกติไม่ได้คงต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก”

(ทนายความท่านที่ 2, 2566)

*“ถ้าคุณมีอำนาจ (Powerful) เมื่อไหร่คุณต้องเปิดเผย เพราะการที่คุณ powerful ขนาดนั้น แสดงว่าคุณชี้นำผู้คนได้ คุณต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่คุณพูดไป เราอาจจะแบ่งว่า ถ้าเป็นเพจที่ลงแต่เรื่องบันเทิงคุณไม่ต้องเปิดเผย ต้องแยกก่อนว่าเพจที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องทำอาหาร วิเคราะห์สถานการณ์โลก วิเคราะห์สถานการณ์ในประเทศไทย ก็เพจที่ต้องลงทะเบียน ในความเป็นจริงมันก็ต้องแยกออกมาว่าเพจที่ powerful คืออะไร ประเภทไหน **คุณไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนก็ได้แต่ต้องมีการลงทะเบียนให้เหมือนมีฐานข้อมูลให้ตรวจสอบว่าเป็นใคร”***

(นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมท่านที่ 1, 2566)

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่เราส่งไป ก่อนหน้านี้เราปิดหน้า เราไม่อยากจะเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร คำถึงตอบถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเพชบุรีหมายเลข 1, 2566)

“คือมนุษย์เราจะเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อเปลี่ยนที่อยู่ พอคนไปอยู่ในโลกออนไลน์มันรู้สึกว่ามีใครรู้จักโดยเฉพาะเป็นชื่อปลอมอะไรแบบเนี้ยมันเลยง่ายในการดำเนิน”

(นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมท่านที่ 2, 2566)

แนวทางที่ 3: การให้ความรู้กับสื่อออนไลน์และประชาชน

การให้ความรู้ประชาชนอาจต้องใช้เวลา แต่สิ่งที่สามารถทำได้ก่อนและทำได้เร็วที่สุดคือการให้ความรู้สื่อทั้งระบบ และ สื่อทุกแพลตฟอร์ม ต้องปรับความคิดเรื่องการเคารพสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน และควรส่งเสริมแนวคิดสื่อเพื่อสันติภาพ (Peace Journalism) ในสื่อออนไลน์ด้วย

“สังคมไทยเราไม่ค่อยสนใจเรื่องกฎหมายกับกระบวนการยุติธรรม เราควรให้ความรู้ตั้งแต่ในชั้นเรียน กระบวนการยุติธรรมคืออะไร ตำรวจคืออะไร หน่วยงานคืออะไร ทำหน้าที่อะไร พื้นฐานต้องมี ทำให้คนจบม.6 มา ต้องรู้แล้วเกิดเหตุขึ้น ต้องแจ้งความที่ไหน พอเขาเห็นบทบาทว่าตำรวจไม่ได้สั่งฟ้องนะ ตำรวจแค่ทำความเห็น คนสั่งฟ้องคืออัยการ แล้วศาลคือคนที่ตัดสิน เวลาตัดสิน ศาลดูตรงไหน คดีแพ่ง คดีอาญา ต่างกันอย่างไร คนก็จะเข้าใจมากขึ้น”

(ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 3, 2566)

“เราควรจะต้องให้ความรู้กับสื่อในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้เยอะขึ้น อีกชุดความรู้ก็คือเรื่องของการสื่อสารแบบ *Peace Journalism* หรือวารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ เพราะฉะนั้นจะสื่อสารอะไรก็ต้องกลับมาที่หลักของความเป็นมนุษย์ ว่ามีศักดิ์ศรีเสมอกัน แต่ละคนก็คงไม่ได้อยากตกเป็นเหยื่อ แล้วมันก็ไม่ได้มีมนุษย์คนไหนอยากจะเป็นนักล่าตลอดเวลา เพราะฉะนั้นมันก็ต้องกลับมาทำความเข้าใจเรื่องของสิทธิมนุษยชนแล้วว่าการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคมให้มากขึ้น จริง ๆ เป็นความท้าทายของวงการวิชาการสื่อด้วยว่า ปัจจุบันเราก็กทำงานตอบโจทย์เรตติ้ง (Rating) งบประมาณ กำไร เพราะฉะนั้น คำถามง่ายๆ ที่ อาจจะตอบยากก็คือว่า เราจะค้าขายกำไรบนความเป็นความตายของคนหรือคะ เราพอใจกับการที่เราจะได้เรตติ้งแล้วก็ทำให้คนๆ นั้นตายทั้งเป็นแบบนั้นหรือ อันนี้คือหน้าที่สื่อจริงหรือเปล่า นี่คือคุณค่าสื่อ จริยธรรมสื่อใหม่ แทนที่เราจะไปแบบไปหากฎเกณฑ์กติกา คิดว่าทำเสริมพลังเพิ่มองค์ความรู้ให้กับสื่อได้ เข้าอกเข้าใจ ว่าสื่อสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมนี้ได้ และเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ เขาช่วยติดตามคดีความได้ ในขณะเดียวกันเขาจะไม่ไปเหยียบกระต๊อบใครไม่เป็นอาชญากรเสียเอง”

(นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน, 2566)

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่เราส่งไป ก่อนหน้านั้นเราปิดหน้า เราไม่อยากจะเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร คำถึงตอบถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

จะเห็นได้ว่าอาจจะต้องสร้างความตระหนักรู้ ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจในผลกระทบจากผู้ต้องหาที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในลักษณะของ “การเป็นผู้ต้องหาในบริบททางสังคม แต่ไม่ได้เป็นผู้ต้องหาในทางกฎหมาย”

แนวทางที่ 4: การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา

นักวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมีข้อเสนอแนะว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีอยู่แล้ว ก็คือ กฎหมายหมิ่นประมาทและหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา เป็นกฎหมายอาญาปกติที่สามารถนำมาใช้ได้ แต่ว่าเมื่อเป็นศาลเตี้ยที่อยู่ในโลกออนไลน์หรือว่าอยู่บนโซเชียลมีเดีย ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับคนที่ถูกกล่าวหา รุนแรง กว้างขวาง และรวดเร็วมาก ไม่เหมือนกับการหมิ่นประมาทที่จำกัดอยู่แค่คนสองคน ขอบเขตของความเสียหายไม่สามารถควบคุมได้ ความตั้งใจสร้างกฎหมายหมิ่นประมาทขึ้นมาคือเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ใช่ในรูปแบบที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ แต่เป็นระหว่างคนต่อคนหรือไม่ก็คน จึงอาจไม่ใช่มาตรการที่สามารถช่วยระงับหรือป้องกันการเกิดศาลเตี้ยในโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก จึงอาจจะต้องมีกฎหมายที่บังคับใช้สำหรับคนที่เป็นลักษณะอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ซึ่งไม่เคยมีกฎหมายในลักษณะนี้ที่เจาะจงไปที่อินฟลูเอนเซอร์ที่มีเพจเฟซบุ๊ก หรือทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลสู่คนที่มีจำนวนมากหรือในมุกกว้างกว่าปกติ

“การให้ความสำคัญกับการความเข้าใจในเชิงให้ความรู้ คือมาตรการที่เบาที่สุด เพื่อให้ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิของคนที่ถูกพาดพิงถึง ถ้ามาตรการที่หนักที่สุดก็คือการแก้กฎหมาย เพื่อให้มีบทลงโทษสำหรับคนกลุ่มนี้เป็นการเฉพาะ ถามว่าสามารถไปไกลได้ถึงขนาดนั้นไหมผมคิดว่าไปได้ในอนาคต เพราะก็มีคำอธิบายในเชิงเหตุและผลในแง่ที่ว่าส่วนใหญ่ต้องยอมรับว่าพวกอินฟลูเอนเซอร์หรือพวกคนที่เป็นเจ้าของเพจโซเชียลมีเดียที่มีสมาชิกเยอะ ๆ จะมีค่าตอบแทนจากการที่มีสมาชิกเยอะ ๆ จากรายได้ จากโฆษณาที่เขาลงในเพจ การสร้างคอนเทนต์ที่ทำให้คนสนใจมาก ๆ ก็ได้รับผลตอบแทน หมายความว่าเวลาคุณได้คุณต้องได้เยอะ เพราะฉะนั้น การที่กฎหมายเรียกร้องให้คุณมีความรับผิดชอบ (Accountability) หรือว่ามีความน่าเชื่อถือ (Liability) สูงกว่าคนปกติทั่วไป”

(นักวิชาการด้านกฎหมาย, 2566)

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่เราส่งไป ก่อนหน้านี้เราปิดหน้า เราไม่อยากจะเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร คำถึงตอบถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

โดยอาจจะกำหนดให้เจ้าของเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก (อาจมีการกำหนดจำนวนผู้ติดตามที่ชัดเจน) นอกจากจะถูกฟ้องหมิ่นประมาทแล้ว ยังอาจจะต้องจ่ายค่าปรับที่สูงขึ้น แต่ไม่สนับสนุนให้สร้างคดีอาญาเพิ่มขึ้นหรือการทำให้ความผิดอาญามีฐานความผิดเพิ่มขึ้น แต่อยากให้เป็นบทลงโทษในเรื่องของการปรับ การถูกปรับสูง ๆ น่าจะทำให้รู้สึกต้องระมัดระวังมากขึ้นในการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ

แนวทางที่ 5: การตระหนักถึงปัญหาและสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 1 เสนอว่า แนวทางในการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและบูรณาการการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ไปจนถึงภาคประชาชน ดังนี้

“ส่วนแรก คือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อาจจะต้องช่วยในฐานะผู้แทนในเรื่องของกระบวนการ การควบคุมกำกับดูแล ข้อสอง กสทช. มีอำนาจหน้าที่ดูในเรื่องของแอปพลิเคชัน ต่าง ๆ ที่ปรากฏ ไม่ว่าจะ เป็นออนไลน์ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบอกตรง ๆ ว่า ส่วนใหญ่หลาย ๆ ครั้งคือปลายเหตุ แล้วต้องนำเรียนจริง ๆ ว่า อย่าลืมน่าตำรวจคือเรื่องของ ความสงบสุขเรียบร้อย พนักงานสืบสวนปราบปรามในเรื่องของอาชญากรรม ตอนนี้เราถูกดึงไป ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของออนไลน์ก็ดี ที่จะต้องมีกสทช. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อนาคตอาจจะ ต้องมีการทบทวนในเรื่อง บทบาทหน้าที่ สุดท้ายคือ จิตสำนึกสาธารณะ คนที่มีความสุขคือคนที่สามารถจะไปอยู่จุดที่เห็นอะไรแล้วต้องช่วย ๆ กัน เราอาจจะต้องปลูกฝังตรงนี้ด้วย”

(ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 1, 2566)

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่เราส่งไป ก่อนหน้านี้เราปิดหน้า เราไม่ยอมเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร คำถึงตอบถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

แนวทางที่ 6: การสร้างความเชื่อมั่นและการปรับตัวของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ในปัจจุบันนี้พบว่าสื่อออนไลน์กลายเป็นสื่อกระแสหลักไปเสียแล้ว ซึ่งการพึ่งพาสื่อ ให้สื่อมาช่วยตรวจสอบ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ยิ่งถ้าเราต้องพึ่งสื่อมากเท่าไร หมายความว่าสังคมไทยมีปัญหาหนักเท่านั้น จึงจำเป็นจะต้องกลับมาย้อนดูว่ารากฐาน คือ เรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง ดังนั้นทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมควรจะต้องช่วยกันทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น โดยนายความ 2 ท่านได้ให้ข้อมูลที่ค่อนข้างสอดคล้องกันว่า

“สื่อออนไลน์กลายเป็นกระแสหลักไปแล้ว ถ้ารัฐบาลไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความคิด อันนี้จะเป็นปัญหา จริง ๆ แล้วสื่อทำหน้าที่ทั้ง 2 อย่าง ทั้งสอบสวนและตรวจสอบ แต่พอเราใช้เขาตรวจสอบ แสดงว่าบ้านเรามีปัญหาเยอะ เลยใช้สื่อในการตรวจสอบ แต่ถ้าเราต้องพึ่งสื่อแสดงว่าสังคมไทยมีปัญหาแท้จริง รัฐเองก็ต้องตระหนักและปรับตัว ถ้ามองสื่อเหล่านี้ว่าเป็นกระบวนการนิ่งหรือเพื่อนเขา ที่พึ่งพากันไป รัฐก็ควรทำงานตรงไปตรงมา แล้วก็ใช้ข้อมูลของสื่อมาประกอบ ให้เข้าไปสู่ความจริง เป็นธรรมมากที่สุด”

(นายความจำเลยคดีฆาตกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติ, 2566)

“ส่วนตัวรู้สึกว่าคุณหมายไม่ใช่เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ มันคือสภาวะทางสังคมที่ทุกคนรับผิดชอบต่อสังคม อีกอย่างหนึ่งก็คือคนไทยอาจจะรู้สึกไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เขาก็เลยคิดว่าเขาต้องลงมือทำเอง อาจจะไม่เหมือนประเทศอื่นที่เขาเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมยังสามารถค้นพบความจริงและลงโทษผู้กระทำความผิดได้ พอในประเทศไทยเราไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมก็กลายเป็นว่า มาทำตัวเป็นนักสืบ เป็นผู้พิพากษาเอง อยากจะลงโทษ ร่วมกันแบนเขาเอง ก็เลยต้องกลับมาย้อนดูว่ารากฐานของมันคือเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมจะต้องช่วยกันทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น”

(นายความท่านที่ 1, 2566)

“เราเปิดเผยหน้า ระบุตัวตน เนื่องจากเราต้องการความน่าเชื่อถือของข่าวที่เราส่งไป ก่อนหน้านี้เราปิดหน้า เราไม่อยากจะเปิดเผยว่าเราเป็นใคร ทำหน้าที่อะไร อยู่ตรงไหน...พอ Content ทุก Content มันต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ลูกเพจเรา ที่ติดตามเรา ต้องรู้ว่าเราเป็นใคร คำถึงตอบ ถึงฟังเรา...เราจึงเปรียบเสมือนสำนักข่าว...ในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์”

(แอดมินเพจเฟซบุ๊กหมายเลข 1, 2566)

บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอาจต้องปรับตัวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ดังที่ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั้ง 2 ท่านได้เสนอเรื่องการทำงานของทีมีโฆษกและการตอบโต้กับกระแสข่าวเอาไว้ว่า

“**ตำรวจต้องปรับตัว** ข้อหนึ่งต้องตอบโต้และทันต่อสถานการณ์ ต้องไวต่อข้อมูลข่าวสาร ข้อสองต้องไม่ทำตนเองให้เป็นเงื่อนไข ถ้าเขาสงสัยอะไรก็ต้องดำเนินการตอบโต้หรือชี้แจงให้ชัดเจนจากกลุ่มคนที่มีอำนาจหน้าที่ไม่ใช่คนอื่น ต้องรู้จักบทบาทในเรื่องของการตอบโต้ ข้อสามในเรื่องของการดำเนินการทางกฎหมายก็ต้องมีบ้าง แม้ว่าเราไม่ยากทำ ต้องแสดงให้เห็นว่าตัวบทกฎหมายอาจจะยังไม่ดำเนินการแต่ต้องออกมาพูดคุย ๆ เรื่องการให้ข้อมูลเป็นเท็จหรือการดำเนินการทางกฎหมายอย่างไร เพื่อที่จะได้หยุดให้ทุกอย่างเข้าที่เข้าทาง (Back on Track) ในเรื่องของข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเป็นข้อเท็จจริง ถ้าเกิดเป็นการใส่ร้ายในการทำงานก็ต้องมีบทบาทในเรื่องการดำเนินการทางกฎหมายด้วย และเราคงต้องขอให้ภาคีเครือข่ายเข้ามาช่วย เพราะว่าหลาย ๆ อย่างทำคนเดียวอาจจะมองว่าบริสุทธิ์ยุติธรรมหรือเปล่า ต้องดึงภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือวิเคราะห์แก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะจบได้ด้วยการบูรณาการกัน ทุกคนจะเข้ามาช่วยเหลือกัน จะต้องทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับบทบาทการทำงานของตำรวจให้มากขึ้น”

(ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 1, 2566)

“การถอดบทเรียนก็ **ต้องยอมรับการทำงานของตัวเองว่า อ่อนเรื่อง การให้ข้อมูลข่าวสารทุกมิติ** บางทีบางอย่างไม่จำเป็นต้องมารอสัมภาษณ์ บางอย่างจะยังเป็นข้อความตัวอักษรในเพจต่าง ๆ เขาทำกัน เพราะตำรวจจะรู้ว่าวันพรุ่งนี้เราจะทำอะไรอะไรที่เป็นประโยชน์ เราก็ต้องทำตัวเป็นผู้สื่อข่าวออนไลน์ อันนี้ต้องเข้มแข็ง เพราะฉะนั้น ในคดีสำคัญ ๆ จะมีแค่ชุดสืบสวนสอบสวนไม่ได้แล้ว ต้องมีชุดโฆษก ประชาสัมพันธ์ ไม่ใช่แค่โฆษกตร. ไม่เพียงพอว่าเขารับผิดชอบทุกอย่างไม่ได้หรอก ต้องเป็นโฆษกเฉพาะคดี เหมือนที่ FBI เขาทำกัน หรือที่อังกฤษ คดีนี้คนนี้เป็นคนพูดสื่อจะได้ไม่ต้องไปตามชุดสืบสวน จะได้ไม่ต้องไปตามรบกวนชุดนิติวิทยาศาสตร์”

(ผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติท่านที่ 2, 2566)

ด้านการทำงานของอัยการเองก็อาจจะต้องมีการปรับตัวทำงานในเชิงรุก (Active) มากยิ่งขึ้น

“ทางอัยการผมคิดว่าทีมโฆษกอาจจะต้องปรับมุมมองหรือวิธีการทำงานไม่ให้สังคมถูกชักนำขึ้นไปในทางที่คลาดเคลื่อนหรือกระทบจริง ๆ ผมต้องบอกว่ามันกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเหมือนกันนะเพราะว่าตามหลักกฎหมาย คดีที่ศาลยังไม่ได้พิพากษา ต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งคนเหล่านี้ถูกผลกระทบมากนะ ทำให้เขาเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ซึ่งถูกศาลเตี้ยตัดสินคดีล่วงหน้าไปแล้วในเรื่องต่าง ๆ ผมคิดว่าเราอาจจำเป็นต้องปรับทัศนคติ เปลี่ยนวิธีการทำงาน วิธีคิดของเรา อาจจะต้องเป็นเชิงรุกบ้าง ก่อนที่สังคมจะถูกชักนำขึ้นไปมากกว่านี้”

(ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดท่านที่ 1, 2566)

ส่วนการทำงานของศาลนั้น ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 3 กล่าวว่า อาจไม่จำเป็นต้องปรับตัวมากนัก เนื่องจากมีระบบกำกับดูแลการทำงานของผู้พิพากษาเป็นการภายในอยู่แล้ว

“ผู้พิพากษามีระบบกำกับดูแล ก็คือ หัวหน้าศาลกำกับดูแลผู้พิพากษา นอกจากหัวหน้าก็จะมีเหนือขึ้นไป เขาเรียกอธิบดีผู้พิพากษากำกับอะไร เป็นการแทรกแซงดุลยพินิจไหม ไม่ใช่ แต่เป็นการควงชี้การทำงานคำพิพากษาที่ท่านเขียนมา ท่านเขียนเป็นระบบใหม่ ท่านวินิจฉัยถูกต้องไหม ไม่ได้ดูเพื่อจะแก้เอาตามใจฉัน แต่ดูว่าได้มาตรฐานไหม”

(ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมท่านที่ 3, 2566)

สุดท้ายแล้วมีแนวทางในการ “สนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ” ศาลเตี้ยออนไลน์ที่หลากหลาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องตั้งหลักและตั้งรับว่าสื่อออนไลน์จะหลั่งไหลเข้ามา ฉะนั้นหากทุกองค์กร ทุกอาชีพ ไม่ตั้งหลักให้ดีก็จะเกิดความยุ่งยากและความเสียหาย สิ่งเหล่านี้อาจไม่มีปัญหาหากเป็นการเผยแพร่ข้อมูลที่บริสุทธิ์และเกิดจากการกลั่นกรอง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือการเผยแพร่ข้อมูลที่ขาดความระมัดระวัง หรือจงใจเผยแพร่ให้ผิดเพี้ยนเพื่อจะได้ยอดวิวและจำนวนคนติดตาม เพราะฉะนั้น เพจเฟซบุ๊กที่นำเสนอข่าวแบบตรงไปตรงมาและไม่หวือหวาอาจจะไม่ได้รับความนิยมเหมือนเพจที่เสนอข่าวแบบก้าวร้าวฟันธงไปก่อนโดยไม่รู้ว่าจะเท็จจริงคืออะไร หากสังคมไม่ตั้งรับสังคมจะได้ข้อมูลผิด ๆ แล้วข้อมูลผิด ๆ เหล่านี้ จะมีผลไปถึงความเชื่อและทัศนคติที่ผิด ๆ เป็นวัฏจักรวนเวียนในสังคมแบบไม่มีที่สิ้นสุด

4.6 การอภิปรายผล

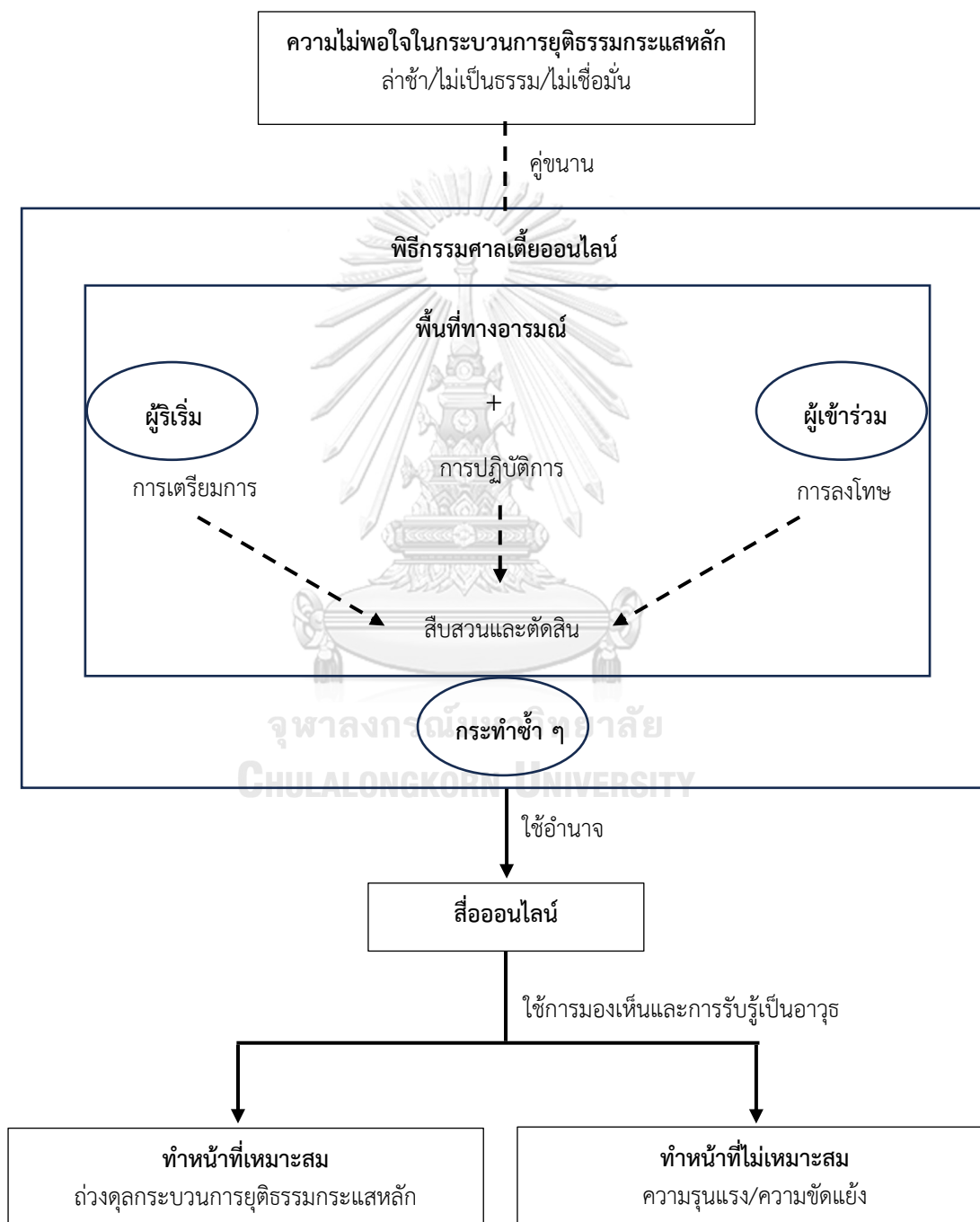
จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า ศาลเตี้ยออนไลน์เกิดขึ้นจากความไม่พอใจในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (Unsatisfactory Justice) เนื่องจากไม่ตอบสนองต่อความรู้สึกของคนสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานที่ล่าช้า หรือประชาชนรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม จนทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ ซึ่งข้อค้นพบนี้ใกล้เคียงกับงานเขียนของ ริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ (Richard Maxwell Brown, 1975) ที่เสนอว่า “ศาลเตี้ยมักเกิดขึ้นเพื่อเติมช่องว่างกรณีระบบกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังดำเนินการคู่ขนาน เพื่อช่วยตรวจสอบระบบกฎหมายที่มีอยู่”

นอกจากนี้ ศาลเตี้ยออนไลน์ยังเปรียบเสมือนพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ที่แสดงบทบาทในการสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ คู่ขนานกันไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ภายใต้รูปแบบของพิธีกรรมศาลเตี้ยออนไลน์ (Ritual Online Vigilantism) ที่มักเกิดการโพสต์และการแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวเดิม ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจนกลายเป็นเรื่องที่ถูกฝังอยู่ในโลกออนไลน์ยากที่จะลบออกไป โดยเป็นการใช้อำนาจส่วนตัว (Private Power) ของสื่อออนไลน์และกลุ่มคนที่มาร่วมแสดงความคิดเห็น ที่มีทั้งการเตรียมการ การปฏิบัติการ และการลงโทษ กล่าวคือ สื่อออนไลน์มักเป็นผู้เตรียมการและริเริ่มนำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม ตามมาด้วยปฏิบัติการโพสต์ผ่านสื่อออนไลน์ ในรูปแบบของการให้ข้อมูล การตีแผ่ การปักธง การสืบสวน และการไล่ล่า เพื่อสร้างการมองเห็นและการรับรู้ จนเกิดการแพร่กระจายเป็นวงกว้าง นำไปสู่การลงโทษด้วยภาษาที่ขื่นขื่นและรุนแรงจนก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมุฮัมมัด อาซิฟ และดอน วินนิค (Muhammad Asif and Don Weenink, 2022) ในประเด็นที่ว่า “ศาลเตี้ยคือพิธีกรรม (Ritual) ที่ทุกคนสามารถริเริ่มได้ และมีกลุ่มคนเข้าร่วมในภายหลัง จนกลายเป็นการกระทำซ้ำ ๆ มีทั้งการเตรียมการ (Prepare) การปฏิบัติการ (Perform) และการลงโทษ (Punish)”

อย่างไรก็ดี ในอดีตประชาชนมักพึ่งพาสื่อกระแสหลัก อย่างสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น สื่อที่เป็นกระแสหลักไม่ใช่สื่อในรูปแบบเดิมอีกต่อไป สื่อกระแสหลักในสังคมกลับกลายเป็น “สื่อออนไลน์” เนื่องจากมีความรวดเร็ว เป็นอิสระ และเข้าถึงคนหมู่มากได้ง่ายกว่า ซึ่งงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกรณีของเพจเฟซบุ๊ก จึงทำให้พบว่า เพจเฟซบุ๊กแต่ละเพจมีความแตกต่างกันในแง่ของการเปิดเผยตัวตน นำมาซึ่งรูปแบบของสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันเพจเฟซบุ๊กเหล่านี้ระบุสถานะตนเองว่าเป็น “สื่อ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูล แจ้งข่าว และเป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าสื่อออนไลน์ได้ทำหน้าที่อย่างเหมาะสมหรือไม่ หากทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการช่วยถ่วงดุลกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและเป็นที่พึ่งของคนในสังคมได้ ในทางกลับกันหากทำหน้าที่ไม่เหมาะสม ให้ข้อมูลที่ไม่ได้มีการตรวจสอบ

ความถูกต้อง ข้อคิด หรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ย่อมก่อให้เกิดความรุนแรงและสร้างความขัดแย้งในสังคม จึงควรสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นทะเบียน การเปิดเผยตัวตน การให้ความรู้ การแก้กฎหมาย หรือแม้กระทั่งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเอง ก็อาจจะต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่พึ่งพาสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น

ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมลักษณะการเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 14 แผนภาพลักษณะการเกิดศาลเตี้ยออนไลน์

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังปรากฏข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการ ประกอบด้วย

ข้อค้นพบที่ 1 : องค์ประกอบของศาลเตี้ยออนไลน์

ศาลเตี้ยออนไลน์ประกอบไปด้วยผู้แสดง 4 ส่วน ที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป ได้แก่ 1) ผู้แสดงส่วนที่ 1 (First Actor) 2) ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor) 3) ใช้การมองเห็นและการรับรู้เป็นอาวุธ (Weaponization of Visibility and Awareness) และ 4) เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ (Victims)

1) **ผู้แสดงส่วนที่ 1 (First Actor)** คือ สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ถือเป็น “สารตั้งต้น” ที่อาจก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์ เป็นผู้แสดงที่มีบทบาทในการใช้อำนาจส่วนตัว (Private Power) ตามแนวคิดของวิลเลียม ซี ซัลเบอร์สัน (William C. Culberson, 1990) ซึ่งเป็นได้ทั้งเชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) เชิงบวกก็คือนำอำนาจผ่านสื่อออนไลน์เพื่อสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน บรรลุเหตุผลทางศีลธรรมที่คล้ายคลึงกัน และเป็นที่พึงพอใจของคนในสังคม ส่วนเชิงลบ (Negative) ถือเป็นนำอำนาจผ่านสื่อออนไลน์ในเชิงบีบบังคับเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Coercive Force of Extra Legalism) ที่มักจะถูกนำมาใช้เมื่อผู้ที่มีอำนาจทางกฎหมายดำเนินการล่าช้าหรือมีไม่เพียงพอ

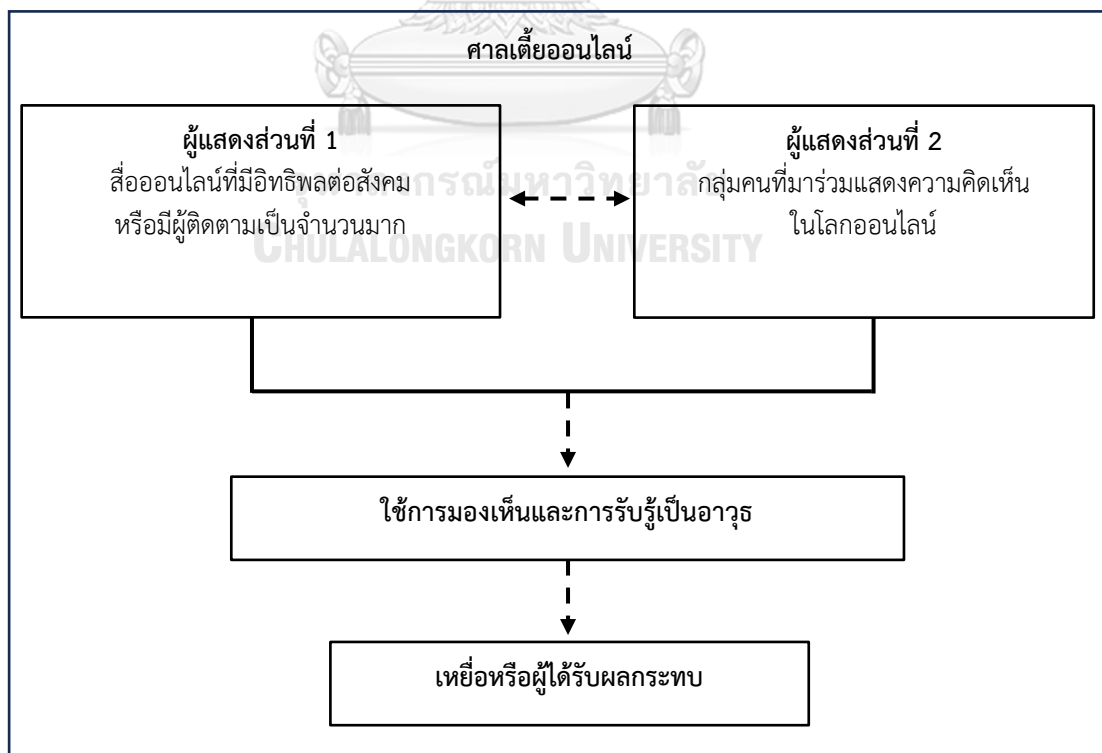
2) **ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor)** คือ กลุ่มคนที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ มีบทบาทในลักษณะของพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) ที่มีบทบาทของอารมณ์ร่วมด้วยจนกลายเป็นฝูงชนในโลกออนไลน์ (Online Crowd) ที่เคลื่อนไหวในรูปแบบเฉพาะ (Specific Movement) เพื่อโต้ตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมตามทฤษฎีค่านิยมเพิ่ม (Value-Added Theory or Structural Strain Theory) ของเนลล์ สเมลเลอร์ (Neil Smelser, 1962) ที่มองว่าพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดขึ้นเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ที่พยายามจะบรรลุเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้ ยังเข้าข่ายบทบาทของกลุ่มคนที่มีความคิดเหมือนกัน มารวมตัวกัน หรือมาบรรจบกันในโลกออนไลน์ตามทฤษฎีการบรรจบกัน (Convergence Theory) ของฟลอยด์ อัลพอร์ต (Floyd Allport, 1890-1979) อีกด้วย

3) **ใช้การมองเห็นและการรับรู้เป็นอาวุธ (Weaponization of Visibility and Awareness)** ศาลเตี้ยออนไลน์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับความสนใจจากคนในสังคม มีมวลชนติดตามและเกิดการรับรู้ ยังมีคนรับรู้มากเท่าไรศาลเตี้ยออนไลน์ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเท่านั้น การมองเห็นและการรับรู้ถือเป็นอาวุธที่ไม่มีชีวิต แต่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและอาจคร่าชีวิตผู้คนได้ ซึ่งการประเมินความสามารถของอาวุธมี 4 ประการ ประกอบด้วย ความแม่นยำ ความเร็ว รัศมีทำการ และพลังการทำลายล้าง อีกทั้งอาวุธยังเป็นเครื่องมือที่ขึ้นอยู่กับผู้ใช้งาน แต่ผู้ใช้งานมักมีข้ออ้าง (Justifications) เพื่อนำมาอธิบายความชอบธรรมของตนเอง ดังนั้น ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เทคโนโลยีและสื่อโซเชียลมีเดียได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การมองเห็นและการรับรู้ในโลกออนไลน์กลายเป็นอาวุธที่มีอำนาจและส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนอย่างแม่นยำ รวดเร็ว รัศมีทำการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางและมีพลังการทำลายล้างที่รุนแรง หากผู้ใช้อาวุธทั้งหลายไม่ตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ หรือไม่มีการสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบในสิ่งที่เกิดขึ้น ศาลเตี้ยออนไลน์อาจกลายเป็นความรุนแรงสุดขอบเขต (Extreme Violence) ที่หมายถึงความรุนแรงที่โหดร้ายไร้ขอบเขต ไม่อาจคาดการณ และประเมินได้ยากในอนาคต (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546 : 9-33)

4) เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ (Victims) ผู้วิจัยค้นพบว่าทุกคนสามารถตกเป็นเหยื่อหรือได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ได้ทั้งสิ้น โดยสามารถนำแนวคิดเรื่องเหยื่อวิทยา (Victimology) มาพิจารณาได้ว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อศาลเตี้ยออนไลน์ บ่อยครั้งเป็นการพลิกกลับบทบาท จากผู้ที่กระทำผิดกฎหมายกลายเป็นเหยื่อ นอกจากนี้ ยังเป็นได้ทั้งเหยื่อในรูปแบบที่มีความผิดมากกว่าผู้กระทำผิด (Victim more guilty than offender) หมายถึงเหยื่อที่เกิดจากการยุยงหรือยั่วยุจนตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง ตามแนวคิดของเบนจามิน เมนเดลโซห์น (Benjamin Mendelsohn) และเหยื่อที่ตกเป็นเหยื่อด้วยตนเอง (Self-Victimizing) ซึ่งจะต้องมีส่วนในการรับผิดชอบทั้งหมด (Total Responsibility) ตามแนวคิดของสตีเฟน ชาร์ฟเฟอร์ (Stephen Schafer) อีกด้วย

อย่างไรก็ดี องค์ประกอบที่ว่านี้หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป จะไม่สามารถก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์ได้ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพ 15 แผนภาพองค์ประกอบของศาลเตี้ยออนไลน์

ข้อค้นพบที่ 2 : รูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์

ผู้วิจัยค้นพบว่าศาลเตี้ยออนไลน์มีรูปแบบที่หลากหลาย มักจะมีความทับซ้อนกันหลายระดับ หรือเปลี่ยนจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่ง ซึ่งรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ในงานวิจัยชิ้นนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของเบนจามิน เลิฟลัก (Benjamin Loveluck, 2020) บางประการ โดยในงานวิจัยนี้ปรากฏสถานการณ์ 5 รูปแบบ เรียงลำดับจากความรุนแรงน้อยไปหามาก ดังต่อไปนี้

1) การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ทราบหรือแจ้งเพื่อทราบ เช่น การเล่าเรื่อง การลำดับเหตุการณ์ การสร้างความเข้าใจ

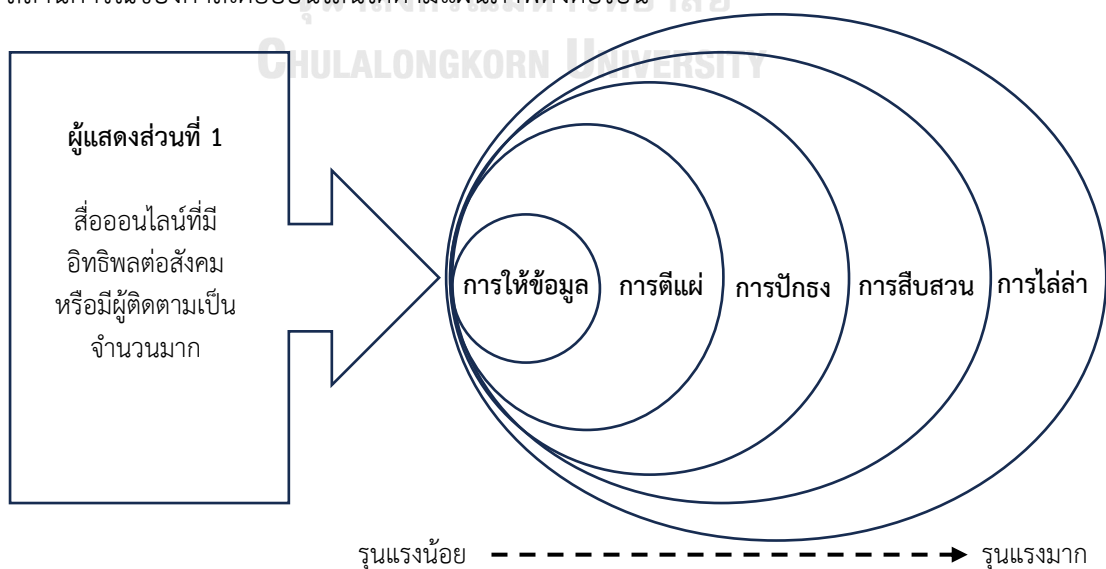
2) การตีแผ่ (Exposing) หมายถึง พฤติกรรมที่ปลุกกระแสสังคม กระตุกความรู้สึก เช่น การปลุกกระแสเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม หรือกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่

3) การปักธง (Flagging) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ผู้ที่ถูกปักธงหรือถูกชี้เป้าเกิดความอับอาย ซึ่งเป็นกรณีที่มีความรุนแรงต่ำ เปรียบดังการเตือนถึงการกระทำที่เป็นการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เช่น การชี้เป้าระบุตัวตนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในคดี

4) การสืบสวน (Investigating) หมายถึง พฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการสืบค้นและเปิดเผยข้อมูลทางคดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบหลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น

5) การไล่ล่า (Hounding) หมายถึง พฤติกรรมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างการสืบสวนกับการลงโทษ มีเป้าหมายที่จะระบุตัวตน และต้องการลงโทษ ทำให้อับอาย รวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำผิดเพื่อต้องการให้พวกเขาอยู่ในกระแสแสบ

ผู้วิจัยค้นพบว่าผู้แสดงส่วนที่ 1 มีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการสถานการณ์ (Situational Process) จนก่อให้เกิดการมองเห็นและการรับรู้ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 16 : แผนภาพรูปแบบสถานการณ์ของศาลเตี้ยออนไลน์

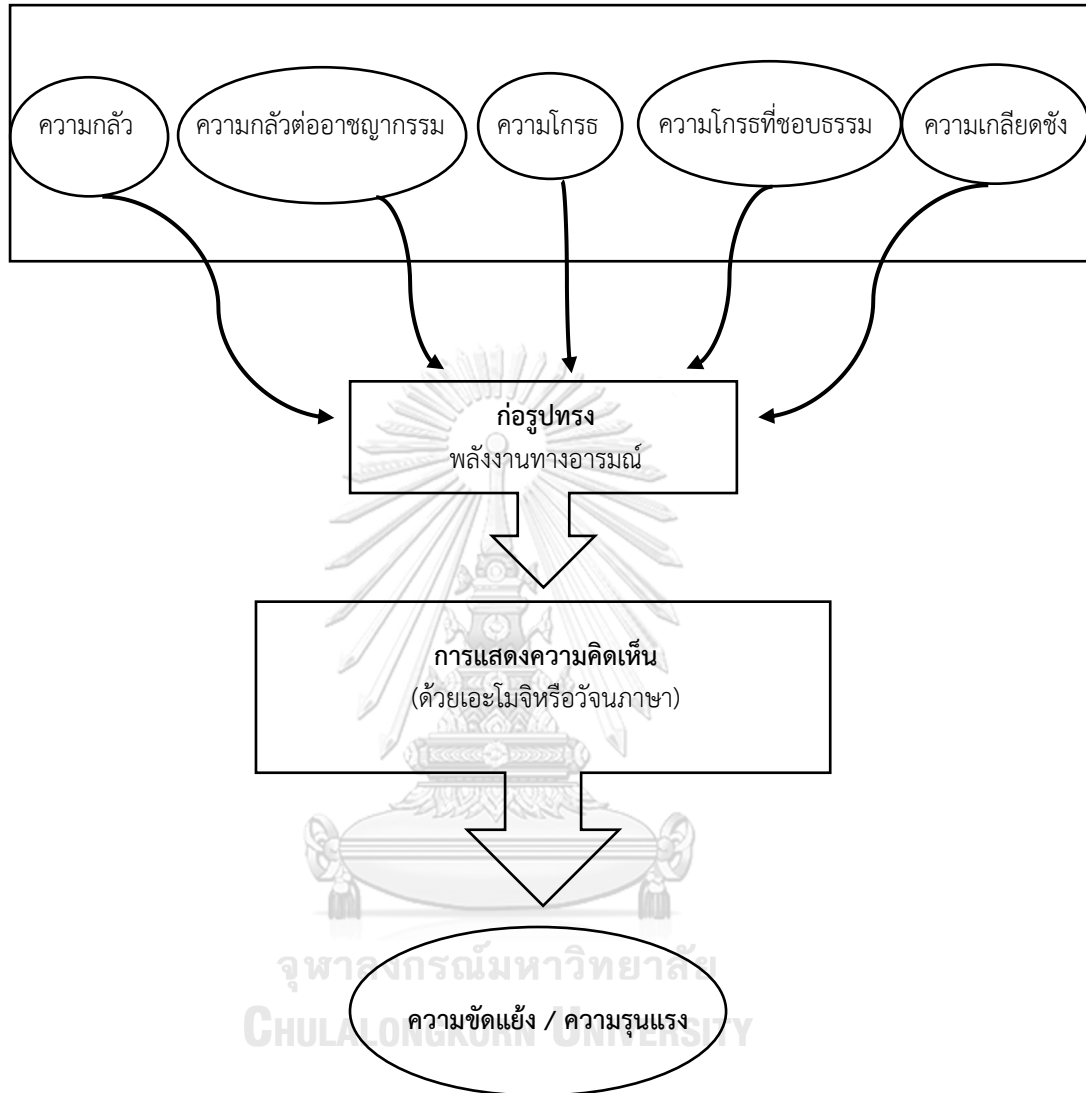
ข้อค้นพบที่ 3 : ปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์

ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor) หมายถึงกลุ่มคนในโลกออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในภายหลัง ซึ่งการแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นมักมีบทบาทของอารมณ์ซ่อนอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ความกลัว (Fear) ความกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime) ความโกรธ (Anger) ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger) และความเกลียดชัง (Hate) โดยมีการก่อรูปทรง (Shaping) จากพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Fields) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) ที่แสดงออกผ่านปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ประกอบด้วย เอะโมจิ (Emoji) และวจนภาษา (Verbal Language) จนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง (Conflict) และความรุนแรง (Violence) ตามมา

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานเขียนของแรนดอล คอลลินส์ (Randall Collins, 2008) ในประเด็นที่ว่า หากต้องการศึกษาความรุนแรงในเชิงสถานการณ์ (Situations) ควรศึกษาเจาะลึกเรื่องปฏิสัมพันธ์ (Interactions) และเน้นไปที่ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เชิงจุลภาค (Micro-Sociological Theory) เพื่อแสวงหารูปทรง (Shape) ของสถานการณ์ เนื่องจากกระบวนการของสถานการณ์ (Situational Process) ได้ก่อรูปทรง (Shaping) จากพื้นที่ทางอารมณ์อันตึงเครียดและความหวาดกลัว (Emotional Field of Tension and Fear) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy, EE) (Collins, 2008 : 19) ดังนั้น การจัดระเบียบทางอารมณ์จึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่โน้มน้าวผู้คนที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ให้เกิดการกระทำร่วมกัน รวมถึงมีอารมณ์และความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งคอลลินส์เรียกว่า “ปฏิสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม (Ritual Interactions)” หมายถึง การรับรู้บวกกับอารมณ์ความรู้สึกทางสังคมอันก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม (Collins , 2009 : 569)

โดยผู้วิจัยสามารถแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ผู้แสดงส่วนที่ 2 : กลุ่มคนที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์

แผนภาพ 16 แผนภาพปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์

ผู้วิจัยยังค้นพบอีกว่าปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) ในลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ที่ช่วยจัดระเบียบสังคม (Social Order) ด้วยการรวมกลุ่มกันของปัจเจกบุคคล (Individual) ในโลกออนไลน์ ก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมในรูปแบบกลุ่ม (Group) และขยายผลเป็นเครือข่าย (Network) โดยเคลื่อนไหวผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ที่ไม่ได้เป็นเพียงความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีพยายามเชื่อมต่อกัน ความเชื่อและค่านิยมระหว่างกลุ่ม เพื่อให้เกิดพันธะระหว่างกันและมีความเคลื่อนไหวที่เข้มแข็งร่วมกัน

นอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นด้วยวิจนภาษา (Comments) ในโลกออนไลน์มีความซับซ้อนทางอารมณ์ สัมผัสได้ถึงพลังงานทางอารมณ์ที่บอบลไปด้วยความรุนแรง (Violence) อำนาจ (Power) และ ความขัดแย้ง (Conflict) กล่าวคือ การแสดงความคิดเห็นด้วยวิจนภาษาเป็นการใช้อำนาจส่วนตัว (Private Power) ผ่านสื่อออนไลน์ ในลักษณะของการเรียกร้อง (Request) ตั้งคำถาม (Question) ประกาศ (Announcement) และแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติ (Sentiment) เพื่อกระตุ้นให้เกิดสิ่งที่ต้องการ โดยมักจะเป็นการใช้ข้อความที่รุนแรงและไร้การควบคุม นำมาซึ่งความขัดแย้งของกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่ได้เถียงกันไปมา จนส่งแรงกระเพื่อมไปยังโลกแห่งความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้คือความรุนแรงที่มองไม่เห็น (Invisible Violence) ตามแนวคิดเรื่องความรุนแรงของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung, 1969) ที่เป็นทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมทำให้เกิดความได้เปรียบเสียและเปรียบของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกัน สื่อออนไลน์ที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้คนส่วนใหญ่เอารัดเอาเปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Cultural Violence, Symbolic Violence) กล่าวคือ ระบบความเชื่อของสังคมทำให้การเอารัดเอาเปรียบหรือการร้ายจิตใจที่เกิดขึ้นจากสื่อดังกล่าวออนไลน์กลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ (Galtung, 1990: 294)

ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาข้อความแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ มักจะพบข้อความเดิม ๆ ซ้ำ ๆ คล้ายพฤติกรรมลอกเลียนแบบตามทฤษฎีการลอกเลียนแบบ (Imitation Theory) ของแกเบรียล ทาร์ด (Gabriel Tarde, 1843-1904) ในประเด็นที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้จากบุคคลที่เราเข้าไปใกล้ชิดด้วย จนก่อให้เกิดพฤติกรรมที่คล้ายกับบุคคลนั้น ซึ่งการเลียนแบบจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นกฎแห่งการลอกเลียนแบบ 3 ข้อ (Laws of Imitations) ข้อแรก มนุษย์จะเลียนแบบผู้อื่นตามสัดส่วนของการเข้าไปใกล้ชิดกับบุคคลนั้น ข้อที่สอง ผู้ที่ลักษณะที่ด้อยจะลอกเลียนแบบผู้ที่มีลักษณะเด่น และข้อที่สาม สิ่งใหม่จะเข้าไปแทนที่สิ่งเก่า (พรชัย ชันตี, กฤษณพงศ์ พุตระกุล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 221-222) ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นที่มีการเผยแพร่ในโลกออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่องซ้ำๆ เป็นระยะเวลาอนาน ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้คนได้ง่ายและมีความถนัดในการใกล้ชิดกับผู้คน ก็อาจจะส่งผลทำให้คนเกิดอารมณ์ร่วมและมีพฤติกรรมร่วมกันจนกลายเป็นแสดงความคิดเห็นด้วยถ้อยคำซ้ำ ๆ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปฏิสัมพันธ์ของสื่อดังกล่าวออนไลน์ยังเป็นกิจกรรมที่ไหลเวียน (Flowing Activity) ต่อเนื่องไปไม่มีที่สิ้นสุดตามแนวคิดเรื่องแอฟเฟคต์ (Affect) ของมาร์กาเรต เว็ทเธอเรลล์ (Margaret Wetherell) ที่เสนอว่าแอฟเฟคต์มีธรรมชาติสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เป็นกิจกรรมที่ไหลเวียน (Affect as flowing activity) 2) มีแบบแผนที่ชัดเจน (Patterns) และ 3) เป็นเรื่องของอำนาจคุณค่า และทุน (Power, Value, Capital) ปฏิเสธไม่ได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของสื่อดังกล่าวออนไลน์มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ จากปัจจุบันสู่อนาคต เป็นการกระทำทางสังคมที่มีลักษณะเป็นการแสดง (Performance) อาจมิได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน แต่เกิดจากพลังภายนอกที่เข้า

มากกระตุ้น ทำให้เกิดปฏิกริยากับแรงขับภายในและร่างกายจนกลายเป็นปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังเป็นกิจกรรมที่ไหลเวียน แพร่กระจายความคิด ความเกลียดชัง อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งเป็นการกระทำทางสังคมที่มีรูปแบบที่ชัดเจนอีกด้วย

สุดท้ายปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์มักจะจบลงด้วยการลงโทษ (Punishment) กล่าวคือเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ผู้ถูกปฏิบัติได้รับผลร้าย เนื่องจากผู้นั้นมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎกติกาของสังคม เช่น การลงโทษที่ใช้สัญลักษณ์ (Symbols) ด้วยการตำหนิ ตำทอ ล้อเลียน และตั้งฉายาในโลกออนไลน์ สุดท้ายแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์เหล่านี้มักจะคงอยู่ แม้เหตุการณ์จะผ่านไปนานแค่ไหนแล้วก็ตาม กลายเป็นการตีตราผู้ที่ถูกกล่าวหาในเชิงลบ ยากที่จะลบออกไปได้ ตามทฤษฎีตีตรา (Labelling Theory) ของเอ็ดวิน เลอร์เมอร์ท (Edwin Lemert, 1951) ที่เสนอว่าเมื่อใดที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จนส่งผลกระทบต่อค่านิยม วัฒนธรรม และบรรทัดฐานทางสังคม จะก่อให้เกิดปฏิกริยาตอบโต้ทางสังคม (Social Reaction) มีทั้งกระบวนการตอบโต้ที่เป็นทางการ หมายถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการตอบโต้ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึงการต่อว่า เหยียดหยาม ผลักดันออกจากกลุ่ม มักจะส่งผลเสียมากกว่าผลดี เนื่องจากอาจจะส่งผลทำให้ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนพัฒนาพฤติกรรมจนกลายเป็นลักษณะถาวรจนไม่สามารถแก้ไขได้นั้นเอง (พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, 2558 : 277-278) ซึ่งพฤติกรรมบางอย่างของคนในสังคมอาจถูกกำหนดจากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน นำมาซึ่งปฏิกริยาตอบโต้แบบไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการต่อว่า ตำทอ หรือทำให้อับอายผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ นำไปสู่การตีตราบุคคลเหล่านั้น

อย่างไรก็ดี เนื่องจากมนุษย์ถูกสร้างขึ้นมาให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ปัจจุบันนี้ผู้คนให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านคอมพิวเตอร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งหากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล อาจก่อให้เกิดปรากฏการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่มีความรุนแรงได้ เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า “ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence / Emotional Quotient, EQ)” ไม่ว่าจะเป็นการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Self-Awareness) การควบคุมอารมณ์ หรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ดี (Self-Management) มีทักษะทางสังคมที่สามารถบริหารจัดการจัดการความขัดแย้งและช่วยทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองได้ (Social Skill) มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) และมีแรงจูงใจจากภายในมากกว่าแรงจูงใจจากภายนอก (Motivation) หมายถึง มีพลังการขับเคลื่อนจากภายในมากกว่าเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง และการได้รับการยอมรับ (Daniel Goleman, 2021 : 1-13) กล่าวคือ หากผู้คนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์มีการคิดวิเคราะห์ ตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และมีทักษะทางสังคมโดยเฉพาะสังคมออนไลน์ ไม่จำกัดความคิดเพียงแค่มุมมองของตนเอง ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถลดการเกิดปรากฏการณ์ ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ลดการปิดกั้นข้อมูลที่ขัดแย้ง (Confirmation Bias) ลดการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบที่เป็นการกระทำซ้ำ ๆ ในโลกออนไลน์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับผู้คนใน

สังคมและเกิดการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดความรุนแรงของพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ในโลกออนไลน์ได้เป็นอย่างดี

ข้อค้นพบที่ 4: ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผู้วิจัยค้นพบว่าหากสื่อออนไลน์ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากในแง่ของการช่วยถ่วงดุลการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในทางกลับกันหากสื่อออนไลน์ทำหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม จะนำมาซึ่งผลกระทบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านผู้กระทำ ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคมดังต่อไปนี้

ด้านผู้กระทำ

ผู้กระทำถูกร้องขอและข่มขู่ให้ลบโพสต์ หากไม่ลบจะดำเนินการทางกฎหมาย โดยข้อกฎหมายที่เคยถูกดำเนินคดี ประกอบด้วย

มาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญา กรณีใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

มาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญากรณีหมิ่นประมาทโดยประกาศต่อสาธารณะ เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งโทษจำและโทษปรับ

รวมถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 14 (1) (4) (5) “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน

(4) นำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกอนาจาร โดยข้อมูลนั้นประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่และส่งต่อข้อมูลทางคอมพิวเตอร์โดยทราบว่าเป็นข้อมูลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)”

แต่สุดท้ายแล้วส่วนใหญ่มักจบลงด้วยการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือผู้วิจัยค้นพบว่ายังส่งผลกระทบต่อจิตใจของแอดมินหรือเจ้าของเพจเฟซบุ๊กเองด้วย เนื่องจากต้องรับรู้

อ่าน และนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในโลกออนไลน์มาอย่างยาวนาน นำมาซึ่งปัญหาทางจิตใจต้องพบจิตแพทย์ จนถึงขนาดจำเป็นจะต้องยุติการทำเพจเฟซบุ๊กที่ดำเนินการมายาวนานกว่า 10 ปี

ด้านเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ

ผู้วิจัยค้นพบว่าไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะใดของคดีก็ตาม อาจตกเป็นเหยื่อ ไม่ว่าจะเป็เหยื่อโดยตรงหรือเหยื่อโดยอ้อม ไม่ว่าจะเป็ จำเลยในคดี ตำรวจที่รับผิดชอบคดี หรือแม้กระทั่งผู้เสียหายในคดี ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ส่งผลต่อคดีและกระบวนการยุติธรรมทั้งในมุมบวกและมุมลบ เนื่องจากอาจเป็นการปลุกกระแสสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดี เกิดการกระตุ้นการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้ดำเนินการด้วยความรอบคอบและรวดเร็ว ในทางกลับกันก็กลายเป็นการแทรกแซงการทำงานก่อให้เกิดข้อมูลที่สับสน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องเสียเวลาในการค้นหาความจริงเพื่อชี้แจงต่อสังคม โดยเฉพาะกระแสในโลกออนไลน์ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อจำเลยและผู้เสียหายในคดี เนื่องจากถูกโจมตีในโลกออนไลน์จนไม่สามารถใช้ชีวิตในโลกแห่งความจริงได้ คล้ายกับว่าโลกออนไลน์พยายามที่จะลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) เพื่อให้สาสมกับการกระทำ ความผิดนั้น แต่ต้องตั้งคำถามว่าการตัดสินและลงโทษในโลกออนไลน์นั้นได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิดหรือไม่ รุนแรงเกินไปหรือไม่ และจำเป็นหรือไม่ เนื่องจากผู้กระทำความผิดย่อมได้รับโทษตามกฎหมายอยู่แล้ว โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือ จำเลยต้องเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ถูกให้ออกจากงาน ไม่มีคนจ้างงาน ไม่มีรายได้ ครอบครัวได้รับความอับอาย และที่รุนแรงที่สุดคือส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรง จำเลยในคดีหรือแม้กระทั่งผู้เสียหายในคดี เกิดความเครียด เป็นโรควิตกกังวลหรือแพนิค กลายเป็นโรคซึมเศร้า และจำเลยบางคนถึงขั้นคิดสั้นอยากฆ่าตัวตายอีกด้วย

นอกจากนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจคือ เหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบมีความพยายามที่จะตอบโต้ด้วยวิธีการตามกฎหมาย ทางหนึ่งคือการดำเนินคดีกับสื่อออนไลน์ที่เป็นสารตั้งต้น อีกทางหนึ่งคือดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องไปแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ที่เข้าข่ายเป็ความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยการโฆษณา แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การจะไล่ดำเนินคดีกับกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีเป็จำนวนมากไม่ใช่เรื่องง่ายและใช้เวลานาน บ่อยครั้งที่ผู้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบเลือกที่จะปล่อยผ่าน เนื่องจากไม่ยอมเสียเวลาหรือเสียความรู้สึก ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดปัญหาตามมา ในแง่ที่ว่าหากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ไม่ถูกดำเนินคดี ก็เกิดการใช้วจนภาษาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นวัฏจักรความรุนแรงแบบไม่มีที่สิ้นสุด

ด้านสิทธิมนุษยชน

ผู้วิจัยยังค้นพบอีกว่าสังคมมักละเลยเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” แต่ก็น่าแปลกใจที่มักมีการอ้างถึง “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก” เพื่อแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์อยู่บ่อยครั้ง ทั้งที่ไม่ได้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงเกิดการละเมิดในโลกออนไลน์แบบไม่มีการยับยั้งและไม่มีการตั้งคำถาม สื่อตัดสินไปก่อนและคนในสังคมก็ตัดสินตาม ด้วยการเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ ที่มักจะเป็นข้อความที่รุนแรง ในลักษณะของประทุษวาจา (Hate Speech) ที่เป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน สังคมจึงควรเข้าใจเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกให้ถ่องแท้ โดยข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) ระบุเอาไว้ว่า “บุคคลพึงมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก (Freedom of Opinion and Expression) ที่ไร้การแทรกแซง รวมถึงมีเสรีภาพในการค้นหา การรับส่งข้อมูล และการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างไร้พรมแดน” แต่ก็ได้มีข้อจำกัดในข้อ 19 (3) ว่า “การใช้เสรีภาพจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและจะต้องเคารพในสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่น ไปจนถึงการรักษาความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และสาธารณสุขของชาติ รวมถึงเคารพต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย” จะเห็นได้ว่ากติการะหว่างประเทศกำหนดให้รัฐคุ้มครองเสรีภาพควบคู่ไปกับการจำกัดเสรีภาพด้วยการออกกฎหมายภายใต้เงื่อนไขของแต่ละประเทศ ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) และเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง จึงมีการรับรองเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 34 ที่ระบุว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน” ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีการระบุเรื่อง “การคุ้มครอง” และ “การจำกัด” เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกเอาไว้อย่างชัดเจน ว่ารัฐมีอำนาจจำกัดเสรีภาพได้ก็ต่อเมื่อเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ 4 ประการคือ รักษาความมั่นคง คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น รักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และป้องกันสุขภาพของประชาชน เพราะฉะนั้น การกระทำในโลกออนไลน์ที่กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงไม่สามารถทำได้ (เขมสรณ์ หนูขาว, 2566 : 306-307)

ด้านกระบวนการยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรมได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ในทุกชั้นตอน โดยมีความรุนแรงแตกต่างกันออกไป ซึ่งหากเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปหาน้อย ผู้วิจัยค้นพบว่าการทำงานของตำรวจได้รับผลกระทบชัดเจนมากที่สุด เนื่องจากโลกออนไลน์ทำให้ทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมกันหมด ซึ่งหลักนิยมของโลกออนไลน์คือความรวดเร็วแต่ขาดการตรวจสอบ ในทางกลับกันตำรวจต้องทำด้วยความรอบคอบและใช้วิธีลับ การจะนำพยานหลักฐานเข้าสำนวน พนักงานสอบสวนต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต้องผ่านการตรวจพิสูจน์จากพนักงานพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งการนำพยานหลักฐานเข้าสำนวนเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานหรือผู้เชี่ยวชาญต้องทำความเข้าใจ พร้อมเสนอรายงานประกอบสำนวน ตรงจุดนี้จะเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งการไม่พูดเรื่องพยานหลักฐานสำคัญที่เป็นตัวชี้เป็นชี้ตายในการทำคดี ที่จะออกมาในรูปแบบของการสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง หรือฟ้องบางข้อกล่าวหา ตรงจุดนี้ถือว่าตำรวจเสียเปรียบในการที่จะอธิบายประชาชน ทำให้ตำรวจถูกกล่าวหาว่าทำงานล่าช้า และกระทบต่อความเชื่อมั่นในการทำงานของตำรวจ ตำรวจจึงต้องปรับตัวเพื่อตอบโต้และทันต่อสถานการณ์ ต้องไวต่อข้อมูลข่าวสาร ต้องไม่ทำตนเองให้เป็นเงื่อนไข ต้องรู้จักบทบาทในเรื่องของการตอบโต้ อาจต้องมีการดำเนินการทางกฎหมายโต้กลับบ้าง นอกจากนี้ ในคดีสำคัญ ๆ จะมีแค่ชุดสืบสวนสอบสวนไม่ได้ อาจจำเป็นต้องมีชุดโฆษก ประชาสัมพันธ์ประจำคดี ที่ไม่ใช่แค่โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

รองลงมาคือส่งผลกระทบต่อการทำงานของทนายความ ซึ่งทนายความคือ “นักกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม (Officer of Court)” โดยหลักวิชาชีพของทนายความ หมายถึง หลักธรรมในวิชาชีพหรือจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพทนายความ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือ การให้ความช่วยเหลือหรือรักษาผลประโยชน์ของลูกความตามกฎหมาย และ รักษาหรือผดุงความยุติธรรม (สิทธิโชค ศรีเจริญ, 2564 : 239-241) อันมีมาตรฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย สภาพทนายความที่เป็นสถาบันควบคุมมรรยาททนายความ ต้องมีความเข้มแข็ง พิจารณาอย่างเด็ดขาดและเที่ยงธรรม ต้องมีการอบรมมรรยาททนายความให้มีอุดมการณ์แห่งวิชาชีพพร้อมกัน (Professional Solidarity) เพื่อเกียรติภูมิของวิชาชีพทนายความ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร และ มุนินทร์ พงศาปาน, 2564 น.183) ซึ่งบทบาทหน้าที่ของทนายความไม่ใช่เฉพาะการสู้คดีในศาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย ดังนั้นทนายความจึงต้องรับผิดชอบต่อลูกความ มีความเป็นอิสระภายใน (Inner Unabhängigkeit) ไม่ทำตนดูเป็นลูกความเสียเอง (คณิต ฐ นคร, 2558 : 39-50)

ด้านการทำงานของทนายความอาจไม่ได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์โดยตรง แต่อาจทำงานยากขึ้นเนื่องจากลูกความอาจเกิดความกดดันจากกลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่ตัดสินไปแล้วว่าเขาเป็นคนผิด บทบาทของทนายความที่เป็นตัวแทน พูดแทนคนที่ถูกตัดสินไปแล้วว่าผิด ก็ทำให้ยากมากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น ทนายคนนั้นทำอะไรทำไมไปยืนข้างคนผิด ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงอาจจะยังไม่ครบถ้วนเลยด้วยซ้ำในสิ่งที่ศาลเตี้ยออนไลน์ได้ตัดสินลงไป ทำให้ทนายความบางท่านอาจจะไม่กล้ารับงานกับคนผิด แต่ก็จะมีทนายความอีกประเภทหนึ่งที่พร้อมสู้ อย่างไรก็ตาม หากทนายความถูกวิพากษ์วิจารณ์

ที่มักจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์จากการกระทำของทนายความแต่ละบุคคล แต่หากการให้ความเห็นใดส่งผลกระทบต่อวิชาชีพทนายความ หมายถึง ภาพลักษณ์ ความเชื่อถือ เชื่อมั่นจริยธรรมของทนายความโดยรวม สภาพทนายความสามารถที่จะเข้ามาจัดการในส่วนของคดีมรรยาททนายความได้ สภาพทนายความมีโทษก รองโทษก กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ แต่สิ่งที่สภาพทนายความทำได้คือการบอกเล่าเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

ส่วนการทำงานของอัยการอาจไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ซึ่งพนักงานอัยการมีหลักความรับผิดชอบ 4 ประการ คือ 1) ความถูกต้องชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน 2) ความถูกต้องชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน 3) ความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และ 4) ความเชื่อถือได้ของการสอบสวน (คณิต ณ นคร, 2551 : 52) การสั่งคดีของอัยการในประเทศไทยใช้หลักการฟ้องตามดุลยพินิจ (Opportunity Principle) กล่าวคือ แม้ผู้ต้องหาหรือมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อได้ว่ากระทำความผิด แต่หากอัยการพิจารณาแล้วพบว่า หากสั่งฟ้องอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงหรือประโยชน์ของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หากสั่งฟ้องจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี อัยการสามารถมีคำสั่งไม่ฟ้องได้ตามนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Policy) นอกจากนี้ อัยการยังสั่งไม่ฟ้องได้ด้วยเหตุผลในข้อเท็จจริงและเหตุผลในข้อกฎหมาย (กฤษณ พลวัน, 2564 : 103-114) อย่างไรก็ตาม หากมองศาลเตี้ยออนไลน์ในมุมมองก็อาจเป็นตัวเร่งการทำงานของอัยการได้ แต่ในมุมมองก็อาจเป็นการกดดันทำให้สั่งสำนวนไม่รอบด้าน โดยเฉพาะหากสั่งคดีไปแล้ว คนตัดสินไปแล้ว เชื่อไปแล้ว แต่อัยการสั่งคดีที่ไม่ถูกใจกระแสในโลกออนไลน์หรือไม่เป็นตามที่สังคมคิดก็จะเกิด “ทวิรัส” ทางอัยการ แต่ทีมโฆษกสำนักงานอัยการสูงสุดไม่ได้มีการตอบโต้มากนัก เนื่องจากไม่สามารถชี้แจงก่อนที่อัยการจะสั่งสำนวนได้ อย่างไรก็ตาม ทีมโฆษกอาจจะต้องปรับมุมมองหรือวิธีการทำงานไม่ให้ถูกสังคมชักนำหรือชี้นำไปในทางที่คลาดเคลื่อน อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน วิธีคิดให้เป็นไปในเชิงรุกมากยิ่งขึ้นก่อนที่จะถูกสังคมชักนำหรือชี้นำไปมากกว่านี้

สุดท้ายการทำงานของศาลได้รับผลกระทบน้อยที่สุด เนื่องจากศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการเคียงคู่กับรัฐสภาที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารที่ใช้อำนาจบริหารประเทศ ศาลไทยควรมีศีลธรรม 5 ข้อ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความมีใจเป็นธรรม การใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม และการวางตัวดี (โสภณ รัตนากร, 2564 : 203-218) โดยศาสตราจารย์สัญญาธรรมศักดิ์ ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างของการดำรงตนเป็นผู้พิพากษาที่ดีเคยกล่าวเอาไว้ว่า “ตำแหน่งผู้พิพากษาไม่เหมือนกับข้าราชการตำแหน่งอื่น เพราะผู้พิพากษามีหลักในการดำรงตนยิ่งกว่าตำแหน่งอื่น ถ้าเป็นผู้พิพากษาแล้วก็ขอให้มีความจิตใจเป็นกลาง...มีสติอยู่เสมอว่า เราต้องเป็นกลางอย่าให้จิตใจของเรารวนเร อย่าให้มีสิ่งแปดเปื้อน” (ธานินทร์ กรีวิเชียร และ มุนินทร์ พงศาปาน, 2564 : 193) ผู้วิจัยจึงค้นพบว่าศาลเตี้ยออนไลน์กระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษาน้อยมาก ไม่ถึงขนาดที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ความกดดันอาจจะมีเรื่องของการประกันตัวในช่วงแรกที่เริ่มเข้ามาในคดีที่จะมีกระแสสังคมจับจ้อง แต่สุดท้ายแล้วศาลก็จะดูตามเหตุและผลของแต่ละเรื่องไป

ถ้าในแง่ของกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อ ถือว่าไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่อยู่ในสำนวน ศาลจะไม่นำส่วนนี้มาประกอบการพิจารณา พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่กระบวนการของศาล ต้องนำเสนอโดยคู่ความ ถ้าเป็นคดีอาญาที่อัยการมีส่วนฟ้องก็นำเสนอโดยทนายอัยการ หรือทางตำรวจที่ทำสำนวนส่งให้อัยการ หรือผู้เสียหายหรือฝ่ายคู่กรณีเอาพยานหลักฐานเข้ามา แต่ไว้ในความเป็นจริงอาจจะมีผลกระทบในเชิงจิตวิทยาบ้างหากเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนเพื่อให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้พิพากษามีระบบกำกับดูแล เพื่อกำกับว่าวินิจฉัยถูกต้องและได้มาตรฐานหรือไม่

ด้านสังคม

ปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์อย่างชัดเจน ผู้วิจัยค้นพบว่าหากสื่อออนไลน์ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบจะมีประโยชน์เป็นอย่างมาก ทั้งการออกมาให้ข้อมูล ทำให้สังคมได้รับรู้ถึงสิ่งผิดปกติ หรือการร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่าง ๆ ถือเป็น การเติมเต็มช่องว่างที่ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย แต่ในบางกรณีสื่อออนไลน์กลายเป็นศาลเตี้ยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมจึงต้องตระหนักว่า หากผู้คนจำกัดการรับรู้จากสื่อออนไลน์เฉพาะในมุมมองของตนเอง จะกลายเป็นห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ซึ่งหมายถึงพื้นที่แห่งเสียงสะท้อนที่ผู้คนมักจะได้ยินแต่ความคิดเห็นอย่างเดียวกัน ทำให้คนติดหล่มทางความคิด จนไม่สามารถออกมาหรือออกมาได้ยาก เมื่อคนซึมซับแต่ความคิดเห็นอย่างเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ หลักการคิดแบบมีเหตุผลจะค่อย ๆ เลือนหายไป (Cognitive Bias) โดยความคิดตนเองจะจำกัดมากขึ้น แต่จะเต็มไปด้วยอคติ คล้อยตามกลุ่มคนจำนวนมาก และรับไม่ได้เมื่อมีคนเห็นต่างจากตนเอง ในขณะเดียวกัน ข้อมูลเท็จเกิดขึ้นมาในออนไลน์ได้ง่ายมากและคนที่อยู่ในโลกออนไลน์พร้อมที่จะเชื่อ เนื่องจากตรงกับสิ่งที่ตนเองคิดหรือตรงกับสิ่งที่ตนเองสันนิษฐาน ซึ่งจะทำให้เกิดการปิดกั้นข้อมูลที่ขัดแย้ง (Confirmation Bias) และเมื่อความคิดนี้ถูกขยายต่อ ก็จะกลายเป็นทัศนคติด้านลบของผู้คนในสังคม ส่งผลให้เกิดการสร้างกลุ่มแบ่งขั้ว (Group Polarization) ก่อให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลที่ขาดความสมดุลและไม่น่าเชื่อถือ อันนำไปสู่การรับรู้ทางสังคมที่บิดเบือนจนเกิดอคติระยะยาวและกลายเป็นความขัดแย้ง ก่อให้เกิดสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความเกลียดชัง ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์ กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงถูกสืบสวนและถูกสืบสวนในโลกออนไลน์		
ผลกระทบแต่ละด้าน	ลักษณะของผลกระทบ	ตัวอย่างของผลกระทบที่เกิดขึ้น
ด้านผู้กระทำ (ผู้แสดงส่วนที่ 1 : สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก)	1) ถูกข่มขู่ 2) ถูกดำเนินคดี 3) กระทบต่อจิตใจ	เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 5 ถูกบุคคลในข่าวขอร้องให้ลบโพสต์ หากไม่ลบจะดำเนินการทางกฎหมาย เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 3 ถูกดำเนินคดีฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา เพจเฟซบุ๊กหมายเลข 2 ยุติการทำเพจ เนื่องจากมีปัญหาทางสุขภาพจิตใจ
ด้านเหยื่อ / ผู้ได้รับผลกระทบ	1) กระทบต่อคดีและกระบวนการยุติธรรมทั้งด้านบวก / ด้านลบ 2) กระทบต่อการใช้ชีวิต 3) กระทบต่อหน้าที่การงาน 4) กระทบต่อจิตใจ	ด้านบวกคืออาจทำให้กระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนมีความรอบคอบมากขึ้น/ ด้านลบ คือ แทรกแซงการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จำเลยต้องเปลี่ยนชื่อและนามสกุล ถูกให้ออกจากงาน ไม่มีคนจ้างงาน ไม่มีรายได้ ครอบครัวได้รับความอับอาย เกิดความเครียด เป็นโรควิตกกังวล หรือแพนิค กลายเป็นโรคซึมเศร้า และจำเลยบางคนถึงขั้นคิดสั้นอยากฆ่าตัวตาย
ด้านสิทธิมนุษยชน	คำทอ / ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	เป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความเกลียดชัง
ด้านกระบวนการยุติธรรม	กระบวนการยุติธรรมได้รับผลกระทบในทุกขั้นตอนทั้งด้านบวก / ด้านลบ	ด้านบวกคือกระตุ้นการทำงานของกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนให้ตื่นตัวในการปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนาของสื่อออนไลน์ และก่อให้เกิดการทำงานที่รอบคอบมากยิ่งขึ้น /

ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์ กรณีคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงถูกสืบสวนและถูกสืบสวนในโลกออนไลน์		
ผลกระทบแต่ละด้าน	ลักษณะของผลกระทบ	ตัวอย่างของผลกระทบที่เกิดขึ้น
		ด้านลบ คือเกิดการตั้งคำถามและกระทบต่อความเชื่อมั่นในการทำงานของตำรวจทนายความทำงานยากขึ้น เนื่องจากทนายความบางท่านอาจจะไม่กล้ารับงาน กดดันอัยการทำให้สิ่งสำนวนไม่รอบด้าน ศาลได้รับผลกระทบเชิงจิตวิทยาเพียงเล็กน้อย
ด้านสังคม	กระทบต่อสังคมด้านบวก / ด้านลบ	ด้านบวก คือสังคมได้รับรู้ถึงสิ่งผิดปกติ เต็มเต็มช่องว่างปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย / ด้านลบ คือเกิดปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) เกิดการสร้างกลุ่มแบ่งขั้ว (Group Polarization) เกิดอคติระยะยาว กลายเป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความเกลียดชัง

ตารางที่ 25 ตารางผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์

ผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์จึงเป็นได้ทั้งความรุนแรงเชิงบวก (Positive Violence) ที่สร้างสรรค์สังคม และความรุนแรงเชิงลบ (Negative Violence) ที่ทำลายสังคม ตามแนวคิดของ ริชาร์ด แมกซ์เวลล์ บราวน์ (Richard Maxwell Brown, 1927-2014) กล่าวคือ ความรุนแรงเชิงบวก หมายถึง ความรุนแรงที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้และเป็นการเคลื่อนไหวในเชิงสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา ซึ่งในมุมมองนี้อาจมองได้ว่าศาลเตี้ยออนไลน์เป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชน ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมกระแสหลักในทุกขั้นตอนให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ในทางกลับกันศาลเตี้ยออนไลน์เป็นความรุนแรงเชิงลบ ในลักษณะของความรุนแรงที่ดูเหมือนว่าจะไม่ก่อให้เกิดการพัฒนา เนื่องจากส่งผลกระทบหลายด้านอย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้น กลายเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหรือความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Cultural Violence, Symbolic Violence) ทำให้การทำร้ายจิตใจคนในสังคมกลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ และอาจพัฒนา กลายเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) เกิดความเสียเปรียบและได้เปรียบ ในลักษณะของสื่อที่มีอำนาจในโลกออนไลน์อาจเอาเปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า ตามแนวคิดเรื่องความรุนแรงของของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung, 1969) เป็นต้น

ข้อค้นพบที่ 5: แนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

ผู้วิจัยค้นพบว่าแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ คือ “การสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ” ซึ่งจากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกแนวทางการสนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบที่ออนไลน์ออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย มาตรการระดับเบา การมาตรการระดับกลาง และมาตรการระดับเข้มข้น ดังต่อไปนี้

มาตรการระดับเบา

1) การกำกับดูแลหรือตรวจสอบกันเองของสื่อออนไลน์ สามารถนำแนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement) มาปรับใช้ได้ หมายความว่า การใช้ขบวนการทางสังคมหนึ่ง เพื่อมาต่อต้านขบวนการทางสังคมอื่น เมื่อใดก็ตามที่ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้น อีกกลุ่มหนึ่งก็จะสร้างตัวเองขึ้นมา เพื่อทำลายกลุ่มก่อนหน้า กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมสื่อออนไลน์แต่อย่างใด ปล่อยให้เป็นไปโดยเสรี แต่ควรสนับสนุนให้มีสื่อออนไลน์ที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณเพิ่มมากขึ้น เพื่อมาถ่วงดุลและเกิดการตรวจสอบกันเองของสื่อออนไลน์

2) การให้ความรู้กับสื่อและประชาชน อาจกล่าวได้ว่าการให้ความรู้กับประชาชนต้องใช้เวลา แต่สิ่งที่สามารถทำได้ก่อน และทำได้เร็วที่สุด คือการให้ความรู้กับสื่อทั้งระบบ ต้องปรับความคิดเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน และควรส่งเสริมแนวคิดวารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ (Peace Journalism) ซึ่งเป็นแนวคิดการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) เป็นผู้เริ่มใช้คำนี้ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 โดยคาดหวังให้สื่อทำงานบนหลักความแม่นยำ (Accuracy) ความเป็นกลาง (Impartiality) และความรับผิดชอบ (Responsibility) เพราะฉะนั้น จึงควรให้ความรู้กับสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดความตระหนักว่า “สื่อควรแก้ปัญหาความขัดแย้ง ไม่ใช่สร้างความขัดแย้ง”

3) การตระหนักถึงปัญหาและสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือแม้กระทั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็อาจจะต้องมีการทบทวนบทบาทหน้าที่ในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น สุดท้ายคือภาคประชาชนควรมีจิตสำนึกสาธารณะ และมีความเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างถูกต้อง ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4) การสร้างความเชื่อมั่นและการปรับตัวของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการที่สังคมพึ่งพาสื่อให้ช่วยตรวจสอบเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น หมายความว่าเกิดการเกิดปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ยิ่งถ้าต้องพึ่งสื่อมากเท่าไร สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในสังคมไทยมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ตามทฤษฎีว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญา ตามหลักกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย

(Due Process Model) ของเฮอเบิร์ต เลสลี แพคเกอร์ (Herbert Leslie Packer, 1968) ที่มุ่งเน้นไปที่การอำนวยความสะดวกตามกระบวนการทางกฎหมายด้วยวิธีทางที่ถูกต้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีและความเป็นอิสระของบุคคล เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม ยับยั้งมิให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นในสังคมและเพื่อป้องกันสังคมด้วย อันมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและสงบสุข ในขณะเดียวกัน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอาจจำเป็นต้องปรับตัว เช่น ตำรวจต้องทันต่อสถานการณ์ ไรต่อข้อมูลข่าวสารและไม่ทำตนเองให้เป็นเงื่อนไข ทิมโฆษกอัยการสูงสุดอาจต้องปรับมุมมองหรือวิธีการทำงานไม่ให้สังคมถูกชักนำหรือชี้นำไปในทางที่คลาดเคลื่อน ส่วนการทำงานของศาลอาจไม่จำเป็นต้องปรับตัวมากนัก เนื่องจากมีระบบกำกับดูแลการทำงานของผู้พิพากษาเป็นการภายในอยู่แล้ว

มาตรการระดับกลาง

การขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยตัวตนของสื่อออนไลน์ ถือเป็นกลไกที่ไม่รุนแรงมากนัก อาจดำเนินการในลักษณะของการจำแนกประเภทเพจเฟซบุ๊กให้ชัดเจน เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นสื่อมวลชนในระบบ โดยอาจพิจารณาจากจำนวนผู้ติดตาม เช่น หากมีผู้ติดตามหลักแสนหรือหลักล้านคน ควรขึ้นทะเบียน หรือเปิดเผยตัวตน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

มาตรการระดับเข้มข้น

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มโทษปรับและให้มีบทลงโทษสำหรับสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมเป็นการเฉพาะ เนื่องจากกรณีศาลเตี้ยออนไลน์ ความเสียหายเกิดขึ้นกับคนที่ถูกกล่าวหาอย่างรุนแรง กว้างขวาง รวดเร็ว และขอบเขตความเสียหายไม่สามารถควบคุมได้ โดยมีเหตุผลที่สำคัญก็คือ ต้องยอมรับว่าอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) หรือผู้ที่เป็นเจ้าของสื่อออนไลน์ที่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก จะมีค่าตอบแทนจากการที่มีสมาชิก มีรายได้จากโฆษณาที่ลงในสื่อออนไลน์ดังกล่าว การสร้างคอนเทนต์ที่ทำให้คนสนใจมาก ๆ ก็จะได้รับผลตอบแทน เพราะฉะนั้นจึงควรมีกฎหมายในลักษณะที่เรียกร้องให้สื่อออนไลน์มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) และมีความน่าเชื่อถือ (Liability) ที่สูงกว่าคนปกติทั่วไป ซึ่งสามารถอภิปรายผลให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามตารางดังต่อไปนี้

แนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตามระบบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ	
ระดับของมาตรการ	แนวทางการนำไปใช้
มาตรการระดับเบา	<p>การตรวจสอบกันเองและกำกับดูแลกันเองของสื่อออนไลน์</p> <p>การให้ความรู้กับสื่อและประชาชน</p> <p>การตระหนักถึงปัญหาและสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>การสร้างเชื่อมั่นและการปรับตัวของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม</p>
มาตรการระดับกลาง	การขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยตัวตนของสื่อออนไลน์
มาตรการระดับเข้มข้น	การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญารัฐธรรมนูญหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาเพื่อเพิ่มโทษปรับ

ตารางที่ 26 ตารางแนวทางการนำศาลเตี้ยออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ

จากแนวทางทั้งหมดนี้ผู้วิจัยเห็นพ้องกับมาตรการระดับเบามากกว่า ที่อาจดูเหมือนว่าต้องใช้เวลานานกว่าจะสัมฤทธิ์ผล แต่จะเป็นแนวทางที่มีความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการกำกับดูแลกันเองของสื่อออนไลน์ โดยควรสนับสนุนให้มีสื่อออนไลน์ที่มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณเพิ่มมากขึ้น เพื่อมาถ่วงดุลและเกิดการตรวจสอบกันเองของสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ การให้ความรู้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก สื่อมวลชนทุกแขนงควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพอย่างถ่องแท้ สื่อออนไลน์ควรปรับกระบวนการที่เน้นการนำเสนอตามหลัก “วารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ (Peace Journalism)” ที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากแนวคิดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) โดยสนับสนุนให้สื่อทำงานบนหลักการให้ข้อมูลที่แม่นยำ (Accuracy) มีความเป็นกลาง (Impartiality) และ มีความรับผิดชอบ (Responsibility) รวมถึงควรปรับวิธีการนำเสนอข้อมูลเมื่อจำเป็นจะต้องกล่าวถึงเหยื่อของความรุนแรง ควรเน้นบทบาทการคืนความจริงที่หายไป ควรมีความเป็นมืออาชีพ เพื่อตั้งคำถามต่อสังคมแบบเป็นทางการ (Official) ควรทำงานอย่างไวรู้ (Sensitivity) ต่อความขัดแย้ง เพื่อชี้ช่องทางที่สร้างสรรค์และสร้างสันติภาพ (Peace Building) (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2019 : 31-72) อีกทั้งยังควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เช่น ให้ความรู้พื้นฐานกับคนในสังคมว่าแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่อย่างไร กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนมีความแตกต่างกับผู้ใหญ่อย่างไร เป็นต้น เพื่อลดการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ด้วยวิธีการด่าทอ อันมีพื้นฐานมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมจำเป็นจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน กล่าวคือ กระบวนการยุติธรรมต้องมีความรวดเร็วและเท่าเทียมกันทั้งระบบ การบังคับใช้กฎหมายต้องไม่เลือกปฏิบัติและเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่ถือว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Due Process Model) (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2543 : 112-113)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบการนำเสนอข่าวกรณีนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีคนที่ 30 ของประเทศไทยได้แถลงต่อสื่อมวลชนอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาลว่า “จะสร้างความชอบธรรมในการบริหารราชการแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ด้วยการฟื้นฟูหลักนิติธรรมที่เข้มแข็ง ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ “หลักนิติธรรม (Rule of Law)” ได้ถูกยกระดับความสำคัญในระดับโลก โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) บรรจุหลักนิติธรรมให้เป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) เป้าหมายที่ 16 Peace Justice and Strong Institution เนื่องจากปัญหาสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความอ่อนแอของหลักนิติธรรม ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ระบบกฎหมายที่ล้าสมัย รวมถึงปัญหาเรื่องความไม่เชื่อมั่นจะความไม่น่าเชื่อถือของ

กระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ดังนั้น หากรัฐบาลผลักดันสังคมที่มีหลักนิติธรรมที่เข้มแข็งได้จริง กระบวนการยุติธรรมจะเป็นเครื่องมือในการดำเนินการกับความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในลักษณะของการทำให้ “ยุติ-ธรรม” ที่หมายความถึง “ยุติด้วยความเป็นธรรม” (มติชนออนไลน์, 2566 : ออนไลน์) และสิ่งนี้จะเป็แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นที่ยั่งยืน ลดการพึ่งพาสื่อ และอาจลดผลกระทบด้านลบที่เกิดจากศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ได้อีกด้วย

ด้านมาตรการระดับกลาง เรื่องการขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยตัวตนของสื่อออนไลน์ เป็นกลไกการกำกับดูแลที่ผู้วิจัยเชื่อว่าเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากสื่อออนไลน์ที่ตั้งต้นเป็นศาลเตี้ยมักไม่ได้มีพื้นฐานมาจากองค์กรสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้เป็นลักษณะของการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารบนแพลตฟอร์ม (Platform) ออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม เช่น รายการข่าวหรือรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอทางวิทยุ โทรทัศน์ และทางออนไลน์ควบคู่ไปด้วย โดยนับตั้งแต่การปฏิรูปสื่อเมื่อ พ.ศ.2540 มีกฎหมายเกี่ยวกับสื่อวิทยุและโทรทัศน์มากมายที่กำหนดกรอบในการกำกับดูแลสื่อ เช่น พระราชบัญญัติที่ให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กำกับดูแลวิทยุและโทรทัศน์ผ่านระบบใบอนุญาต โดยให้อำนาจทางปกครองในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและมีบทลงโทษ ไม่ว่าจะเป็น การตักเตือน ปรับทางปกครอง ไปจนถึงระงับการออกอากาศ และยึดใบอนุญาต นอกจากนี้ ยังมีการกำกับดูแลคู่ขนานกัน คือการกำกับดูแลกันเอง (Self-Regulation) ผ่านองค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อ ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสมาชิก ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมที่กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งการบังคับใช้จะอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจของสมาชิก ไม่มีกฎหมายมาเกี่ยวข้อง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ บังคับใช้ได้ยาก เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบกันเองอย่างจริงจัง และบทลงโทษก็ไม่รุนแรง รวมถึงไม่มีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนที่ชัดเจน ประชาชนจึงมุ่งไปที่การใช้ศาลเตี้ยออนไลน์เพื่อประณามสื่อที่ขาดจริยธรรม (พิรงรอง รามสูต, 2560 : ออนไลน์) เพราะฉะนั้น การจะบังคับให้สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยตัวตน โดยวางหลักเกณฑ์จากจำนวนผู้ติดตามนั้น ผู้วิจัยมองว่าแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย อาจทำได้เพียงแค่ผลักดันให้ขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยตัวตนด้วยความสมัครใจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และมีองค์กรวิชาชีพสื่อออนไลน์ที่เข้มแข็งเพื่อกำกับดูแลกันเอง (Self-Regulation) เฉกเช่นสื่อวิทยุและโทรทัศน์

ในขณะเดียวกัน การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหมิ่นประมาทที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มโทษปรับให้มีบทลงโทษสำหรับ “สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม” เป็นการเฉพาะ ถือเป็นมาตรการระดับเข้มข้นที่เป็นกลไกควบคุมทางกฎหมาย (Legal Control) ที่อาจจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากผู้วิจัยมองว่ากฎหมายอาจไม่ใช่เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพแต่เพียงอย่างเดียว โดยศาลเตี้ยออนไลน์เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะทางสังคมที่ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ ผู้คนในสังคมอาจรู้สึกไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เลยคิดว่าต้องลงมือทำเอง ทำตัวเป็นนักสืบ เป็นผู้พิพากษา และลงโทษเสียเอง ผู้วิจัยจึงมองว่าเราควรต้องกลับมาย้อนดูว่ารากฐานของปัญหา คือเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการ

ยุติธรรม ดังนั้น ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมจะต้องช่วยกันทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น มากกว่าจะไปปรับแก้กฎหมาย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการจะให้คำจำกัดความของ “สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม” เพื่อจะเพิ่มโทษปรับให้รุนแรงมากขึ้นไม่ใช่เรื่องง่าย รวมถึงกฎหมายที่มีอยู่ถือว่าเพียงพอต่อการดำเนินคดีกับสื่อออนไลน์หรือประชาชนที่รวมแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมอยู่แล้ว มาตรการนี้จึงอาจเป็นทางเลือกสุดท้ายเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อโทษปรับที่สูงขึ้นจนไม่กล้ากระทำความผิด

ผู้วิจัยยังพบอีกว่าปัจจุบันมีความพยายามผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อจัดตั้ง “สภาวิชาชีพสื่อมวลชน” โดยมีตัวแทนจากเจ้าหน้าที่รัฐร่วมด้วยและได้เงินสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อกำหนดมาตรฐานจริยธรรมสื่อและตั้งกรรมการจริยธรรมขึ้นมาตรวจสอบ ว่าสื่อใดฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมหรือไม่ ซึ่งมีบทลงโทษ 3 ประการจากเบาไปหาหนัก คือ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ และ ตำหนิโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ ประเด็นสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้คือ มาตรา 3 ของร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้ให้คำจำกัดความ “สื่อดิจิทัล” เอาไว้ด้วยว่า หมายถึง “สื่อมวลชนที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเผยแพร่สู่ประชาชน” หากกฎหมายนี้ผ่านการพิจารณา สื่อโซเชียลมีเดียในโลกออนไลน์ใด ๆ ที่อ้างว่าเป็นสื่อมวลชนย่อมถูกกำกับดูแลภายใต้กฎหมายนี้ แต่เนื่องจากว่าร่างกฎหมายนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง ในประเด็นที่ว่าสื่อควรมีความเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำ ร่างกฎหมายนี้คล้ายกับเป็นการนำโครงสร้างรัฐมาควบคุมสื่อ เนื่องจากมีทั้งตัวแทนจากเจ้าหน้าที่รัฐ และมีงบประมาณของรัฐมาเกี่ยวข้อง ดังนั้น ร่างกฎหมายนี้จึงยังไม่ผ่านการพิจารณาแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบของศาลเตี้ยออนไลน์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย (Methods) ประกอบด้วย การค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) การนำวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาออนไลน์ (Online Ethnography) มาประยุกต์ใช้ รวมถึงวิธีวิจัยออนไลน์ (Online Research) ด้วยการใช้แอปพลิเคชัน “เอสเซนส์ (S-Senses)” โปรแกรมวัดความรู้สึกของคนไทย เพื่อจำแนกอารมณ์ของข้อความ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำรวจทัศนคติ (Sentiment) และวัตถุประสงค์ (Intent) ของข้อความภาษาไทย รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า **“ศาลเตี้ยออนไลน์คือพื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติ และการลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันซ้ำ ๆ จนก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรง”** สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์ คือ ความไม่พอใจในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (Unsatisfactory Justice) เนื่องจากไม่ตอบสนองต่อความรู้สึกของคนสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานที่ล่าช้า หรือประชาชนรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ประชาชนจึงหันมาพึ่งพา “สื่อออนไลน์” ที่เปรียบเสมือนเครื่องมืออันทรงพลัง และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การท่องโลกออนไลน์จึงกลายเป็นช่องทางในการต่อต้านความไม่เท่าเทียม และต่อสู้กับความอยุติธรรม มุมหนึ่งศาลเตี้ยออนไลน์สามารถช่วยถ่วงดุลกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักผ่านเลนส์เทคโนโลยี ในทางกลับกันโลกออนไลน์เป็นพื้นที่ไร้กาลเวลา ไม่สามารถย้อนกลับ และคาดเดาได้ยาก อาจส่งผลให้เกิดความอยุติธรรม การล่วงละเมิด และความรุนแรงต่อผู้ถูกกล่าวหา จนกลายเป็น “กระบวนการยุติธรรมไวรัลหรือกระบวนการแบบปากต่อปากในโลกออนไลน์ (Viral Justice)” ที่มักเต็มไปด้วยข้อผิดพลาด เสียงที่จะเกิดการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน

อย่างไรก็ดี ศาลเตี้ยออนไลน์จะเกิดขึ้นได้จำเป็นจะต้องมีผู้แสดง 4 ส่วน ประกอบด้วย

- 1) ผู้แสดงส่วนที่ 1 (First Actor) หมายถึง สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคม มีบทบาทในการสืบสวนรวบรวมข้อมูล เพื่อริเริ่มและเปิดประเด็น
- 2) ผู้แสดงส่วนที่ 2 (Second Actor) หมายถึง กลุ่มคนในโลกออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยสืบสวน ตัดสิน และลงโทษ
- 3) การมองเห็นและการรับรู้ถูกนำมาใช้เป็นอาวุธ (Weaponization of Visibility and Awareness) มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องราวออกไปอย่างกว้างขวาง และ
- 4) มีเหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบ (Victims) โดยปรากฏสถานการณ์ 5 รูปแบบ เรียงลำดับจากความรุนแรงน้อยไปหามาก ได้แก่ การให้ข้อมูล (Informing) การตีแผ่ (Exposing) การปักธง (Flagging) การสืบสวน (Investigating) และการไล่ล่า (Hounding) ทั้งหมดนี้คือกระบวนการของสถานการณ์ (Situation Process) ที่ก่อรูปทรงจากพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) จนกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ (Emotional Energy) แสดงออกผ่านปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน (Proactive) ด้วยการแสดงความคิดเห็น (Comments) ที่มีความซับซ้อนของอารมณ์ซ่อนอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ความกลัว (Fear) ความกลัวต่ออาชญากรรม (Fear of Crime) ความโกรธ (Anger) ความโกรธที่ชอบธรรม (Righteous Anger) และ ความเกลียดชัง (Hate) หากมีการแสดงความคิดเห็นที่สื่อถึงทัศนคติในเชิงลบมากเท่าไร ก็อย่างยิ่งกลายเป็นพลังงานทางอารมณ์ที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นเท่านั้น นำมาซึ่งความรุนแรงที่มองไม่เห็น (Invisible Violence) หากปล่อยไว้อาจกลายเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ที่สังคมรู้สึกเคยชินจนเชื่อว่าศาลเตี้ยออนไลน์เป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือจำเป็นจะต้องยอมรับ และอาจพัฒนากลายเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ ในลักษณะที่สื่อออนไลน์ใช้อำนาจผ่านการมองเห็นและการรับรู้ ที่ถือเป็นอาวุธอันทรงพลัง เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แพร่กระจายออกไปเป็นวงกว้าง จนอาจเกิดการเอาัดเอาเปรียบหรือได้เปรียบคนที่มีอำนาจน้อยกว่า

ศาลเตี้ยออนไลน์จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั่วโลก เนื่องจากบทบาทของสื่อได้เปลี่ยนแปลงไป โซเชียลมีเดียกลายเป็นช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์ที่ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง สามารถแพร่กระจายได้รวดเร็ว แต่ระงับยับยั้งยาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักทุกขั้นตอนจนมีอาจมองข้ามได้ เพราะฉะนั้นสังคมจึงต้องตระหนักว่าโลกออนไลน์มีกระแสที่หลากหลาย หากคนในสังคมจำกัดการรับรู้อยู่ที่มุมมองของตนเอง แต่เพียงอย่างเดียวจะกลายเป็นห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ที่ทำให้รู้สึกหรือคิดไปเองว่าคนในสังคมมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งโลกออนไลน์ปรากฏข้อมูลที่เจือจางมา แต่กลุ่มคนในโลกออนไลน์กลับพร้อมที่จะเชื่อ เนื่องจากตรงกับสิ่งที่ตนเองคิด หรือตรงกับสิ่งที่ตนเองสนับสนุน จึงอาจทำให้เกิดการรับรู้เฉพาะข้อมูลที่ตรงกับความเชื่อของตนเองและปิดกั้นข้อมูลที่ขัดแย้ง (Confirmation Bias) เมื่อความคิดในลักษณะนี้ถูกขยายต่อ ก็จะกลายเป็นทัศนคติด้านลบของผู้คนในสังคม วนเวียนเป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด

ดังนั้นหากจะทำให้ศาลเตี้ยออนไลน์ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการ จำเป็นจะต้อง “สนับสนุนด้านบวกและควบคุมด้านลบ” ซึ่งมีมาตรการที่สามารถดำเนินการได้หลายระดับ แต่ผู้วิจัยเองเชื่อว่ามาตรการระดับเบา น่าจะเป็นแนวทางที่มีความยั่งยืนมากที่สุด กล่าวคือ ควรสนับสนุนให้มีการตรวจสอบกันเองของสื่อออนไลน์ ส่งเสริมให้ผู้ใช้สื่อออนไลน์มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพอย่างถ่องแท้ สื่อออนไลน์ควรคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่แม่นยำ (Accuracy) มีความเป็นกลาง (Impartiality) และมีความรับผิดชอบ (Responsibility) นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเรื่องกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดการแสดงความคิดเห็นด้วยวาทะที่รุนแรง อันมีพื้นฐานมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเองก็ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process Model) รัฐบาลควรทำให้สังคมมีหลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่เข้มแข็ง ผลักดันการปฏิรูปหลักนิติธรรมให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อลดการพึ่งพาสื่อออนไลน์ และลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดจากศาลเตี้ยออนไลน์ได้อีกด้วย

สุดท้ายนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการตลอดเวลา เทคโนโลยีคือสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สังคมปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนและเป็นสังคมที่ไร้พรมแดน โดยสังคมมิใช่สิ่งอื่นใดนอกจากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม (Interactions) ทำให้สังคมตกผลึกและบรรลุถึงการมีกฎเกณฑ์เป็นของตนเอง (Martin, 2009 : 1) ซึ่งปัจจุบันนี้คนมักให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ ไม่ต่างจากการมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตจริง หรือบางครั้งอาจจะมากกว่า จนมีคำเปรียบเปรยว่าการท่องโลกออนไลน์คล้ายกับการ “เปิดกล่องแพนดอร่า (Open Pandora's Box)” หมายถึงการนำไปสู่ความเลวร้ายหรือสิ่งที่คาดไม่ถึงและควบคุมไม่ได้ กลายเป็นสังคมแห่งโลกเสมือนที่คนสามารถแสดงออกได้โดยไร้ขีดจำกัด จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าสื่อออนไลน์ที่มีอยู่ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ หากทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมก็จะนำมาซึ่งประโยชน์ในการช่วยถ่วงดุลกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและเป็นที่ยึดของคนที่พึ่งพิงได้ในทางกลับกันหากทำหน้าที่ไม่เหมาะสม นำเสนอข้อมูลที่ไม่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้อง ใช้อคติหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ย่อมส่งผลร้ายตามมา ดังนั้น ทุกภาคส่วนอาจจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่พึ่งพาสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence / Emotional Quotient, EQ)

จากผลการศึกษาที่พบว่าศาลเตี้ยออนไลน์คือพื้นที่ทางอารมณ์ที่แสดงบทบาทคู่ขนานไปกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในรูปแบบของพิธีกรรม ที่มีการเตรียมการ การปฏิบัติกร และการลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันซ้ำ ๆ จนก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรง ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า “การจัดระเบียบทางอารมณ์” หมายถึง การจัดระเบียบการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของคนในสังคม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยขอเสนอว่ากรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนในประชาชนมี “ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence / Emotional Quotient, EQ)” ให้มากขึ้น ด้วยการสร้างการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (Self-Awareness) เพื่อให้สามารถควบคุมอารมณ์ หรือจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Self-Management) รวมถึงมีทักษะทางสังคม (Social Skill) มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) ซึ่งจะสามารถช่วยลดการเกิดปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ลดการปิดกั้นข้อมูลที่ขัดแย้ง (Confirmation Bias) ลดการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบที่เป็นการกระทำซ้ำ ๆ ในโลกออนไลน์ได้ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับผู้คนในสังคม และเกิดการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดความรุนแรงของพื้นที่ทางอารมณ์ (Emotional Field) ในโลกออนไลน์ได้เป็นอย่างดี

2) สร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนและสื่อมวลชนยังขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างถ่องแท้ ผู้วิจัยเชื่อว่าควรสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในหมู่อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) และสื่อออนไลน์ ให้เคารพถึงหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ตระหนักว่าการนำเสนอข้อมูลที่นำไปสู่การเกิดศาลเตี้ยออนไลน์ กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของคนที่ตกเป็นเหยื่ออย่างรุนแรง รวมถึงควรสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม ว่าควรจะเป็นอย่างไร เพื่อไม่ให้กลายเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ โดยสื่อออนไลน์ควรใส่ใจมิติเรื่องการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เข้าไปด้วย เช่น การใช้ภาษาที่ไม่ชี้หน้าไปในทางที่สร้างความเกลียดชังหรือฝังความแค้น ควรต้องมองถึงมิติของการเป็นสื่อแบบมีอาชีพ ไม่ควรยุยงให้เกิดความรุนแรงเพิ่ม ควรนำเสนอเพียงเพื่อให้เห็นความจริงชวนให้ติดตามเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก หากคนในสังคมไม่เข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงว่าจะต้องคำนึงถึงทั้งสิทธิและสันติ จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไม่เข้าใจในขอบเขตเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ แน่แน่นอนว่าส่งผลกระทบ

อย่างรุนแรง กลายเป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความเกลียดชัง ไม่ใช่สังคมที่ขับเคลื่อนอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงเสนอว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรมีส่วนร่วมในการรณรงค์สิ่งเหล่านี้อย่างจริงจัง

3) สร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในการทำสื่อออนไลน์ภายใต้แนวคิดวารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ (Peace Journalism)

ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินเพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คนขึ้นไป ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม ทำให้ได้พบว่า พวกเขาเหล่านั้นมองตนเองว่าเป็น “สื่อออนไลน์” ดังนั้นจึงควรมีนโยบายในการปรับกระบวนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในเชิง “วารสารศาสตร์เพื่อสันติภาพ” (Peace Journalism) เพื่อให้สื่อออนไลน์ทำงานบนหลักการให้ข้อมูลที่แม่นยำ (Accuracy) มีความเป็นกลาง (Impartiality) และมีความรับผิดชอบ (Responsibility) รวมถึงควรปรับวิธีการนำเสนอเมื่อต้องกล่าวถึงเหยื่อของความรุนแรง มีความเป็นมืออาชีพในการตั้งคำถามต่อสังคมแบบเป็นทางการ รวมถึงควรตระหนักรู้ถึงความขัดแย้ง เพื่อชี้ช่องทางที่สร้างสรรค์และสร้างสันติภาพ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง อย่างสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติหรือ กสทช. รวมถึงองค์กรวิชาชีพสื่อ ผลักดันนโยบายที่ให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์อย่างจริงจัง เพื่อบอกกล่าวกับผู้ปฏิบัติงานและองค์กรวิชาชีพสื่อ ให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่การทำงานของตนเอง ผ่านแนวปฏิบัติ (Guideline) ที่จะช่วยลดอุณหภูมิความขัดแย้ง มิใช่สร้างความขัดแย้ง หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการสนับสนุนการทำสื่อออนไลน์ในเชิงวารสารศาสตร์เพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง (Peace and Conflict Resolution Journalism)

4) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของศาลเตี้ยออนไลน์ ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ เกี่ยวกับคดีอาญากรรมต่าง ๆ ที่เป็นที่สนใจของประชาชน ส่วนใหญ่พบข้อความตำหนิ ตำหนอ ด้อยค่า การทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเป็นจำนวนมาก เช่น ขาดความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีกรณีผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนว่าแตกต่างจากผู้ใหญ่อย่างไร กองทุนยุติธรรมคืออะไร หรือแม้กระทั่งตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทำหน้าที่อย่างไร และสุดท้ายขาดความรู้ว่าการแสดงความคิดเห็นลักษณะใดที่เข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาทและอาจถูกดำเนินคดีได้ เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญคือการให้ความรู้ให้กับคนในสังคม โดยกระทรวงศึกษาธิการอาจพิจารณาหลักสูตรความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในลักษณะของการปูความรู้พื้นฐาน ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางในการป้องกันผลกระทบด้านลบของศาลเตี้ยออนไลน์ได้บ้าง

5) ฟื้นฟูหลักนิติธรรมให้เข้มแข็งเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

จากผลการศึกษาที่พบว่าหลายปีที่ผ่านมาอาจมีเหตุที่ทำให้คนไม่ค่อยศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม จึงหันมาพึ่งพาสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น คล้ายกับการถ่วงดุลกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ยิ่งถ้าเราต้องพึ่งสื่อมากเท่าไร หมายความว่าสังคมไทยมีปัญหามากเท่านั้น จึงจำเป็นจะต้องย้อนกลับมาดูรากฐานเรื่องความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง ดังนั้น ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมต้องช่วยกันทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นหน้าที่ของรัฐ รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน กล่าวคือ กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน ทั้งระบบ ต้องมีความรวดเร็วและเท่าเทียม การบังคับใช้กฎหมายต้องไม่เลือกปฏิบัติและเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process Model) กระบวนการยุติธรรมจึงควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่มุ่งเน้นไปที่การอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามกระบวนการทางกฎหมายด้วยวิถีทางที่ถูกต้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีและความเป็นอิสระของบุคคล เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม ยับยั้งมิให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นในสังคมและเพื่อป้องกันสังคม อันมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและสงบสุข

ผู้วิจัยจึงเสนอว่า รัฐบาลควรมีนโยบายที่ช่วยผลักดันให้สังคมมีหลักนิติธรรมที่เข้มแข็ง สิ่งนี้จะเป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นที่ยั่งยืน ลดการพึ่งพาสื่อ และลดผลกระทบด้านลบที่เกิดจากศาลเตี้ยออนไลน์ ซึ่งการฟื้นฟูหลักนิติธรรมให้เป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติการให้สำเร็จ ไม่สามารถทำได้โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว หัวใจสำคัญอยู่ที่การทำให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของหลักนิติธรรมและทำให้ “การปฏิรูปหลักนิติธรรม” เป็นวาระแห่งชาติ

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การตรวจสอบกันเองและกำกับดูแลกันเองของสื่อออนไลน์

ผลการศึกษาที่พบว่าสามารถนำแนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวโต้กลับ (Countermovement) มาปรับใช้ได้ ในลักษณะของขบวนการทางสังคมหนึ่งที่ต่อต้านขบวนการทางสังคมอื่น เมื่อใดก็ตามที่ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้น อีกกลุ่มหนึ่งก็จะสร้างตัวเองขึ้นมา เพื่อบ่อนทำลายกลุ่มก่อนหน้า ถือเป็น การตอบสนองอย่างเป็นระบบ เพื่อปิดกั้นกิจกรรมของขบวนการก่อนหน้าและต่อต้านการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเพื่อนำเสนอมุมมองและทางเลือกใหม่ ผู้วิจัยจึงเสนอให้สื่อออนไลน์ตรวจสอบและกำกับดูแลกันเอง คล้ายกับการกำกับดูแลสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ที่ในปัจจุบันการกำกับดูแลสื่อสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กฎหมายและจริยธรรม เรื่องจริยธรรมเป็นการกำกับดูแลด้วยความสมัครใจ และยังไม่มีการกฎหมายเข้ามารองรับ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรวิชาชีพสื่อออนไลน์ที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการกำกับดูแลด้านจริยธรรม แต่สิ่งที่ทำทนายก็คือ สื่อออนไลน์ที่ตั้งตนเป็นศาลเตี้ยมักไม่ได้มี

พื้นฐานมาจากองค์กรสื่อเดิม กล่าวคือ มิได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารบนแพลตฟอร์ม (Platform) ออนไลน์แทนที่หรือควบคู่ไปกับพื้นที่เดิม เพราะฉะนั้น จึงขึ้นอยู่กับว่าสื่อออนไลน์เหล่านั้นต้องการที่จะเป็นสมาชิกหรืออยู่ในการกำกับดูแลขององค์กรวิชาชีพหรือไม่ โดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลเฉพาะสื่อวิทยุกับโทรทัศน์ที่มีใบอนุญาต โดยเป็นการกำกับดูแลร่วมตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 อาจจำเป็นต้องมีนโยบายที่ครอบคลุมไปยังสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากสื่อเดิมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันของสื่อออนไลน์ และเกิดการกำกับดูแลกันเองของสื่อออนไลน์ด้วย

2) การปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้เท่าทันกับบริบททางสังคมที่พึ่งพาสื่อออนไลน์มากขึ้น

จากผลการศึกษาที่พบว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับผลกระทบจากศาลเตี้ยออนไลน์ในทุกขั้นตอน ผู้วิจัยจึงเสนอว่าการทำงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอาจต้องปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานของตำรวจที่ได้รับผลกระทบชัดเจนที่สุด เนื่องจากการจะนำพยานหลักฐานทุกอย่างเข้าสำนวน พนักงานสอบสวนต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต้องผ่านการตรวจพิสูจน์จากพนักงานพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งการนำพยานหลักฐานเข้าสำนวนทุก ๆ อย่าง เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานก็ตีหรือผู้เชี่ยวชาญก็ตี ต้องทำความเข้าใจ พร้อมเสนอรายงานประกอบสำนวนตรงจุดนี้จะเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งการไม่พูดเรื่องพยานหลักฐานสำคัญที่เป็นตัวชี้เป็นชี้ตายในการทำคดี ที่จะออกมาในรูปแบบของการสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง หรือฟ้องบางข้อกล่าวหา ตรงจุดนี้ถือว่าตำรวจเสียเปรียบในการที่จะอธิบายประชาชน ทำให้ตำรวจถูกกล่าวหาว่าทำงานล่าช้า ดังนั้น ตำรวจเองอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการคิดและวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสังคมและประชาชน ที่ต้องรีบออกมาชี้แจงขั้นต้นว่าได้ทำงานอะไร ยังเหลืออะไร และยังขาดอะไรไปบ้าง เพื่อตอบโต้และทันต่อสถานการณ์ ต้องไวต่อข้อมูลข่าวสาร และไม่ทำตนเองให้เป็นเงื่อนไข ซึ่งอาจจำเป็นต้องดำเนินการทางกฎหมายโต้กลับกรณีเกิดศาลเตี้ยออนไลน์แล้วส่งผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจบ้างในบางกรณี นอกจากนี้ ในคดีสำคัญ ๆ จะมีเพียงแค่ชุดสืบสวนสอบสวนไม่ได้ อาจจำเป็นต้องมีชุดโฆษกประชาสัมพันธ์ประจำคดีแต่ละคดี ที่ไม่ใช่แค่โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

รองลงมาก็คือทนายความ เนื่องจากสิ่งที่อยู่ในข่าวกับสิ่งที่ปรากฏขึ้นจริงในศาลมักจะไม่อยู่ในระดับเดียวกัน สิ่งนี้นักข่าวได้รับมักมาจากตัวผู้ต้องหาหรือตัวพยาน ที่ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงที่ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ หลังจากมีการนำเสนอผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ด้วยธรรมชาติของคน ทำให้คิดว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นเพียงพอแล้ว จึงเกิดการตัดสิน นี่คือนิสัยที่เกิดขึ้นในลักษณะของศาลเตี้ยออนไลน์ ผลกระทบที่สำคัญต่อการทำงานของทนายความคือ ทำให้ทำงานยากมากยิ่งขึ้น ตรงที่ทนายความอาจจะไม่กล้ารับงานกับคนผิด แต่ก็จะมีทนายความอีกประเภทหนึ่งที่พร้อมสู้ ฉะนั้น ไม่ได้กระทบมากนัก แต่กระทบกับตัวผู้ต้องหามากกว่า ในแง่ของการหาทนายความผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรพร้อมที่จะยื่นเคียงข้าง ช่วยแก้ต่าง

และนำเสนอความจริงในมุมมองของเขา เนื่องจากทนายความไม่ใช่เฉพาะเรื่องในศาลเท่านั้น แต่รวมถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมายด้วย

ส่วนการทำงานของอัยการ เป็นงานที่ใช้ดุลยพินิจในการชี้หน้าหนักพยานในการที่จะพิจารณาคดีไปในทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง เมื่อมีสื่อออนไลน์ คนใช้โซเชียลมีเดียกันอย่างแพร่หลาย กว่าสำนวนจากตำรวจจะมาถึงอัยการ ชาวเน็ตมักจะออกไปไกล และผู้คนที่แสดงความสนใจในคดีนั้น ๆ จนมีการปั่นกระแสในโลกออนไลน์ ซึ่งหากข้อเท็จจริงกับกระแสในโลกออนไลน์เป็นคนละเรื่องกัน อัยการก็ไม่สามารถสั่งฟ้องตามกระแสได้ เพราะฉะนั้น การสั่งคดีต้องรอบคอบ การจะทำให้คนหมดสิทธิเสรีภาพ ติดคุกหรือประหารชีวิต จะต้องมีการตรวจสอบ ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยจึงเสนอว่าทีมโฆษกอาจจะต้องปรับมุมมองหรือวิธีการทำงานไม่ให้ถูกสังคมชักนำหรือชี้นำไปในทางที่คลาดเคลื่อน อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและวิธีคิดในเชิงรุกให้มากขึ้น

ด้านการทำงานของผู้พิพากษามีได้กระทบต่อการทำงานถึงขนาดที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้าย แต่อาจเกิดกระแสกดดันในบางเรื่อง เช่น การประกันตัวในช่วงแรกของคดีที่จะมีกระแสสังคมจับจ้อง ซึ่งในแง่ของกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อ ถือว่าไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่อยู่ในสำนวน ศาลจะไม่นำส่วนนี้มาประกอบการพิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่กระบวนการของศาล ต้องนำเสนอโดยคู่ความ ถ้าเป็นคดีอาญาที่อัยการมีส่วนฟ้องก็นำเสนอโดยทางอัยการ หรือทางตำรวจที่ทำสำนวนส่งให้อัยการ หรือผู้เสียหายหรือฝ่ายคู่กรณีนำพยานหลักฐานเข้ามา แต่ว่าเป็นความจริง ศาลเตี้ยออนไลน์อาจจะมีผลกระทบในเชิงจิตวิทยาบ้างหากเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน บางครั้งอาจจะมีระเบียบภายในของศาลว่าจะต้องผ่านการตรวจตราเป็นพิเศษเพื่อให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น สุดท้ายแล้ววัฒนธรรมของศาลไม่เหมือนกับส่วนอื่น ที่ถือว่าคำสั่งหรือคำพิพากษามีเหตุผลที่ชัดเจนอยู่ในนั้นอยู่แล้ว แต่บางครั้งอาจจะเต็มไปด้วยศัพท์เทคนิคทางกฎหมาย ซึ่งการจะถ่ายทอดไปยังสังคมหรือประชาชนทั่วไป อาจจะเข้าใจได้ยาก ผู้วิจัยจึงเสนอว่าอาจจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดให้สังคมและประชาชนเข้าใจมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ศาลเองก็ไม่ควรออกไปตอบโต้ เนื่องจากไม่ได้เป็นคู่ความ ดังนั้นหลักเรื่องการอธิบายตอบโต้มัน ก็อาจจะน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) การศึกษาเจาะลึกศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เพิ่มเติม

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบงานวิจัยของเฟราเคอ ไรซ์ล (Frauke Reichl, 2019) ที่ได้จำแนกศาลเตี้ยออนไลน์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ มีความผิดเกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกประณามในโลกออนไลน์ (Real-Life Offences Attracting Online Opprobrium) มีความผิดเกิดขึ้นในโลกออนไลน์และถูกประณามในโลกออนไลน์ (Online Offences Attracting Online Opprobrium) และคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนในโลกออนไลน์ (Real-Life Crime Being Investigated Online) แต่งานวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้กรอบการศึกษาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมเพียงประเภทเดียว คือศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนในโลกออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยขยายความเพิ่มเติมจากการแบ่งประเภทดังกล่าวให้ครอบคลุมถึงการ “ตัดสิน” ในโลกออนไลน์ด้วย

อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาที่พบว่าศาลเตี้ยออนไลน์มีรูปแบบที่หลากหลาย มักจะมีความทับซ้อนกันหลายระดับ หรือเปลี่ยนจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่ง ไม่สามารถจำแนกได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ผู้วิจัยจึงเสนอว่าหากมีการศึกษาวิจัยศาลเตี้ยออนไลน์ตามการจำแนกประเภทของเฟราเคอ ไรซ์ล (Frauke Reichl, 2019) อีก 2 ประเภทเพิ่มเติม น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไปในอนาคต หรืออาจจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจำแนกประเภทและรูปแบบศาลเตี้ยออนไลน์เสียใหม่ก็มีความน่าสนใจไม่ใช่น้อย

2) การศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์ภายใต้กรอบการศึกษาอาชญาวิทยาดิจิทัล (Digital Criminology)

ผู้วิจัยเสนอว่าควรศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เพิ่มเติมภายใต้กรอบการศึกษา “อาชญาวิทยาดิจิทัล (Digital Criminology)” ซึ่งหมายถึง การศึกษาอาชญากรรม ความเบี่ยงเบน และกระบวนการยุติธรรมในสังคมดิจิทัล (The Study of Crime, Deviance and Justice in a Digital Society) เพื่อขยายขอบเขตการศึกษา ทั้งทางทฤษฎีและการวิจัยในเชิงอาชญาวิทยา โดยเป็นการขยายมุมมองดั้งเดิมของอาชญากรรม และตระหนักถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีที่มีต่ออาชญากรรมร่วมสมัย รวมถึงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแนวคิดเชิงประจักษ์ใหม่ ๆ เนื่องจากมีหลากหลายสถานการณ์ในโลกออนไลน์ ที่ควรจะนำมาวิเคราะห์ในเชิงอาชญาวิทยา ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ว่าแท้จริงแล้วประเด็นหลักทางสังคมหลายประการที่เกี่ยวข้องกับอาชญาวิทยายังคงดำเนินต่อไปเพียงแค่มีการเปลี่ยนผ่านไปเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น การให้ความสำคัญกับดิจิทัลในฐานะองค์ประกอบหลักและต่อเนื่องของเทคโนโลยี จะช่วยหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดของการสร้างทฤษฎีตามเจตนารมณ์ของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เนื่องจาก สังคมที่มีศูนย์กลางความสัมพันธ์ทางเทคโนโลยีจะปรากฏชัดมากขึ้น เมื่อการพึ่งพาสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นในชีวิตประจำวัน ดังนั้น หากมีการศึกษาในประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติม น่าจะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาอาชญาวิทยาที่เท่าทันเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์

3) การศึกษาศาลเตี้ยออนไลน์ที่กระทำผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอื่น ๆ

จากผลการศึกษาทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยพบว่า ศาลเตี้ยออนไลน์เกิดขึ้นจากความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ประชาชนจึงหันมาพึ่งพาสื่อออนไลน์ เนื่องจากมีความรวดเร็ว เป็นอิสระ และเข้าถึงคนหมู่มากได้ง่ายกว่า ซึ่งสื่อออนไลน์มีหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) หรือเอ็กซ์ (X) ตี๊กตอก (TikTok) และ เทรดส์ (Threads) เป็นต้น แต่งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะเพจเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์ที่กระทำผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอื่น ๆ ที่ขยายขอบเขตไปในมิติอื่น ๆ ด้วย เช่น “การใช้ทวิตเตอร์ (Twitter) หรือ เอ็กซ์ (X) กับการเมืองไทย” เนื่องจากผู้วิจัยพบว่ามีปรากฏการณ์ทางการเมืองที่น่าสนใจ จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 โซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อการรับรู้และมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งก่อนและหลังเลือกตั้งอย่างเข้มข้น เรียกได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการจุดกระแสการเลือกตั้งและทำให้วิถีการเมืองเปลี่ยนแปลงไป มีการขับเคลื่อนที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วยการติดแฮชแท็กผ่านทวิตเตอร์ (Twitter) หรือ เอ็กซ์ (X) ยกตัวอย่างเช่น #เลือกตั้ง66 ที่ส่งผลกระทบในด้านบวก ทำให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ในทางกลับกันเกิดแฮชแท็กที่ส่งผลกระทบในด้านลบ เช่น #กตมไว้ทำไม และ #มีไม่มิกู ซึ่งการติดแฮชแท็กในลักษณะนี้อาจถูกมองว่าเป็นศาลเตี้ยออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน หากมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ในมิติทางสังคมและการเมืองเป็นอย่างมาก

4) การศึกษาคดีอาชญากรรมอื่น ๆ ที่ได้รับความสนใจจากประชาชนภายใต้กรอบแนวคิดศาลเตี้ยออนไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ

ระหว่างทำการศึกษาวิจัยงานชิ้นนี้ ได้เกิดคดีอาชญากรรมที่ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นและการขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมจนก่อให้เกิดศาลเตี้ยออนไลน์คู่ขนานกันไปอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น คดีกำนันผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ภาคกลางยิงตำรวจฝีมือดีจนเสียชีวิต คดีพ่อฆ่าลูก 5 ศพที่ถูกกระบุว่าเป็นคดีฆาตกรรมต่อเนื่องในสังคมไทย ไปจนถึงคดีเยาวชนชายก่อเหตุกราดยิงที่ศูนย์การค้าชื่อดังใจกลางกรุงเทพฯ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าสามารถนำแนวคิดศาลเตี้ยออนไลน์ไปวิเคราะห์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการเพิ่มเติมได้เป็นอย่างดี

ภาคผนวก ก

เอกสารจริยธรรมในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์
และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารจามจุรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์: 02-218-3210 Email: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 119/66

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 660004 ศาลเตี้ยออนไลน์ : กรณีศึกษาสถานการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และ

ผลกระทบ ที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงแต่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์

ผู้วิจัยหลัก นางสาว เขมสรณ์ หนูขาว

หน่วยงาน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ
ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki,
the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good
clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์)

ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม

(อาจารย์ ดร. ศยามล เจริญรัตน์)

กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบเต็มขั้นตอน

วันที่รับรอง: 24 มีนาคม 2566

วันหมดอายุ: 23 มีนาคม 2567

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
2. หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
3. ประวัติผู้วิจัย (CV)
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยรับทราบว่าเป็นการวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ให้ออกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลหรือข้อมูลจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งมอบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และบทความเผยแพร่ผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทความเผยแพร่ผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบยกเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อ 1.6 และ 7 เท่านั้น

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

Digital Certificate

This application was created using the trial version of the XtraReports.

ภาคผนวก ข

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 1 : เพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 1 : เพจเฟซบุ๊กที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีดังที่
เกิดขึ้นในสังคมอย่างต่อเนื่อง (รวม 5 เพจ)

1. เพจเฟซบุ๊กของท่านก่อตั้งขึ้นเมื่อใด มีวัตถุประสงค์ใด และมีผู้ติดตามจำนวนเท่าใด
2. เพจเฟซบุ๊กของท่านเคยโพสภาพหรือข้อความที่เกี่ยวกับคดีดังในสังคมหรือไม่
3. การโพสภาพหรือข้อความที่เกี่ยวกับคดีเหล่านี้ท่านมีวัตถุประสงค์และเหตุผลในการโพสอย่างไร (โดยปรากฏตามภาพหรือข้อความใด)
4. เพจเฟซบุ๊กของท่านได้เห็นถึงช่องโหว่ของกระบวนการยุติธรรมในคดีดังกล่าวอย่างไร รวมถึงท่านได้ดำเนินการอย่างไรเพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม หรือ ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบในคดีเหล่านั้นอย่างไรบ้าง
5. เพจเฟซบุ๊กของท่านโพสเกี่ยวกับคดีดังกล่าว ตั้งแต่เริ่มต้นเกิดสถานการณ์ ไปจนถึงการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่การสืบสวน การพิจารณาพิพากษาคดี และการบังคับคดี อย่างไรบ้าง
 - 5.1 เกิดสถานการณ์ การปักธง การไล่ล่า การสืบสวน และระบบการปล่อยข่าวหรือไม่
6. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพจเฟซบุ๊กกับผู้ใช้งานในเพจของท่านเป็นอย่างไร เช่น ปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน ปฏิสัมพันธ์แบบมีบทบาทแลกเปลี่ยน และ ปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมและตัดสินใจ เป็นต้น
7. เพจเฟซบุ๊กของท่านได้ร่วมสืบสวนคดีดังกล่าวในโลกออนไลน์หรือไม่ และ ดำเนินการอย่างไร
8. เพจเฟซบุ๊กของท่านได้ร่วมตัดสินใจคดีดังกล่าวในโลกออนไลน์หรือไม่ และ ดำเนินการอย่างไร
9. การโพสเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านใดบ้าง (เช่น ด้านบวก หรือ ด้านลบ) ส่งผลต่อใคร และส่งผลอย่างไรบ้าง
10. เพจเฟซบุ๊กของท่านได้รับผลกระทบจากการร่วมสืบสวนและตัดสินใจคดีเหล่านี้ในโลกออนไลน์หรือไม่ เช่น ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี
11. ท่านเห็นว่าศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ จะสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

12. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์อย่างไรบ้าง

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

ภาคผนวก ค
แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 2 : ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 2 : ผู้ที่ได้รับผลกระทบ (5 กรณีศึกษา)

1. ท่านได้รับรู้ถึงการกระทำหรือสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับคดีของท่านหรือไม่
2. ท่านรับรู้ถึงสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ได้อย่างไร และ สถานการณ์เกิดขึ้นเนื่องจากอะไร
3. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวท่านเป็นอย่างไรบ้าง
4. สถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ส่งผลกระทบต่อตัวท่านและคนรอบข้างอย่างไรบ้าง
5. ท่านได้มีการโต้กลับอย่างเป็นทางการ เช่น ฟ้องร้องดำเนินคดีหรือไม่ หรือหากมีการโต้กลับอย่างไม่เป็นทางการ ท่านดำเนินการอย่างไร
6. ท่านได้รับการแก้ไข ฟันฟู เยียวยา ช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร
7. ท่านต้องการให้มีกฎหมายหรือสิ่งอื่นมาควบคุมและตรวจสอบสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์หรือไม่ อย่างไร

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

ภาคผนวก ง
แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 3 : บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

คำถามสำหรับกลุ่มที่ 3 : บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 ท่าน ผู้แทนจาก
สำนักงานอัยการ 2 ท่าน ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรม 2 ท่าน และ ทนายความ 2 ท่าน

(รวม 8 ท่าน)

1. ท่านหรือหน่วยงานของท่านได้รับรู้ถึงสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีดังในสังคมหรือไม่
2. ท่านหรือหน่วยงานของท่านได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นในแต่ละคดีอย่างไร
3. ท่านหรือหน่วยงานของท่านมีความคิดเห็น ว่า ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินใน
โลกออนไลน์ จะสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้หรือไม่
อย่างไร
4. ท่านหรือหน่วยงานของท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและ
ตัดสินในโลกออนไลน์อย่างไรบ้าง

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

ภาคผนวก จ

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 4 : นักสิทธิมนุษยชนหรือผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนักวิชาการ

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 4 : ประกอบด้วย นักสิทธิมนุษยชนหรือผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2 ท่าน และ นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 2 ท่าน (รวม 4 ท่าน)

1. ท่านหรือหน่วยงานของท่านได้รับรู้ถึงสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีดังในสังคมหรือไม่
2. ท่านหรือหน่วยงานของท่านมีความคิดเห็นว่า ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนและงานยุติธรรม หรือ ด้านอื่นๆอย่างไร
3. ท่านหรือหน่วยงานของท่านมีความคิดเห็นว่า ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ จะสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้หรือไม่อย่างไร
4. ท่านหรือหน่วยงานของท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์อย่างไรบ้าง (เช่น การปรับปรุงกฎหมาย หรือ การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม)

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

ภาคผนวก ฉ

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 5 : สื่อมวลชน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

แนวคำถามสำหรับกลุ่มที่ 5 : ประกอบด้วย สื่อมวลชน 2 ท่าน และ นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 2 ท่าน
(รวม 4 ท่าน)

1. ท่านได้รับรู้ถึงสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับคดีดังในสังคมหรือไม่
2. ท่านมีความคิดเห็นที่สื่อมีอิทธิพลต่อการเกิดสถานการณ์ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์หรือไม่ อย่างไร
3. ท่านมีความคิดเห็นที่ ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ ส่งผลกระทบด้านสังคมอย่างไร
4. ท่านมีความคิดเห็นที่ ศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์ จะสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมและตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมแบบไม่เป็นทางการได้อย่างไร
5. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศาลเตี้ยออนไลน์กรณีคดีอาชญากรรมที่ถูกสืบสวนและตัดสินในโลกออนไลน์อย่างไรบ้าง

เลขที่โครงการวิจัย 660004
วันที่รับรอง 24 มี.ค. 2566
วันที่หมดอายุ 23 มี.ค. 2567

บรรณานุกรม

- Abrahams, R. G. (1998). *Vigilant citizens: Vigilantism and the state*. : Polity Press.
- Allen, D. S. (2003). *Angry Bees, Wasps, and Jurors: The Symbolic Politics of Orgê in Athens*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Allen, K., & van Zyl, I., (2020). *Digital Vigilantism, Social Media and Cyber Criminality*. Paris: Enact/European Union.
- Alvin L Bertrand. (1967). *Basic Sociology*. New York: Meredith Publishing Company.
- Anders Björklund. (2017). What is Online vs Digital?. Retrieved from <https://zooma.agency/en/learn/digitalisation/online-vs-digital#:~:text=Online%20means%20that%20someone%20or%20something%20currently%20is%20connected%20to%20the%20Internet.&text=Digital%2C%20meanwhile%2C%20is%20a%20format,%2C%20stores%2C%20and%20processes%20data>. Retrieved October 3, 2023
- Ashley Crossman. (2019). A Sociological Understanding of Moral Panic. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/moral-panic-3026420>. Retrieved October 3, 2023
- Asif, M., & Weenink, D.,. (2022). Vigilante rituals theory: A cultural explanation of vigilante violence. *European Journal of Criminology*, 19, 163-182.
- Bachrach, P., & Baratz, M. S.,. (2017). *Two Paces of Power, Paradigms of Political Power* (Vol. 4): Routledge.
- Bateson, R. (2021). The Politics of Vigilantism. *Comparative Political Studies*, 54(6), 923-955. doi:10.1177/0010414020957692
- Bay, E. J., & Algase, D. L.,. (1999). Fear and anxiety: a simultaneous concept analysis. *International Journal of Nursing Knowledge*, 10, 103.
- Bei Li, L. (2018). Data privacy in the cyber age: Recommendations for regulating doxing and swatting. *Federal Communications Law Journal (FCLJ)*, 70(3), 317.
- Bible.org. (2020). 14. Righteous Anger (Ephesians 4:26-27). Retrieved from <https://bible.org/seriespage/14-righteous-anger-ephesians-426-27>. Retrieved October 3, 2023
- Björklund, A. (2017). What is Online vs Digital?. Retrieved from <https://zooma.agency/en/learn/digitalisation/online-vs-digital#:~:text=Online%20means%20that%20someone%20or%20something%20currently%20is%20connected%20to%20the%20Internet.&text=Digital%2C%20meanwhile%2C%20is%20a%20format,%2C%20stores%2C%20and%20processes%20data>.

[ntly%20is%20connected%20to%20the%20Internet.&text=Digital%2C%20meanwhile%2C%20is%20a%20format,%2C%20stores%2C%20and%20processes%20data.](#)

Retrieved October 3, 2023.

Blumer, H. (1951). Collective Behavior. In A. M. Lee (Ed.). *New Outline of the Principles of Sociology*, 167-222.

Brown, R. M. (1963). *The South Carolina Regulators*. Cambridge: Bellnap Press of Harvard University Press.

Brown, R. M. (1969). The American vigilante tradition.". Pp. 154-226 in H. D. Graham and T. R. Gurr (ed.), . *Violence in America: Historical and Comparative Perspectives*, 154-226.

Brown, R. M. (1970). *American Violence (Vol. 231)*. : Prentice Hall.

Brown, R. M. (1975). *Strain of violence: Historical studies of American violence and vigilantism*: Oxford University Press.

Buur, L. (2006). Reordering society: Vigilantism and sovereign expressions in Port Elizabeth's townships. *Development and Change*, 37, 735-757.

Cahn, E. (1949). *The sense of injustice*. New York: New York University Press.

Cambridge Dictionary. (2022a). Cyber. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cyber>. Retrieved October 3, 2023

Cambridge Dictionary. (2022b). Internet. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet>. Retrieved November 1, 2023

Cambridge Dictionary. (2022c). Online. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/online>. Retrieved November 1, 2023

Chang, L. Y., & Poon, R., (2017). Internet vigilantism: Attitudes and experiences of university students toward cyber crowdsourcing in Hong Kong. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 6(1), 1912-1932.

Cheong, P. H., & Gong, J., (2010). Cyber vigilantism, transmedia collective intelligence, and civic participation. *Chinese Journal of Communication*, 3(4), 471-487.

Chia, S. C. (2020). Seeking justice on the web: How news media and social norms drive the practice of cyber vigilantism. *Social Science Computer Review*, 38(6), 655-672.

Clavan, S. (1977). [The Family: A Sociological Interpretation, Bert N. Adams]. *Journal of Marriage and Family*, 39(4), 840-842. doi:10.2307/350495

Collins, R. (2008). *Violence: A Micro-Sociological Theory*, . Princeton: Princeton University Press.

Collins, R. (2009). Micro and macro causes of violence. *nternational Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, 3(1), 9-22.

- Corbridge, Å. (2018). *UniSA Student Law Review*, 1, 1-28. Retrieved from <http://www.austlii.edu.au/au/journals/UniSAStuLawRw/2018/1.html>
- Culberson, W. C. (1990). *Vigilantism: Political history of private power in America* (No. 28). : Greenwood Publishing Group.
- D. Clark, M. (2020). DRAG THEM: A brief etymology of so-called “cancel culture.” *Communication and the Public*, 5(3-4), 88-92.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral science*, 2(3), 201-215.
- Daigle, L. E. (2013). *Victimology: the essentials*: Sage Publications.
- Darwin, C. (1872). *The expression of the emotions in man and animals* Chicago. University of Chicago: Original work published.
- Dennis, K. (2008). Keeping a close watch—The rise of self-surveillance and the threat of digital exposure. *The Sociological Review*, 56(3), 347-357.
- Derriennic, J. P. (1972). Theory and ideologies of violence. *Journal of peace research*, 9(4), 361-374.
- DuPont-Morales, T. (2009). Von Hentig’s typologies. *Praeger handbook of victimology*, 308-309.
- E Silva, K. K. (2018). igilantism and cooperative criminal justice: is there a place for cybersecurity vigilantes in cybercrime fighting? *International Review of Law, Computers & Technology*, 32(1), 21-36.
- English, M. (2021). *Cancel Culture: An Examination of Cancel Culture Acts as a Form of Counterspeech to Regulate Hate Speech Online* (Doctoral dissertation, The University of North Carolina). The University of North Carolina
- Favarel-Garrigues, G., Tanner, S., & Trottier, D. . (2020). Introducing digital vigilantism. *Global Crime*, 21(3-4), 189-195.
- Finch, G. (1975). [The Strategy of Social Protest., William A. Gamson]. *Political Science Quarterly*, 90(3), 544-546. doi:10.2307/2148303
- Fischer, A., Halperin, E., Canetti, D., & Jasini, A., . (2018). Why we hate. *Emotion Review*, 10(4), 309-320.
- Galtung, J. (1965). On the meaning of nonviolence. *Journal of peace research*, 2(3), 228-256. doi:<https://doi.org/10.1177/002234336500200303>
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of peace research*, 6(3), 167-191. doi:<https://www.jstor.org/stable/422690>
- Galtung, J. (1971). A structural theory of imperialism. *Journal of peace research*, 8(2).

doi:<https://doi.org/10.1177/002234337100800201>

Galtung, J. (1990). Cultural Violence. *Journal of peace research*, 27(3), 291-305.

doi:10.1177/0022343390027003005

Gerring, J. (1999). What Makes a Concept Good? A Criterial Framework for Understanding Concept Formation in the Social Sciences. doi:<https://doi.org/POL3235246>

Gillin, J. L. (1950). *Cultural Sociology : By John Lewis Gillin. [and] John Philip Gillin* ((2. pr.) ed.). New York: Macmillan New York.

Goleman, D. (2000). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. In D. Goleman, & C. Cherniss (eds.), *The emotionally intelligent workplace*, 12.

Goode, E., Ben-Yehuda, n., (1996). Moral Panics: The Social Construction of Deviance. *Contemporary Sociology A Journal of Reviews*, 25(1). doi:10.2307/2076993

Graham, H. D., Gurr, T. R., United States National Commission on the C., Prevention of Violence Task Force on, H., & Comparative, P. (1969). *The history of violence in America: historical and comparative perspectives*. New York: F.A. Praeger New York.

Gurr, T. R. (1989). *Violence in America: Protest, Rebellion, Reform (Violence, Cooperation, Peace)*. Thousand Oaks, Ca, U.s.a.: SAGE Publications.

Haaniyah A. (2019). Cancel Culture: Moral Panic or Reality? Retrieved from

<https://haaniyah.medium.com/cancel-culture-moral-panic-or-reality-7eeb1f3c1242>.

Retrieved October 3, 2023

Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International review of Victimology*, 4(2), 79-150.

Harasgama, K. S., & Rathnayaka, H. B., (2021). Combatting Cyber- Bullying: An Analysis of Laws in India, Singapore, and Sri Lanka. *KDU Library*, 1(2). Retrieved from

<http://ir.kdu.ac.lk/handle/345/4493>

Hechter, M., & Horne, C., (2003). *Theories of Social Order: A Reader*. Stanford: Stanford University Press.

Hill, C. (2017). How digital communities cope: Cyber-vigilantism following the Boston Marathon bombings. *The Yale Review of International Studies*, 7(2), 5-11.

Holt, T. J., & Bossler, A. M., (2020). *The palgrave handbook of international cybercrime and cyberdeviance*. London: palgrave macmillan.

Hooks, A. M. (2022). Should we celebrate or lament the pop culture endurance of Batman, a violent vigilante? . Retrieved October 3, 2023

Huang, Q. (2021). The mediated and mediatised justice-seeking: Chinese digital vigilantism

- from 2006 to 2018. *Internet Histories*, 5(3-4), 304-322.
doi:10.1080/24701475.2021.1919965
- Huntington, S. P. (1972). Civil violence and the process of development. *The Adelphi Papers*, 11(83), 1-15. doi:10.1080/05679327208457235
- Huntington, S. P. (1981). *American politics: The promise of disharmony*. London: Belknap Press of Harvard University Press.
- Imhonopi, D., Onifade, C. A., & Urim, U. M., (2013). Collective behaviour and social movements: A conceptual review. *Research on Humanities and Social Sciences*, 3(10), 76-85.
- Indah Rahayu. (2020). *Hate Speech Analysis of Netizen's Comments on Donald Trump's Instagram Account*. (Faculty Teacher Training and Education). University of Muhammadiyah Sumatera Utara,
- John R. Searle. (1976). A Classification of Illocutionary acts. *Language in Society*, 5(1), 1-23.
- Johnston, L. (1996). What is vigilantism? *The British Journal of Criminology*, 36(2), 220-236.
- Jovan Kurbalija. (2015). Different prefixes, same meaning: cyber, digital, net, online, virtual, e-. Retrieved from <https://www.diplomacy.edu/blog/different-prefixes-same-meaning-cyber-digital-net-online-virtual-e/>. Retrieved October 3, 2023
- Juliano, S. (2012). Superheroes, Bandits, and Cyber-nerds: Exploring the History and Contemporary Development of the Vigilante. *Journal of International Commercial Law and Technology*, 7(1).
- Karmen, A. (2020). *Crime victims : an introduction to victimology* (Tenth edition ed.). Boston, MA: Cengage Learning Boston, MA.
- Kasra, M. (2017). Vigilantism, public shaming, and social media hegemony: The role of digital-networked images in humiliation and sociopolitical control. *The Communication Review*, 20(3), 172-188. doi:10.1080/10714421.2017.1343068
- Knowyourmeme.com. (2005). Dog poo girl. Retrieved from <http://knowyourmeme.com/memes/dog-poo-girl>. Retrieved October 3, 2023
- Kowalewski, D. (2003). Vigilantism. In W. Heitmeyer & J. Hagan (Eds.), *International Handbook of Violence Research* (pp. 339-349). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Kozinets, R. (2010). *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *Lancet*, 360(9339), 1083-1088. doi:10.1016/s0140-6736(02)11133-0
- Loveluck, B. (2020). The many shades of digital vigilantism. A typology of online self-justice.

- Global Crime*, 21(3-4), 213-241. doi:10.1080/17440572.2019.1614444
- Lukes, S. (2012). Power: A Radical View. *Contemporary Sociology A Journal of Reviews*, 9(1). doi:10.2307/2065624
- Madison, A. (1973). *Vigilantism in America*. New York: Seabury Press.
- Martin, J. (2009). *Social Structures*. Princeton: Princeton University Press.
- Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being* (2nd ed ed.). New York: Van Nostrand Reinhold Co. New York.
- Matter, T. (2019a). 9 เรื่องควรรู้ 9 ปี คดีแพรวา ที่ผู้สูญเสียยังไม่ได้รับการชดเชย. Retrieved from <https://thematter.co/social/9-years-praewa-case/80731>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- Matter, T. (2019b). คดีแพรวา: อุบัติเหตุ ความสูญเสีย การชดใช้ และการสำนึกผิด. Retrieved from <https://thematter.co/social/prawa-case-lost-compensate-and-regret/80914>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- Matter, T. (2020). เมื่อผู้มีอำนาจร่วมวง 'ล่าแม่มด' ที่ซาเลม: บทเรียนที่ไม่วิบวับแต่สังคมหวาดระแวงกันเอง. Retrieved from <https://thematter.co/social/salem-witch-3/107658>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- Merriam-Webster. (2020). Vigilantism. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/vigilante>. Retrieved October 3, 2023
- Merriam-Webster. (2023). What It Means to Get 'Canceled' Show's over, folks. Time to go home. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/wordplay#:~:text=The%20Origin%20of%20%27Cancel%20Culture%27%20The%20idea%20of,%20where%20it%20has%20been%20used%20as%20a%20hashtag.6>. Retrieved November 1, 2023
- MGR Online. (2557, 29 ตุลาคม 2557). “คดีเกาะเต่า” ยิ่งสืบยิ่งละเอียด! ชาวเน็ตถล่ม จัดฉากดีเอ็นเอ!!? . MGR. Retrieved from <https://mgronline.com/live/detail/9570000124685>
- MGR Online. (2565, 18 เมษายน 2565). ไม่ได้อยากประจาน! เจ้าของค่ายมวย จ.สงขลา จับโจรขโมยรถจักรยานยนต์แห่รอบอำเภอ. . MGR. Retrieved from <https://mgronline.com/south/detail/9650000036870>
- Miller, D. (2014). *Introduction to collective behavior and collective action* (Third edition ed.). Long Grove, Illinois: Waveland Press Long Grove, Illinois.
- Mitrofan, F. (2020). *Cancelling the Callouts: The 'Dramageddon' of 2019 and the Effects of Cancel Culture Online*. (Disciplinary Domain of Humanities and Social Sciences). Uppsala University, Retrieved from <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1544315&dswid=-4056>

- Moncada, E. (2017). Varieties of vigilantism: conceptual discord, meaning and strategies. *Global Crime*, 18(4), 403-423. doi:10.1080/17440572.2017.1374183
- Mortensen, E. W. (2021). *Justice Doers: The Vigilante as a Mythic Figure and its Role in Creating a More Violent Culture in America*. America. York: York University.
- Mottl, T. L. (1980). The Analysis of Countermovements. *Social Problems*, 27(5), 620-635. doi:10.2307/800200
- Mueller, T. (2021). Blame, then shame? Psychological predictors in cancel culture behavior. *The Social Science Journal*, 1-14. doi:10.1080/03623319.2021.1949552
- Ng, E. (2020). No Grand Pronouncements Here...: Reflections on Cancel Culture and Digital Media Participation. *Television & New Media*, 21(6), 621-627. doi:10.1177/1527476420918828
- Nhan, J., Huey, L., & Broll, R. (2015). Digilantism: An Analysis of Crowdsourcing and the Boston Marathon Bombings. *The British Journal of Criminology*, 57(2), 341-361. doi:10.1093/bjc/azv118
- Norris, P. (2023). Cancel Culture: Myth or Reality? *Political Studies*, 71(1), 145-174. doi:10.1177/003232172111037023
- Osgood, e. a. (1967). *Force, order, and justice*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Ossei-Owusu, S. (2021). *Kangaroo Courts*. United States: Harvard Law Review Forum.
- Oxford Reference. (2022). Countermovement. Retrieved from <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095643109>
Retrieved November 1, 2023
- PDPA.pro. (2022). สรุป PDPA คืออะไร ฉบับเข้าใจง่าย พร้อมแนะนำ Retrieved from <https://pdpa.pro/blogs/in-summary-what-is-pdpa>. Retrieved 1 พฤศจิกายน 2566
- Pedahzur, A., & Perliger, A. (2003). The causes of vigilante political violence: The case of Jewish settlers. *Civil Wars*, 6, 9-30. doi:10.1080/13698240308402542
- Pérez-Peña, R., Hauser, C., & Stolberg, S. G., (2015, October 28, 2015). Rough student arrest puts spotlight on school police. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2015/10/29/us/police-officers-in-schools.html>
- Potegal, M., & Novaco, R. (2010). A Brief History of Anger. In (pp. 9-24).
- Powell, A., Stratton, G., & Cameron, R. (2018). *Digital criminology : crime and justice in digital society* [1 online resource]. Retrieved from <http://public.ebookcentral.proquest.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=5430839>
- Pyszczynski, T., Kesebir, P., & Lockett, M., (2019). *A terror management theory perspective on*

- human motivation*. In R. M. Ryan (Ed.). The Oxford handbook of human motivation Oxford University Press.
- Pyszczynski, T., Rothschild, Z., Motyl, M., & Abdollahi, A.,. (2009). The cycle of righteous destruction: A terror management theory perspective on terrorist and counter-terrorist violence. *Terrorism and torture: An interdisciplinary perspective*, 154-178.
- Reichl, F. (2019). From Vigilantism to Digilantism? In (pp. 117-138).
- Rosenbaum, H. J., & Sederberg, P. C. (Eds.). . (2016). *Vigilante politics*: University of Pennsylvania Press.
- Rosenbaum, H. J., & Sederberg, P. C. (1974). Vigilantism: An Analysis of Establishment Violence. *Comparative Politics*, 6(4), 541-570. doi:10.2307/421337
- Ruler. (2022). บทลงโทษตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ PDPA ของไทย Retrieved from <https://dporuler.com>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565 <https://dporuler.com>
- Schwier, R., & Misanchuk, E. R. (1993). *Interactive multimedia instruction*. Englewood Cliffs, N.J.: Educational Technology Publications Englewood Cliffs, N.J.
- Sims, R. (1997). Interactivity: A forgotten art? *Computers in Human Behavior*, 13(2), 157-180. doi:[https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(97\)00004-6](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(97)00004-6)
- Slang.in.th. (2019). ทวีร์ลง. Retrieved from <https://slang.in.th/term/ทวีร์ลง>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565 <https://slang.in.th/term/ทวีร์ลง>
- Smallridge, J., & Wagner, P. . (2020). The rise of online vigilantism. In: The Palgrave Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance. *Palgrave Macmillan*, 1307-1331.
- Smallridge, J. L., Wagner, P., & Cowl, J. N. (2016). *Understanding Cyber-Vigilantism: A Conceptual Framework*.
- Smelser, N. J. (1988). *Handbook of sociology*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications Newbury Park, Calif.
- Standard, T. (2020). Burden ความมืดที่สุมสุมและฝันผ้าสีขาวที่ถูกย้อมด้วยความเกลียดชัง. Retrieved from <https://thestandard.co/burden>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- Sternberg, R. J. (2003). A Duplex Theory of Hate: Development and Application to Terrorism, Massacres, and Genocide. *Review of General Psychology*, 7(3), 299-328. doi:10.1037/1089-2680.7.3.299
- Techsauce Team. (2021). ‘Echo Chamber’ เมื่อโลกนั้นแคบกว่าที่เราคิด. Retrieved from <https://techsauce.co/news/echo-chamber-social-media>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- THAIPUBLICA. (2019). ศูนย์นิติศาสตร์ มธ. ถอดบทเรียน “คดีแพรวา”: หลักกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ปูพรมแก้ปมบังคับคดียึดเชื้อ. Retrieved from <https://thaipublica.org/2019/08/praewa-crash->

- [victims-17-8-2562/](#). Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- Tilly, C. (2003). *The Politics of Collective Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- today, W. (2562). เปิด 6 คดีฆาตกรรมโหดสะเทือนใจ ปี 2562 บางคดีบางแผนมาเป็นอย่างดี บางคดีสะท้อนถึงปัญหาสังคม. Retrieved from <https://workpointtoday.com/1-crime/>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- today, W. (2564). สรุปลักษณ์พลทุกมิติ โปสต์เดี๋ยวบ. Retrieved from <https://workpointtoday.com/explainer-020621/>.
- today, W. (2566). คดีพริตตี้ลัลลาเบล ศาลอุทธรณ์ยืนตามศาลชั้นต้นจำคุก ‘น้ำอุ่น’ 8 ปี Retrieved from <https://workpointtoday.com/news-172/>. Retrieved 1 พฤศจิกายน 2566
- Transcend.org. (2020). Varieties of Violence: Structural, Cultural, and Direct. Retrieved from <https://www.transcend.org/tms/2020/01/varieties-of-violence-structural-cultural-and-direct-2/>. Retrieved October 3, 2023
- Tripp, T. M., & Bies, R. J. (2010). “Righteous” Anger and Revenge in the Workplace: The Fantasies, the Feuds, the Forgiveness. In M. Potegal, G. Stemmler, & C. Spielberger (Eds.), *International Handbook of Anger: Constituent and Concomitant Biological, Psychological, and Social Processes* (pp. 413-431). New York, NY: Springer New York.
- Trottier, D. (2017). Digital Vigilantism as Weaponisation of Visibility. *Philosophy & Technology*, 30. doi:10.1007/s13347-016-0216-4
- Trottier, D. (2020). Denunciation and doxing: towards a conceptual model of digital vigilantism. *Global Crime*, 21(3-4), 196-212. doi:10.1080/17440572.2019.1591952
- Wehmhoener, K. (2010). Social norm or social harm: An exploratory study of Internet vigilantism. **CHULALONGKORN UNIVERSITY**
- Westermayr, A. J. (1915). The Psychology of Fear. *The Open Court*, 1915(4). Retrieved from <https://opensiuc.lib.siu.edu/ocj/vol1915/iss4/5>
- Weston, G. (2012). Superheroes and comic-book vigilantes versus real-life vigilantes: An anthropological answer to the Kick-Ass paradox. *Journal of Graphic Novels & Comics*, 4, 1-12. doi:10.1080/21504857.2012.682624
- Wilkins, L. T. (1964). *Social deviance: social policy, action, and research*. [London]: Tavistock Publications [London].
- William A. Gamson. (1975). The Strategy of Social Protest. *Political Science Quarterly*, 90(3), 544-546.
- Wilson, J. (1973). *Introduction to social movements*. New York: Basic Books New York.
- Wolff, R. P. (1969). On violence. *Journal of Philosophy*, 66(19), 601-616.
- World, R. (2007). Moral Panic Theory. Retrieved from

[revision/media-studies-level-revision/moral-panic-theory.](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU-Suthiparithat-Journal/article/view/244212)

Yunus, A., Wan Chik, W., Abd Wahid, N., Daud, K., & Hamid, M. (2020). The Concept of Boycott: A General Introduction. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10. doi:10.6007/IJARBS/v10-i9/7889

ภาษาไทย

กรกฎ ทองชะโชค จำนงค์ แรกพินิจ และ สุทธิพร บุญมาก. (2020). ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 30(95), 143-155. Retrieved from [https://so05.tci-](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU-Suthiparithat-Journal/article/view/244212)

[thaijo.org/index.php/DPU-Suthiparithat-Journal/article/view/244212](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU-Suthiparithat-Journal/article/view/244212)

กรรณิกา พัศระ. (2563). การคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ในบริบทของกฎหมายไทยและต่างประเทศ. *สำนักกฎหมายวุฒิสภา* 21-23. Retrieved from https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/253/files/article/Ssenate/6_63-1.pdf

กรุงเทพธุรกิจ. (2559, 3 ตุลาคม 2565). เอลเลน ดีเจนเนอเรส"ถูกล่มหนักเหยียดผิว. กรุงเทพธุรกิจ. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/712910>

กล้า สมุทวนิช. (2565). คนตลกที่อยู่อีกฝั่งหนึ่ง : อวสาน 'พลเมืองดี' เพราะ PDPA? . Retrieved from https://www.matichon.co.th/columnists/news_3398519. Retrieved 3 ตุลาคม 2565

กองกฎหมายต่างประเทศ ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). *มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งใน*. Retrieved from <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Anti-Bullying%20Laws.pdf>. Retrieved 3 ตุลาคม 2556, from สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543a). *ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543b). *ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่*. . กรุงเทพฯ: ดีไซน์.

กิริติ ชื่นพิทยาธร. (2562). *การสร้างการรับรู้ในสังคมไทย เล่ม 2 : อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด แอปพลิเคชัน*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ศ.ดร. ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กุลพล พลวัน. (2564). *นิติวิสัยทัศน์*. กรุงเทพฯ: ไอแอมพรีนติ้ง.

โกไศยกานนท์, น. ช. แ. ย. (2560). มาตรการทางกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว จากการข่มเหงรังแกออนไลน์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(40), 32-40. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/researchjournal-lru/article/view/100777>

- ข่าวสด. (2564, 22 มีนาคม 2564). ศาลสูงสุดสหรัฐ รับคำอุทธรณ์คดีระเบิดบอสตัน ลุ้นมือปืนรับ “โทษตาย” ตามเดิม. ข่าวสด. Retrieved from https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_6183101
- เขมสรณ์ หนูขาว. (2023). ศาลเตี้ยออนไลน์”: ความรุนแรง อำนาจ และ ความขัดแย้ง. วารสารสังคมสงเคราะห์, 31(1), 274-313.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2558). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตาย: ศึกษากรณี กฎหมายความปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber-security safety Act) ของ รัฐ Nova Scotia. Paper presented at the ในรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาตินวัตกรรมกับความท้าทายทางภาษาและการสื่อสารในโลกไร้พรมแดน, กรุงเทพฯ. 3 ตุลาคม 2565
- คณิต ณ นคร. (2551). ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2558). ครูกฎหมาย นักกฎหมาย และหลักวิชาซีพนักกฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2562, 17 กรกฎาคม 2562). แพรวา เปลี่ยนชื่อเป็น บัวบูชา แต่งงานแล้วกับอดีตบ๊องชก. คมชัดลึก. Retrieved from <https://www.komchadluek.net/clip-vdo/379892>
- จักรพันธ์ ชูสง. (2562). การสื่อสารในการล่าแม่มดออนไลน์ (Communicating Online Witch-Hunt). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จารุวรรณ แก้วมะโน. (2551). วาทกรรม "ชาวบ้าน" กับการจำกัดตนเองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2546). อาวุธมีชีวิต? : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง. . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565, 1 มิถุนายน 2565). กฎหมาย PDPA พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล บังคับใช้วันนี้ ทำอะไรได้ไม่ได้. ฐานเศรษฐกิจ. Retrieved from <https://www.thansettakij.com/general-news/527063>
- ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2554). ทฤษฎีการลงโทษ. เอกสารประกอบการสอนชุดกฎหมายและอาชญาวิทยาชั้นสูง นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2566, 30 ตุลาคม 2566). ด่วน! ศาลเลื่อนอ่านคดี ‘ลุงพล-ป่าแต่น’ ฆ่าน้องชมพูเป็นปลายเดือนธ.ค เดลินิวส์. Retrieved from <https://www.dailynews.co.th/news/2851922/>
- ไทยพีบีเอส. (2566, 10 พฤษภาคม 2566). เปิดคำพิพากษา “คดีแดงโม”. ไทยพีบีเอส. Retrieved from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/327588>
- ไทยโพสต์. (2564, 20 มิถุนายน 2564). อัยการสั่งไม่ฟ้องแอดมินเพจ'CSI LA'กับพวก! คดีแชร์ข้อมูลหม่มถูกข่มขืนเกาะเต่า. ไทยโพสต์. Retrieved from <https://www.thaipost.net/main/detail/106970>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558, 2 ธันวาคม 2558). ย้อนรอย ‘ประชาทัศน์’ ในตำนาน นิสิตดับ-หนุ่มฆ่าตาย ใคร

- ผิด!? ไทยรัฐ. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/543584>
 ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 25 มกราคม 2560). ราชกิจจานุเบกษา ประกาศใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ 2560 แล้ว
 ไทยรัฐ. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/politic/843633>
 ไทยรัฐออนไลน์. (2565, 7 มีนาคม 2565). นักสืบไซเบอร์. ไทยรัฐ. Retrieved from
<https://www.thairath.co.th/news/local/2333910>
 ไทยรัฐออนไลน์. (2566, 18 มีนาคม 2566). ฟ้องใหม่ 4 คน เพื่อนแดงโมทีให้การปฏิเสธ "อัยการดาว" ย้าย คน
 ใหม่ทำแทน. ไทยรัฐ. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/crime/2656886>
 ธาณิชกร ภัยวิเชียร และ มุรินทร์ พงศาปาน. (2564). หลักวิชาซีพนักกฎหมายในประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมาย
 คอมมอนลอว์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
 ธาณี วรภัทร์. (2558). หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
 ธีร์ธวัช เจนวีชรักษ์. (2561). วาทกรรมแห่งปรากฏการณ์ “ล่าแม่มด”. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้
 ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 1(8), 58-78.
 นิคม ชัยขุนพล. (2017). ลักษณะปฏิสัมพันธ์การสื่อสารจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์ของคน
 ไทย. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 27(2), 55-65. doi:<https://doi.org/10.14456/pyuj.2017.28>
 ปทุม ทรัพย์เจริญ. (2530). การควบคุมทางสังคม. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
 ปิ่นบุญญา ลำมะนา. (2017). การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในประเทศไทย.
 วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์, 1(2), 63-81. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Lawpol_Journal/article/view/244497
 ปิยขวัญ ชมชื่น. (2563). ความผิดเกี่ยวกับ Doxing ของสิงคโปร์. *LAW for ASEAN by the Office of the Council of State of Thailand*. Retrieved from
https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Doxing%20SG%20Final_docx.pdf
 ผู้จัดการออนไลน์. (2563, 25 สิงหาคม 2563). กูรูสื่อเชียร์ “ม้า-อรนภา” ให้ยื่นหยัดแม่ทัวร์ลง เพื่อเสรีภาพ
 ทางการเมืองคนบันเทิง!! . ผู้จัดการ. Retrieved from
<https://mgronline.com/live/detail/9630000087284>
 พรชัย ขันดี ฤทธิพงษ์ พุทธระกูล และจอมเดช ตรีเมฆ. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และ
 นโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
 พิรงรอง รามสูต พิมลพรรณ ไชยนันท์ และวีโรจน์ สุทธิสีมา. (2022). ห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์กับผู้ออก
 เสียงเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 , 52(2), 7 - 32. doi:10.61462/cujss.v52i2.897
 พิรงรอง รามสูต. (2560). ปฏิรูปสื่อ ต้องสร้างความรู้ ไม่ใช่ความกลัว. Retrieved from
<https://www.chula.ac.th/cuinside/5262/>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
 ฟ้าใส สามารถ และ คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2021). หลักการทางกฎหมายของประเทศไทย ในการคุ้มครองสิทธิ
 เด็กจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางสื่อออนไลน์. วารสารการบริหารปกครอง, 10(1), 77 - 100.

- Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/article/view/247985>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2560, 1 พฤษภาคม 2565). เปิดข้อสรุปคดีแดงโม พลัดตกท้ายเรือ-จมดับ ดร.ย่ำเป็นคดีประมาท ส่งฟ้องรูดแก๊งสปีดโบ๊ต. มติชน. Retrieved from https://www.matichonweekly.com/column/article_547828
- มติชนออนไลน์. (2564, 13 กันยายน 2564). ดร.เตือน พวกทัวร์ลงบูลลี่คนอื่น ถือเป็นภาระงานไซเบอร์ เสี่ยงทั้งคุก-โดนปรับ. มติชน. Retrieved from https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2936648
- มติชนออนไลน์. (2566, 10 กันยายน 2566). รัฐบาลของนายกรัฐมนตรื เศรษฐา ทวีสิน กกับการฟื้นฟูหลักนิติธรรม. Retrieved from https://www.matichon.co.th/politics/news_4170624
- มยุรา ยะทา. (2563). 'แบน-บอยคอต' พลังสังคมที่ไม่ควรมองข้าม. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/social/895161>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- เมธินี สุวรรณกิจ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกลั่นแกล้งในสังคม. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 10(2), 49-70. Retrieved from <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/3929>
- วรรณัน ดาราพงษ์. (2020). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิรัช วงศ์ภินันท์พัฒนา. (2564). ภาษากับการสื่อสารมวลชน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. (2561). เขี้ยวอาชญากรรม : สิทธิและการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์. (2558). ศาสนากับจิตวิทยาผู้ชง. Retrieved from http://sinchaichao.blogspot.com/2015/09/blog-post_22.html. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- สำนักงานกองทุนยุติธรรม. (มปป). ประวัติกองทุนยุติธรรม Retrieved from <https://ifo.moj.go.th/page/about.php>. Retrieved 3 ตุลาคม 2565
- สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2564). หลักวิชาซีพนักกฎหมาย : ทนายความ. Paper presented at the ในรวมคำบรรยายหลักวิชาซีพนักกฎหมาย กรุงเทพฯ.
- สิริโฉม พรหมโฉม. (2559). การบังคับโทษปรับทางอาญา. จุลินิติ, 13(5).
- โสภณ รัตนากร. (2564). หลักวิชาซีพนักกฎหมาย : ตุลาการ. Paper presented at the ในรวมคำบรรยายหลักวิชาซีพนักกฎหมาย กรุงเทพฯ.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). ไปให้ไกลกว่า “วารสารศาสตร์สันติภาพ”: บทสำรวจว่าด้วยการสื่อสารทางเลือกในความขัดแย้งที่ชายแดนใต้. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 24(3), 31-72. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/psujssh/article/view/187017>

- อารีย์ รุ่งพรทวิรัตน์. (2527). การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย. (ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย., กรุงเทพฯ.
- เอกชัย ไชยอำพร. (2016). รูปแบบและวิธีการควบคุมทางสังคมต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษาชุมชนพฤษภา. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

เขมสรณ์ หนูขาว

วุฒิการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ (International Law)

มหาวิทยาลัยลอนดอนเมโทรโพลิแทน (London Metropolitan

University) ลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานตีพิมพ์

เขมสรณ์ หนูขาว. (2565). “ศาลเตี้ยออนไลน์”: ความรุนแรง อำนาจ และความขัดแย้ง. วารสารคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 31(1). 274-313.

Retrieved from [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/263616)[thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/263616](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/263616)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY